

NP Grunnatriðin

Stakt orð

Byrjum á að skoða stakt orð.

NP-OBJ

no et þf kk gr

fílinn

fíll

Hér höfum við orðið 'fíll'.

'fílinn', sem birtist í fyrsta hvíta kassanum, er orðmyndin sem birtist í textanum. Það sem er inni í kassanum kallast **tóki** (e. token). Það er ekki alveg það sama og orðmynd, þar sem það geta verið mörg orð inni í kassanum (sjá nánar [síðar](#)).

'fíll' er **lemma** og birtist í næsta kassa. Lemma er oft kölluð uppfleittimynd, enda notum við þessa orðmynd til að fletta orðinu upp í orðabók.

Lemma nafnorða er orðið í nefnifalli eintölu án greinis; lemma sagnorða er sögnin í nafnhætti (að fara, að borða...); lemma lýsingarorða er orðið í nefnifalli, karlkyni, frumstigi, sterkt beygingu (góður, frumlegur, litríkur...). Lýsingarorð beygist sterkt ef það stendur með nafnorði án greinis, t.d. góður maður. Það beygist veikt ef það stendur með nafnorði með greini, t.d. góði maðurinn.

Lágstafa strengurinn 'no et þf kk gr' er **markið**. Fyrsti hlutinn, 'no', segir til um orðflokkinn. Aðrar upplýsingar sem koma fram fara eftir orðflokknum. Við köllum þær upplýsingar **formdeildir**, þær sýna málfræðilega eiginleika tókans. Þannig kemur hér fram að þetta er nafnorð (no) í eintölu (et) í þolfalli (þf) og karlkyni (kk) með greini (gr). Þá eru formdeildirnar eintala, þolfall, karlkyn og greinir. Athugið að sumar formdeildir eru valkvæðar, þannig að þær koma ekki alltaf fram. Þannig er greinir valkvæður. Til að sýna að valkvæð formdeild er ekki valin er hún grá en ekki svört. Dæmi um slíkt er hér að neðan.

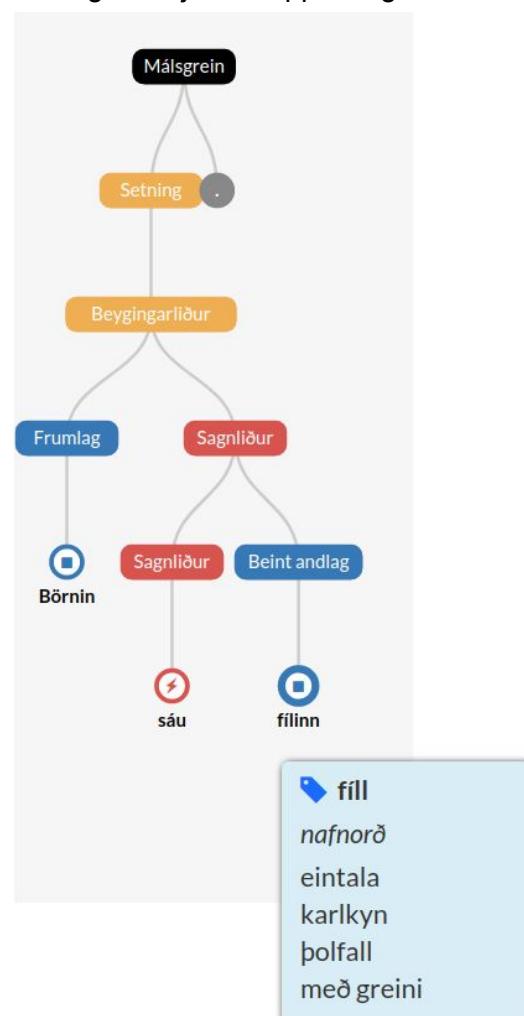
NP-OBJ

no et þf kk gr

fíl

fíll

Við köllum ljósbláa kassann **lauf**. Hins vegar kallast dökkblái kassinn, merktur NP-OBJ, **liður**. Munurinn er að liðir leiða í aðra liði eða lauf, en lauf leiða aðeins í téka í setningunni sjálfri. Í upphaflega dæminu leiðir þá liðurinn NP-OBJ í nafnorðalaufið 'no et þf kk gr', sem leiðir í tókann 'fílinn'.



Ef við skoðum [aðra leið](#) til að sýna þáttunina, þáttunartré, þá sést munurinn enn betur.

Hér leiðir liðurinn Beint andlag (sama og NP-OBJ), í nafnorðalaufið (við sjáum upplýsingarnar í kassanum með því að setja músina yfir laufið), sem svo leiðir í tókann 'fílinn'. Aftur á móti leiðir liðurinn Sagnliður í annan lið, Beint andlag, og líka í sagnorðalaufið, sem síðan leiðir í tókann 'sáu'.

Ítarleg lýsing á þeim mörkum sem eru í skemanu og formdeildum þeirra er [hér](#). Yfirlit yfir helstu liði og mörk er [hér](#).

Margorða tókar

ADVP-DATE-REL

ao fst

í gær

í gær

Eins og áður sagði er orðmynd ekki það sama og téka. Hér erum við með tvær orðmyndir, 'í' og svo 'gær', sem standa saman í einum téka, 'í gær'. Í Greyni eru þó nokkrir svona tókar, sérstaklega atviksliðir sem málhafar eru löngu hættir að skynja sem aðskilin orð og málvæðing (e. grammaticalization) hefur átt sér stað.

ADVP

ao fst

á sama tíma

á sama tíma

Aðrar upplýsingar

Í sumum tilvikum þarf að taka frekari upplýsingar fram.

NP-OBJ

no_et_gr_kk_bf

íþróttálfinn

íþróttálfur

íþróttálfur

Hér erum við með **samsett orð**, sem finnst ekki í orðasafninu. Þá sýnir fyrsti kassinn tókann og næsti lemmuna, eins og alltaf, en síðasti kassinn sýnir **orðskiptinguna**. Þá höfum við upplýsingar um hvernig Greynir skiptir orðinu, og getum leiðrétt það ef þess þarf. Það getur t.d. gerst að Greynir skipti orði rangt upp, jafnvel þannig að það fari í rangan orðflokk. Þá skiptir máli að geta leiðrétt skiptinguna.

ADVP

ao

a.m.k.

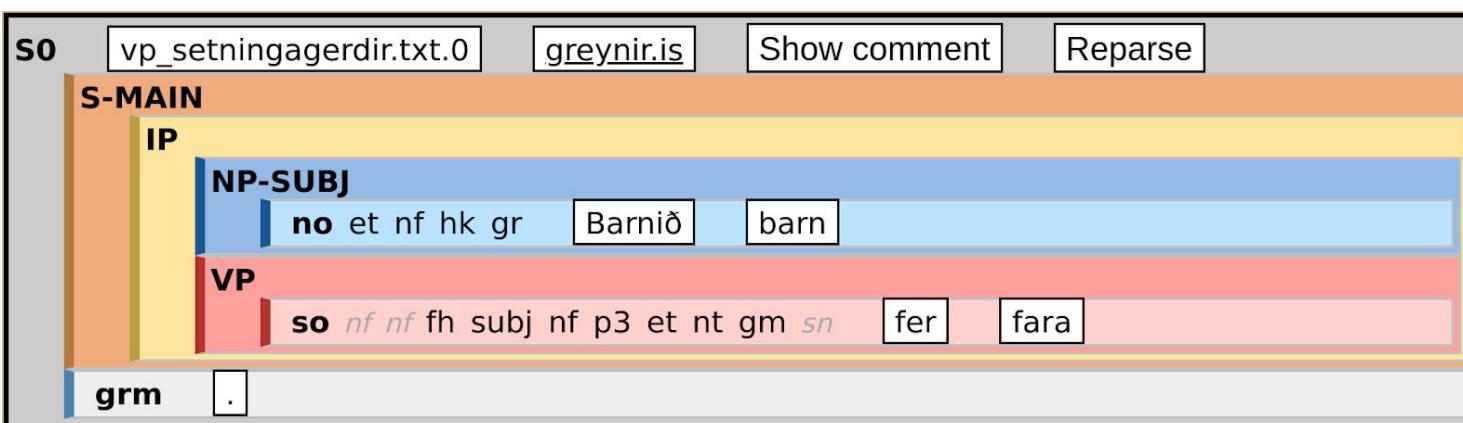
að_minnsta_kosti

að_minnsta_kosti

Hér höfum við **skammstöfun** og við viljum hafa upplýsingar um að þetta er skammstöfun. Þá birtist sérstakur kassi aftast, sem sýnir hvaða orð eru í skammstöfuninni.

Helstu setningagerðir

Áhrifslaus sögn

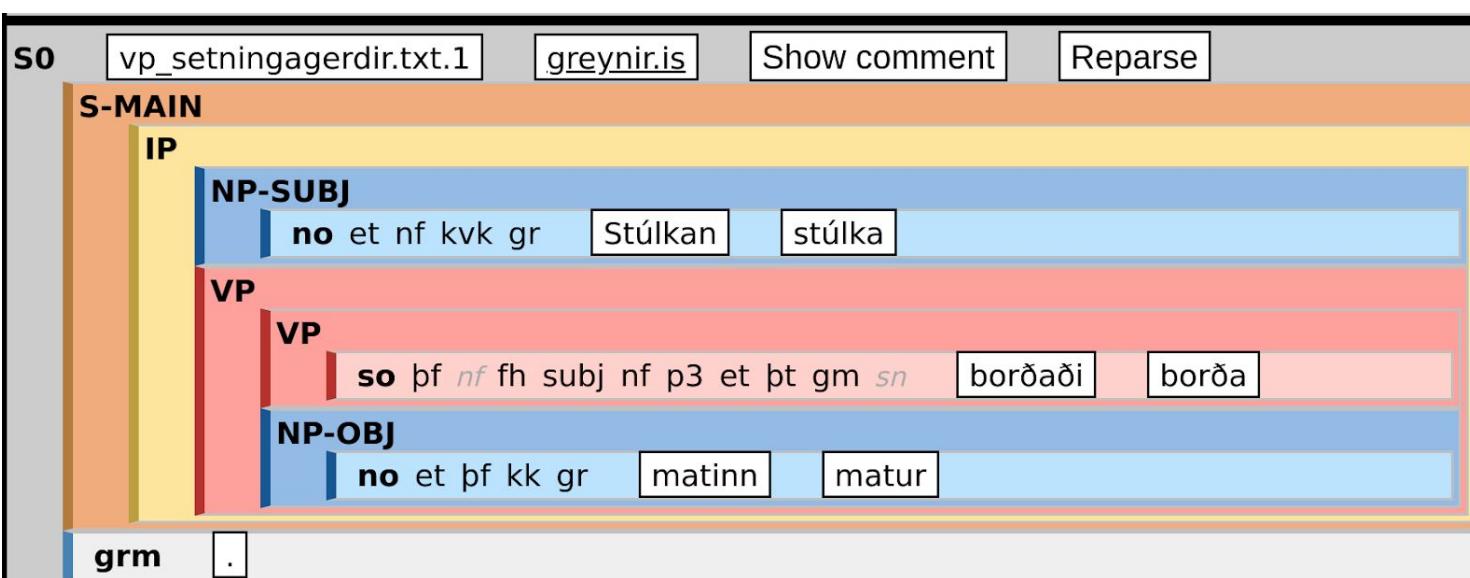


Rót trésins heitir S0. Það þarf ekki að breyta því nema eitthvað sé rangt í setningunni, sjá nánar [hér](#).

S-MAIN er þá aðalsetningin. IP er beygingarliður sem kemur utan um setninguna; það sést illa í aðalsetningum af hverju er þörf á honum en kemur betur í ljós í aukasetningunum.

NP-SUBJ er nafnliðurinn fyrir frumlagið (noun phrase - subject). Flaggið, -SUBJ, sýnir málfræðihlutverkið. VP er sagnliðurinn fyrir sögnina (verb phrase).

Sögn með einu andlagi

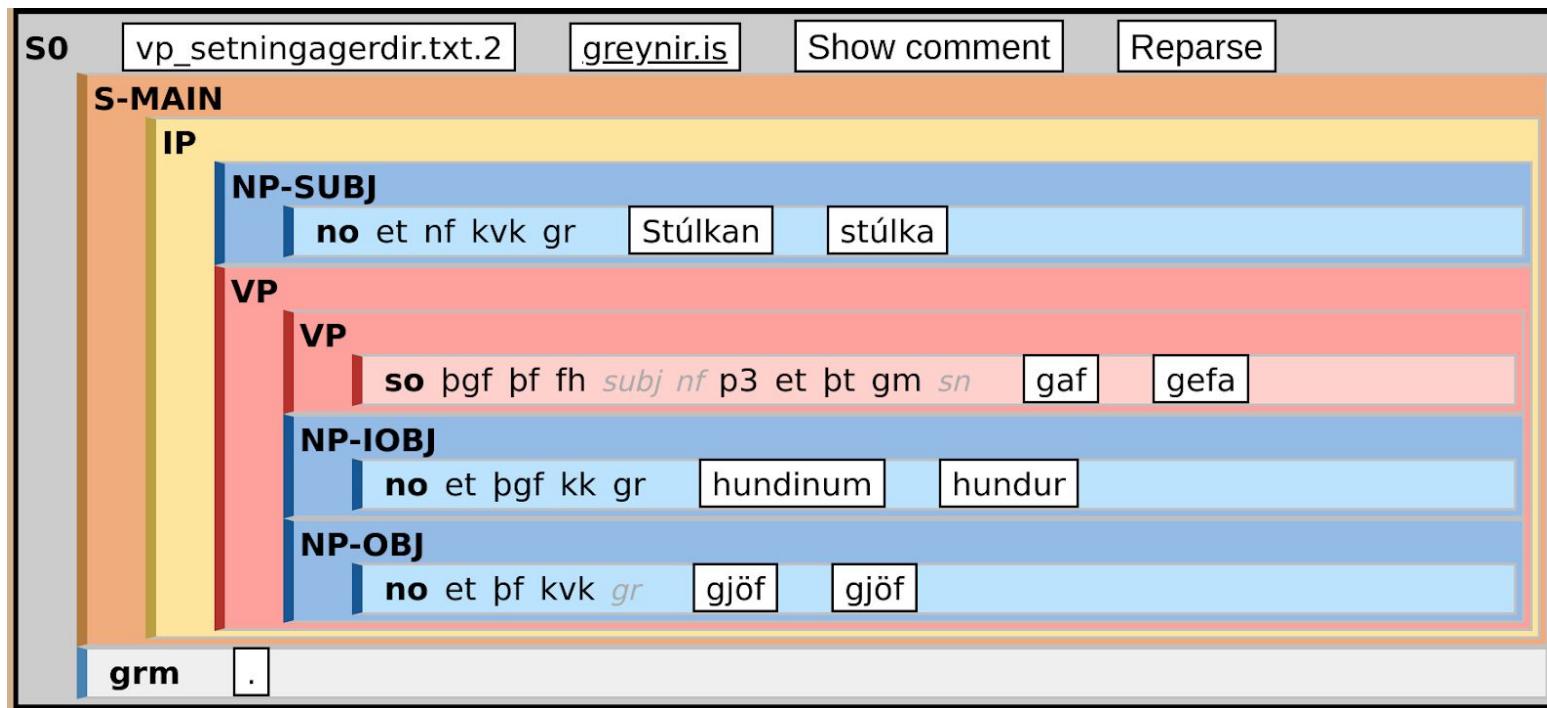


Hér haga liðirnir sér eins, nema nú sjáum við NP-OBJ, nafnlið sem er beint andlag (direct object), í þessu tilviki sagnarinnar að borða.

Nú sést beint fyrir aftan so að '|bf' er svart en ekki grátt. Þetta þýðir að sögnin á sér eitt andlag, NP-OBJ, sem er í þolfalli.

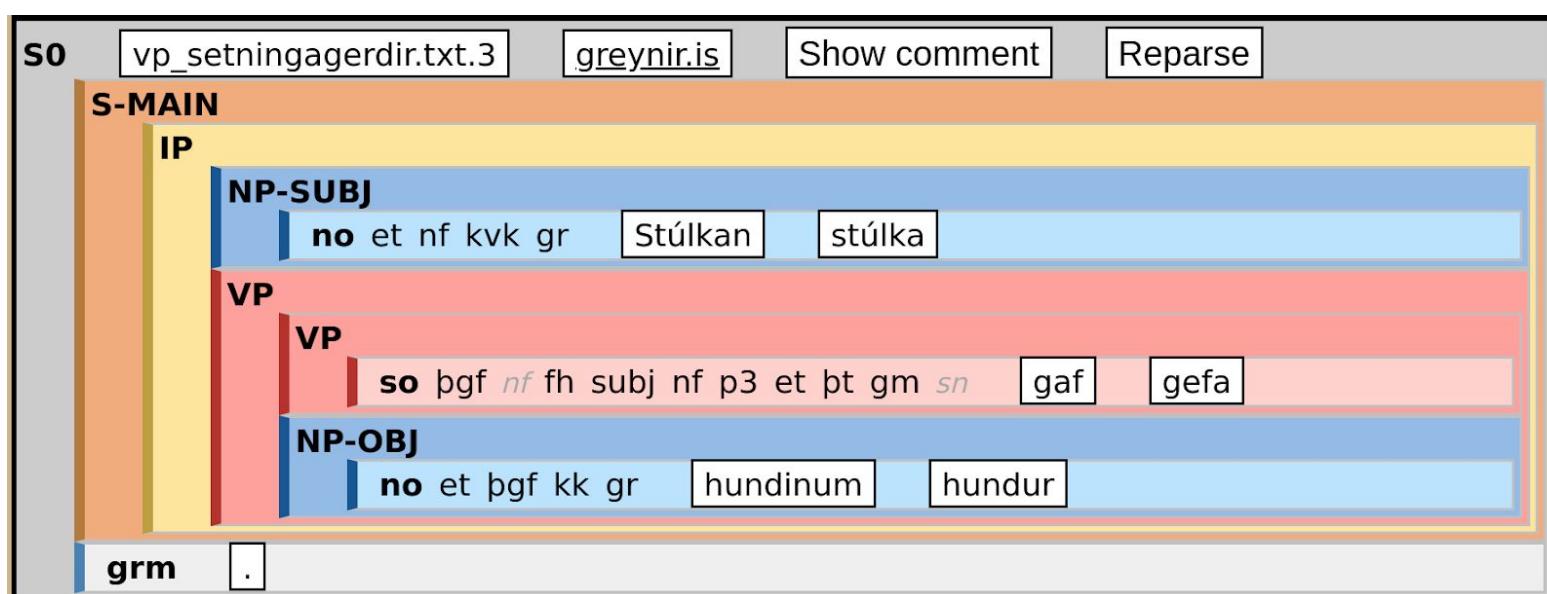
Annað til að skoða er að andlagið, NP-OBJ, raðast undir sagnliðinn VP. Svo er sögnin í aðskildum sagnlið sem er **systir** andlagsins. Tveir liðir/lauf sem eiga sömu móður eru sagðar systur.

Óbeint andlag bætist við

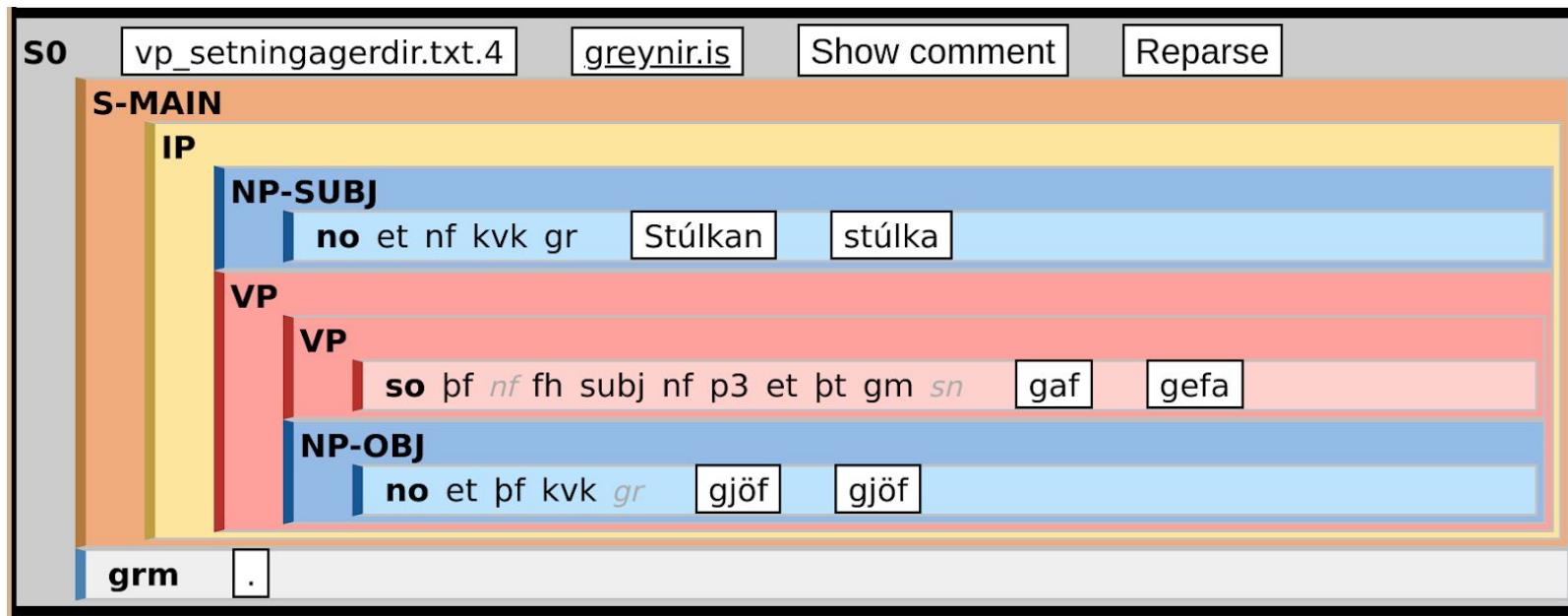


Sumar sagnir krefjast frekari upplýsinga. Sögnin 'gefa' þarf almennt upplýsingar um hver gaf hverjum hvað. Óbeina andlagið kemur yfirleitt á undan því beina og táknað yfirleitt einhvers konar þega, þann sem fær eitthvað.

Ath. að nú sýnir sögnin fallið á báðum liðum. 'so þgf þf' sýnir að sögnin hefur tvö andlög, óbeina stendur í þágufalli og það beina stendur í þölfalli. Bæði andlögin koma undir sagnliðinn VP.

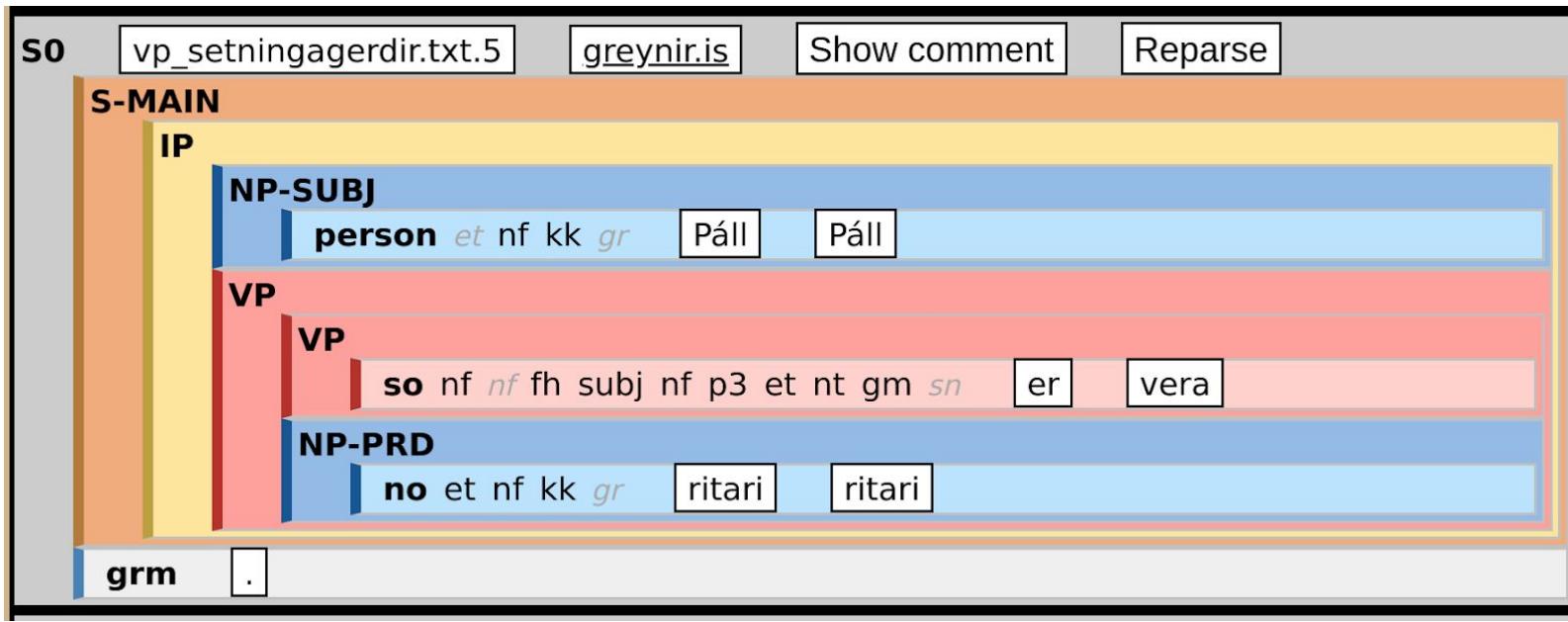


Ath. þegar tveggja andlaga sögn birtist aðeins með óbeina andlaginu, eins og hér að ofan, er andlagið merkt NP-OBJ.



Hér birtist ekkert óbeint andlag þó að sögnin bjóði upp á það, svo aðeins það beina er tekið fram.

Sagnfylling



Áhrifssagnir eru þær sagnir sem stjórna fallinu á rökiðum sínum (andlag eða annað). Hér erum við með áhrifslausa sögn, 'vera', sem tekur með sér nafnorð í nefnifalli. Þá kallast nafnliðurinn ekki andlag, heldur sagnfylling (NP-PRD). Það raðast þó undir sagnliðinn eins og andlögin.

Takið eftir að sagnlaufið sýnir fallið á sagnfyllingunni, þó að það sé ekki tæknilega séð andlag. Það sést á 'so nf'.

Andlæg sagnfylling

Sumar sagnir, svo sem telja, álita, segja, nefna, taka andlag og annaðhvort sérstaka gerð nafnháttersetningar, sem fjallað er um [hér](#), eða annan nafnlið.

Dæmi: Hún álítur/telur/nefnir/segir hann [asna].

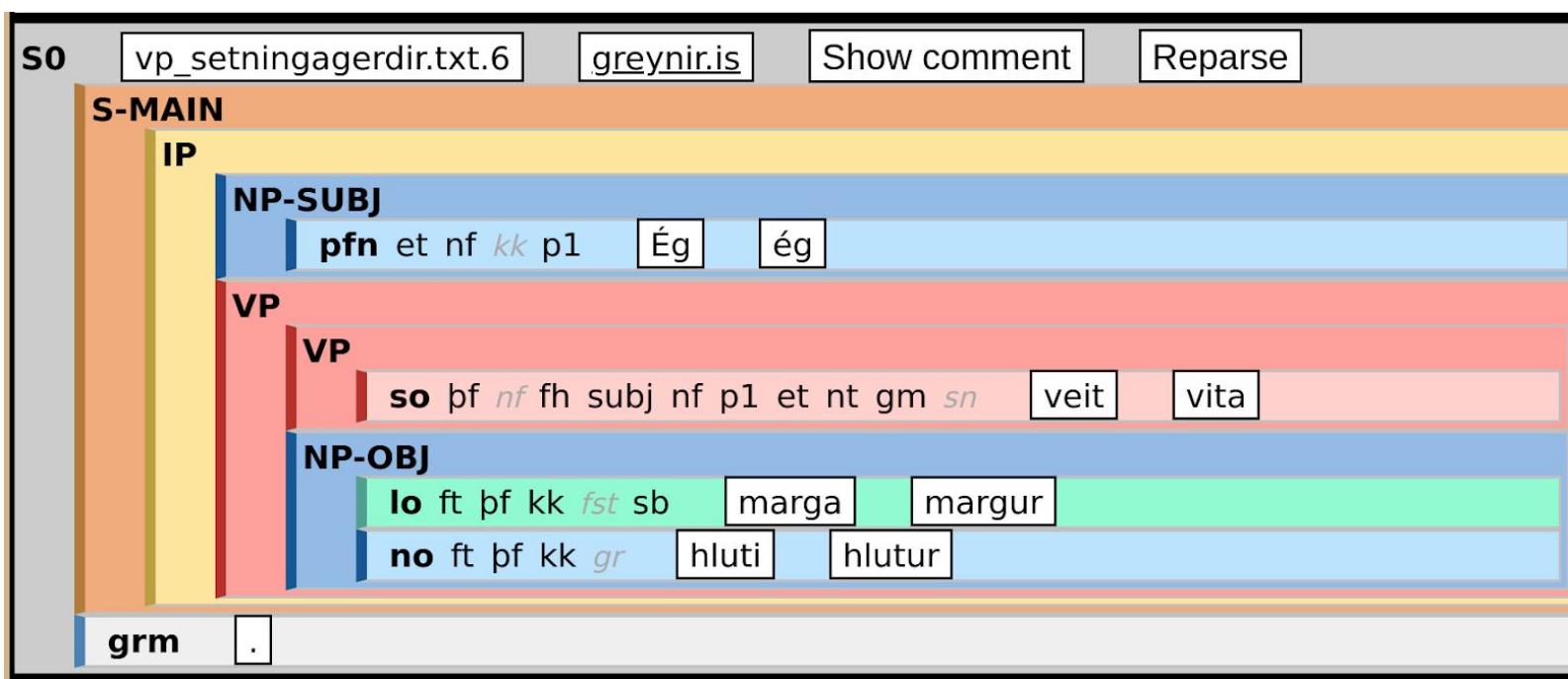
Hún álítur/telur/nefnir/segir hann [geta breytt heiminum].

Þar sem þetta er lokað mengi sagna sem hegða sér svona þá köllum við seinni nafnliðinn NP-IOBJ.

Svipaðs eðlis eru sagnir eins og láta sem taka sérstaka gerð nafnháttersetningar með sér.

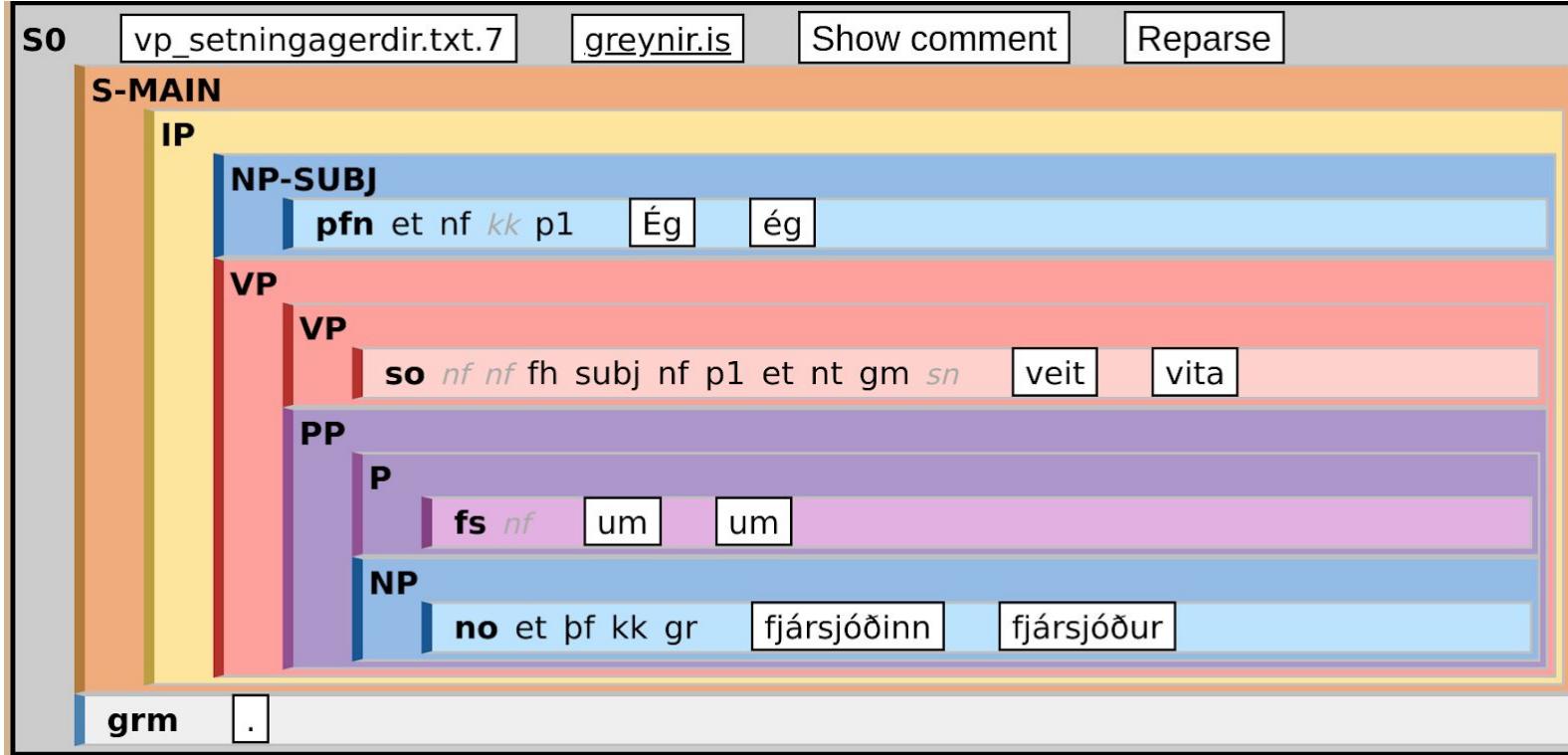
Dæmi: Hún lætur hann [breyta heiminum].

Forsetningarliður sem andlag



Hér höfum við setningu eins og við höfum séð áður. Hér er andlag sagnarinnar sett undir sagnliðinn.

En það geta aðrir hlutir verið andlag sagnar.

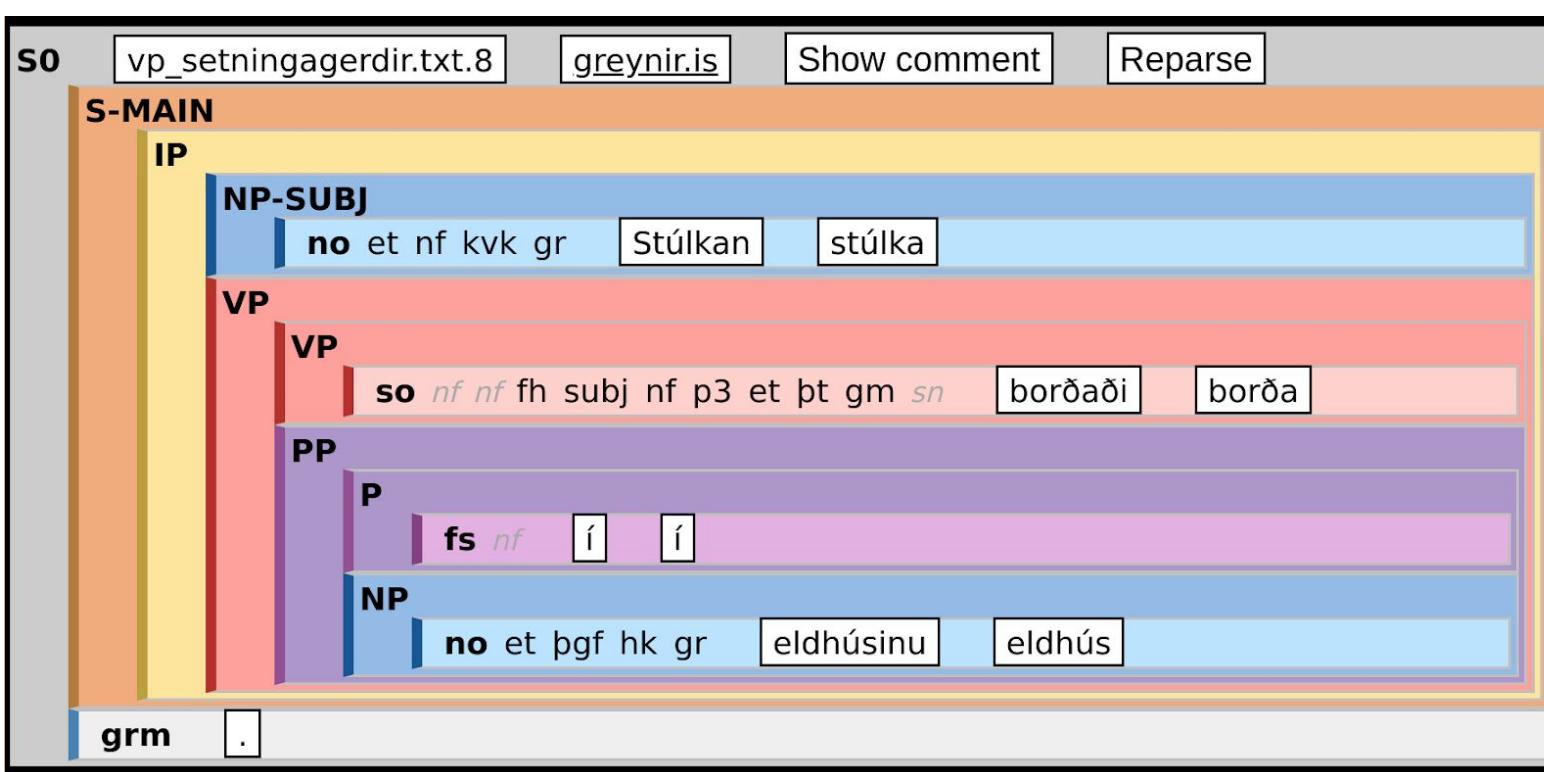


Hér höfum við engan nafnlið til að gegna hlutverki andlags, en málkennin segir okkur að forsetningarliðurinn fyllir upp í andlagsplássið í setningunni. Þannig getum við spurt: *Hvað veit ég?* Og svarið getur verið 'marga hluti' eða 'um fjársjóðinn'. Forsetningarliðurinn er í nánu merkingarlegu samhengi við sagnliðinn.

Forsetningarliðurinn PP (prepositional phrase) inniheldur P, fyrir forsetninguna, og svo nafnlið. Hér kemur enginn fáni á nafnliðinn, því þetta er ekki frumlag, andlag eða bess háttar. Forsetningin stýrir svo fallinu á nafnliðnum.

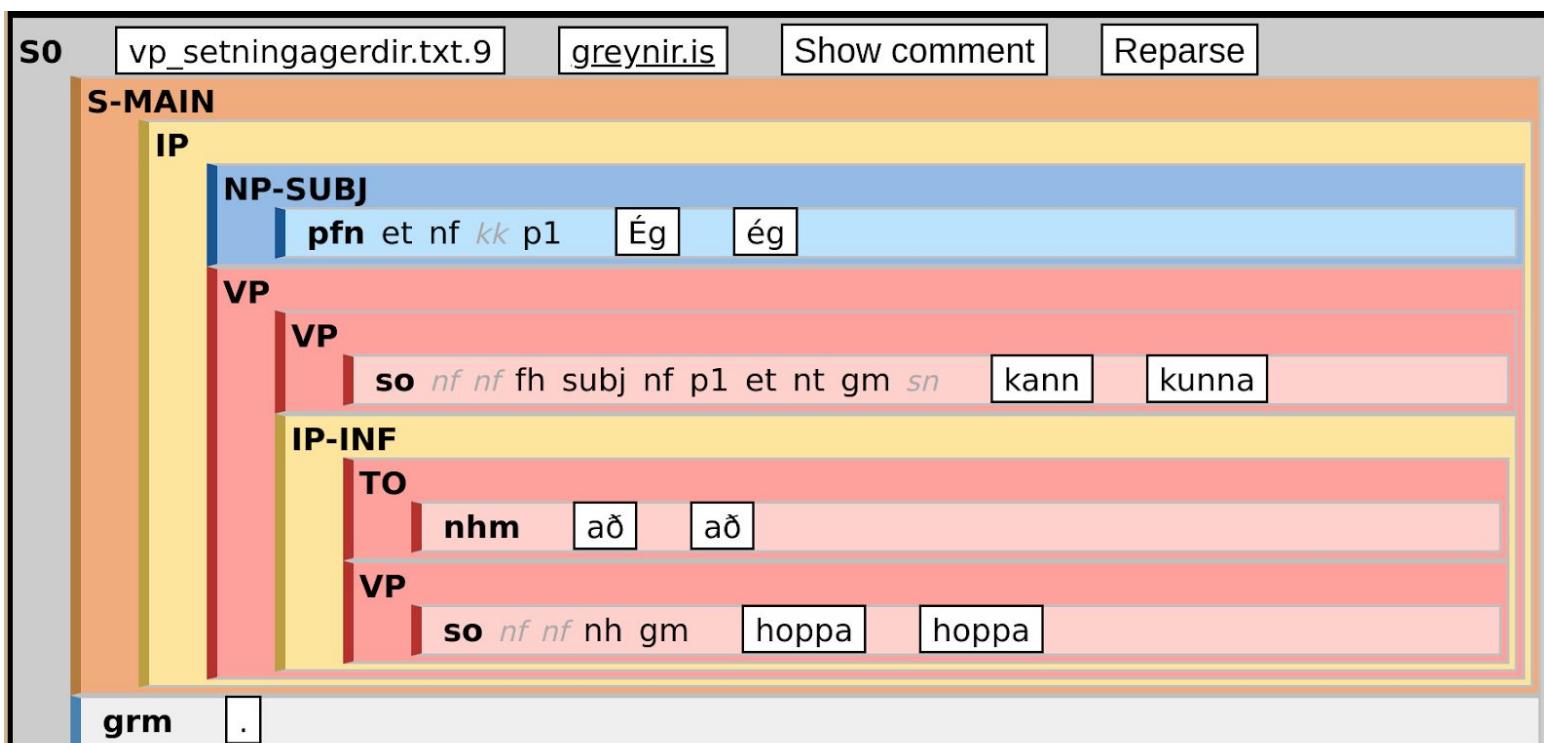
Ef forsetningarliðurinn á sérstaklega við um sögnina raðast hann undir sagnliðinn.

Forsetningarliðir (og atvikliðir) sem tákna tímasetningu eða staðsetningu eru líklegri til að eiga við um setninguna í heild sinni, en það má alveg færa rök fyrir því að þeir eigi við um sögnina. Ef Greynir raðar því undir sagnliðinn má það (í flestum tilvikum) standa þannig.



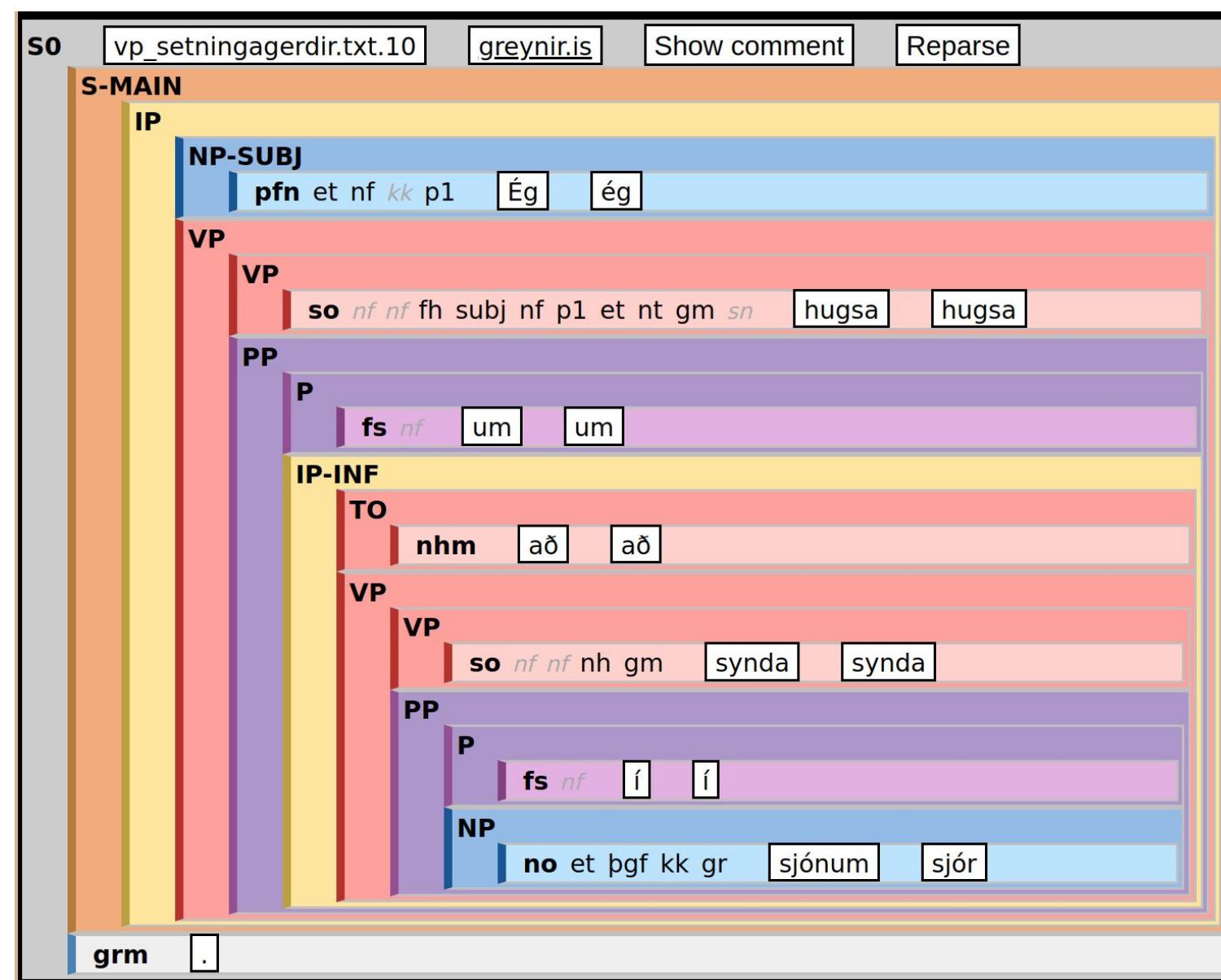
Hér er forsetningarliður sem tákna staðsetningu atburðarins í setningunni. Það má setja hann undir sagnliðinn en hann mætti einnig eiga heima beint undir beygingarliðnum IP ef hann kemst ekki undir VP.

Nafnháttarsetning sem andlag



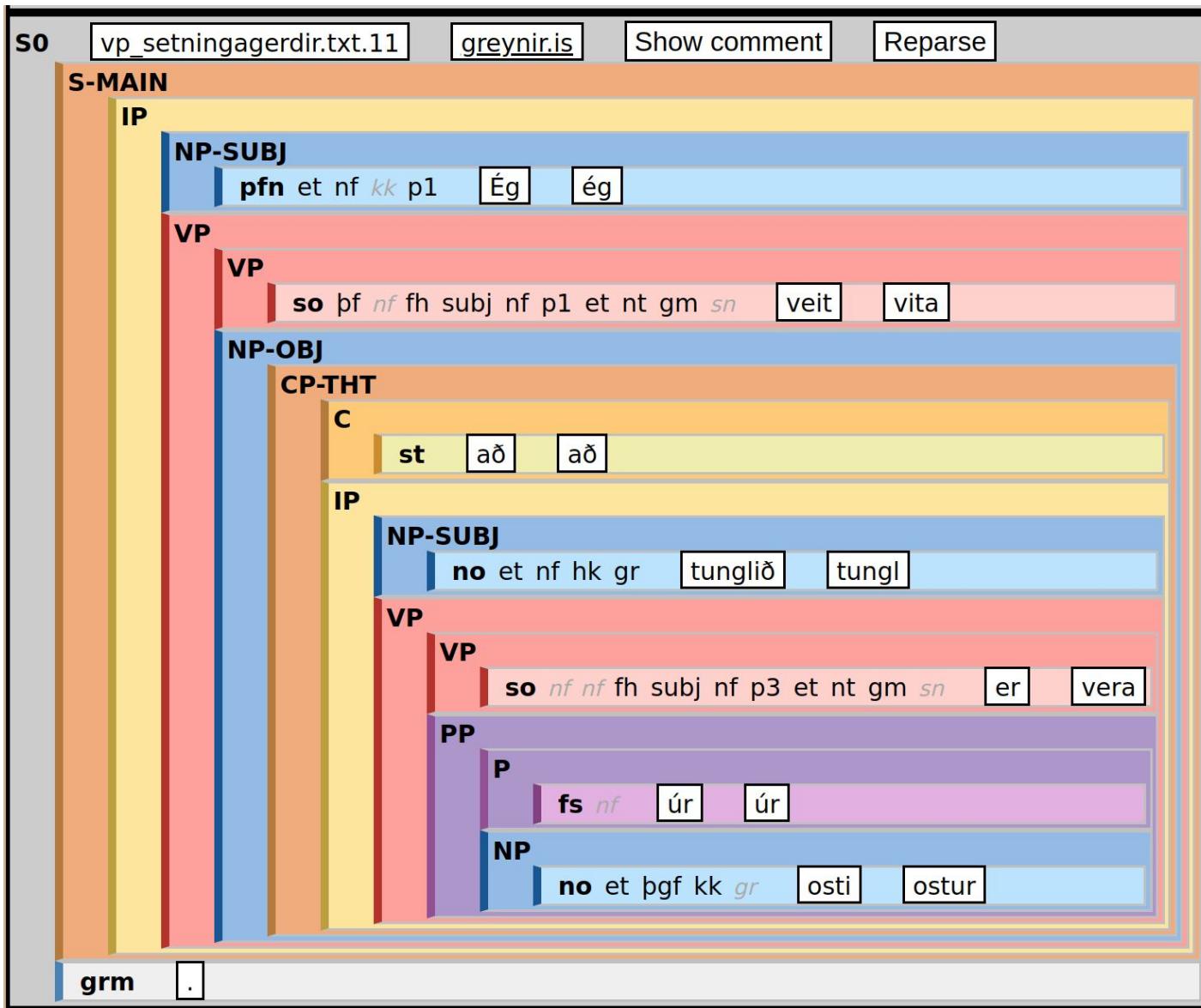
Hér höfum við samsvarandi dæmi. Við gætum sagt "Ég kann marga hluti", þar sem 'marga hluti' væri andlag, en við getum líka fyllt í andlagsplássið hér með **nafnháttersetningunni** IP-INF. Það sem einkennir hana er að innan hennar kemur nafnháttarmerkið (nhm) 'að', og svo sögn í nafnhætti. Við setjum þá nafnháttersetninguna IP-INF undir sagnliðinn VP. Liðurinn TO kemur utan um nafnháttarmerkið til að einangra það. Athugið, sérstaklega í samhengi við umræðu um aukasetningar á eftir, að hér kemur bara stakur beygingarliður, en ekki aukasetningarliður (CP) utan um nafnháttersetninguna.

Nafnháttersetning innan forsetninggarliðar



Sum sambönd sagnar og forsetninggarliðar leyfa að nafnháttersetning komi innan forsetninggarliðarins í staðinn fyrir nafnlið. PP raðast þá undir VP, og IP-INF undir PP eins og ef þetta væri nafnliður. Við getum borið strúktúrinn í forsetninggarliðnum 'í sjónum' saman við 'um að synda í sjónum' til að sjá muninn. Hér sjáum við líka að nafnháttersetningin getur innihaldið fleiri hluti en bara nafnháttarmerki og sögn. Það er ástæða fyrir að þetta er kallað nafnháttersetning, en ekki bara sögn í nafnhætti. Sögnin getur tekið með sér alls konar andlög og annað.

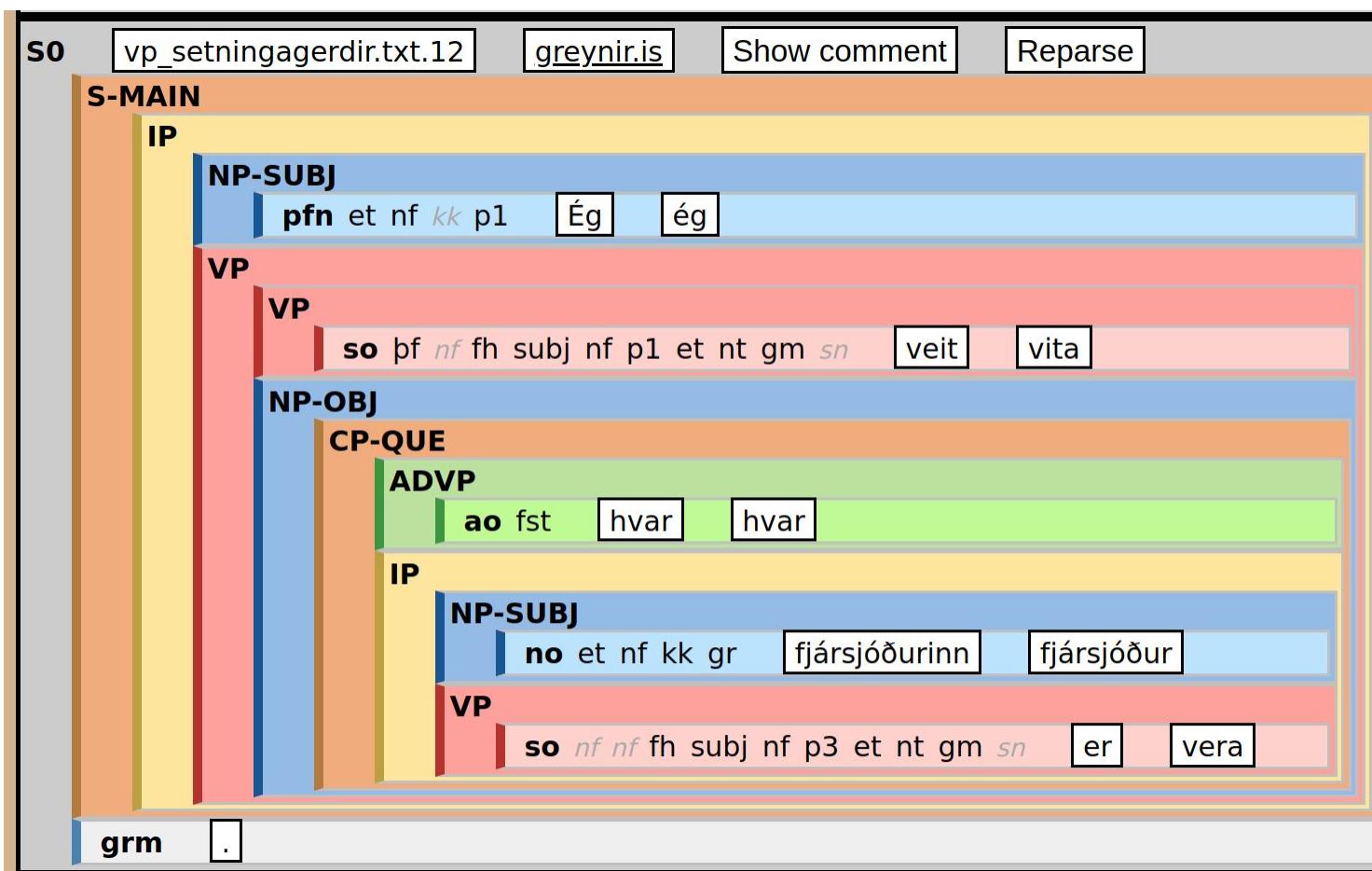
Fallsetning sem andlag



Enn eitt fyrirbærið sem getur gegnt hlutverki andlags eru sérstakur hópur aukasetninga sem nefnast **fallsetningar**. Fallsetningar hegða sér eins og **fallorð**, sem eru öll orð sem geta staðið í einhverju falli (nafnorð, lýsingarorð, greinir, fornöfn og töluorð). Þau geta þannig staðið sem andlag eins og þau.

Fallsetningar eru skýringarsetning (CP-THT) og spurnaraukasetning (CP-QUE). Hér sést dæmi um skýringarsetningu sem andlag og loksns sést ástæðan fyrir að við þurfum beygingarliðinn IP; samtengingin 'að' er ekki hluti af aukasetningunni heldur á hún sérstakt sæti á undan henni innan aukasetningarnar. Þetta á einnig við um aðrar aukasetningar, eins og sést [hér](#) og [hér](#).

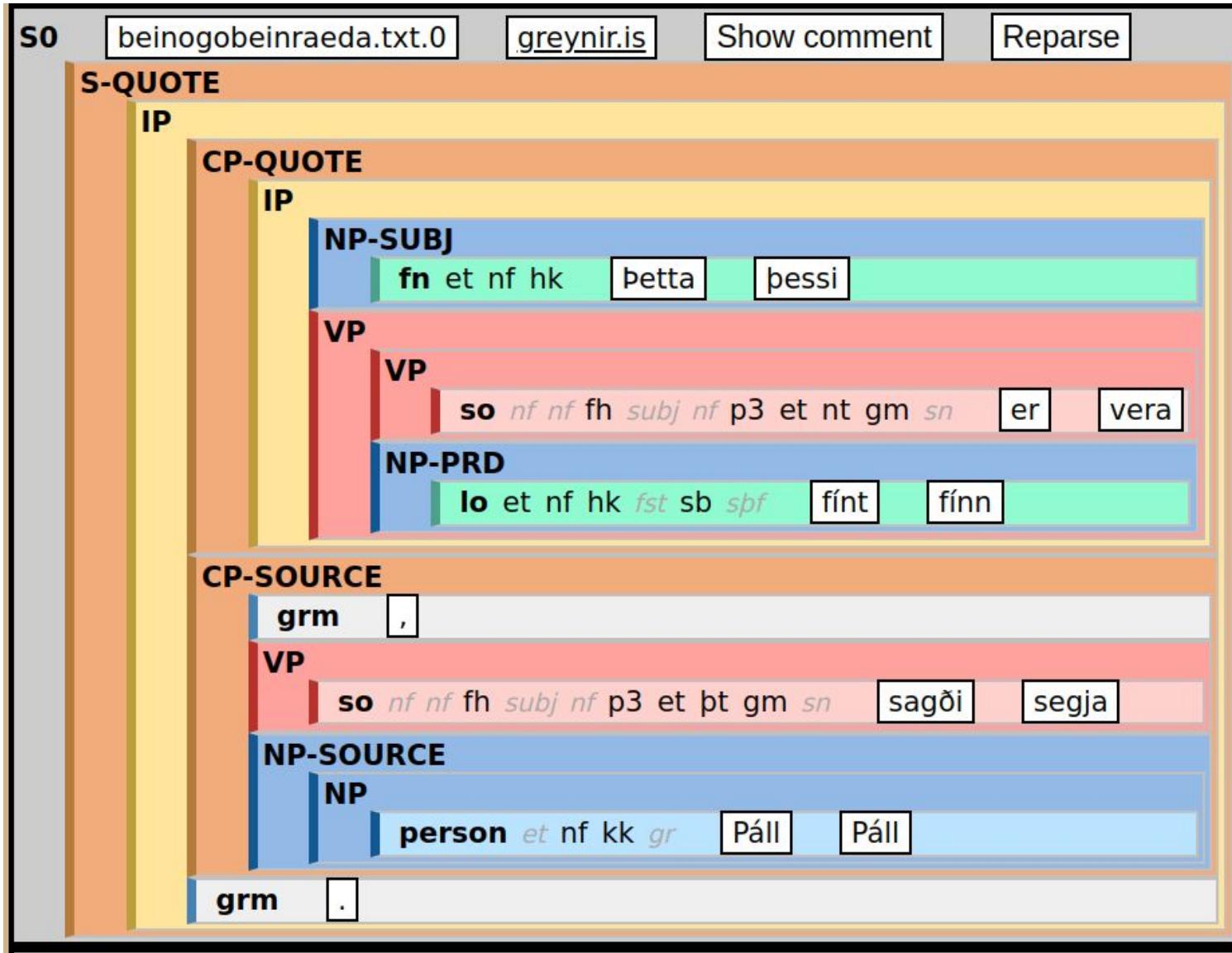
Fallsetningin hér hegðar sér þannig eins og andlagsnafnliður og tengist undir VP. Athugið að við setjum NP-OBJ utan um aukasetninguna til að auðvelda leit og merkingargreiningu. Þannig sýnum við betur hvaða hlutverki aukasetningin gegnir.



Hér er dæmi um spurnaraukasetningu sem andlag. Hún hegðar sér eins og skýringarsetningin, enda eru báðar fallsetningar.

Bein ræða

Þegar setning inniheldur beina ræðu á að merkja hana sem S-QUOTE. Innan hennar kemur IP sem inniheldur allt innvolsið. Það sem er sagt kemur innan CP-QUOTE og það sem sýnir hver sagði það kemur innan CP-SOURCE. Það er ekki beint aukasetning en liðurinn er til að auðvelda merkingargreiningu að tengja upplýsingarnar saman.



Nafnliðir

Grunngerðin

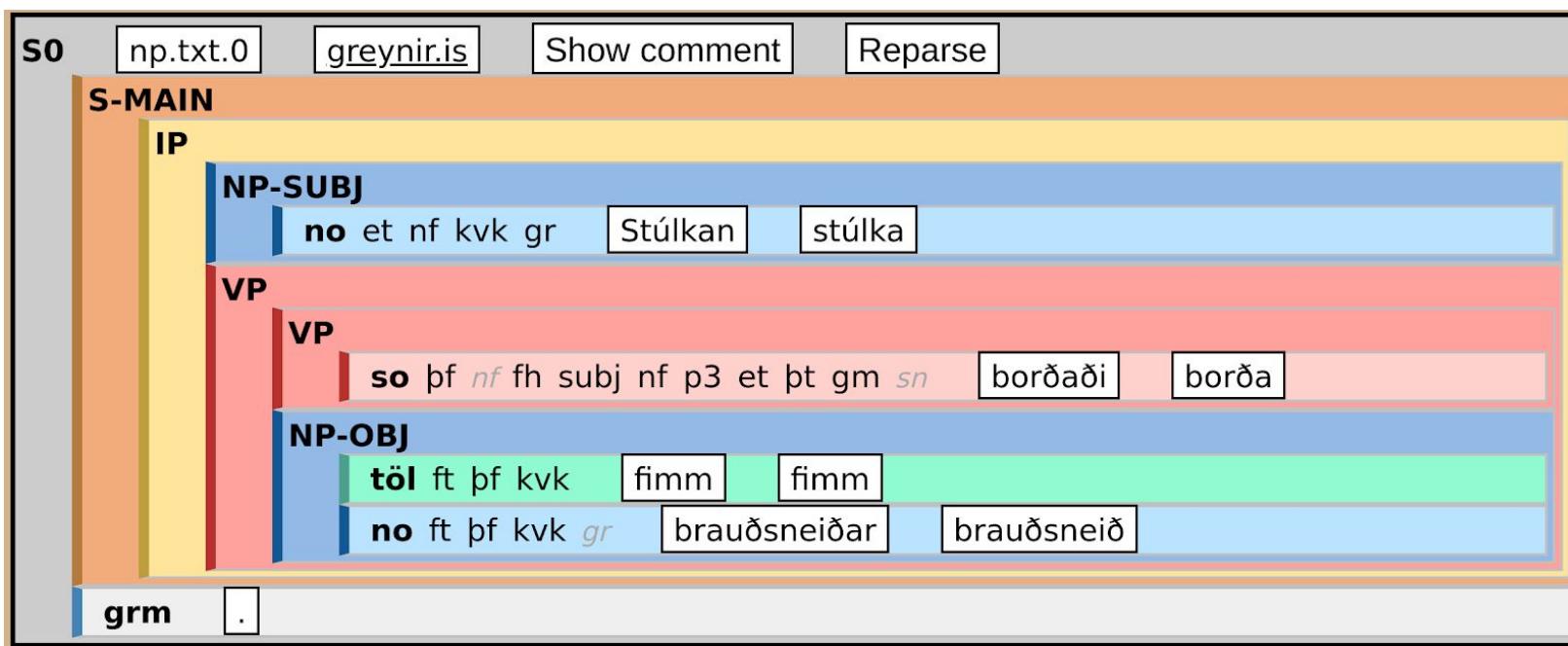
Við höfum séð marga nafnliði hingað til; einfaldasta gerðin er NP utan um nafnorðalauf.

NP-OBJ

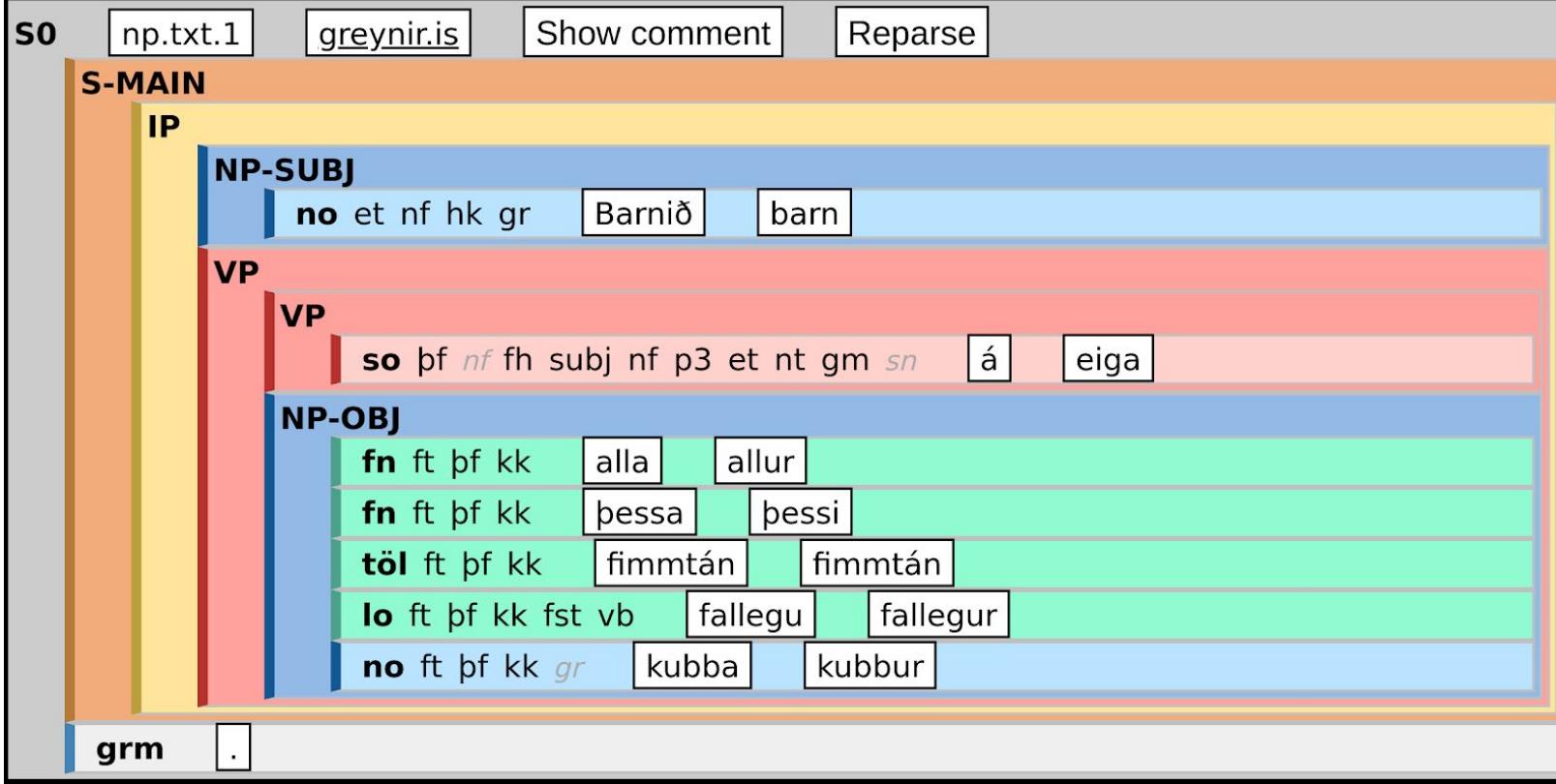
no et bf kk gr fílinn fíll

Við getum þó fengið ýmsa aðra liði og lauf innan nafnliða.

Lýsingarorð, töluorð, greinir og fornöfn innan nafnliðar



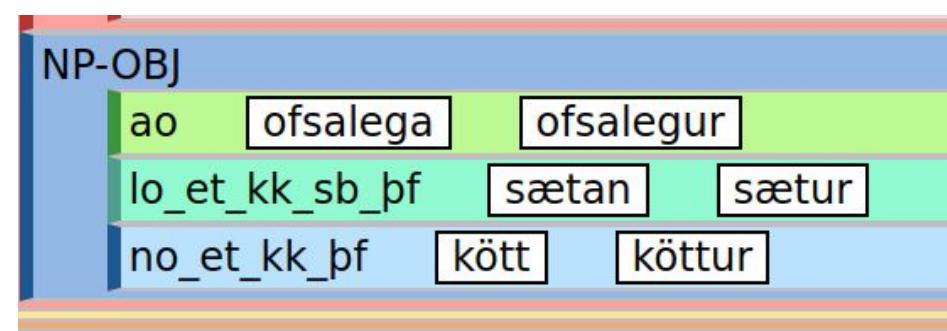
Hér höfum við alveg eins setningabyggingu og við höfum séð áður; frumlag-sögn-andlag, en nú er andlagsnafnliðurinn flóknari. Lýsingarorð, fornöfn, töluorð og greinir geta staðið innan nafnliðar, og fá ekki sérstakan lið utan um sig.



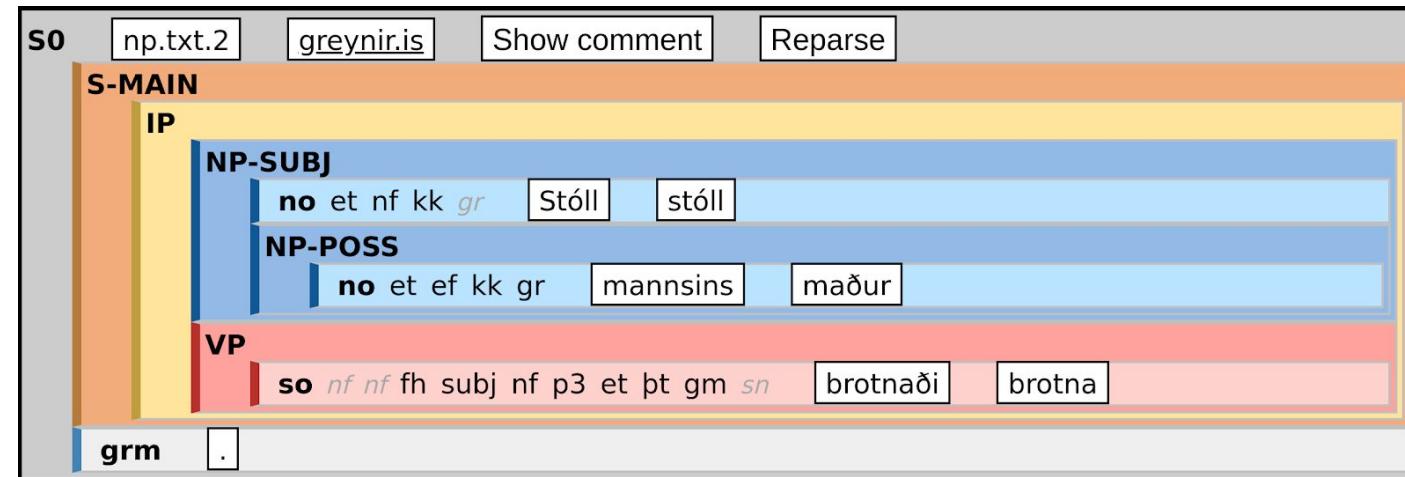
Hér er dæmi um nafnlið sem inniheldur tvö fornöfn, töluorð, lýsingarorð og loks nafnorð. Innan nafnliðarins er alveg flatur strúktúr; það kemur enginn sérstakur liður utan um öll ákvæðisorðin.

Atviksorð innan nafnliðar

Í einhverjum tilvikum eru atviksliðir hluti af nafnlið. Það eru yfirlætt stigsatviksorð; atviksorð sem segja til um hversu *mikið* eitthvað er. Athugið að þar sem við viljum halda nafnliðum frekar flötum kemur enginn ADVP utan um atviksorðið. Annað til að athuga er að atviksorðið er merkt 'eo', sem er sérflokkur atviksorða sem mega standa innan nafnliðar.

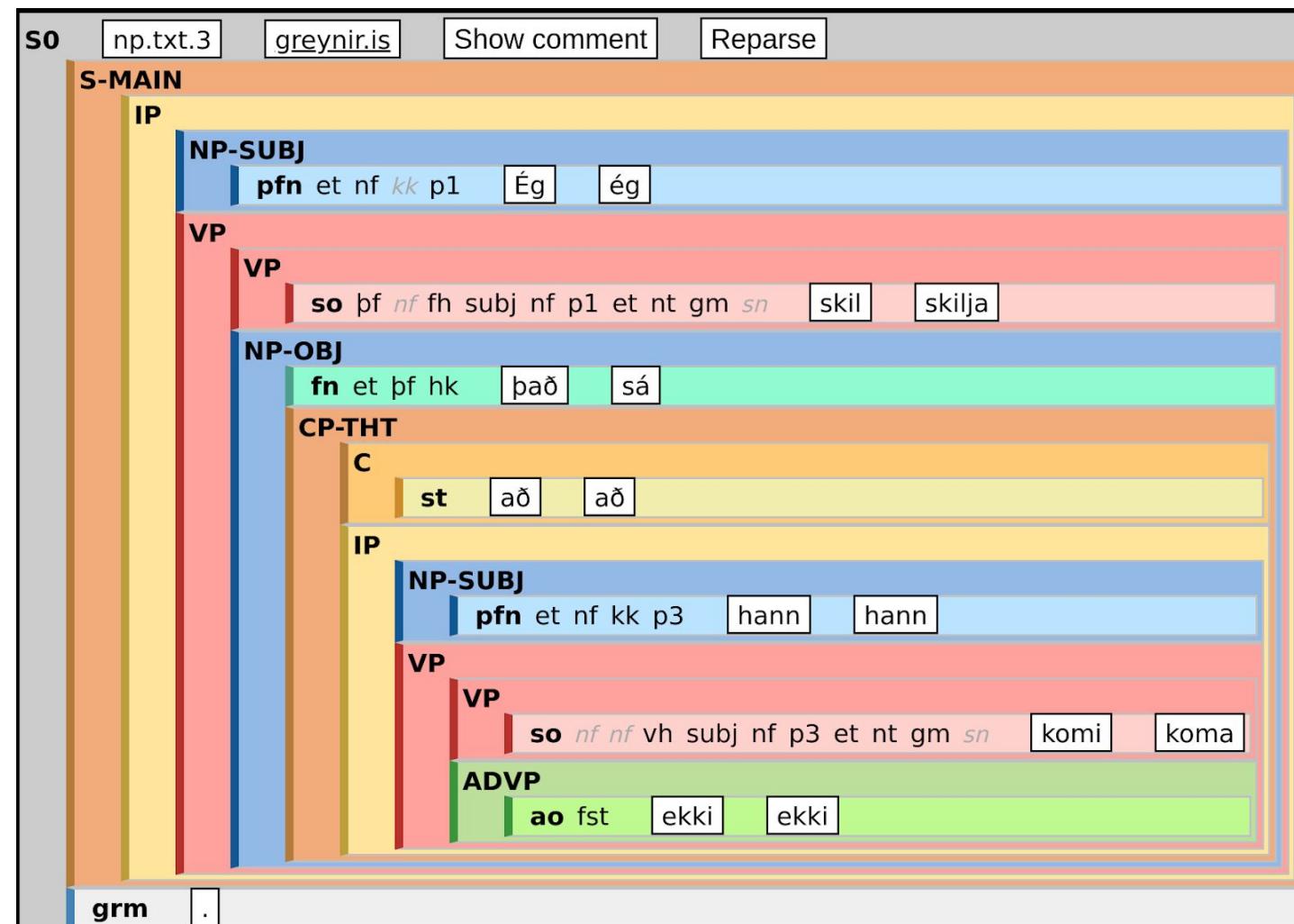


Eignarfallsliður



Við getum fengið nafnlið í eignarfalli sem kveður nánar á um aðalnafnliðinn, hér 'stóll'. Þá heitir nafnliðurinn í eignarfalli NP-POSS, til að tákna eignarfallslið, og kemur undir aðalnafnliðinn, sem í þessu tilviki er frumlag (NP-SUBJ).

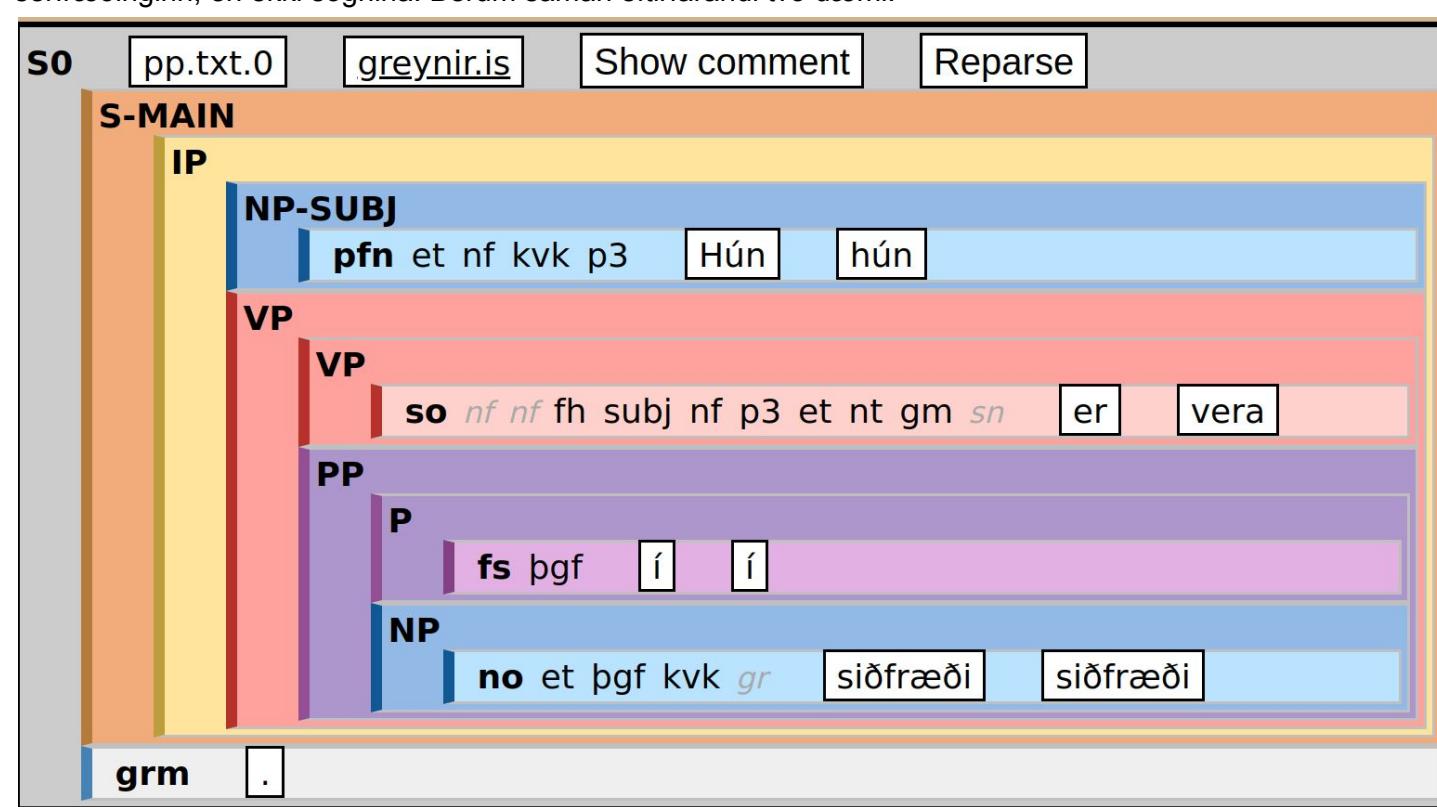
Fallsetning innan nafnliðar

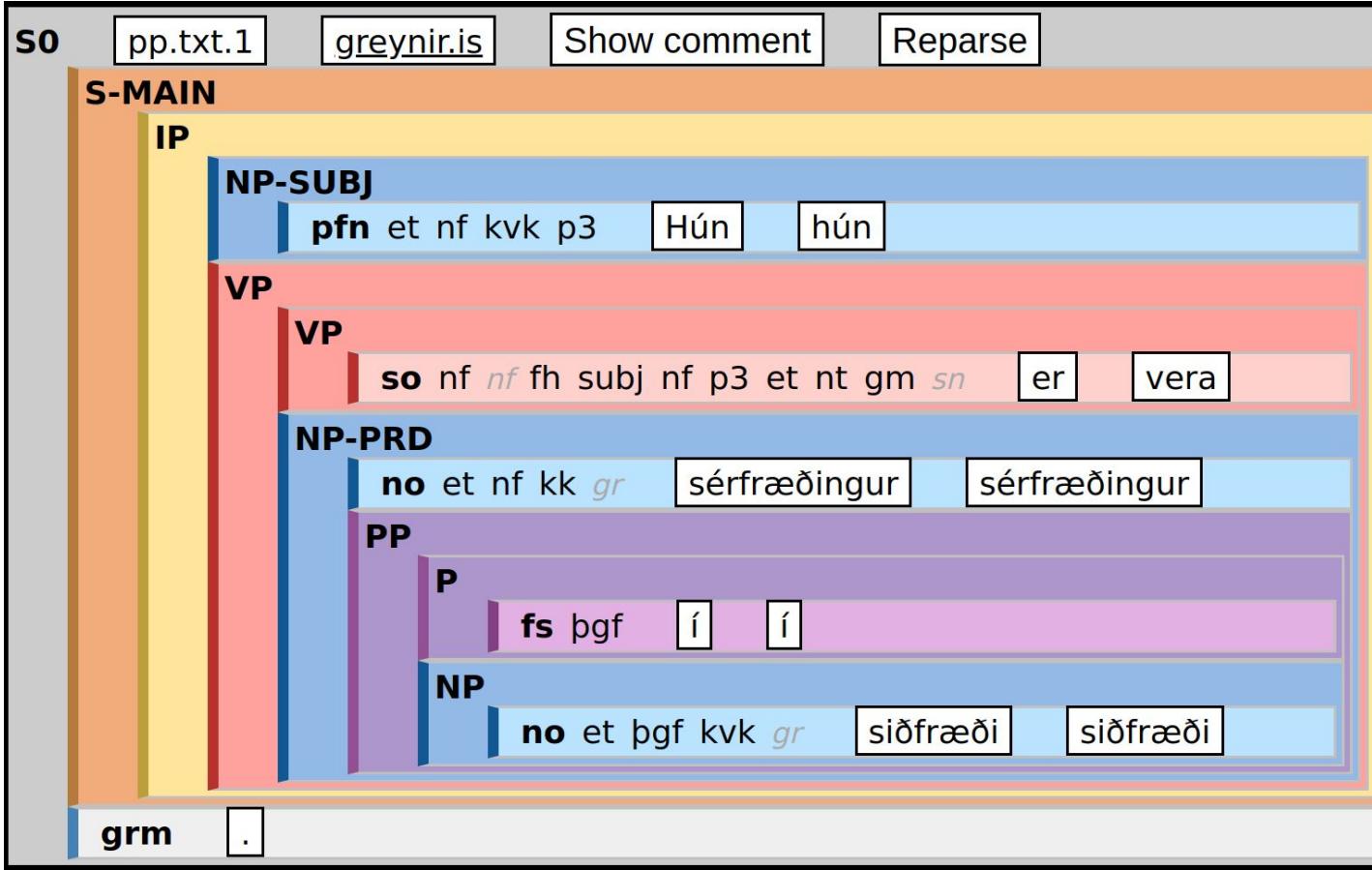


Hér er andlag sagnarinnar fornafnið 'það'. Innan nafnliðarins er þó kveðið nánar á um hvað 'það' er með skýringarsetningunni. Hún á því sérstaklega við um nafnliðinn en ekki setninguna í heild sinni og á því heima undir nafnliðnum NP-OBJ.

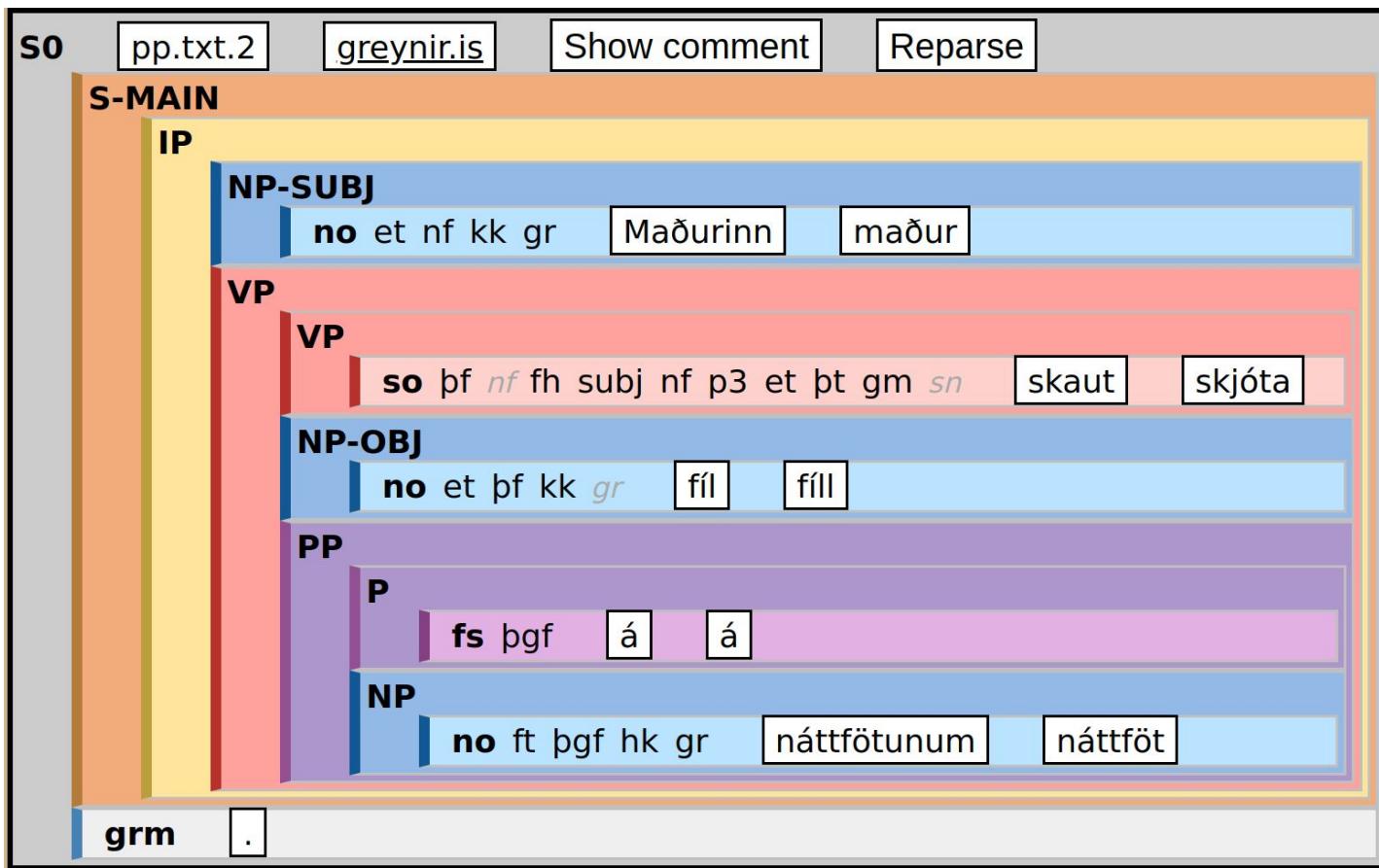
Forsetningarliðir innan nafnliða

Forsetningarliðir geta staðið innan nafnliða, ef þeir eiga sérstaklega við um þá. Við tölum þannig um 'sérfræðing í siðfræði', þar sem "í siðfræði" á sérstaklega við um sérfræðinginn, en ekki sögnina. Berum saman eftirfarandi tvö dæmi:

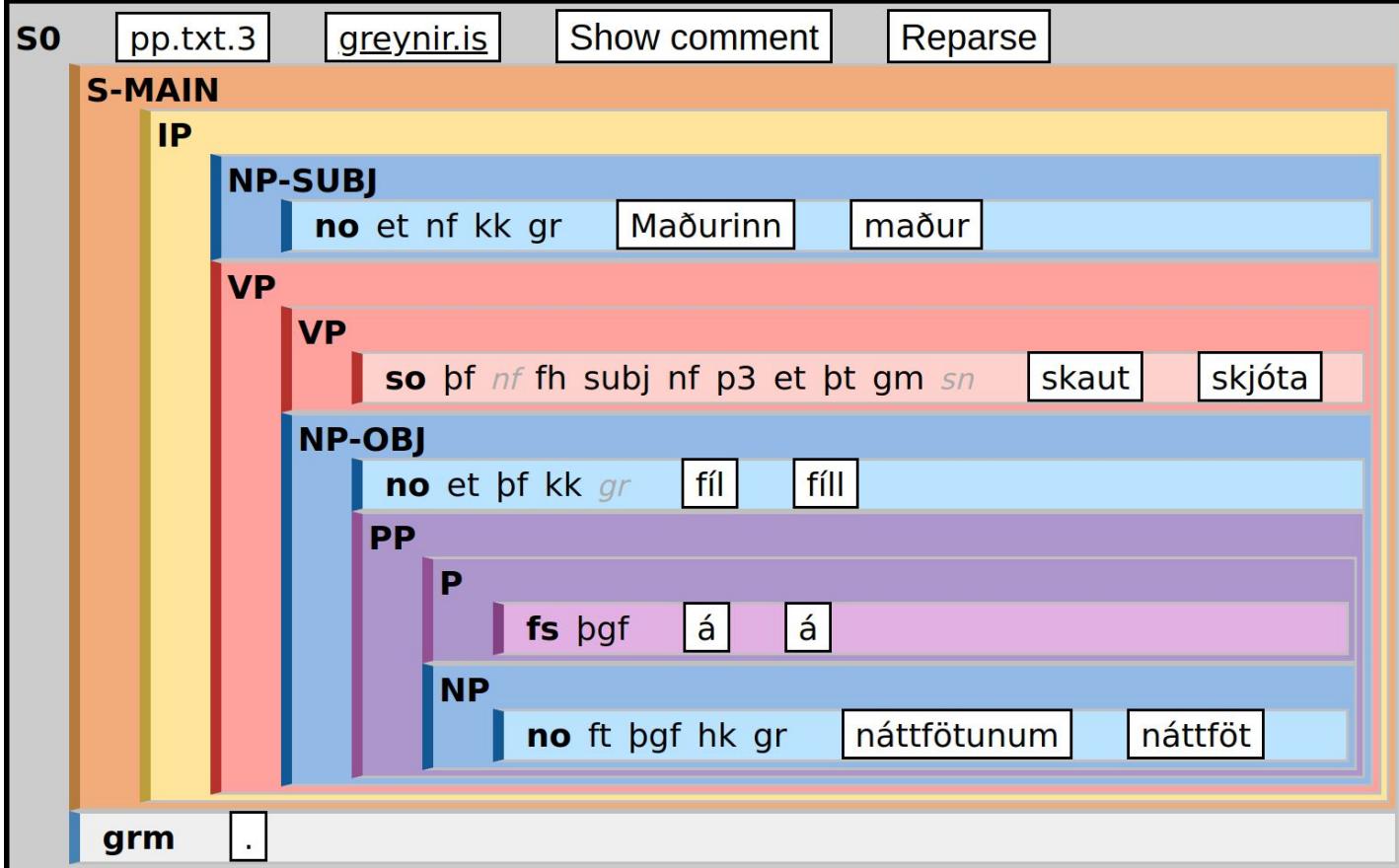




Það er þó ekki alltaf skýrt hvar forsetningarliðurinn á að standa; þetta er ein algengasta gerð villna. Oft er aðeins hægt að ákvarða það út frá merkingu og oft koma margir kostir til greina. Ef það sem Greynir gerir er rétt en líka eitthvað annað á að halda því sem Greynir gerir. Það ætti ekki að hegna honum fyrir að hafa valið annan kost en manneskja ef báðir eru réttir.



Hér er mjög fræg margræð setning. Í þessari greiningu tengist PP undir VP, þannig að hann á við um sögnina og setninguna í heild sinni. Þannig er það maðurinn sem er á náttfötunum; forsetningarliðurinn segir okkur eitthvað um *hvernig* hann skaut fílinn. Hér hefði líka getað verið atviksliður eins og "varlega".



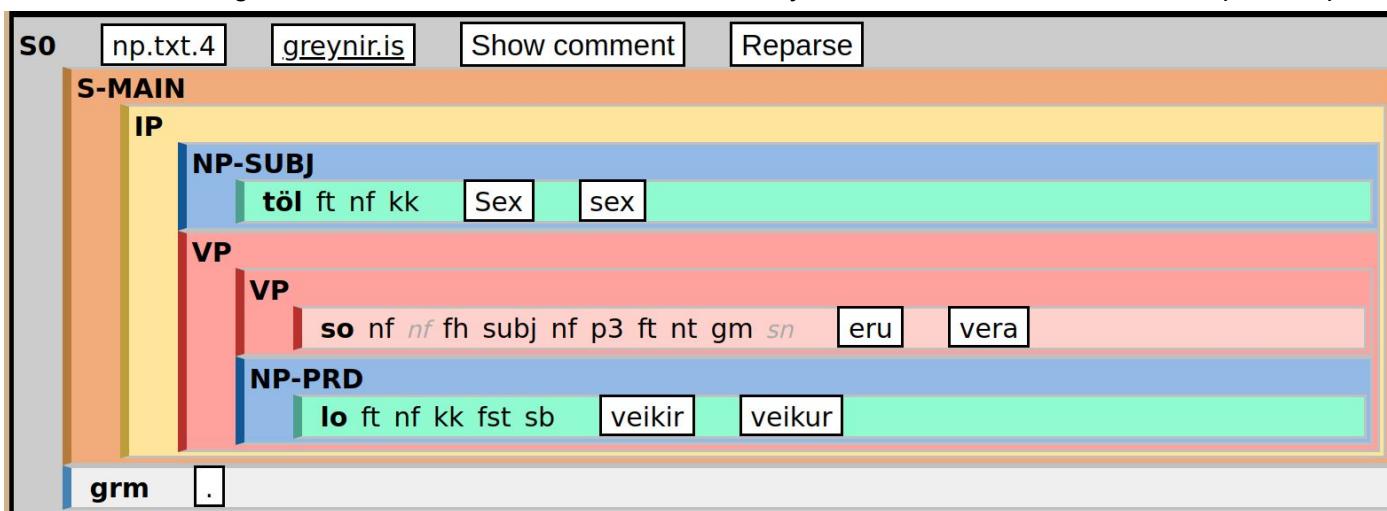
Hér er PP aftur á móti innan andlagsins, sem segir okkur að fíllinn hafi verið í náttfötum þegar hann var skotinn. Í svona setningum er það aðeins merkingin sem segir okkur hvað er rétt. Þetta ætti samt að leiðréttu.

Staðsetning forsetningarliða

Ein leið til að greina hvar forsetningarliður stendur, innan nafnliðar eða sagnliðar eða annað, er að breyta röðinni á liðunum. Þá mætti hér segja 'Maðurinn skaut á náttfötunum fílinn' og velta fyrir sér hvort þetta gangi upp merkingarlega. Þá er líka hægt að prófa að sleppa nafnliðum, og segja 'Maðurinn skaut á náttfötunum'.

Stakt lýsingarorð innan nafnliðar

Það er ekki endilega nafnorð innan nafnliðar. Það kemur oft fyrir að nafnorðið er **undanskilið**, þ.e.a.s. því er sleppt úr setningunni.

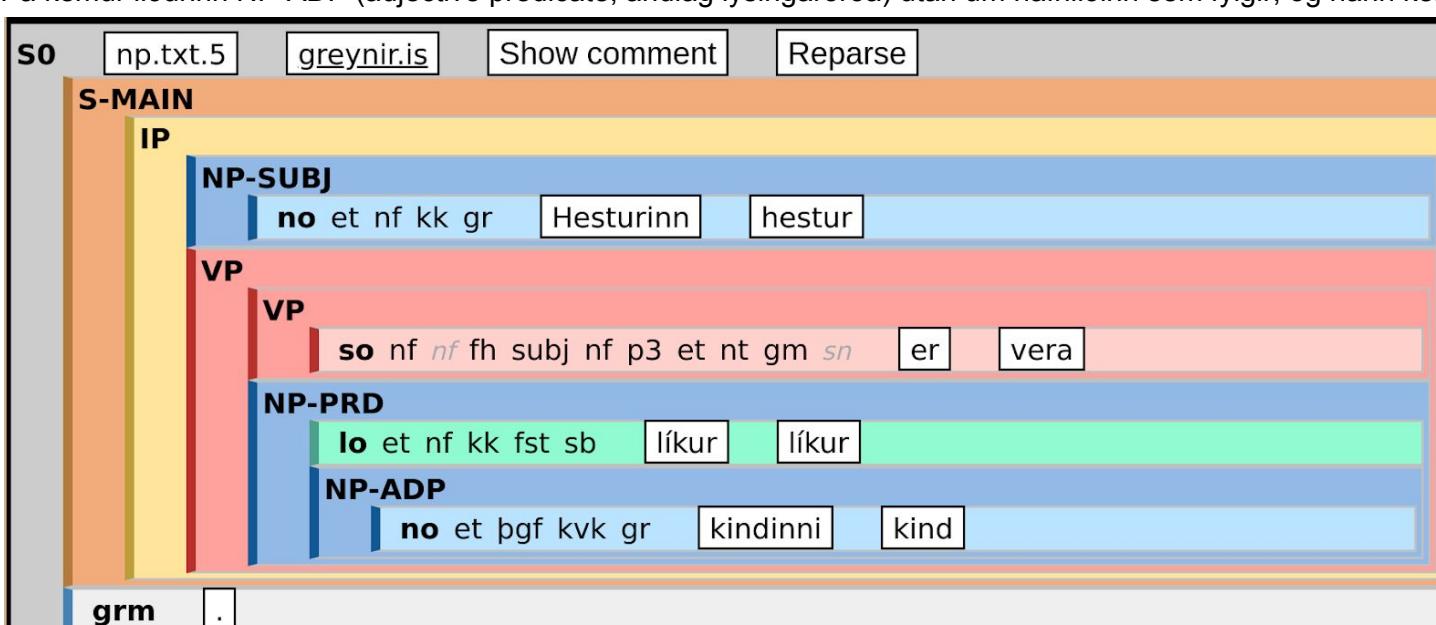


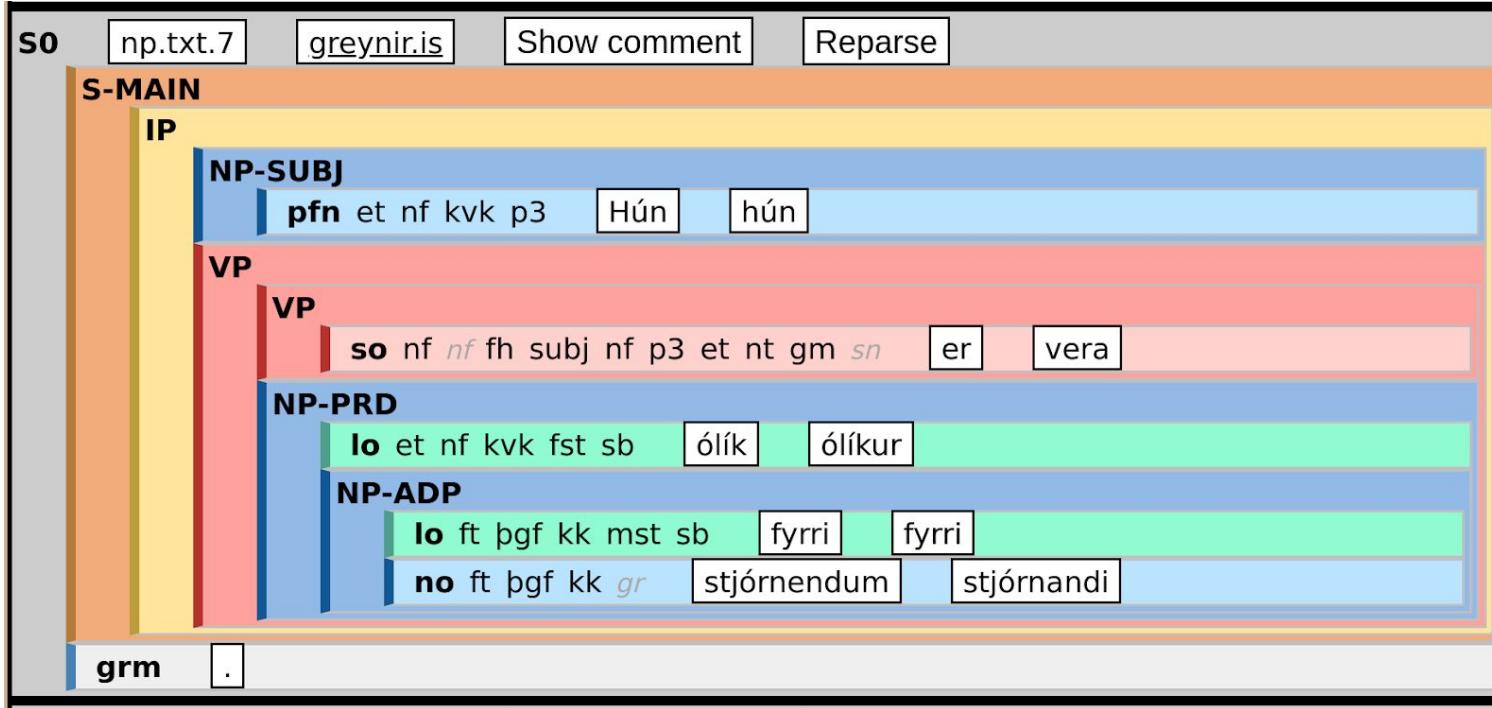
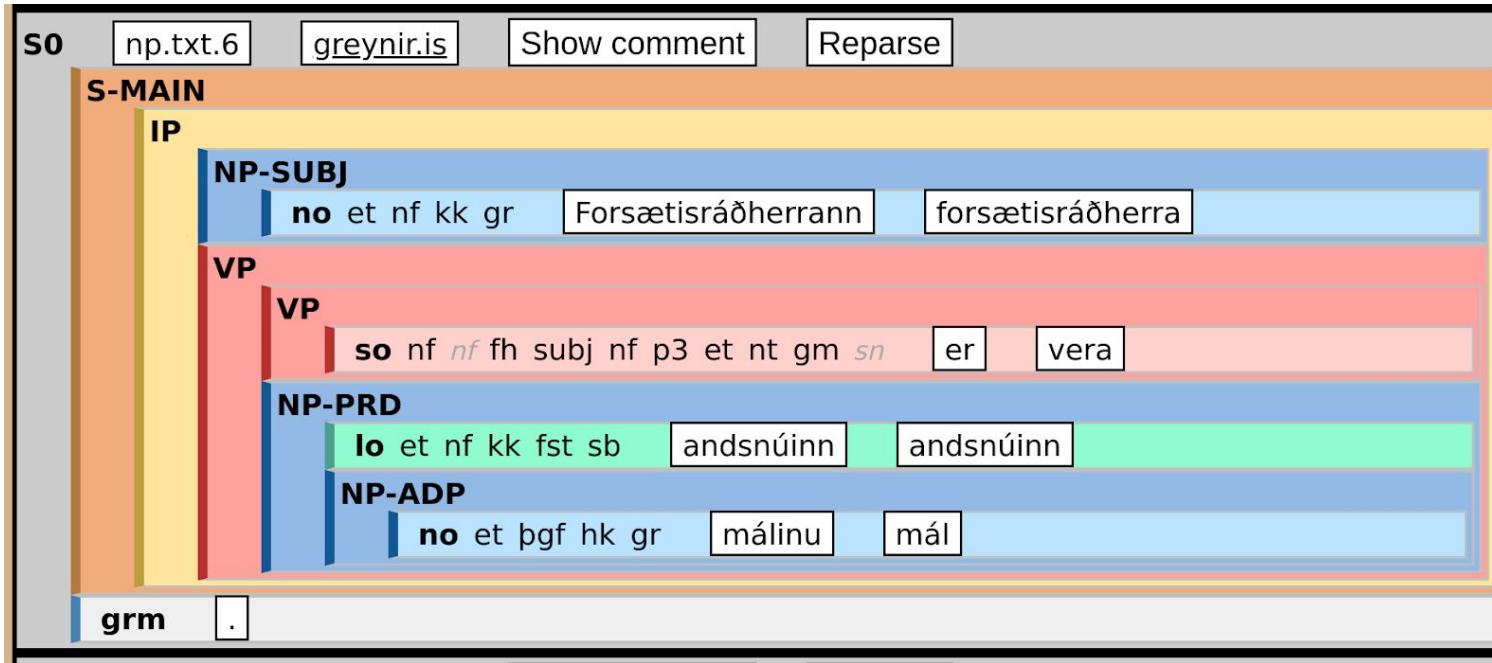
Hér höfum við two nafnliði, sá fyrri inniheldur stakt tölurorð og sá seinni stakt lýsingarorð. Við getum ímyndað okkur að setningin sem liggur að baki þessari sé "Sex menn eru veikir menn", en við undanskiljum nafnorðin.

Andlög lýsingarorða

Sum lýsingarorð stjórna falli á nafnlið sem á eftir kemur. Þetta eru orð eins og 'andsnúinn', 'líkur', 'skyldur' og fleiri.

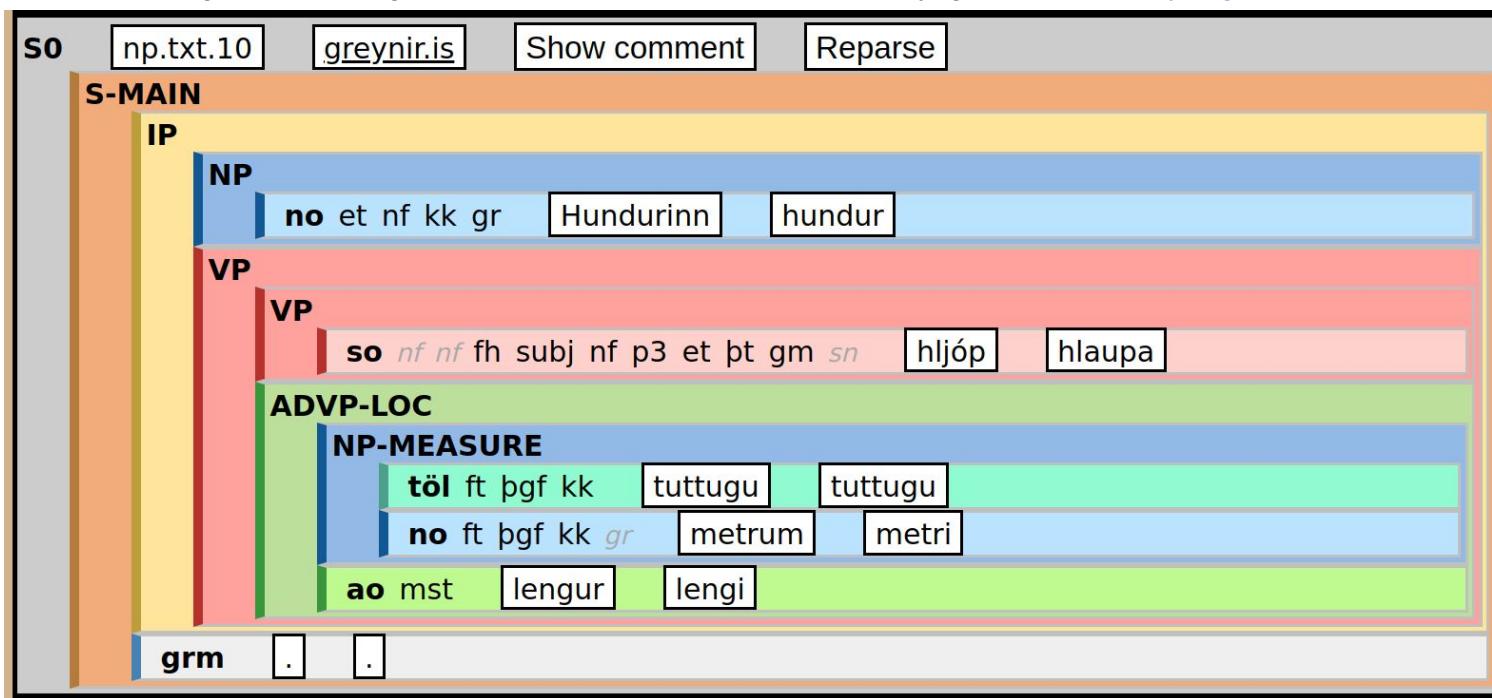
Þá kemur liðurinn NP-ADP (adjective predicate, andlag lýsingarorða) utan um nafnliðinn sem fylgir, og hann kemur innan nafnliðarins sem lýsingarorðið er í.



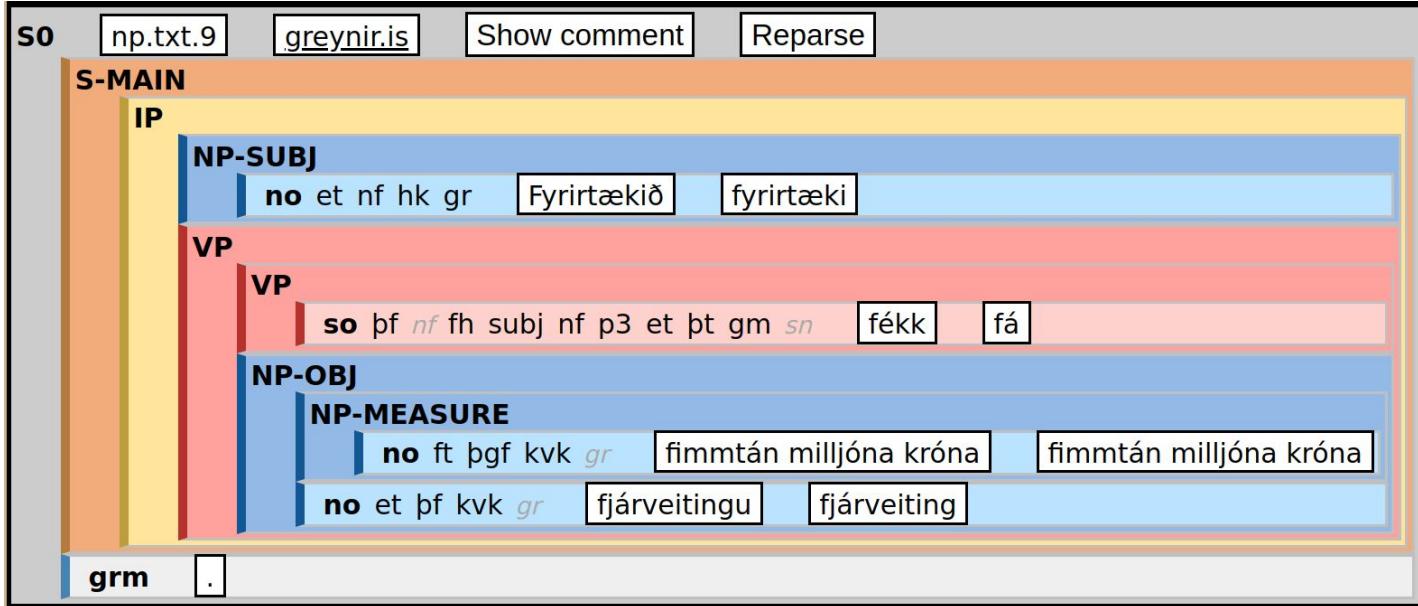
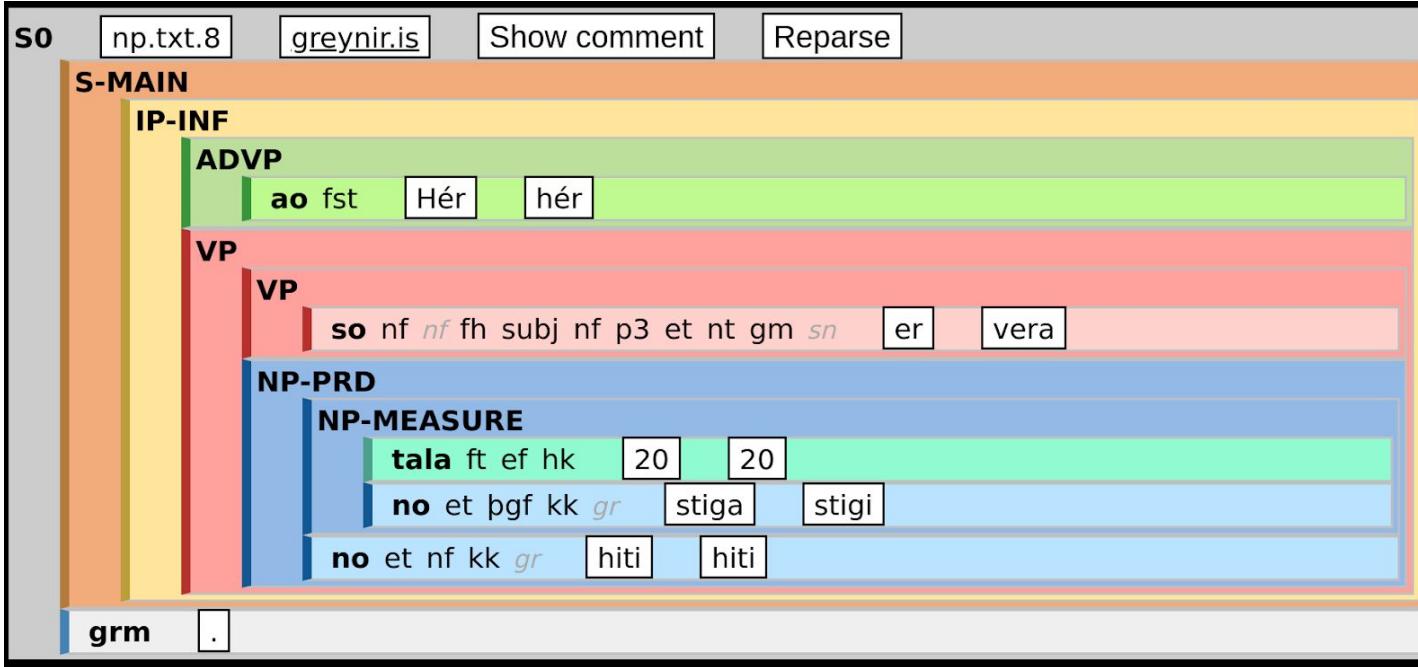


Mæliliðir

Págufall: Mæliliðir eru að mestu merkingarlegs eðlis og gefa okkur upplýsingar um **magn** einhvers. Mæliliðir í þágufalli standa (yfirleitt) með lýsingarorði í miðstigi. Dæmi eru 'tuttugu metrum lengra', 'þeim mun meira', 'fimmtán kílóum þyngra'. [Frekari upplýsingar](#).

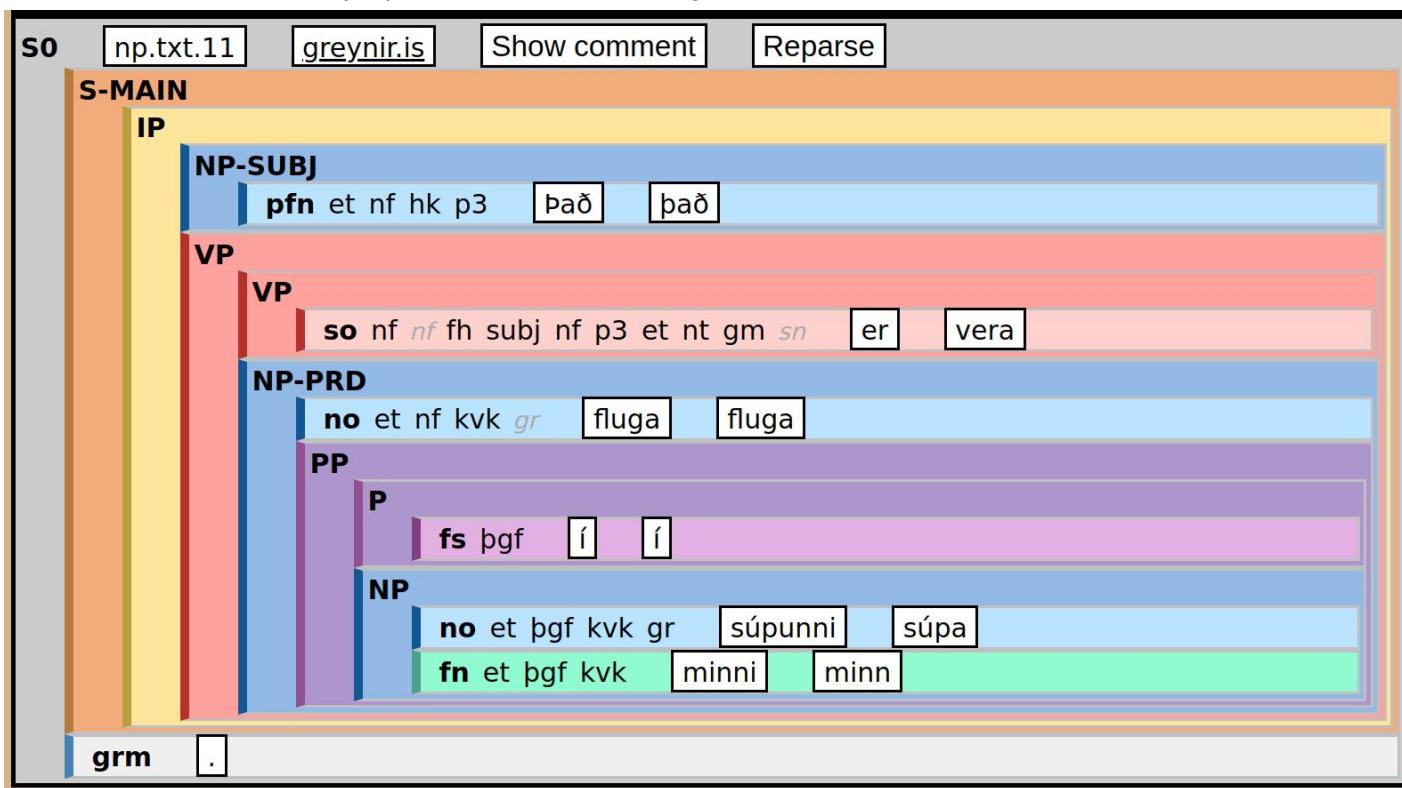


Eignarfall: Slíka mæliliði mætti flokka sem NP-POSS en út af merkingunni viljum við flokka þá sem NP-MEASURE. Þeir koma líka yfirleitt á undan orðinu. Dæmi eru 'tuttugu stiga hiti', 'Hundrað kílóa steinsteypubútur', '18 míkrógramma ryk', 'Fimmtán milljóna króna fjárveiting'.



Sundurslitnir nafnliðir

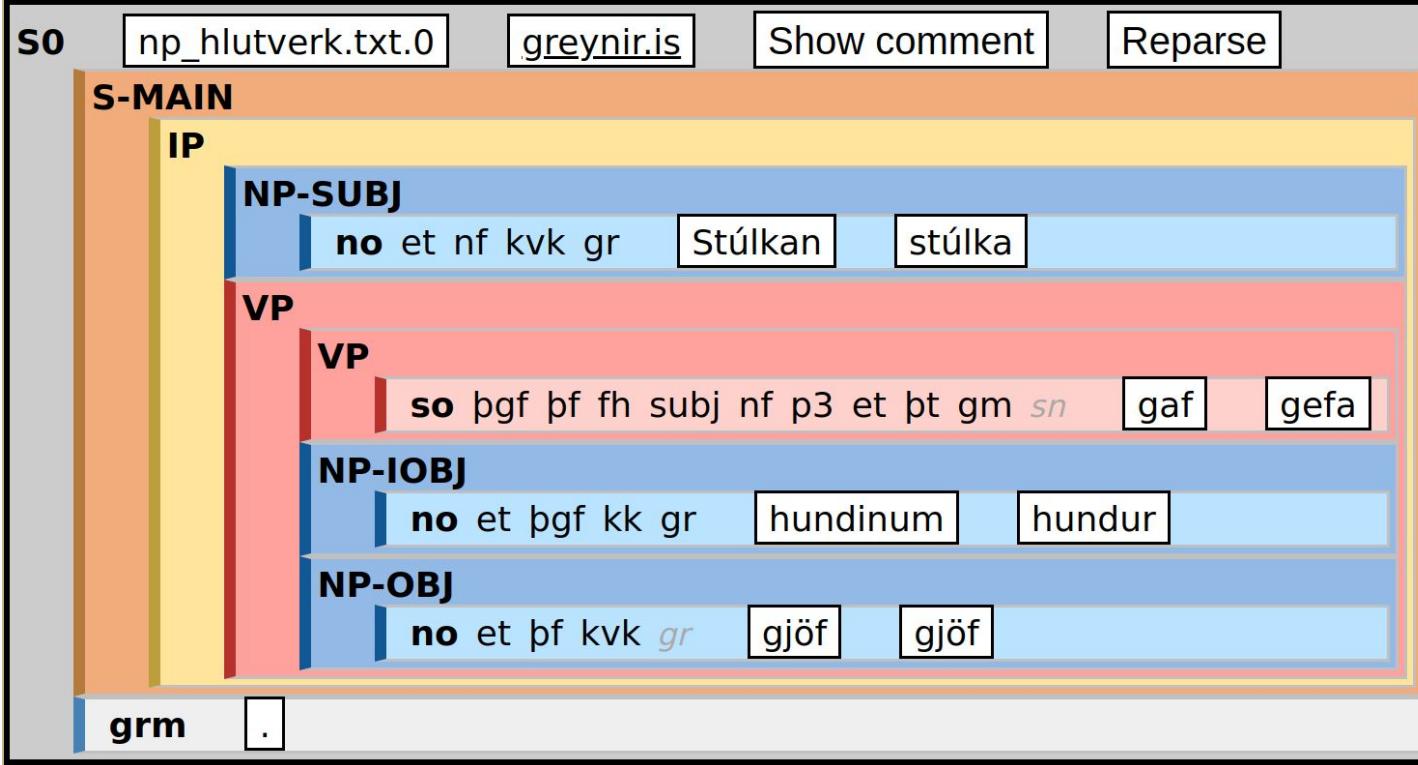
Þetta er algengast þegar frumlagið er leppur ('það') og í setningunni kemur fram síðfrumlag, sem er hið raunverulega merkingarlega frumlag. Í slíkum tilvikum á að merkja fyrri liðinn sem NP-ES og seinni sem NP-SUBJ. [Nánar um leppi](#).



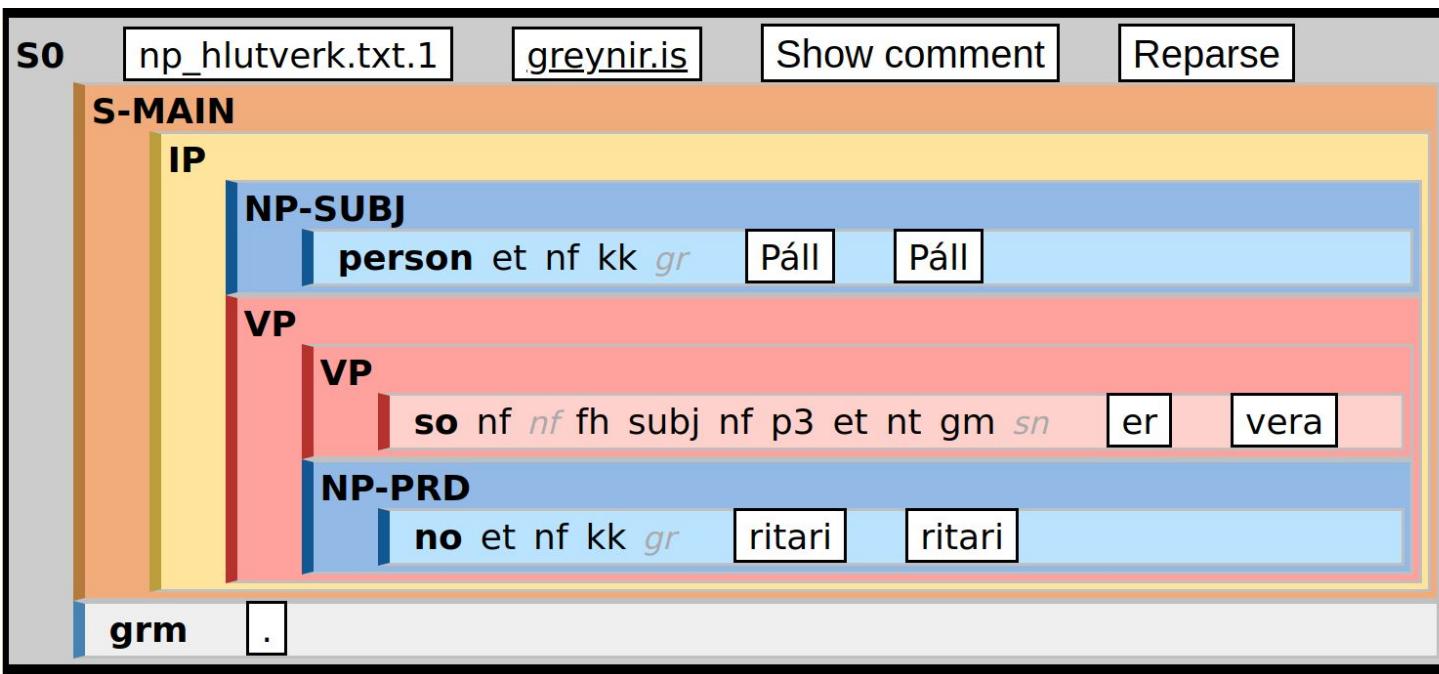
Þetta kemur þó fyrir í fleiri tilvikum þar sem frumlagið er slitið í sundur eru "Flestir eru þeir góðir". Dæmi þar sem sem andlagið er slitið í sundur er "Allan borðaði ég matinn". Í þessum tilvikum er fyrri liðurinn merktur sem rétt málfræðihlutverk og seinni liðurinn NP án fána.

Ólík málfræðihlutverk

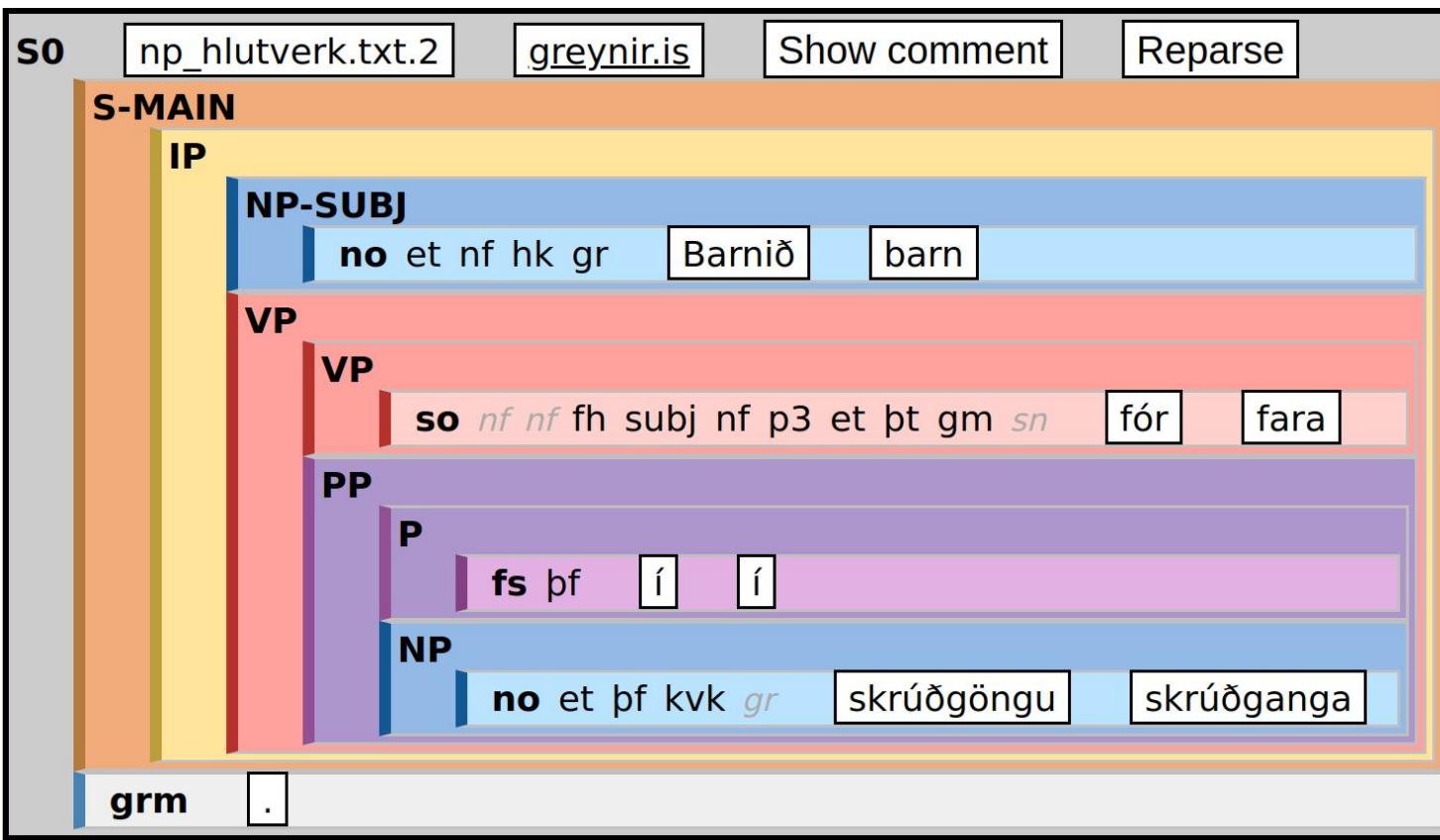
Flest málfræðihlutverk sem nafnliðir geta haft koma fram í öðrum dæmum en hér er þeim öllum safnað á einn stað.



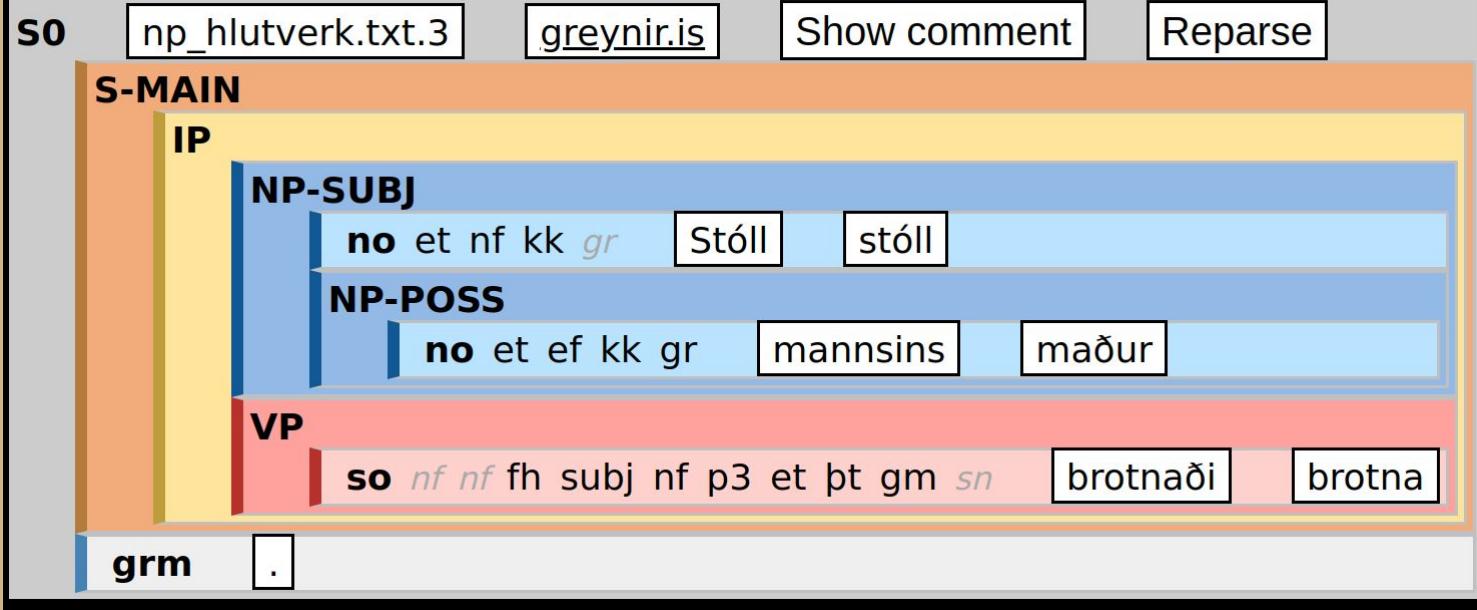
Hér sést NP-SUBJ = frumlag, NP-IOBJ = óbeint andlag, og NP-OBJ = beint andlag.



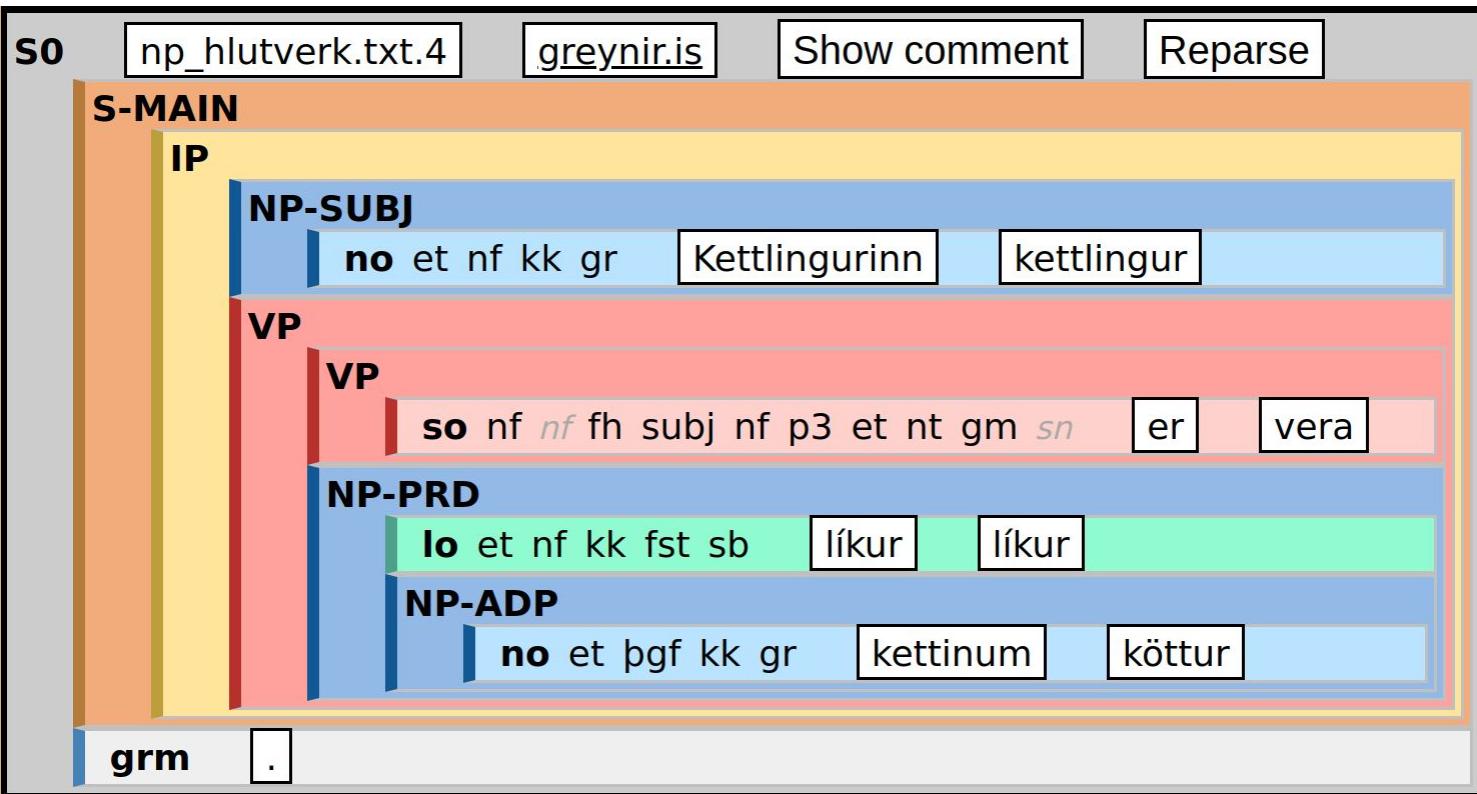
Hér bætist við NP-PRD = sagnfylling.



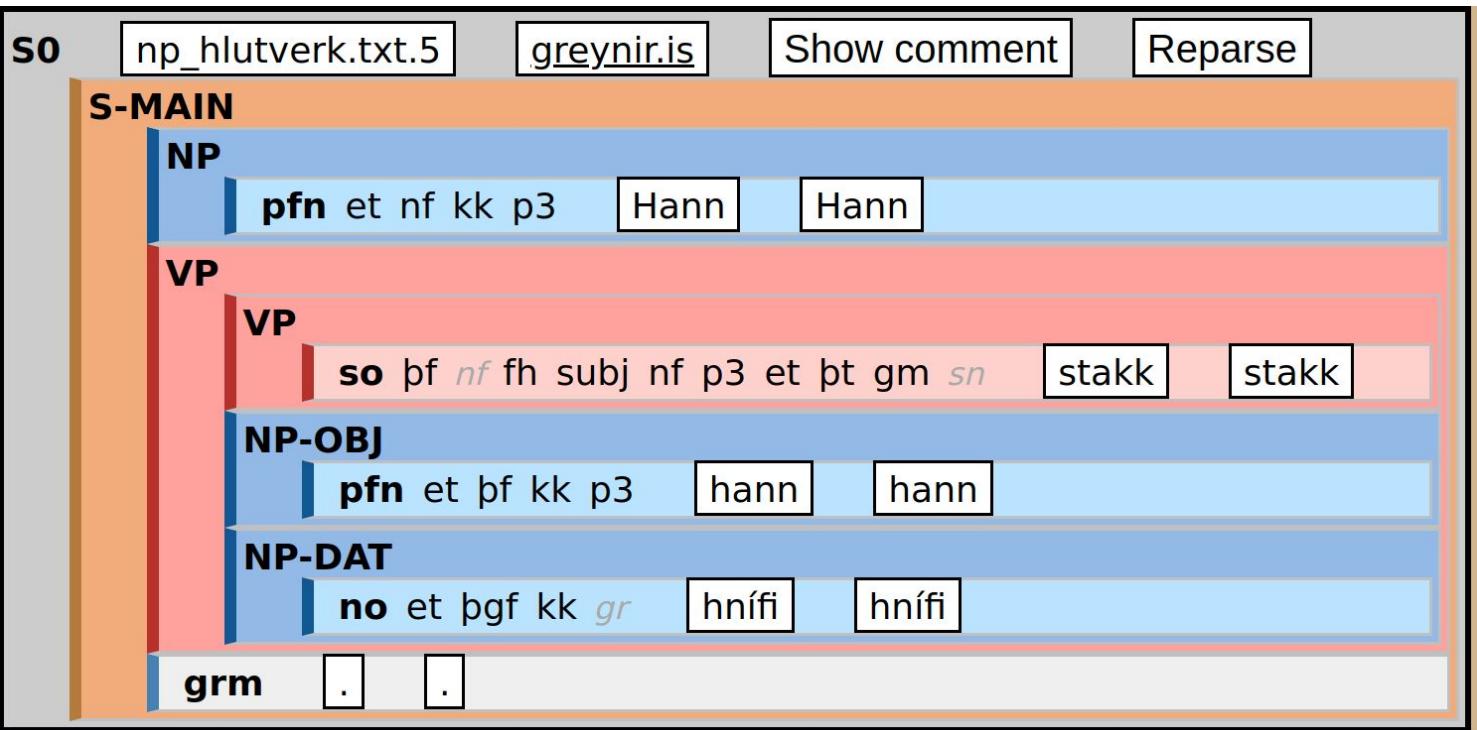
Hér sést ómerktur NP. Þeir eru innan PP en geta birst við aðrar aðstæður, svo sem þegar alls óljóst er hvað á að velja.



Hér sést NP-POSS = eignarfallsliður.



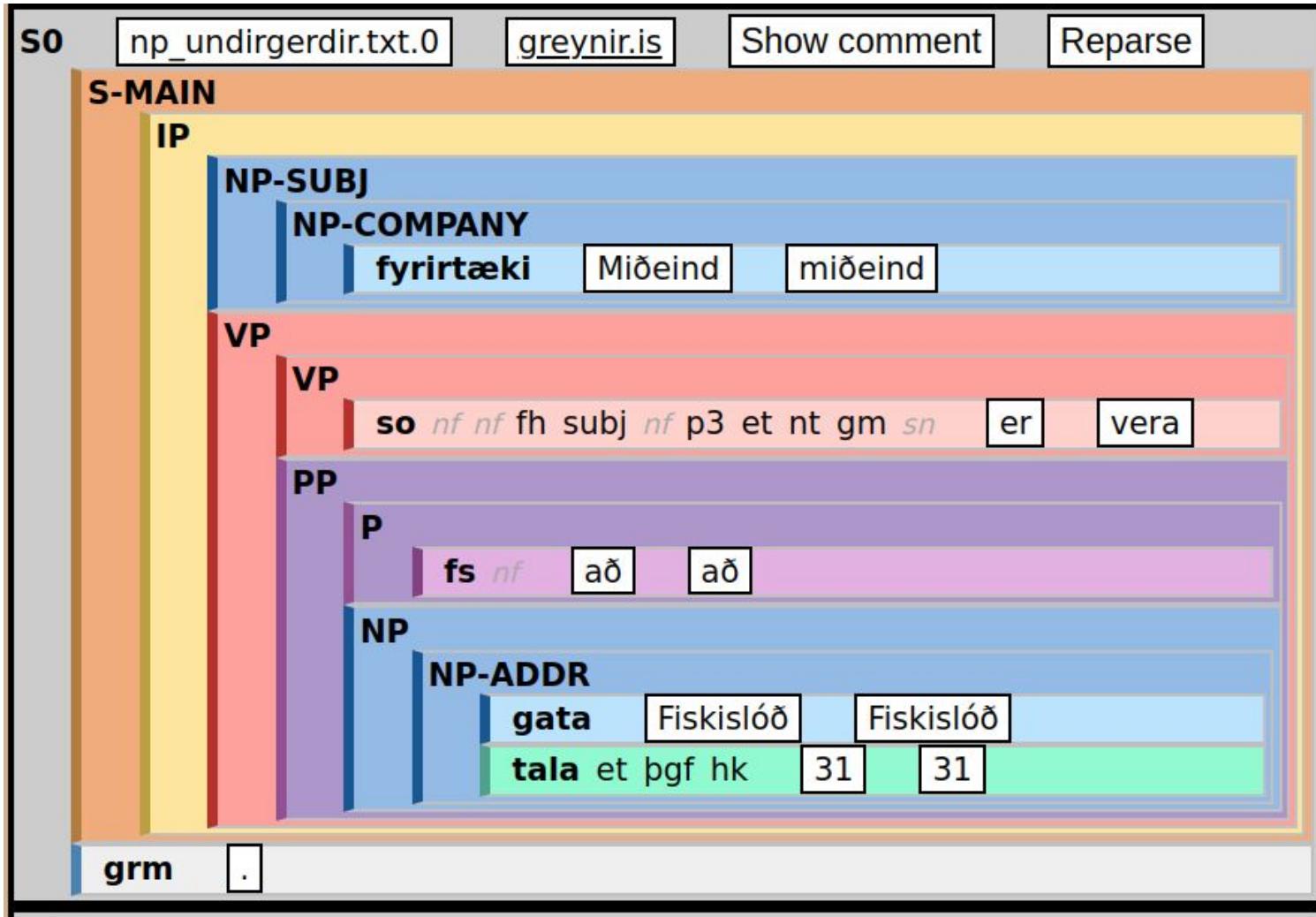
Hér sést NP-ADP = andlag lýsingarorðs.



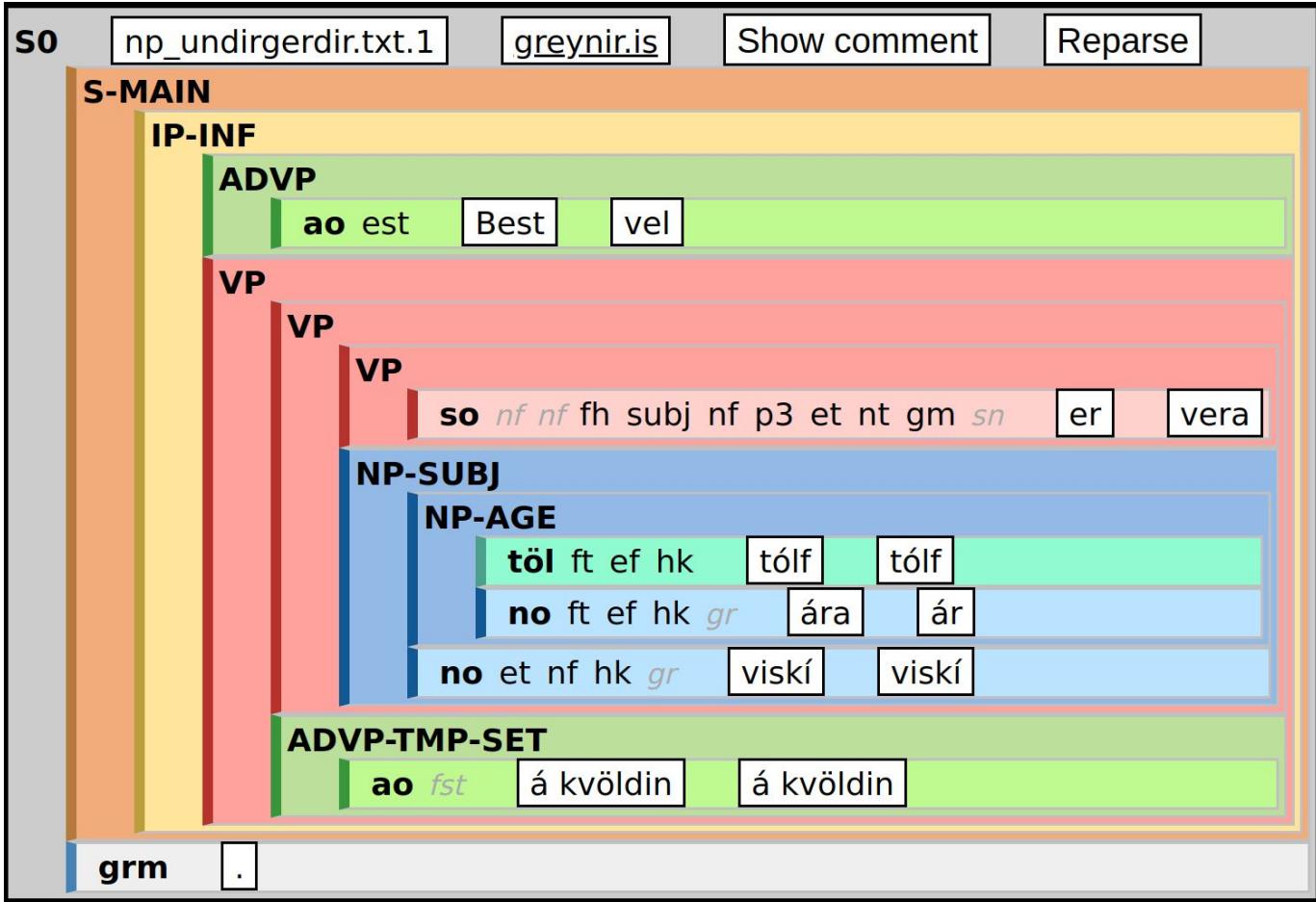
Hér sést NP-DAT = þágulfallsliður þar sem fallstjórnin sést ekki.

Ólíkar undirgerðir nafnliða

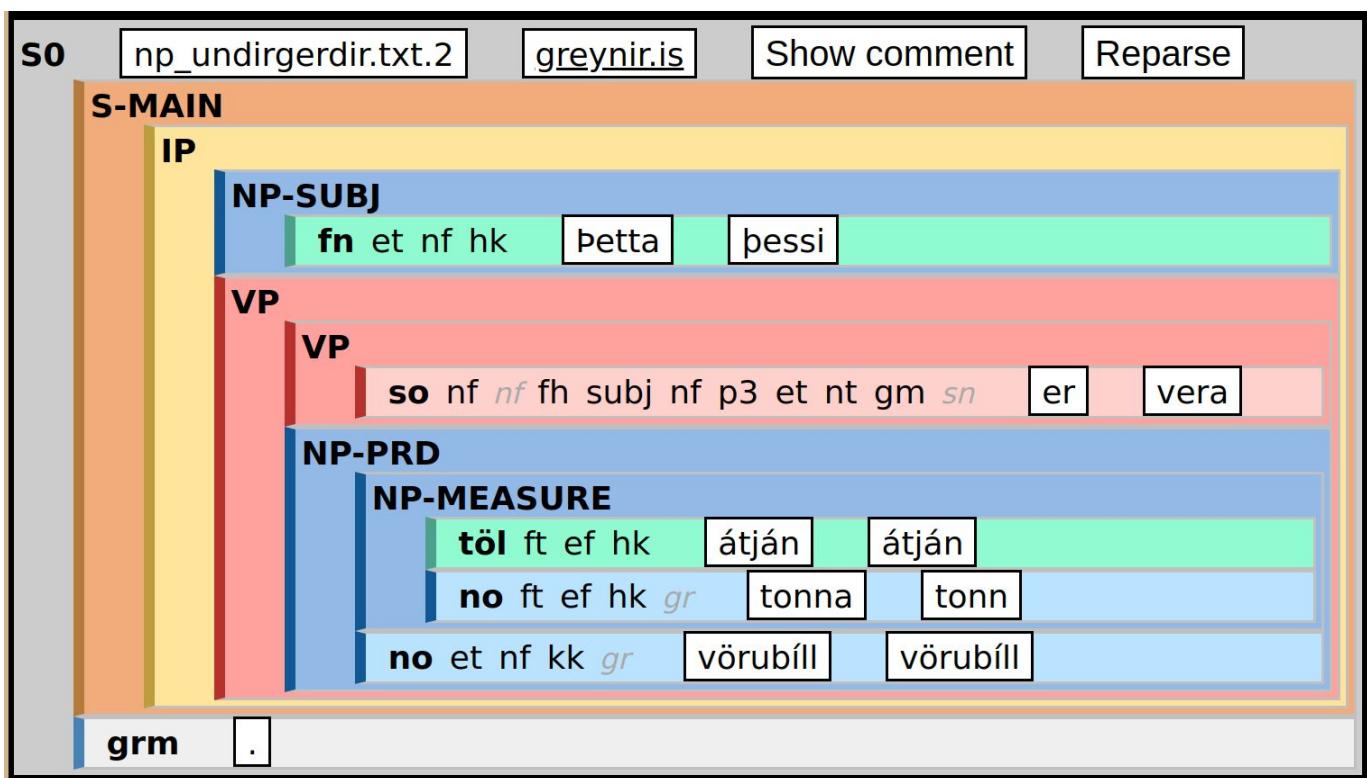
Eins og sést í umfjöllun um ólík [mörk](#) eru ólíkar gerðir nafnliða merktar þar. Þetta er gert til að auðvelda merkingargreininguna. Oft er þó betra að halda utan um það með liðunum, sérstaklega þegar í hverri merkingareiningu geta verið mörg orð. Ath. þó að almennt viljum við frekar nota málfræðihlutverkaliðina ef það á við og leyfum laufinu um að sjá um ítarlegrí upplýsingar. Lausnir þar er að hafa báða liðina!



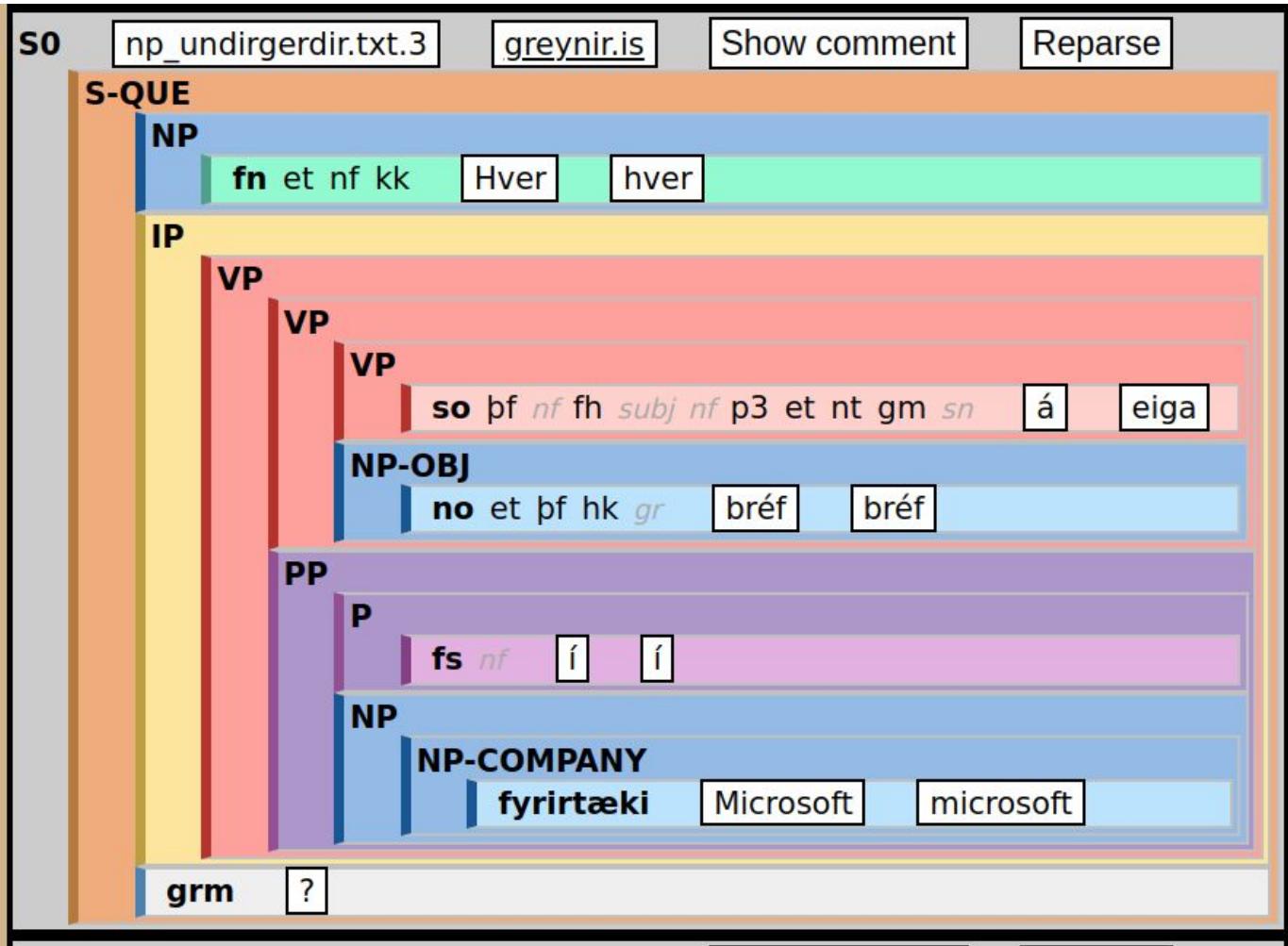
Hér sést NP-ADDR = heimilisfang.



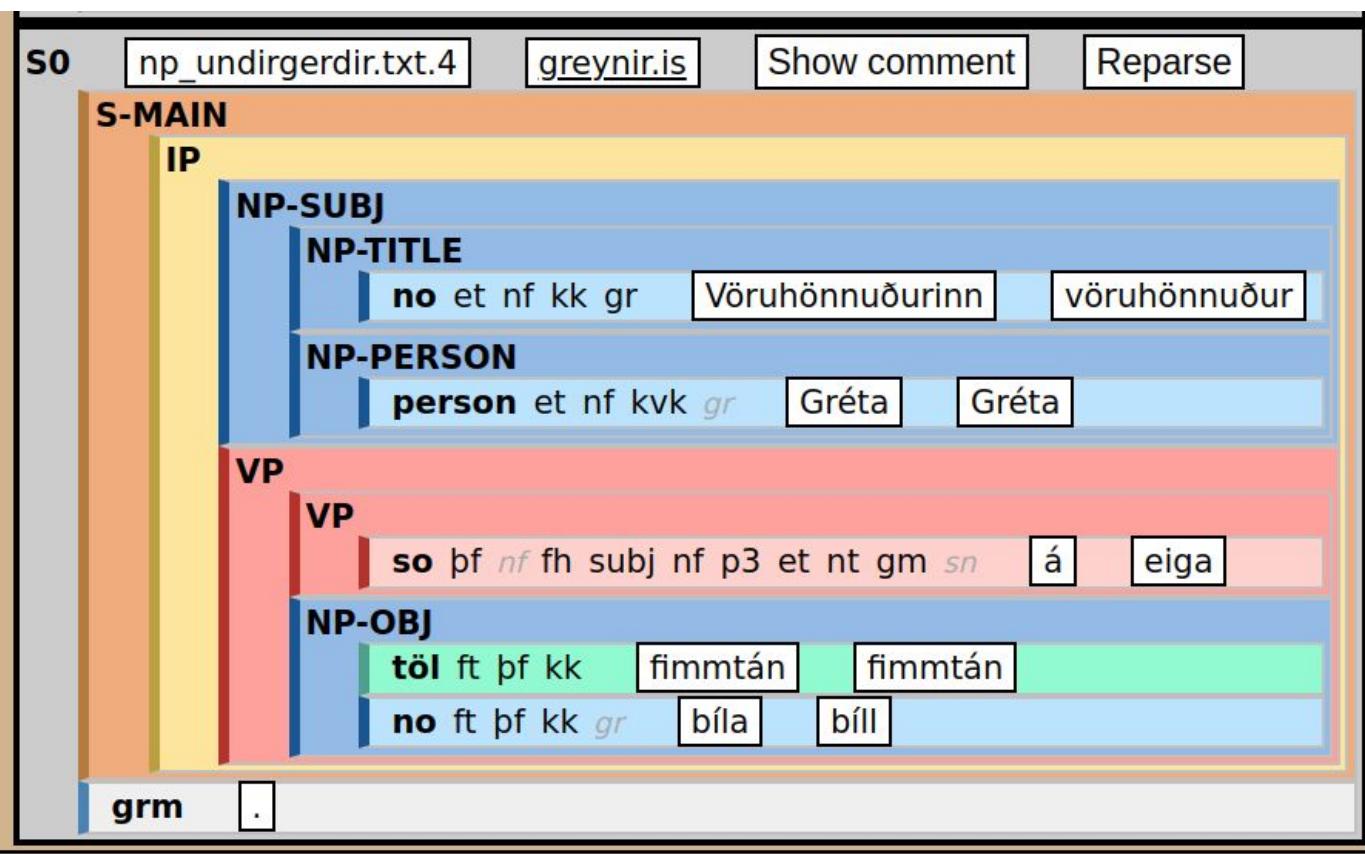
Hér sést NP-AGE = aldur.



Hér sést NP-MEASURE = mæliliður.



NP-COMPANY = fyrirtæki er hér.

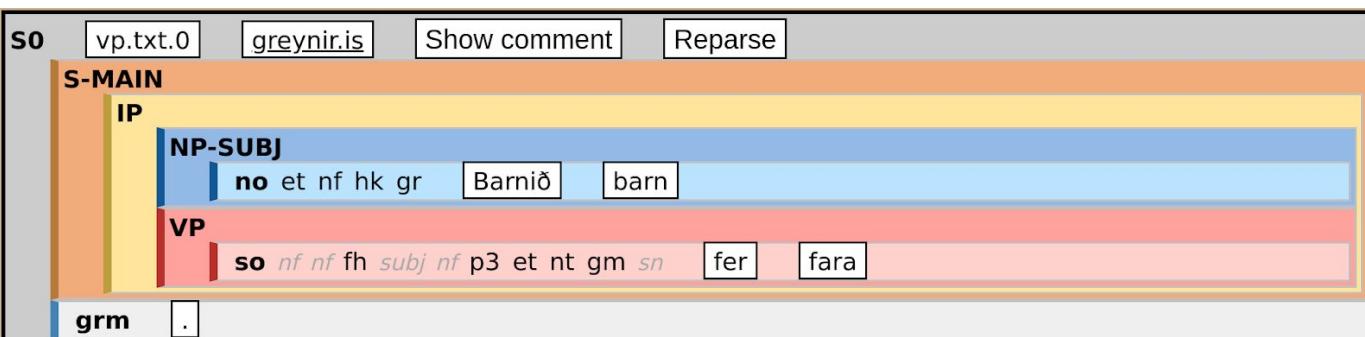


NP-TITLE = starfstitill, NP-PERSON = manneskja.

Sagnliðir

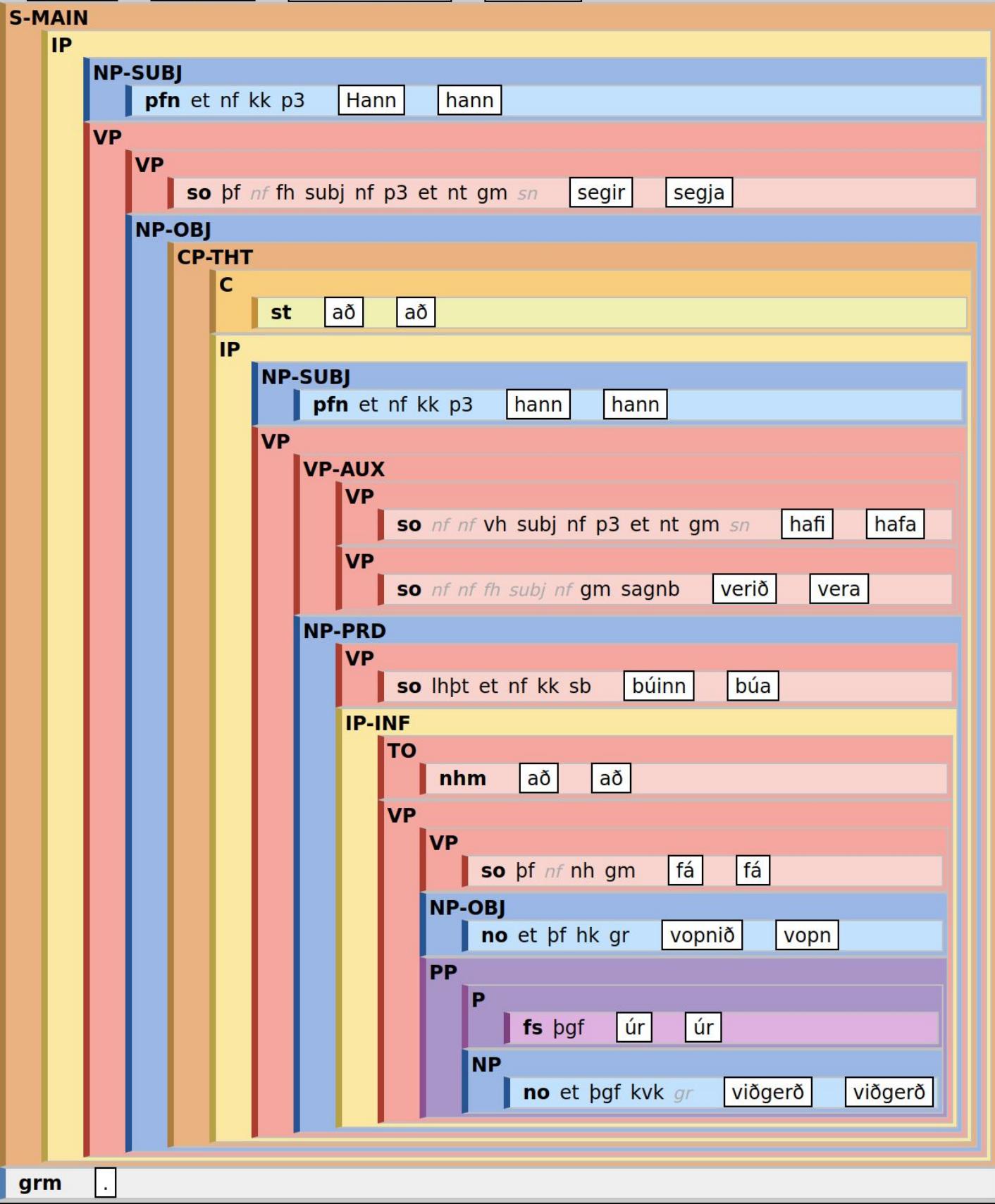
Grunngerðin

Rifjum upp hvernig einfaldur sagnliður lítur út.

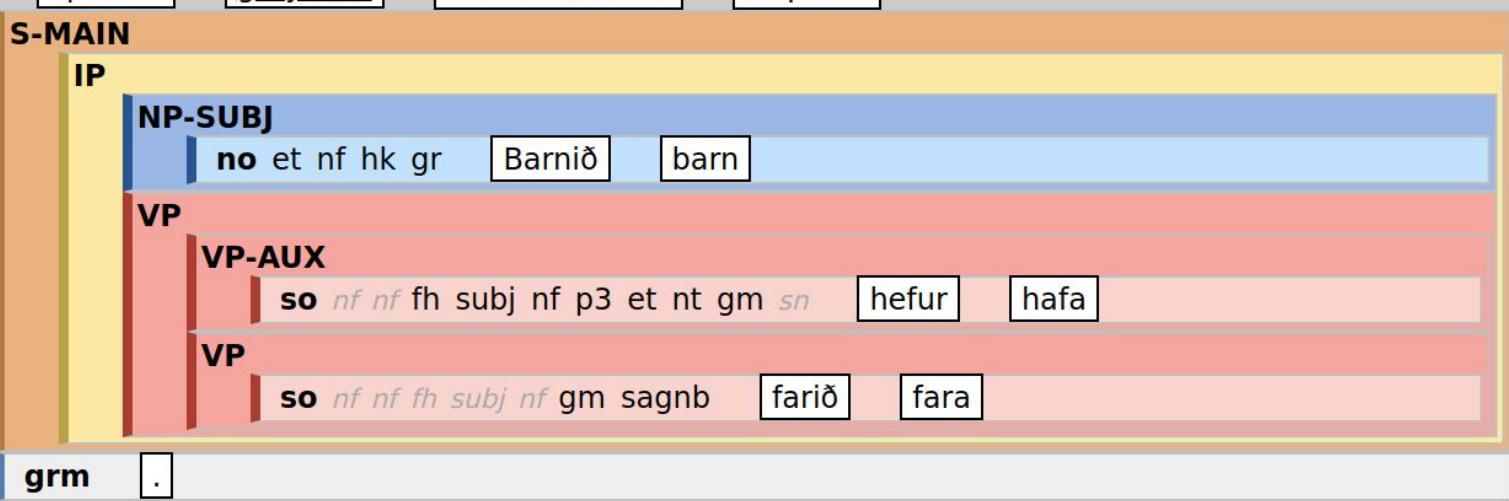


Almenna reglan er að rökliðir á undan fara ekki undir sagnlið en rökliðir á eftir fara undir sagnlið. Þegar við höfum margar hjálparsagnir sameinast þær undir einum VP-AUX en eru sjálfar ekki merktar VP-AUX. Það kemur stór VP yfir hjálparsögn (eða hjálparsögnum) og aðalsögn og rökliðum hennar, en svo kemur sérstakur VP yfir aðalsögninni og rökliðum hennar til að tákna með hvaða sögn rökliðrnir standa.

Svoltíð flókið dæmi sem sýnir þetta allt:



Hjálparsagnir



Við getum þó haft fleiri en eina sögn í hverjum sagnlið. Þá eru allar sagnirnar nema ein **hjálparsagnir**, sú sem eftir stendur er þá **aðalsögnin**.

Hjálparsagnir valda því að aðalsögnin hættir að beygjast í persónuhætti (framsöguháttur og viðtengingaráttur og boðháttur) og breytist í fallhátt (lýsingaráttur nútíðar og þátíðar, sagnbót og nafnháttur). Það getur aðeins ein sögn verið í persónuhætti í hverri setningu (rætt nánar hér).

Helstu hjálparsagnir:

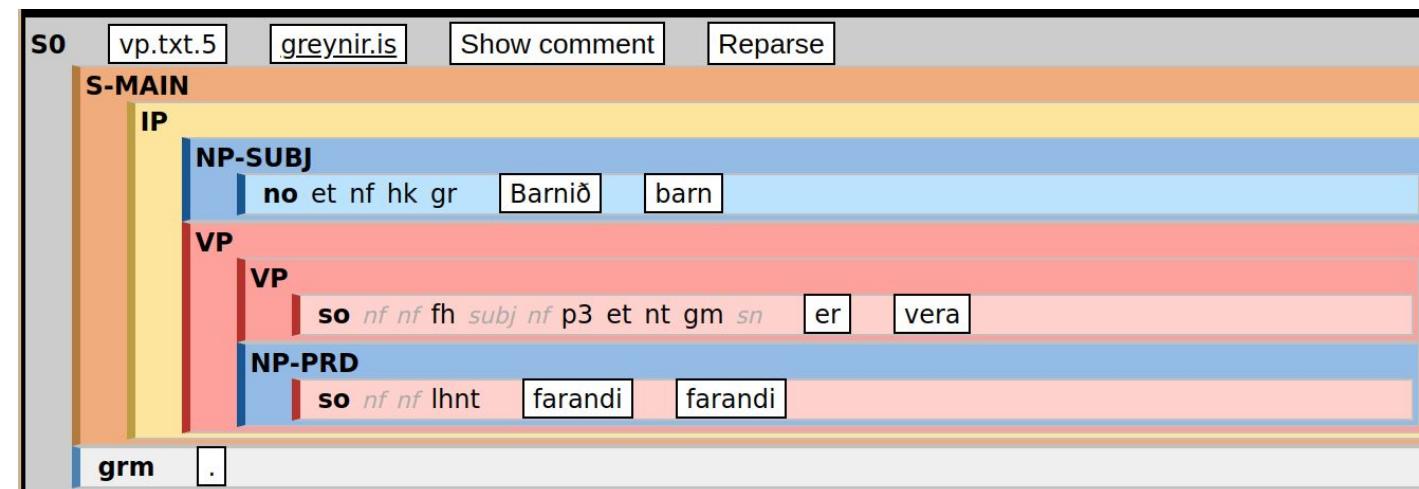
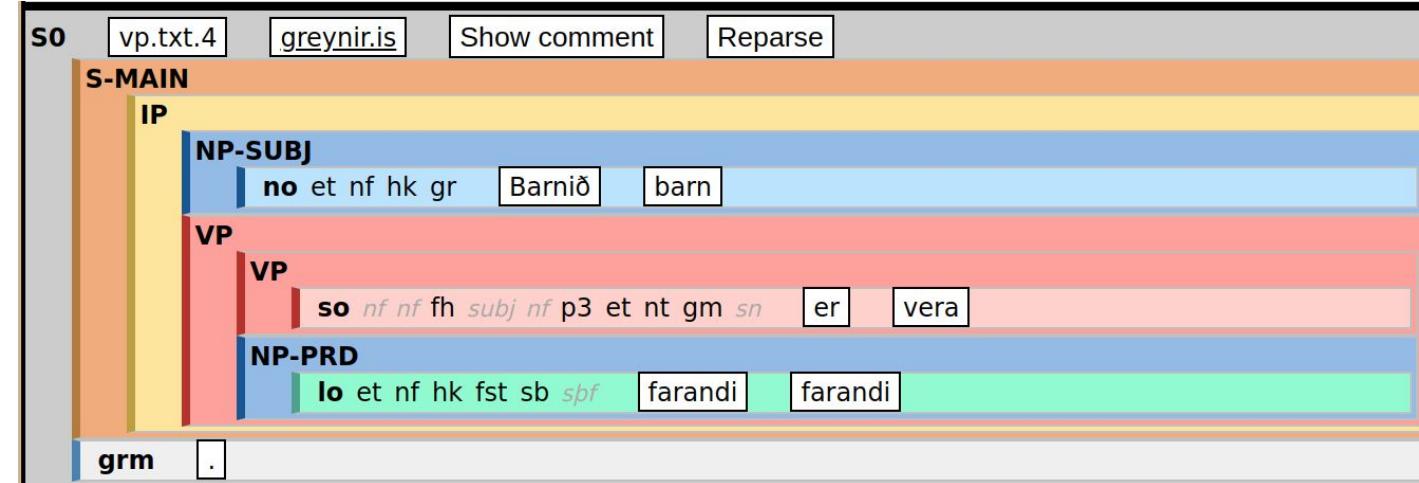
hafa	sagnb.	Hann hefur vaxið um sjö sentímetra.
vera	lh.pt.	Maturinn er eldar .
verða	lh.pt.	Maturinn verður tilbúinn klukkan sjö.
munu	nh.	Hatrið mun sigra .

Ath. þó að flestar þeirra geta staðið sem aðalsagnir líka (Ég **hef haft** tannpínu í þrjá daga; Hún er **orðin** stúdent, þú **mun vera** Dr. Livingston).

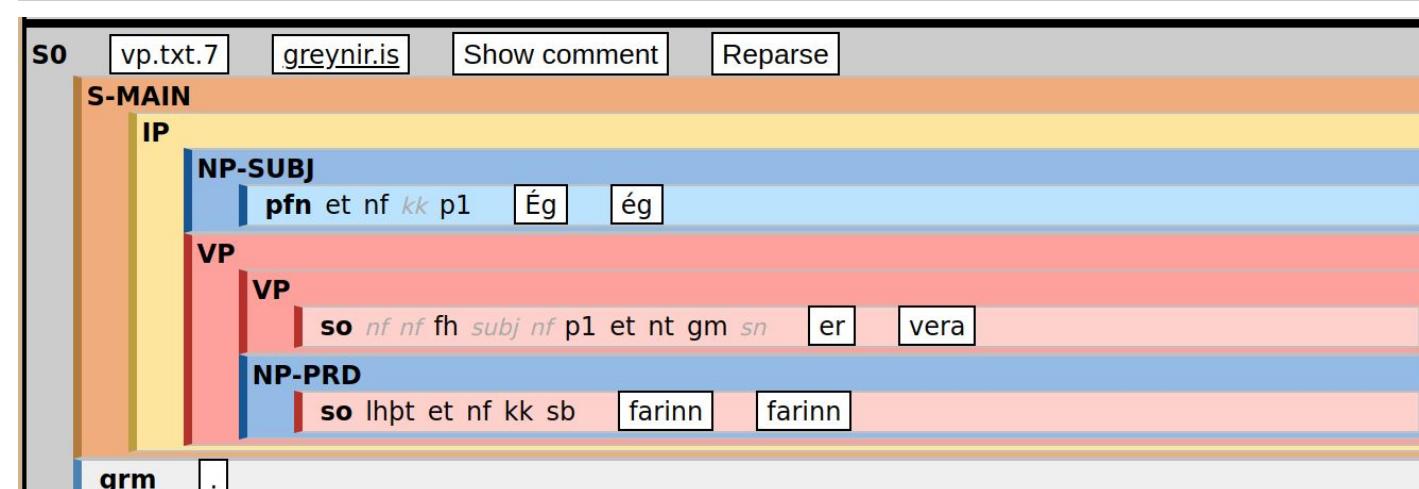
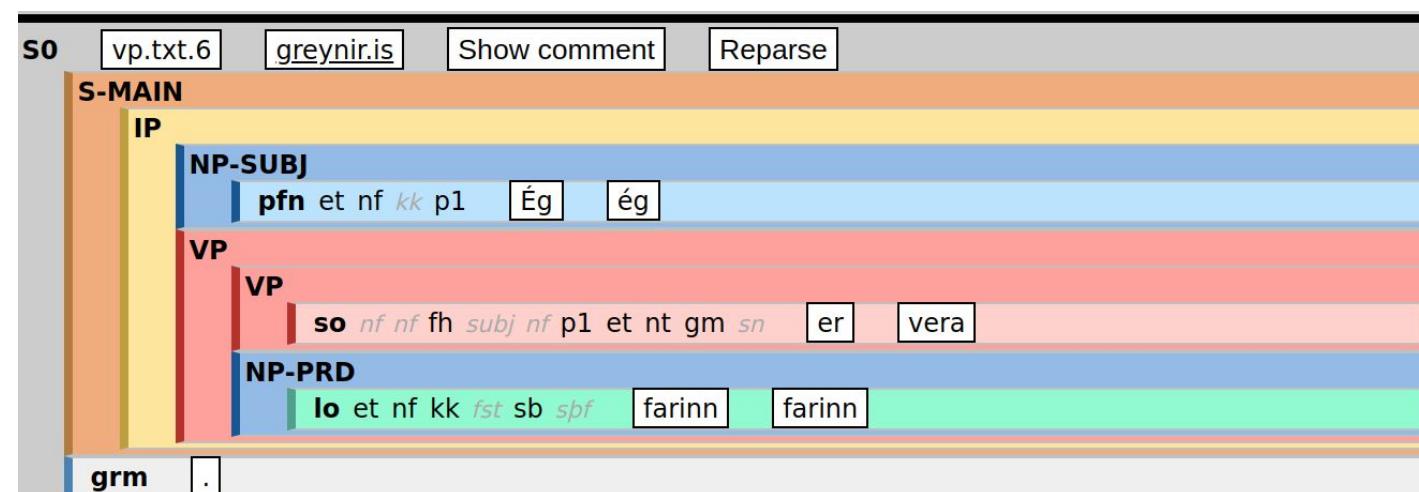
Svo er hægt að tvinna margar þeirra saman (Barnið **mun hafa verið orðið** sextán kíló). Þá gildir almennt að fyrsta hjálparsögnin stendur í persónuhætti og síðasta sögnin í rununni er aðalsögnin.

Lýsingarhættir og sagnbót

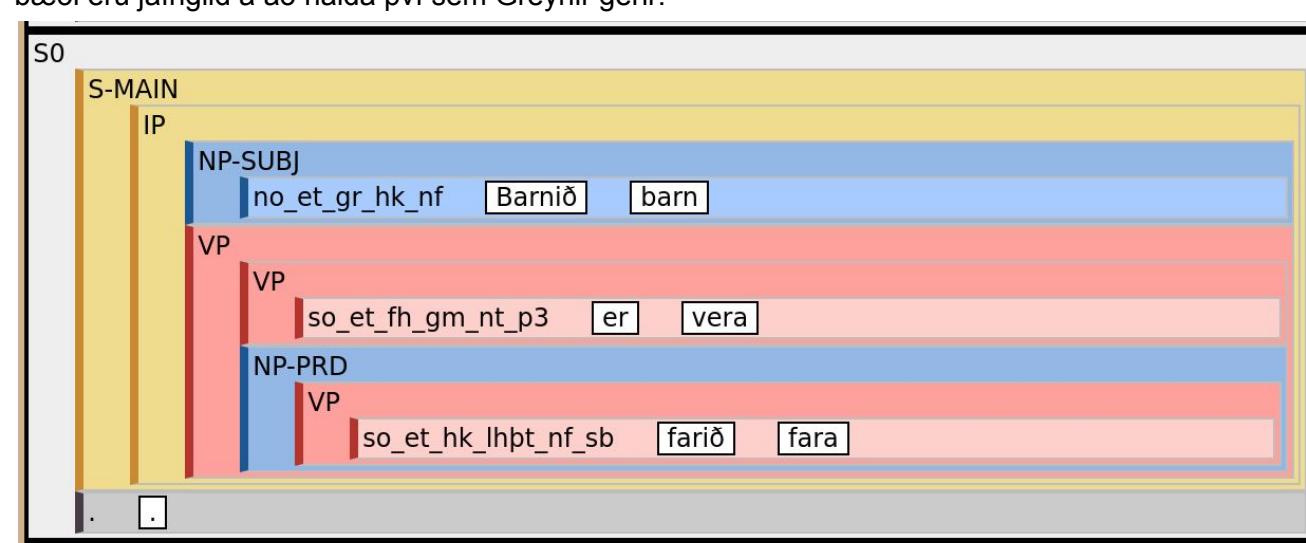
Lýsingarhættir hegða sér að miklu leyti eins og lýsingarorð, enda halda sumir því fram að lýsingarhættir séu ekki til, bara lýsingarorð.



Hér getur 'farandi' annaðhvort verið lýsingarorðið 'farandi', eða lýsingaráttur nútíðar af sögninni 'fara', eins og sést af dæmunum. Oft er ómögulegt að greina á milli nema mögulega út frá merkingu. Ef ekki er hægt að ákvarða að annað sé réttara en annað á að halda sig við það sem Greynir gerir.

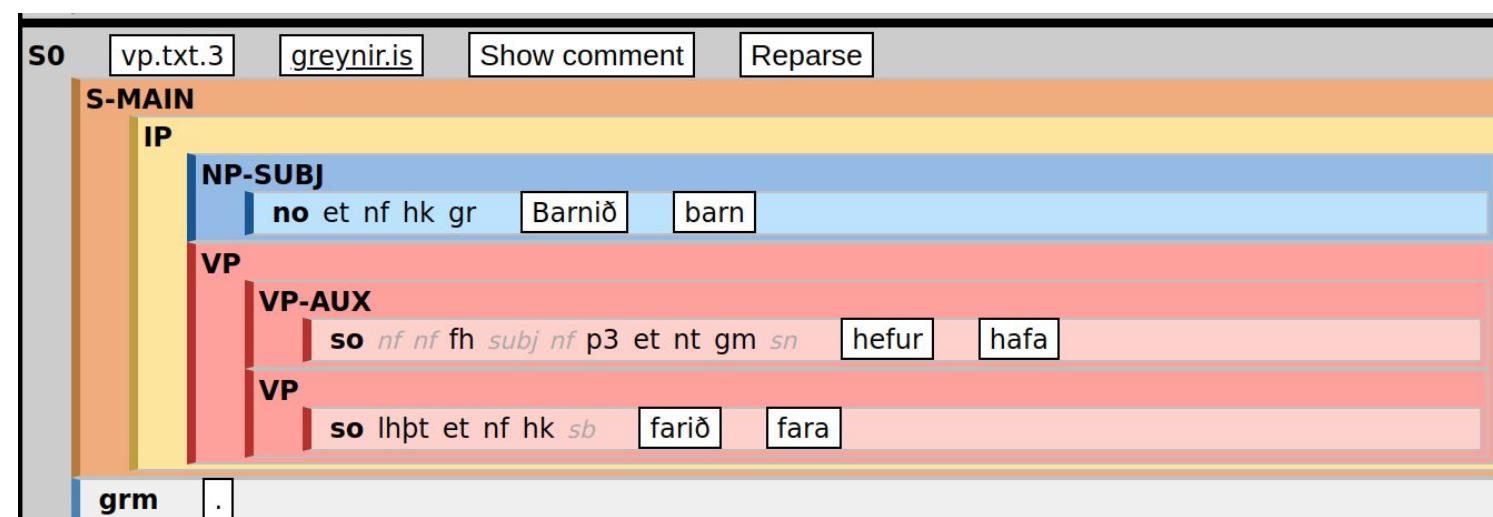
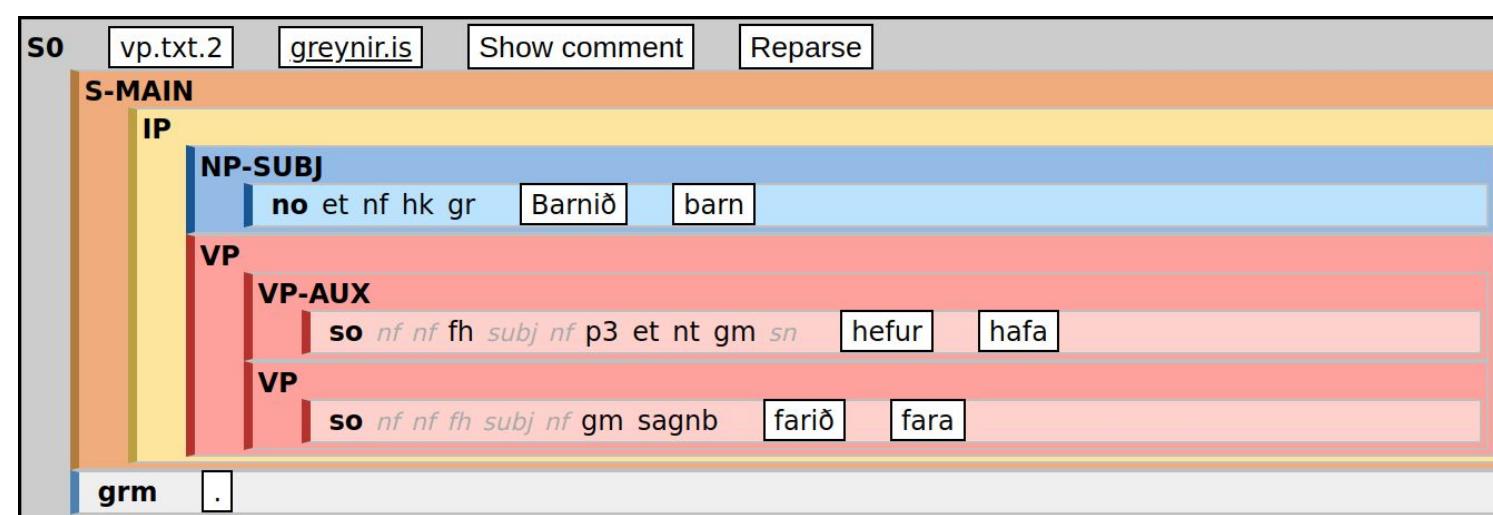


Hér gæti 'farinn' verið bæði lýsingarorðið 'farinn' í sagnfyllingu og lýsingaráttur þátíðar af sögninni 'fara' með hjálparsögninni 'vera'. Hér gildir það sama og að ofan; ef bæði eru jafngild á að halda því sem Greynir gerir.



Hér gæti 'farið' verið lýsingarorðið 'farinn' í sagnfyllingu eða sagnorðið 'fara' með hjálparsögninni 'vera'. Til að flækja málið kemur til greina að þetta sé sagnbótin 'farið'. Í hvorugkyni líta sagnbót og lýsingarháttur þátíðar alveg eins út. Til að sjá muninn þarf að prófa að breyta frumlaginu. Þá fáum við 'Konan er farin'. Sagnbótin er óbreytanleg svo við getum svo við.

Til þess að koma eins fram við orðin, hvort sem þau greinast sem lýsingarorð eða lýsingarháttur (sagnbótin er undanskilin) með áhriflausum sögnum eina og 'vera' og 'verða' þá er búinn til sagnfyllingarnafnliður NP-PRD utan um sagnliðinn, alveg eins og er gert fyrir lýsingarorðið í dæminu fyrir ofan.



Hér gildir það sama; þetta gæti verið sagnbót eða lýsingarháttur þátíðar. Hér getum við strax útilokað lýsingarorðið þar sem þetta getur ekki verið sagnfylling. Á listanum yfir helstu hjálparsagnir að ofan sáum við að hjálparsögnin 'hafa' tekur með sér sagnbót svo við getum ákvarðað það. Þetta má líka sjá á því að tókinn breytist ekki þó að við breytum frumlaginu: Konan/Barnið/Maðurinn hefur farið.

Munur á nafnháttarsetningum og hjálparsagnasamböndum

Umorðað úr kafla 3.4:

Setning með hjálparsögn sem tekur með sér nafnhátt getur líkst setningum þar sem sögn tekur með sér nafnháttarsetningu sem andlag.

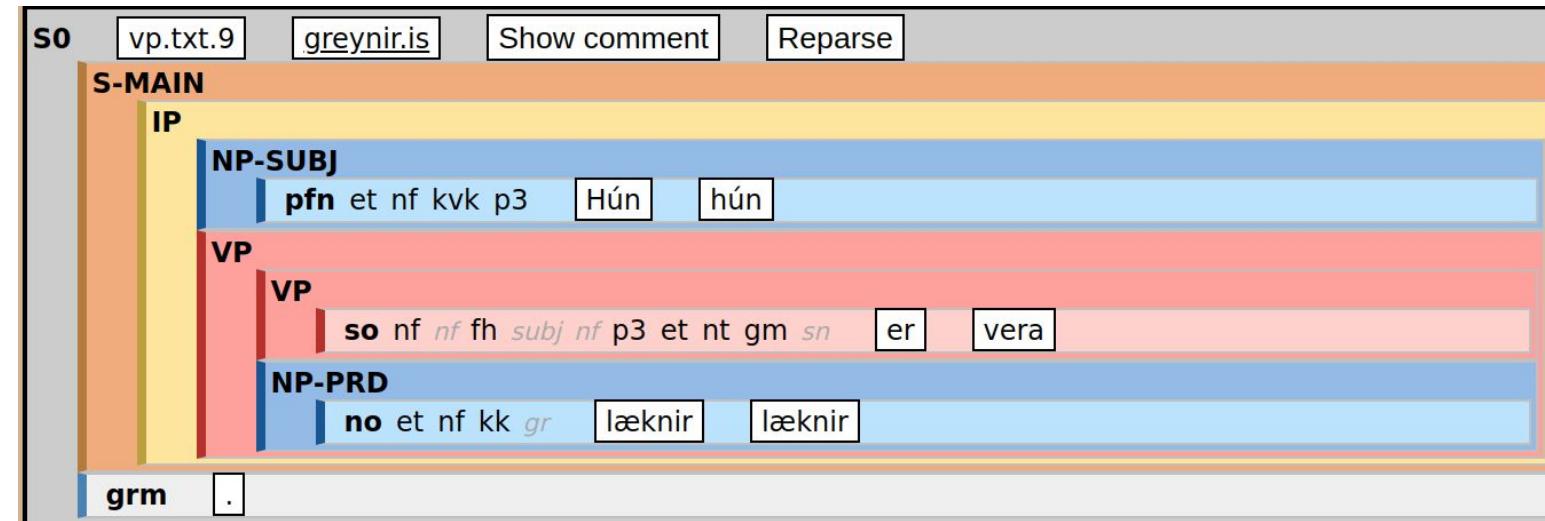
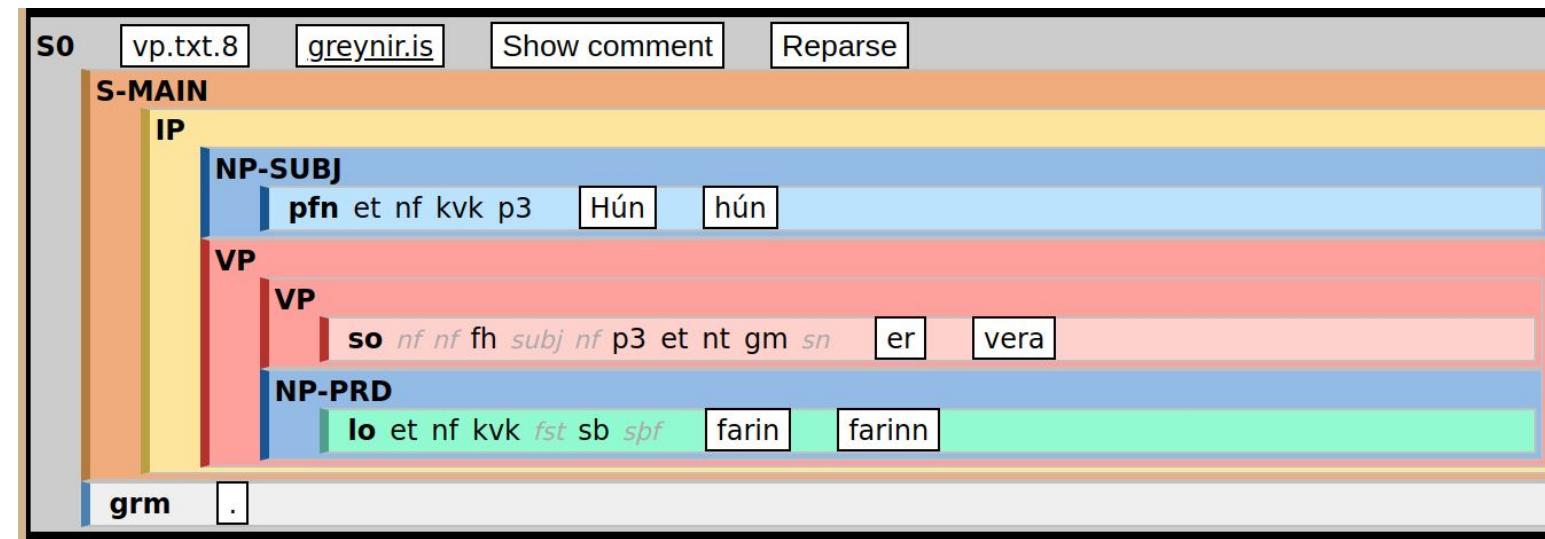
Við greinum á milli þeirra með eftirfarandi reglum:

Aðalsagnir eins og 'reyna' setja frumlagi sínu og andlagi merkingarlegar skorður. Það gera hjálparsagnir ekki.

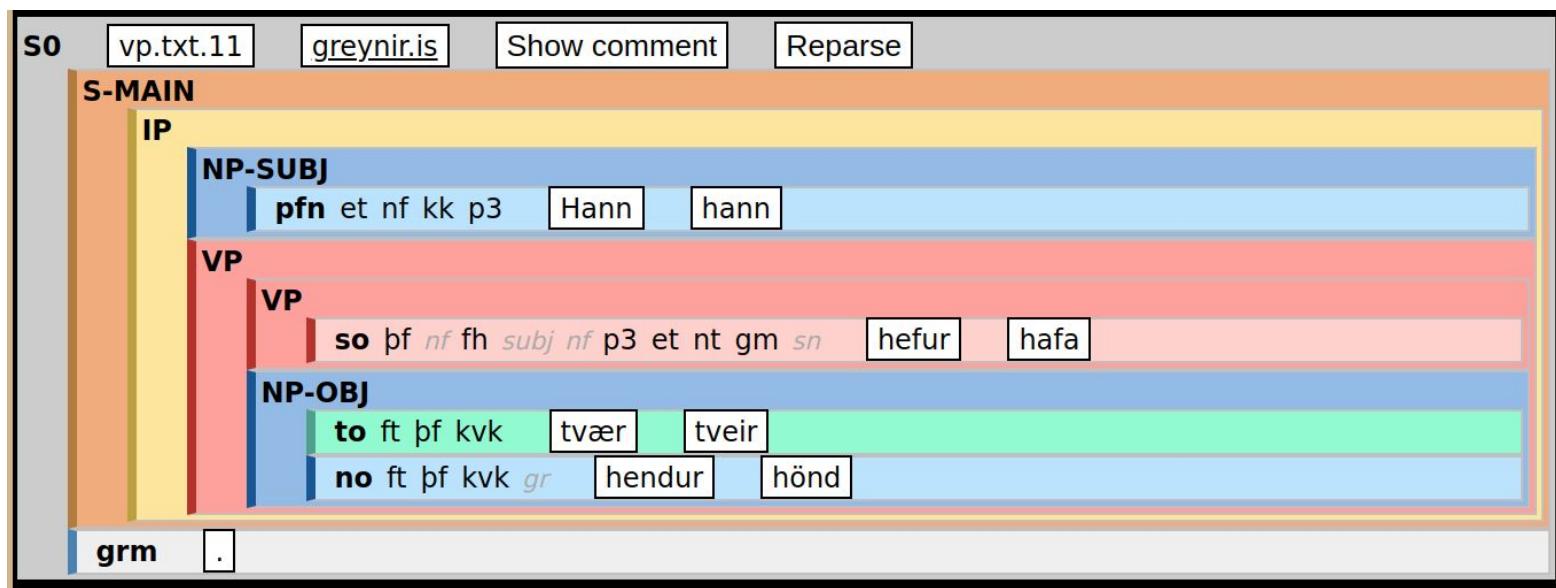
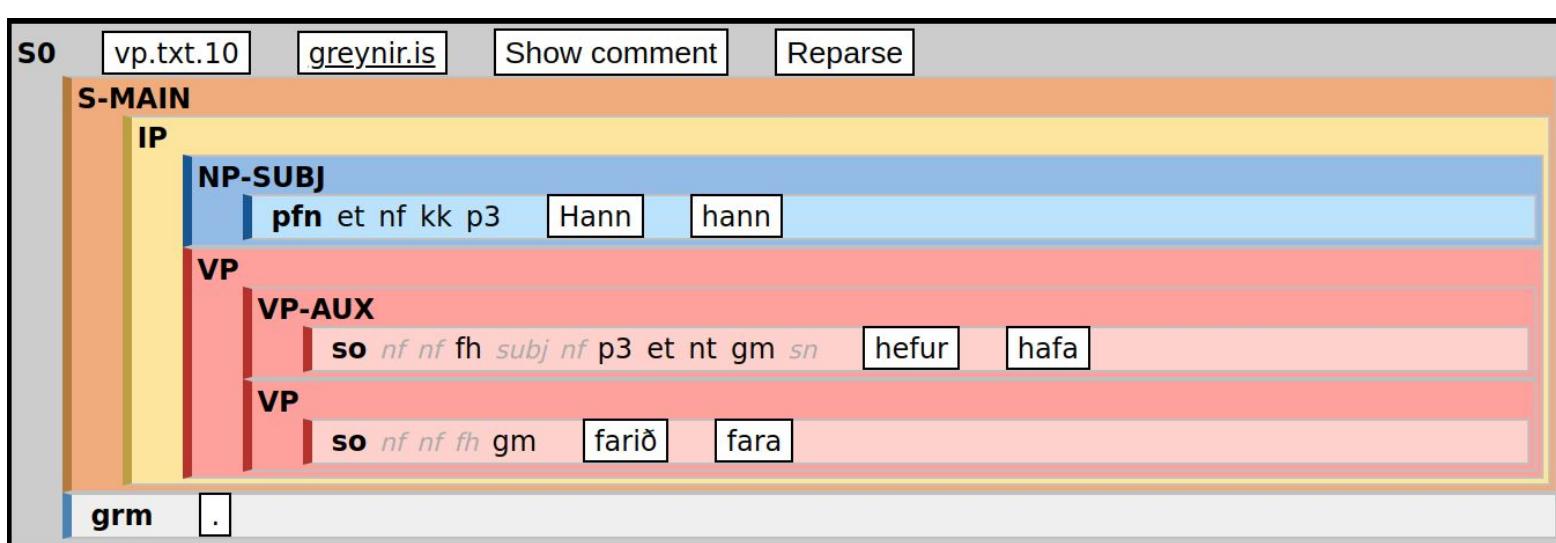
Aðalsagnir eins og 'reyna' ráða falli á frumlagi sínu en það gera hjálparsagnir ekki.

Sögnin 'reyna' vill að frumlagið sé lifandi vera sem er gerandi. Andlagið þarf að vera eitthvað sem hægt er að reyna. Hjálparsögn getur ekki ákvarðað neitt svona.

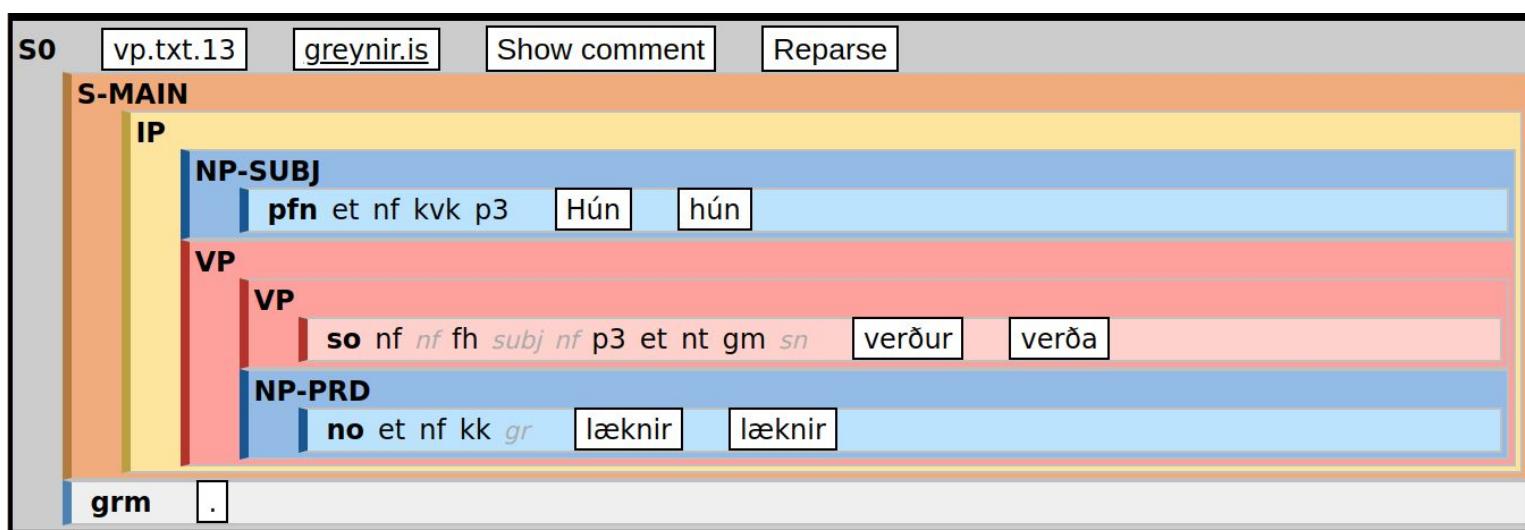
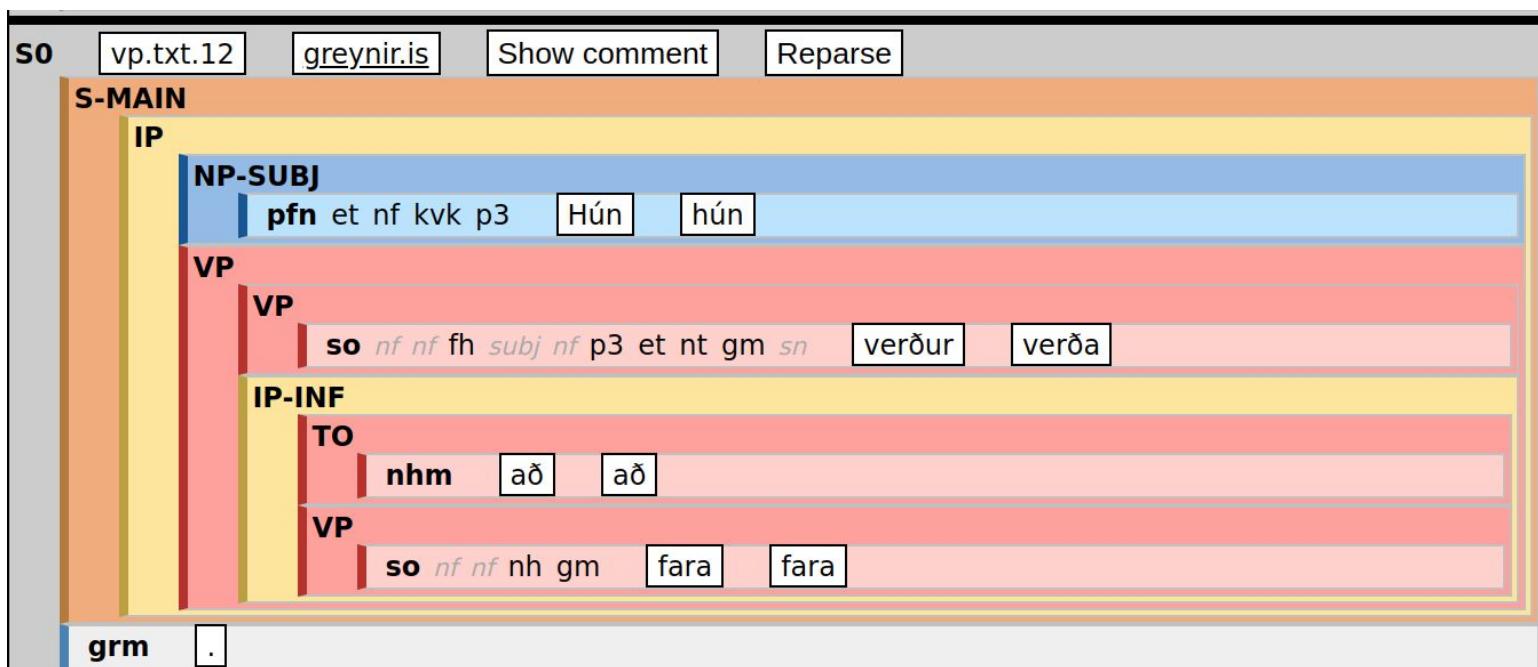
Hér eru nokkur dæmi þar sem fyrri myndin sýnir hjálparsögn en seinna aðalsögn.



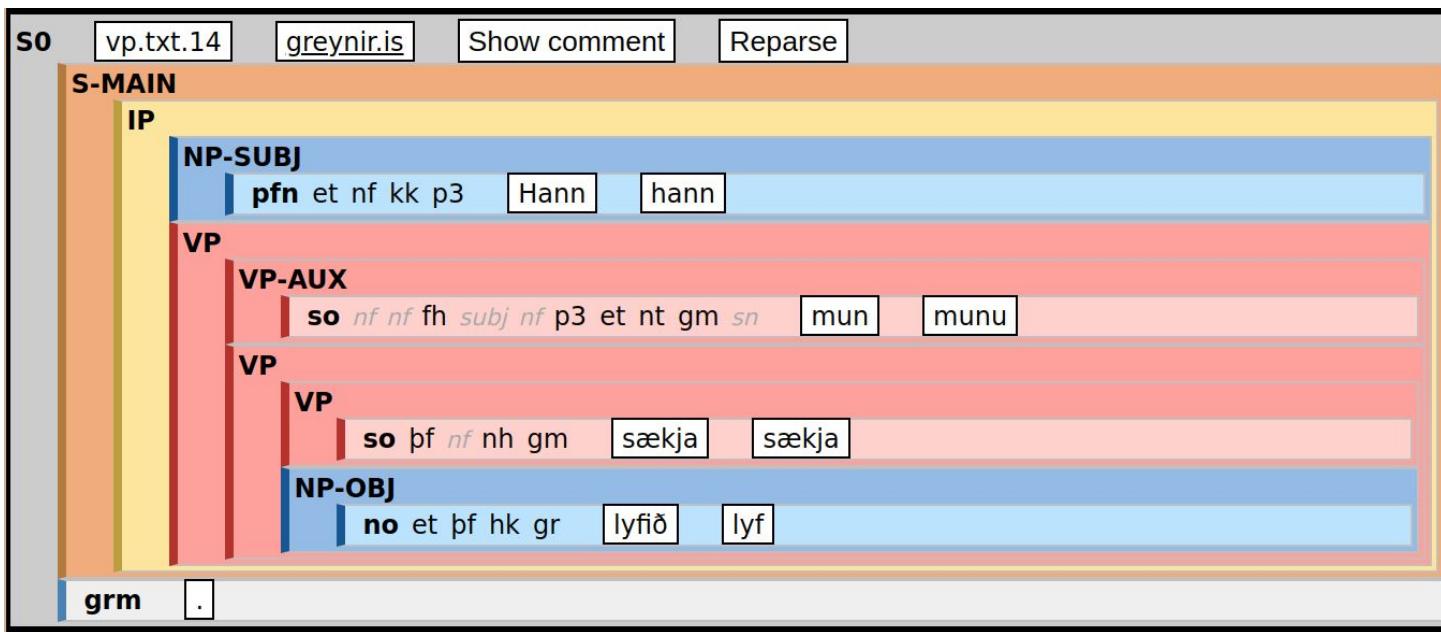
Sögnin vera.



Sögnin hafa.



Sögnin verða.



Sögnin munu er aldrei notuð sem aðalsögn.

Agnarsagnir og sagnaragnir

Umorðarð úr [Setningafræði](#):

Sum smáorð mynda merkingarlega heild með sögnum. Þau standa stundum með fallorði (nafnorði, lýsingarorði, ...) en stjórna ekki falli þess. Í eftirfarandi dæmum táknað stjarnan að setningin er ekki tæk.

Sveinbjörg tók til matinn	Sveinbjörg tók matinn til	Sveinbjörg tók hann til	*Sveinbjörg tók til hann
Halldór gerði upp bílinn	Halldór gerði bílinn upp	Halldór gerði hann upp	*Halldór gerði upp hann

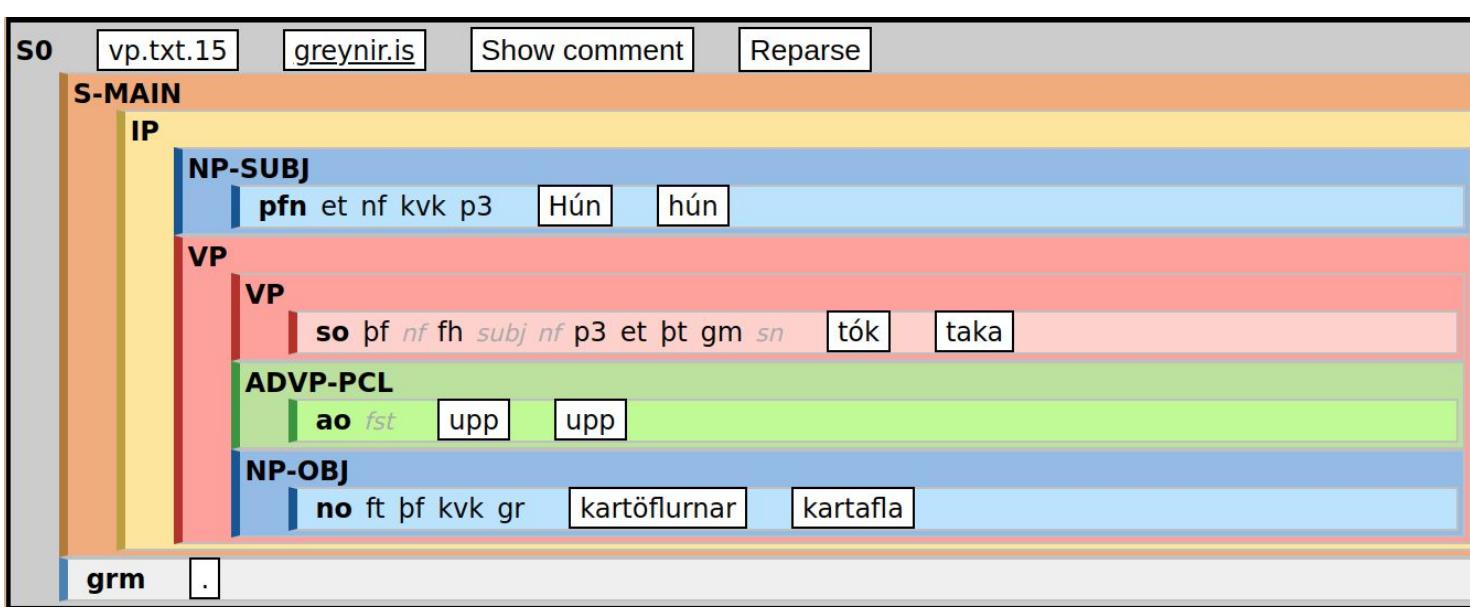
Smáorðið getur staðið á undan eða eftir fallorði, nema þegar fallorðið er persónuornafn. Þá verður smáorðið að koma á eftir.

Við sjáum að smáorðið 'til' stjórnar ekki fallinu, því 'matinn' er í þolfalli en 'til' stjórnar eignarfalli. Þá er 'til' sagnarögn.

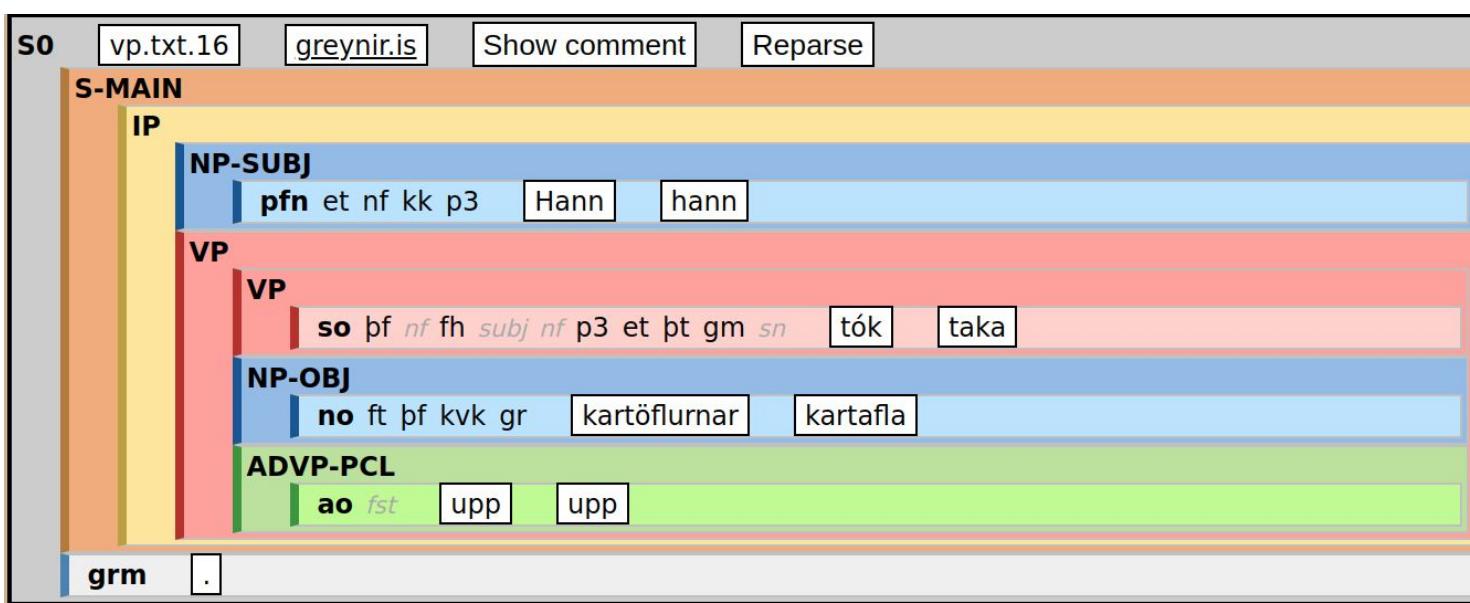
Sagnaragnir líta oft út eins og forsetningar eða atviksorð en þá er hægt að beita þessu prófi. Til samanburðar eru hér setningar með forsetningarliðum:

Sveinbjörg tók eftir matnum	?Sveinbjörg tók matnum eftir	?Sveinbjörg tók honum eftir	Sveinbjörg tók eftir honum
-----------------------------	------------------------------	-----------------------------	----------------------------

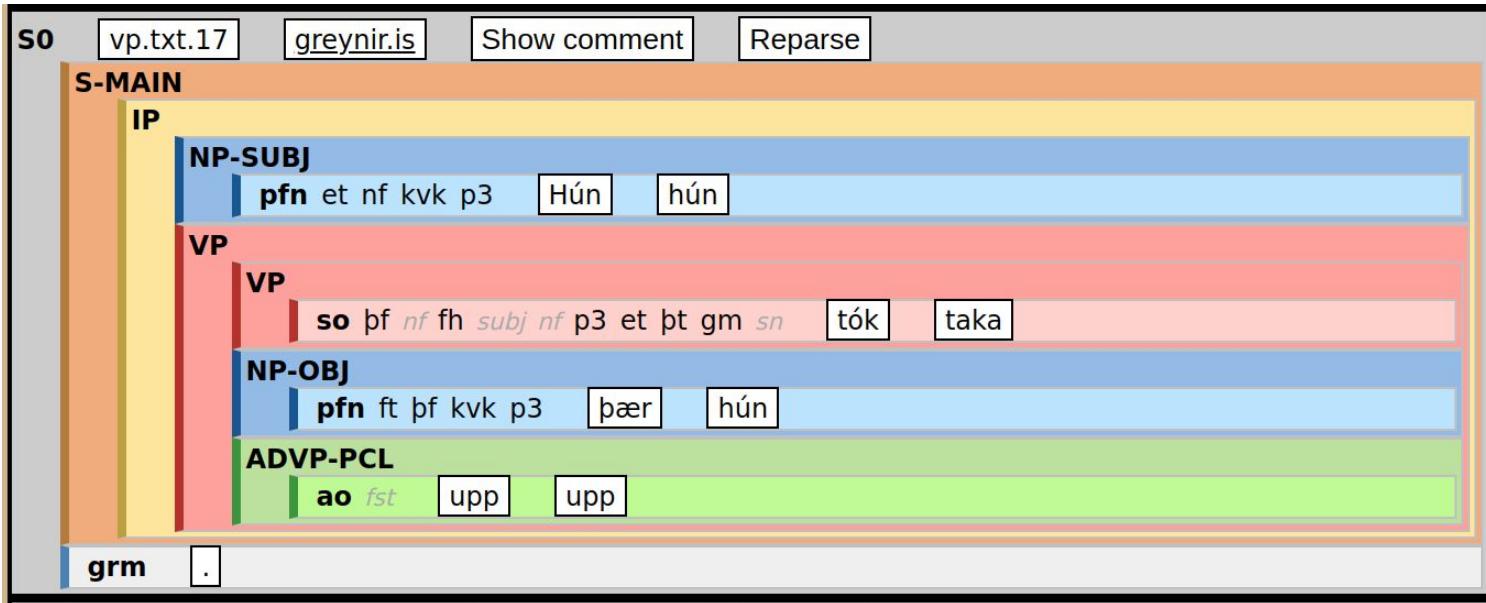
Við sjáum að 'eftir' stjórnar fallinu því 'matnum' er í þágufalli, en 'tók' tekur almennt með sér þolfall. Hér á eftir má svo sjá dæmi um greiningu ólíkra setninga með sagnarögnum.



Hér er setning með sagnarögn. ögnin er merkt ao, en fer innan sérstaks atviksliðar sem er merktur ADVP-PCL (particle). Hann tengist undir sagnliðinn.

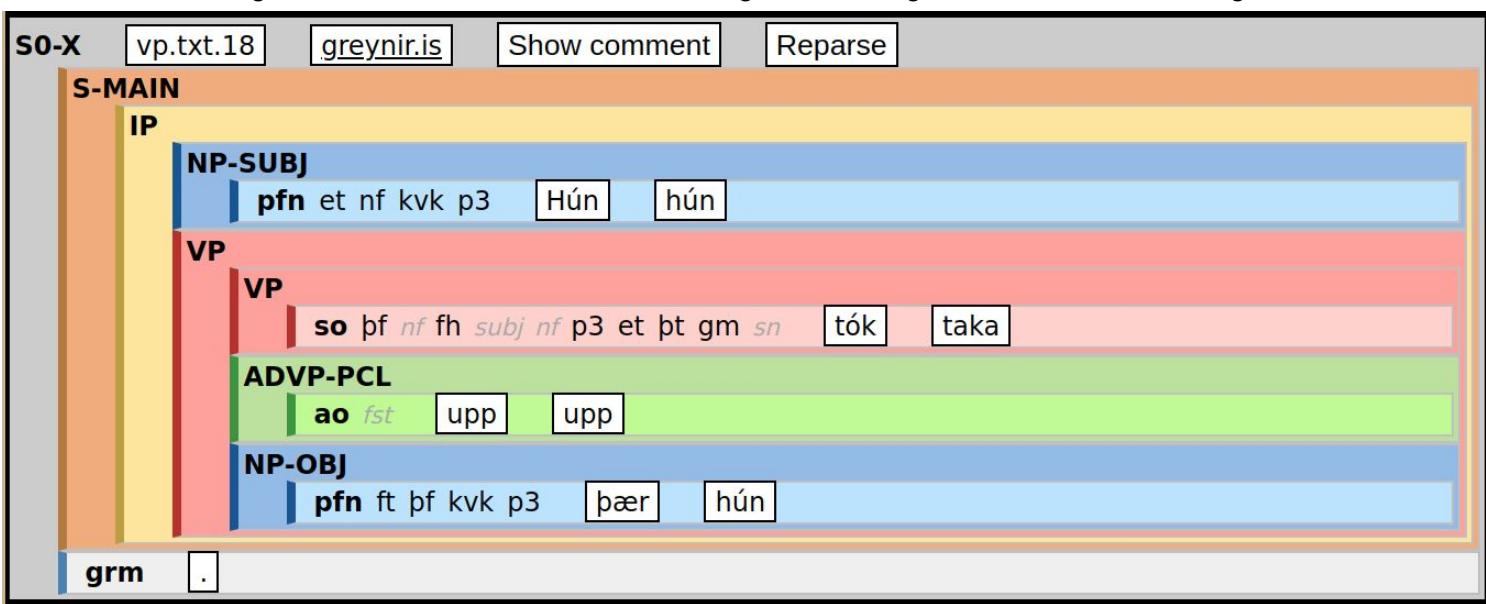


Hér er sama á ferð en önnur orðaröð.



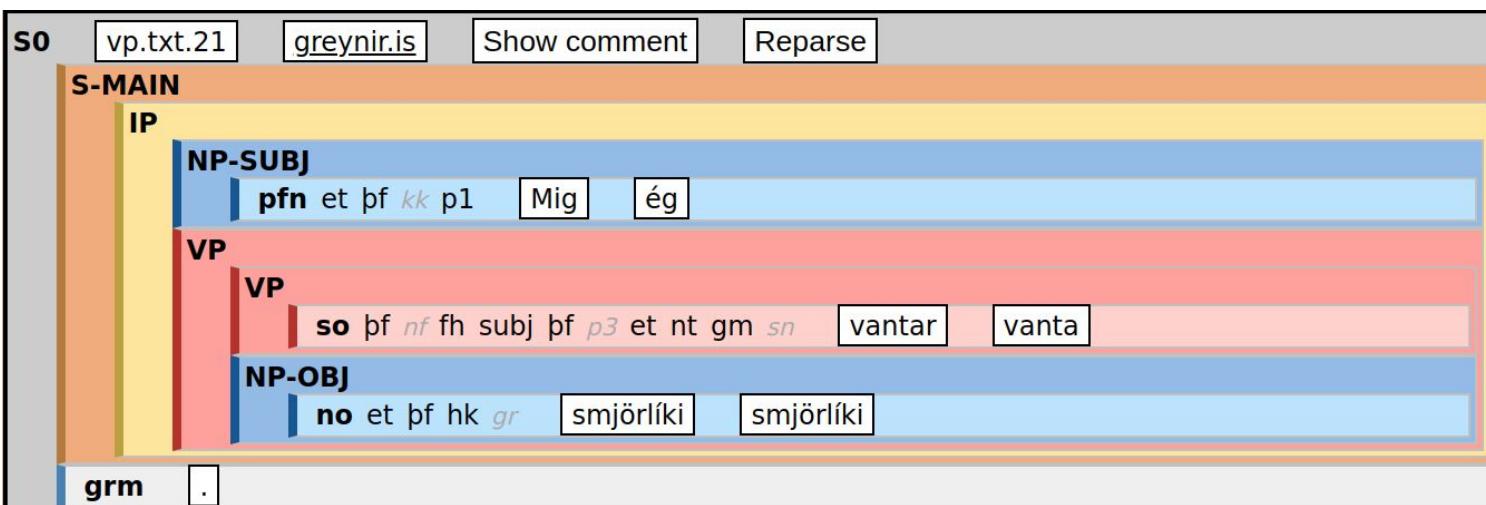
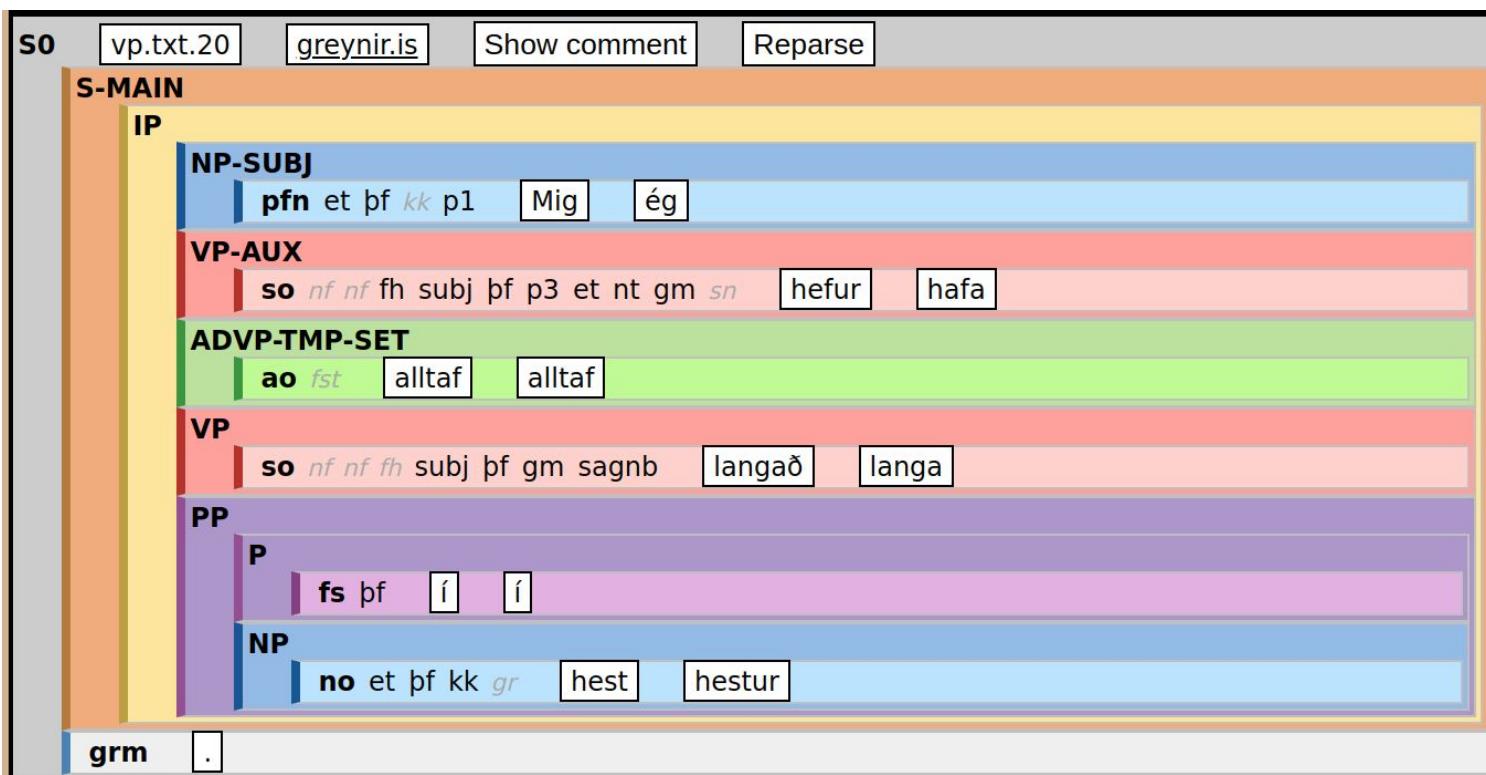
Hér er sama á ferð en nú er andlagið persónuornafn.

Hér er loks síðasta gerðin á ferð sem er ótæk. Þá er hún greind eins og áður, en S0 fær merkinguna S0-X, til að tákna að hér er ótæk setning á ferðinni.



Ópersónulegar sagnir

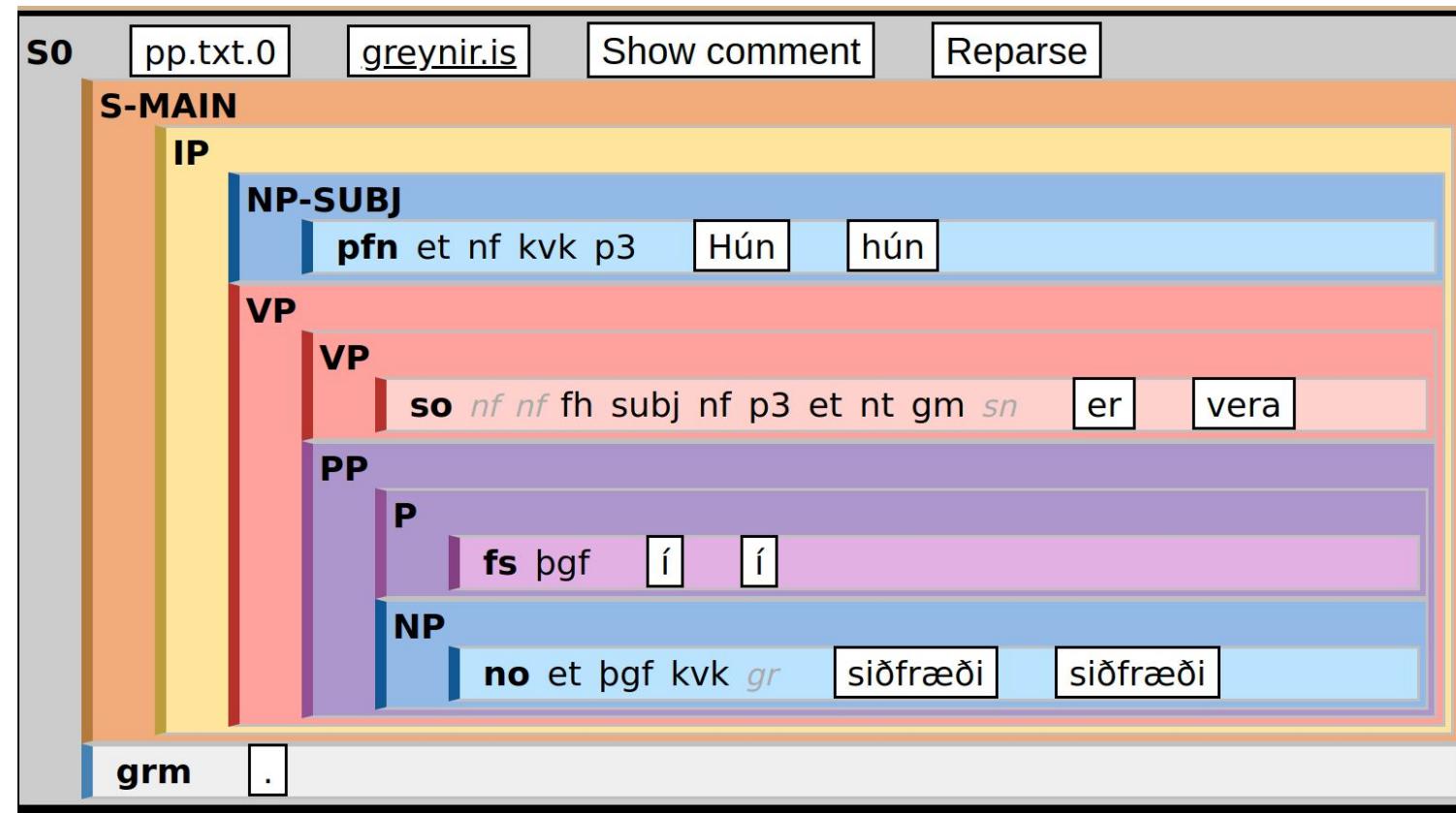
Ópersónulegar sagnir taka með sér andlag í aukafalli, þ.e. ekki í nefnifalli. Takið eftir merkingunum á sögnunum, 'subj X', sem segir okkur að frumlagið er í aukafalli. Athugið að merkingin kemur bæði á persónubeygðu sagnirnar, þ. á m. hjálparsagnir, þar sem aukafallið hefur áhrif á beygingu þeirra, og svo aðalsögnina, sem velur sér aukafallið.



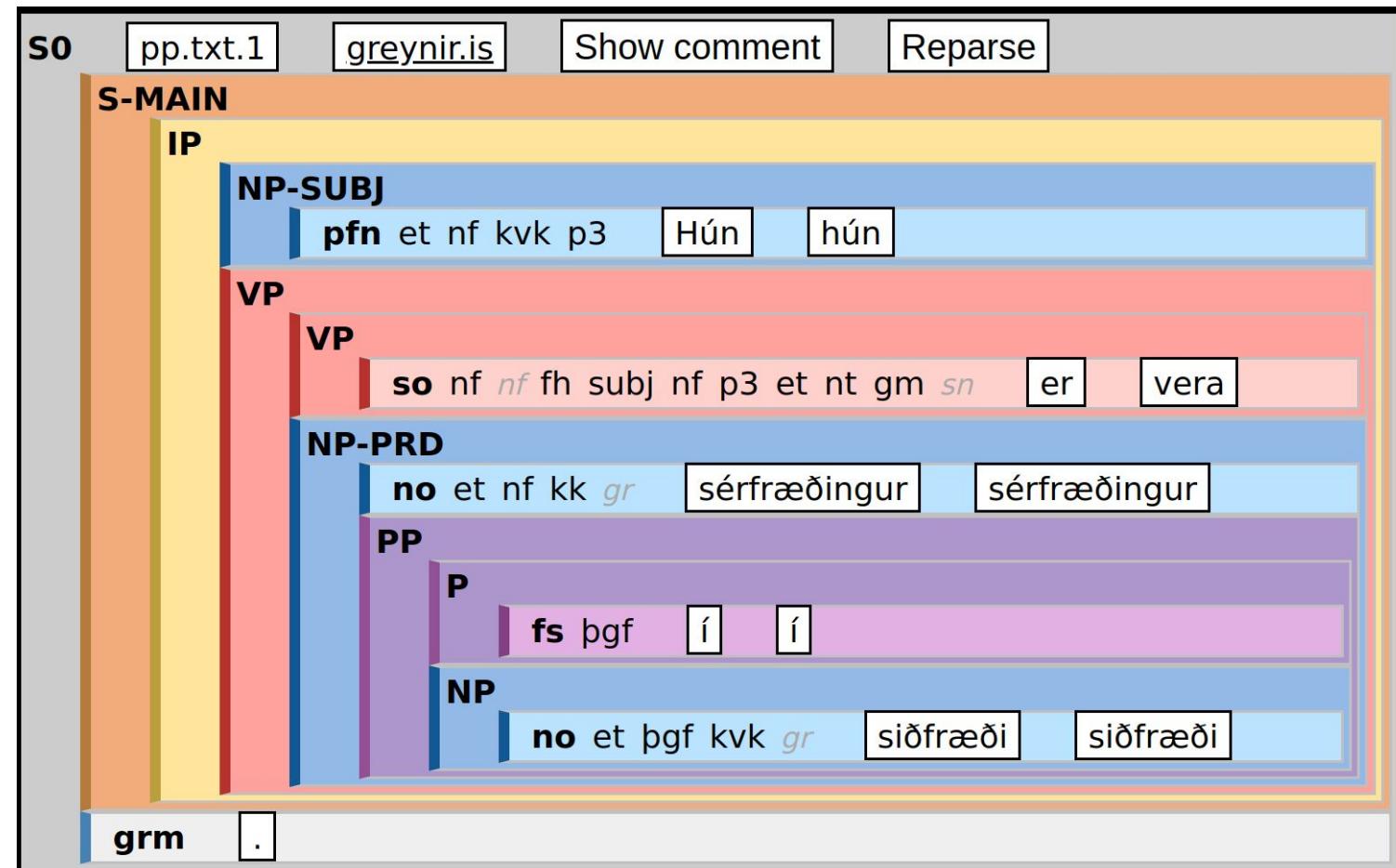
Forsetningarliðir

Forsetningarliðurinn PP (prepositional phrase) inniheldur P, fyrir forsetninguna, og svo nafnlið. Hér kemur enginn fáni á nafnliðinn, því þetta er ekki frumlag, andlag eða bess háttar. Forsetningin stýrir svo fallinu á nafnliðnum.

Ef forsetningarliður er nátengdur sögn tengist hann undir stóra sagnliðinn.



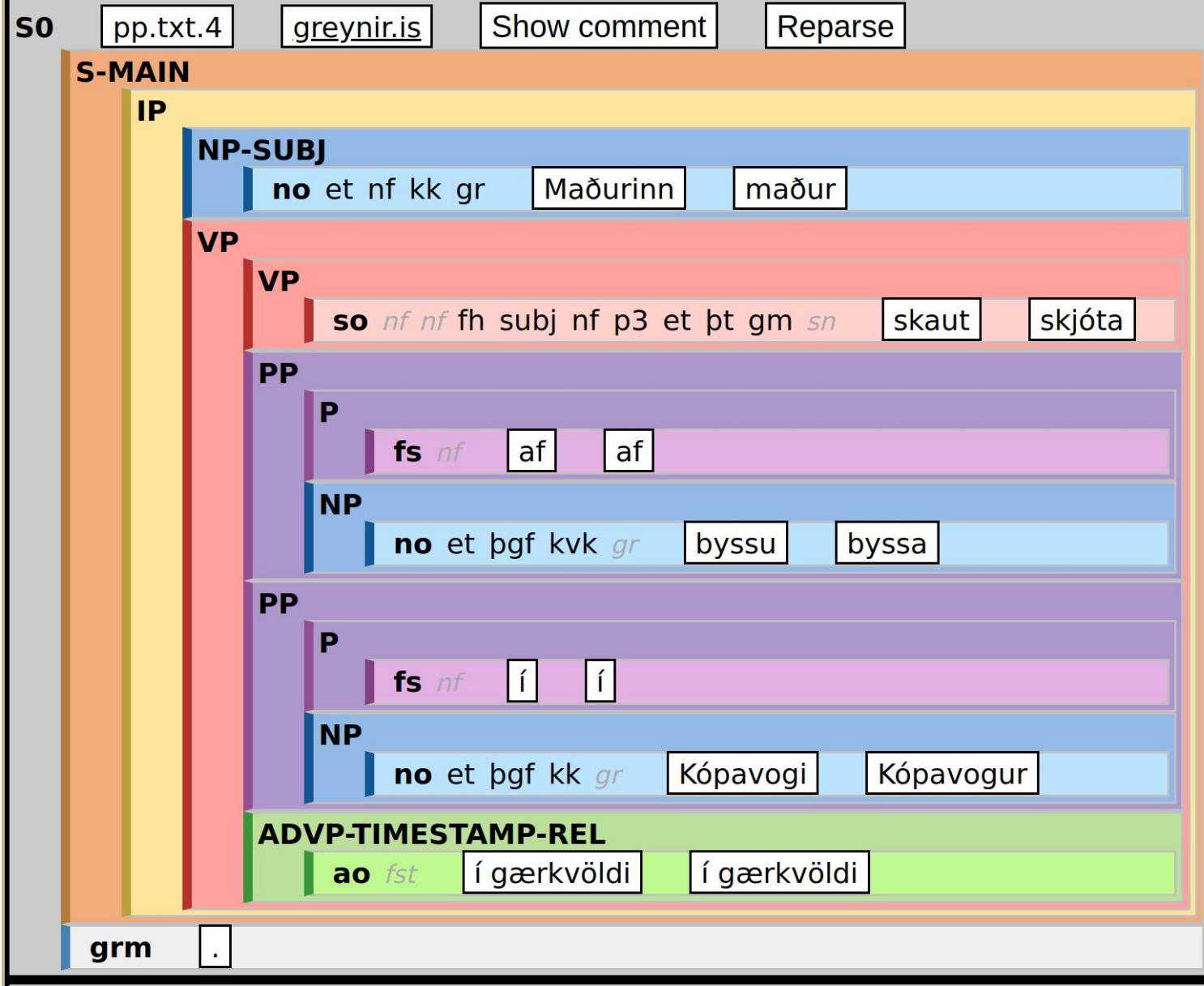
Ef forsetningarliðurinn er nátengdur nafnlið, tengist hann undir nafnliðinn.



Sjá [umfjöllun](#) og [hér](#) um vafaatriði.

Almennari forsetningarliðir

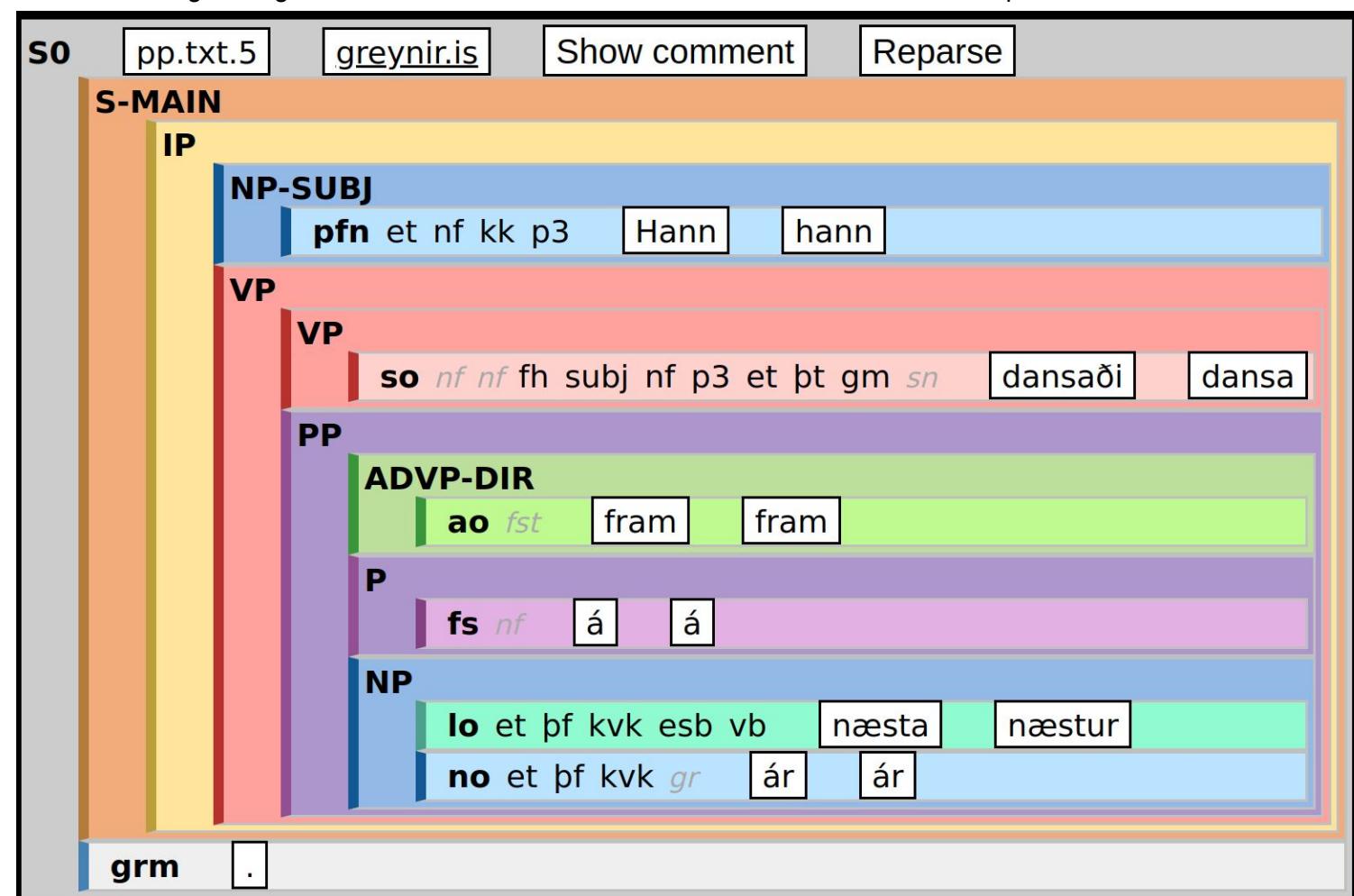
Forsetningarliðir þurfa ekki að vera nátengdir sögn eða nafnlið. Oft tákna þeir tíma eða staðsetningu og eiga þá við um setninguna í heild sinni. Venjan í þessum tilfellum er að tengja þá undir VP.



Hér sjást tveir slíkir liðir; annar er staðsetning ('í Kópavogi'), hinn sýnir tímasetningu ('í gærkvöldi'). Ath. að tímaforsetningarliðir eru almennt höndlaðir sem tímaliðir, svo það sést ekki alltaf að þeir eru upprunalega forsetningarliðir. Við sjáum líka muninn á þessum forsetningarliðum og svo 'af byssu', sem við skynjum að er í nánara merkingarlegu samhengi við sögnina - 'skjóta af e-u' er þekkt orðasamband.

Áttarforsetningarliðir

Innan forsetningarliða geta líka verið atviksorð sem tákna átt; áttaratviksorð. Þau eru þá innan ADVP-DIR.



Ath. að Greynir ofgreinir svona, þannig að ef atviksorðið tákna ekki stefnu, er ótengt forsetningarliðnum, á að taka ADVP út úr PP og taka -DIR aftan af. Hér gæti t.d. verið ögn, ADVP-PCL, á ferðinni. Nánar um [agnir](#).

Atviksliðir

Grunngerðin

Atviksorð geta staðið sjálfstæð, sem [agnir](#), innan [forsetningarliða](#) eða innan [nafnliða](#). Oft eru þar margorða atviksorðafrasar sem málhafar skynja sem eina heild.

S0

pp.txt.4

greynir.is

Show comment

Reparse

S-MAIN**IP****NP-SUBJ**

no et nf kk gr Maðurinn maður

VP

so nf nf fh subj nf p3 et pt gm sn skaut skjóta

PP

fs nf af af

NP

no et þgf kvk gr byssu byssa

PP

fs nf í í

NP

no et þgf kk gr Kópavogi Kópavogur

ADVP-TIMESTAMP-REL

ao fst í gærkvöldi í gærkvöldi

grm

.

Tímalíðir

Við erum með sérstök lauf fyrir tímalíði sem eru útskýrð í [Mörk](#) (dagsafs og áfram), en tímalíðir birtast oft í fleiri en einu laufi svo við þurfum líka sérstaka liði. Eftirfarandi lauf og liðir eru samsvarandi:

dagsafs: ADVP-DATE-REL

dagsföst: ADVP-DATE-ABS

tímapunkturafs: ADVP-TIMESTAMP-REL

tímapunkturfast: ADVP-TIMESTAMP-ABS

Þar að auki erum við með fleiri tímalíði.

ADVP-TMP-SET lýsir tíðni, t.d. 'reglulega', 'stundum', 'að jafnaði'.

ADVP-DUR-ABS lýsir föstu tímabili, þar sem byrjunarpunktur og endapunktur eru báðir fastir tímapunktar.

ADVP-DUR-REL lýsir afstæðu tímabili.

ADVP-DUR-TIME lýsir afstæðu tímabili innan eins sólarhrings.

Um ytri gerð atviksorða og atviksliða

Atviksorð og atvikssetningar eru gífurlega ólík innbyrðis. Hér kemur umfjöllun um nokkrar gerðir þeirra, meðhöndlunin er þó nokkurn veginn sú sama.

Þegar atviksliðurinn eða atvikssetningin á sérstaklega við um sögnina kemur það yfirleitt á eftir öllum sagnliðnum og jafnvel andlaginu. Í þessum tilvikum á ADVP eða CP-ADV-XXX að koma undir VP.

Ég hef athugað málið vandlega.

Ég athugaði málið vandlega.

Ég athugaði vandlega málið.

?? Ég vandlega athugaði málið.

Þegar atviksliðurinn á við um setninguna í heild sinni, svokallað setningaratviksorð, á að raða því undir VP.

Ég kem ekki.

Ég hef ekki komið.

Ég greip líklega boltann.

Ég hef líklega gripið boltann.

Þetta á líka við um atvikssetningar, og forsetningarliði sem tákna tíma og stað.

Ég geng í bæinn í fyrramálið. # Fyrri PP táknað staðsetningu, seinni táknað tímasetningu.

Ég geng í bæinn þegar ég hef borðað. # CP-ADV-TMP.

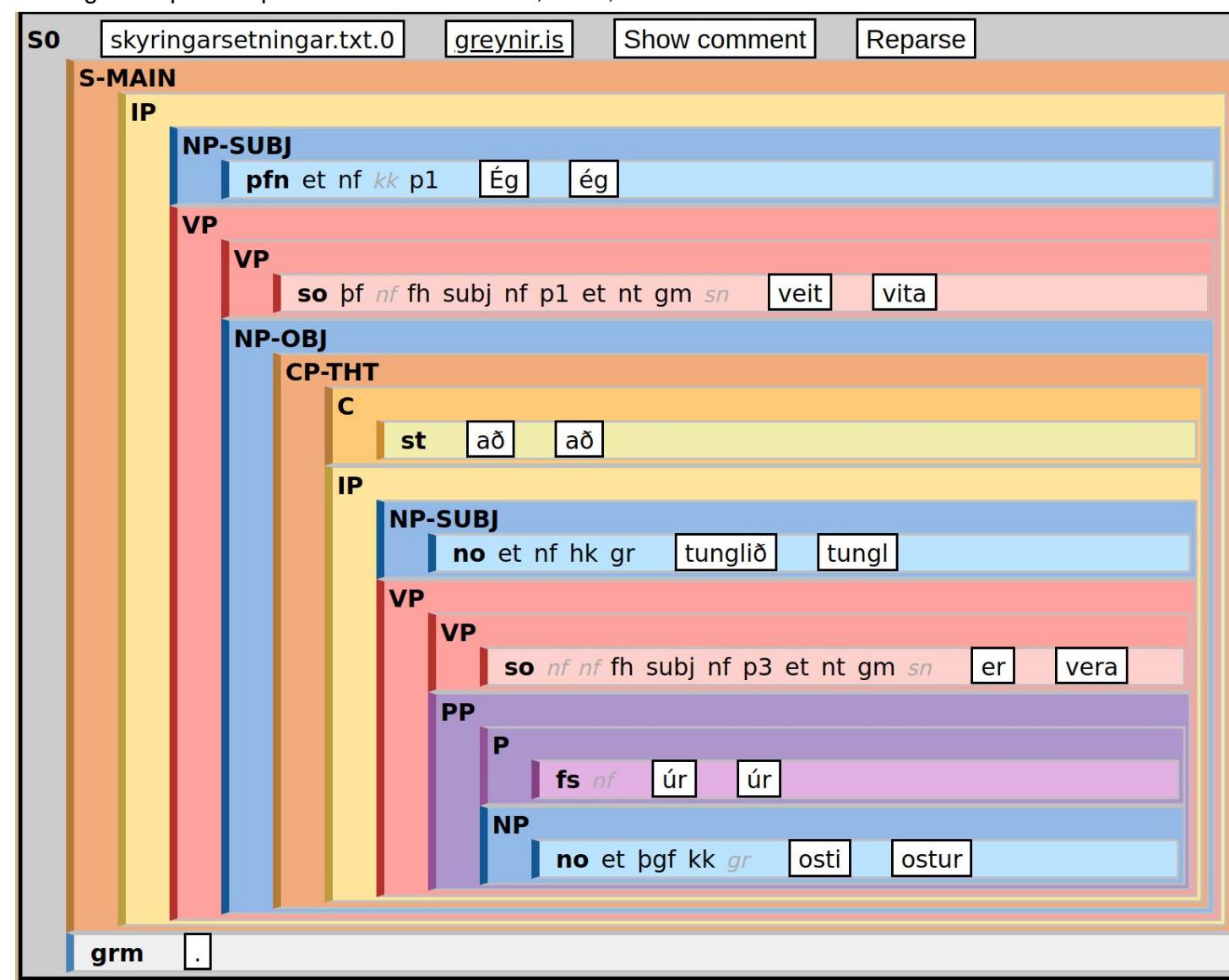
Aukasetningar

Fallsetningar

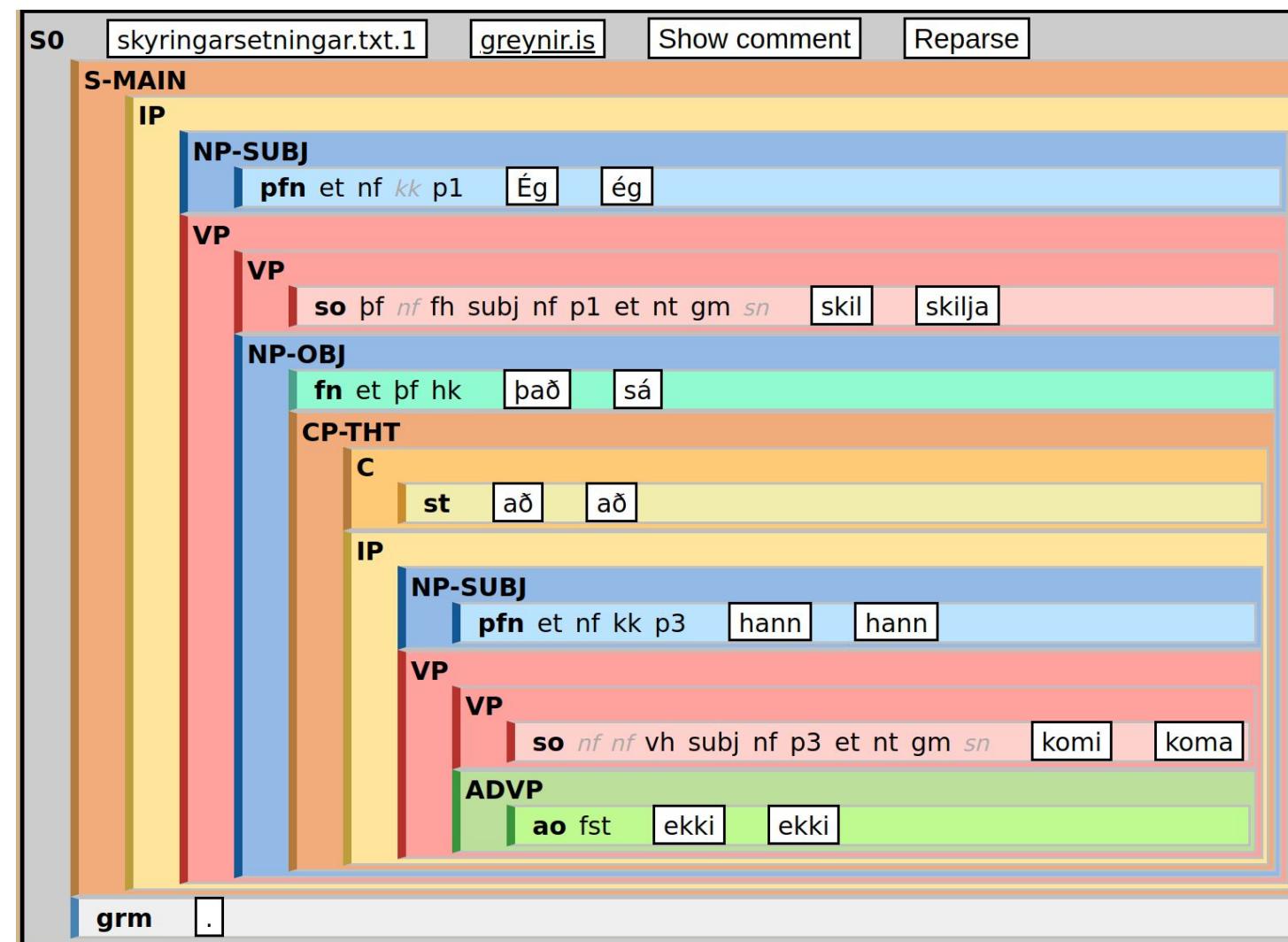
Fallsetningar hegða sér eins og nafnliðir í trúnu. Þær geta komið undir VP eða NP.

Skýringarsetningar

Skýringarsetningar hefjast á skýringartengingu 'að'. Spurnarsetningar hefjast á spurnarorðum - spurnartengingu 'hvort', spurnaratviksorðunum 'hvar', 'hvenær', 'hvernig' eða spurnar spurnarfornöfnunum 'hver', 'hvor', 'hvaða'.



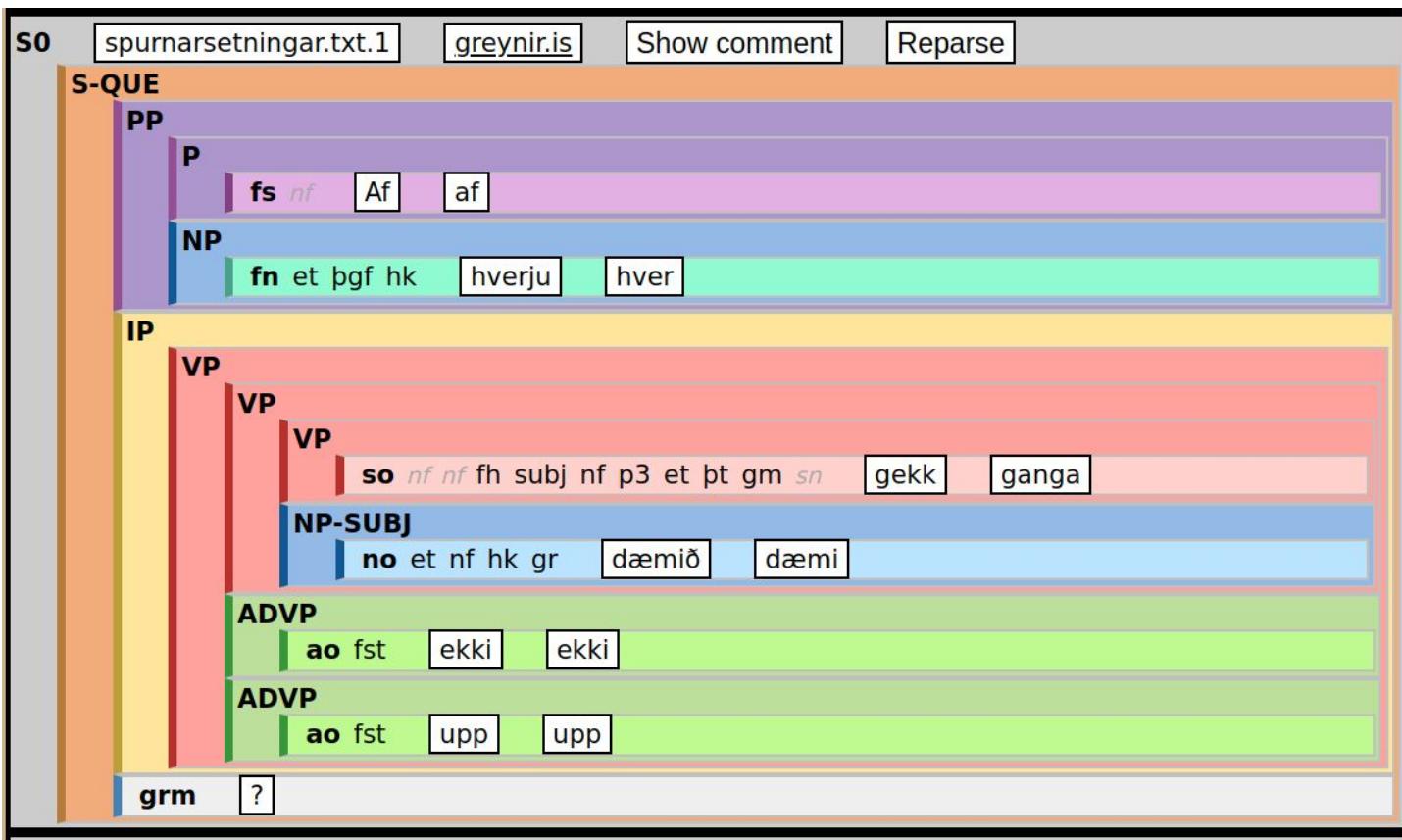
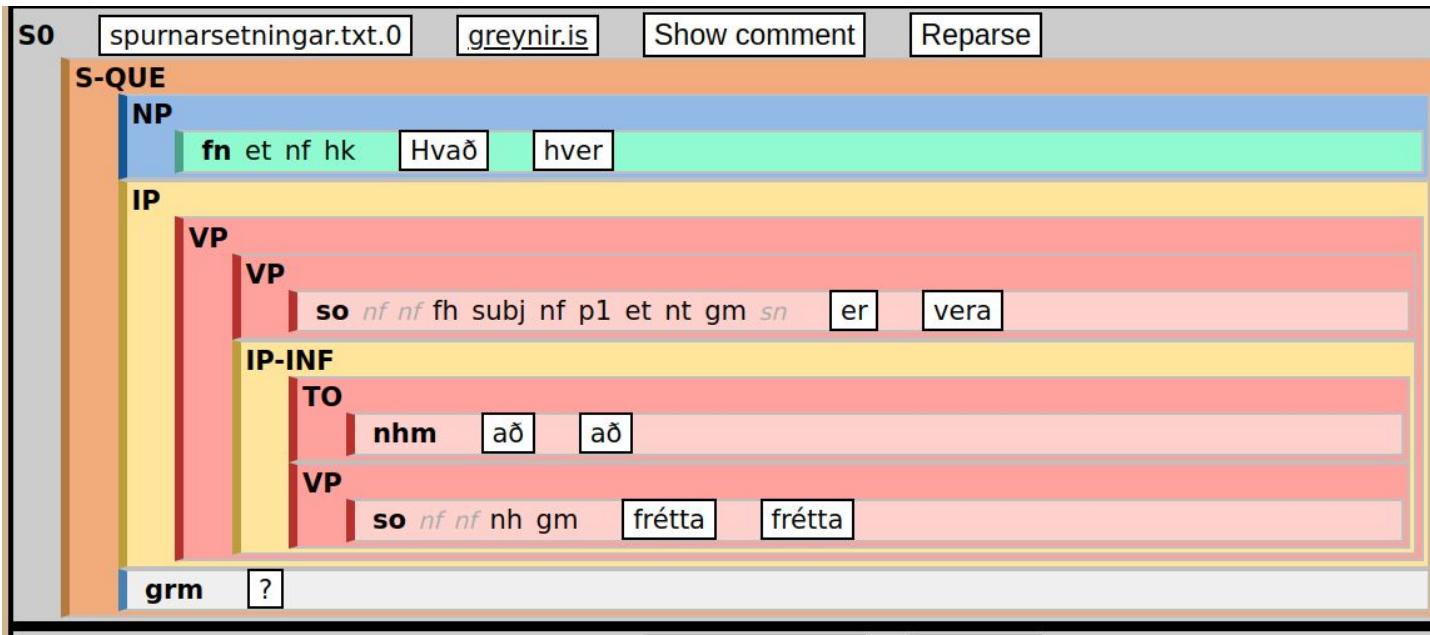
Hér sést dæmi um skýringarsetningu sem gegnir hlutverki andlags. Við gætum allt eins sagt "Ég veit **hluti**".



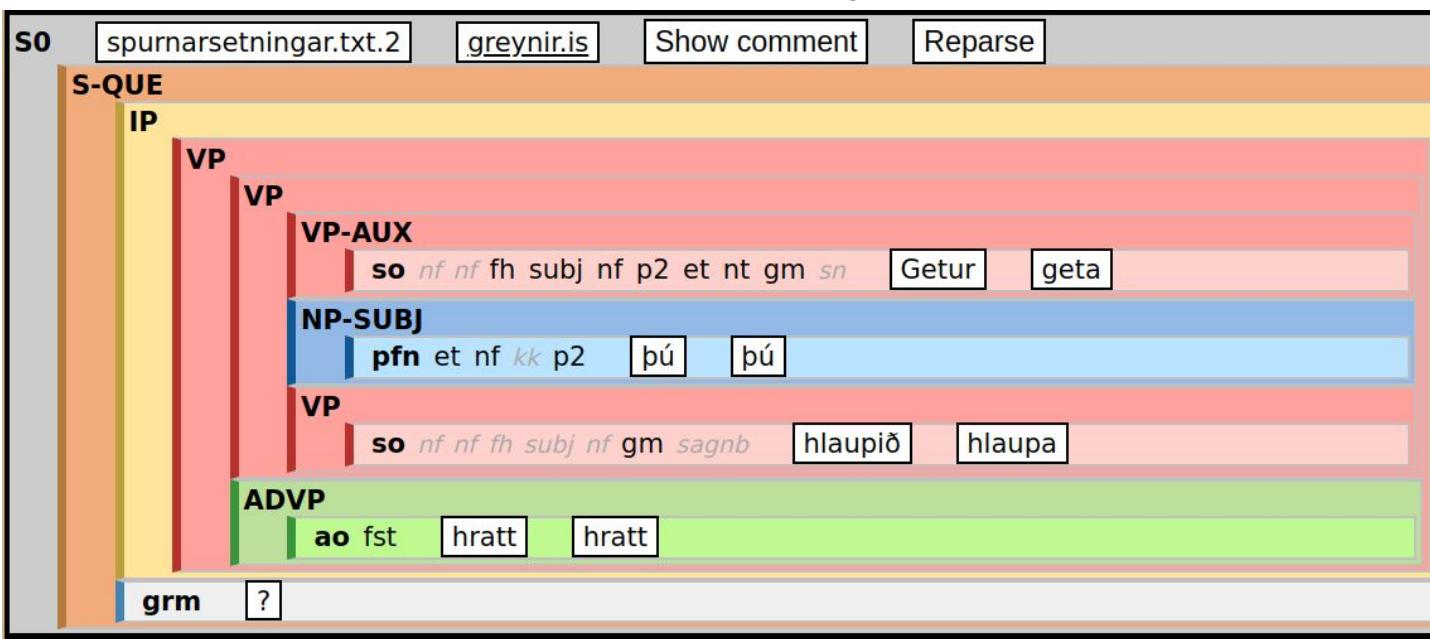
Hér er skýringarsetning innan andlags, þar sem það lýsir nánar fornafnинu þar. Við gætum allt eins sagt "Ég skil það". Það gengi líka að segja "Ég skil það hvernig heimurinn virkar".

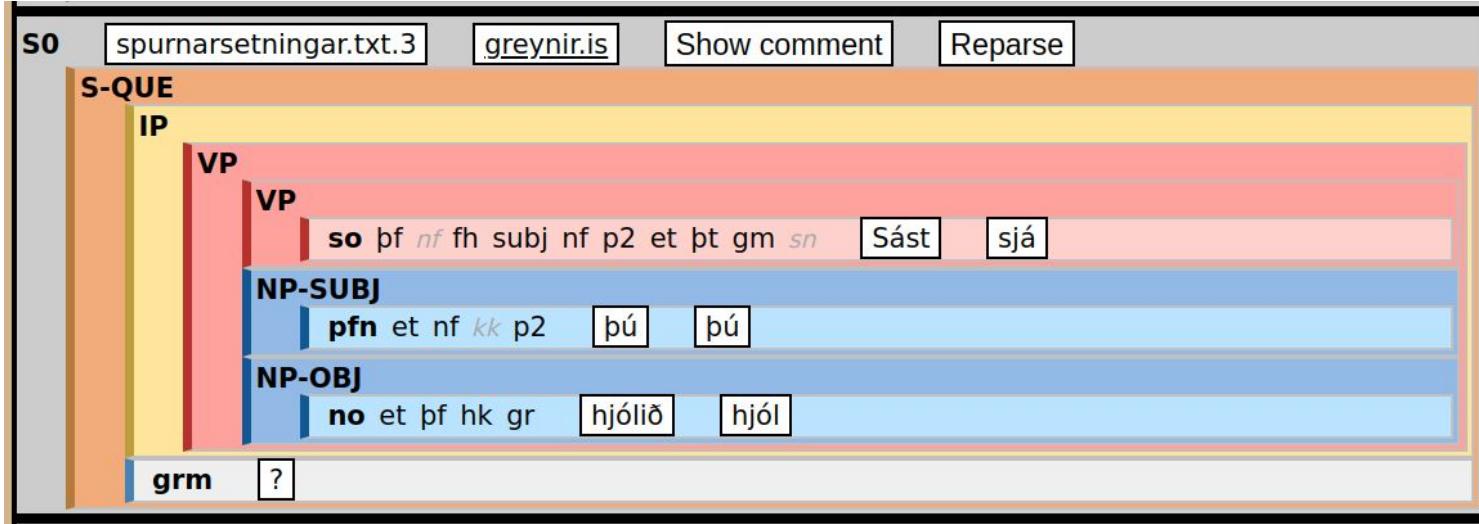
Spurnarsetningar

Beinar spurnarsetningar

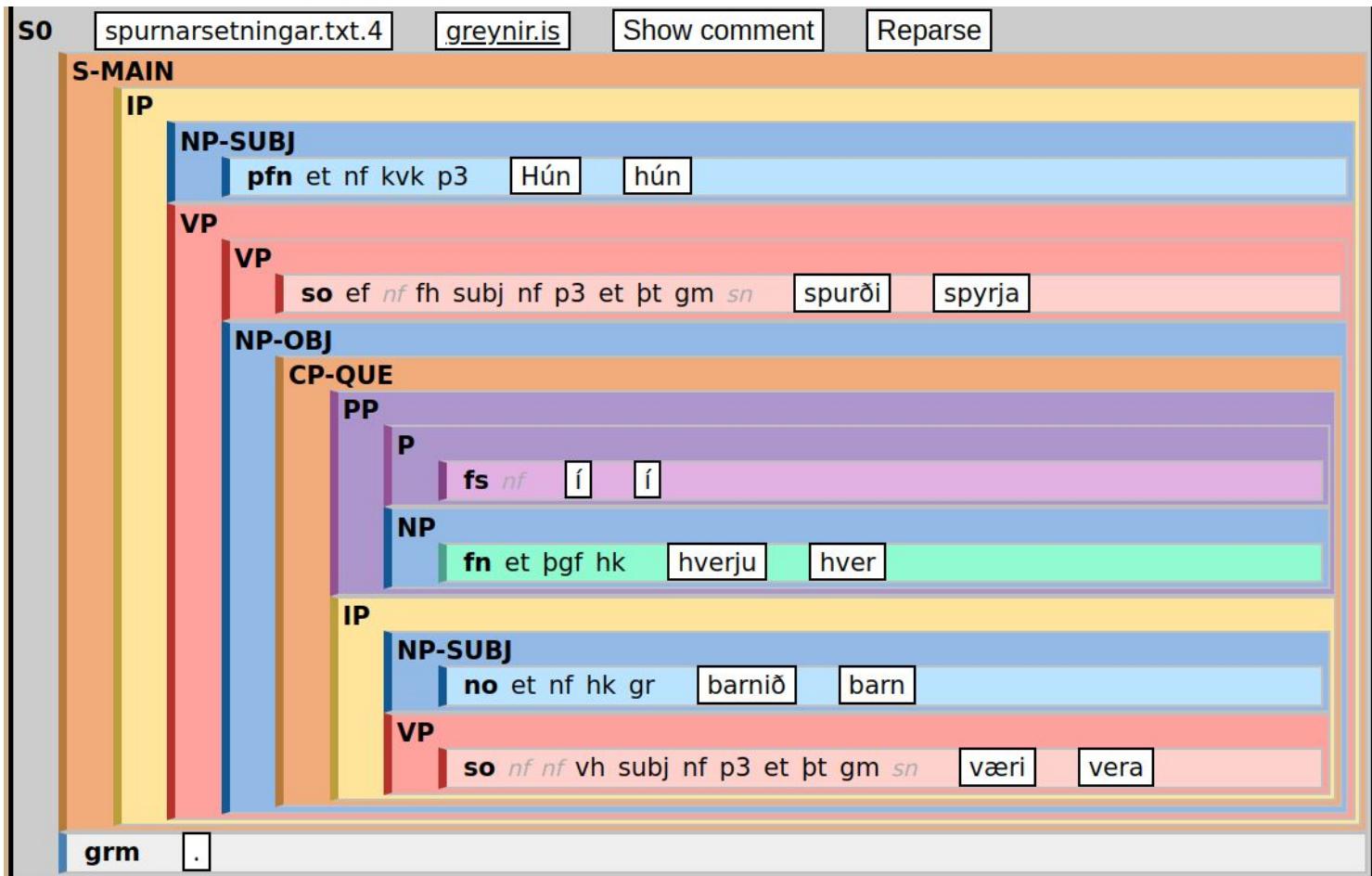


Beinar spurnarsetningar, sem gætu verið í beinni ræðu, kallast QUE. Eins og sést kemur spurnarliðurinn utan IP. Það er þó ekki alltaf sérstakur spurnarliður, sbr. eftirfarandi setningar:



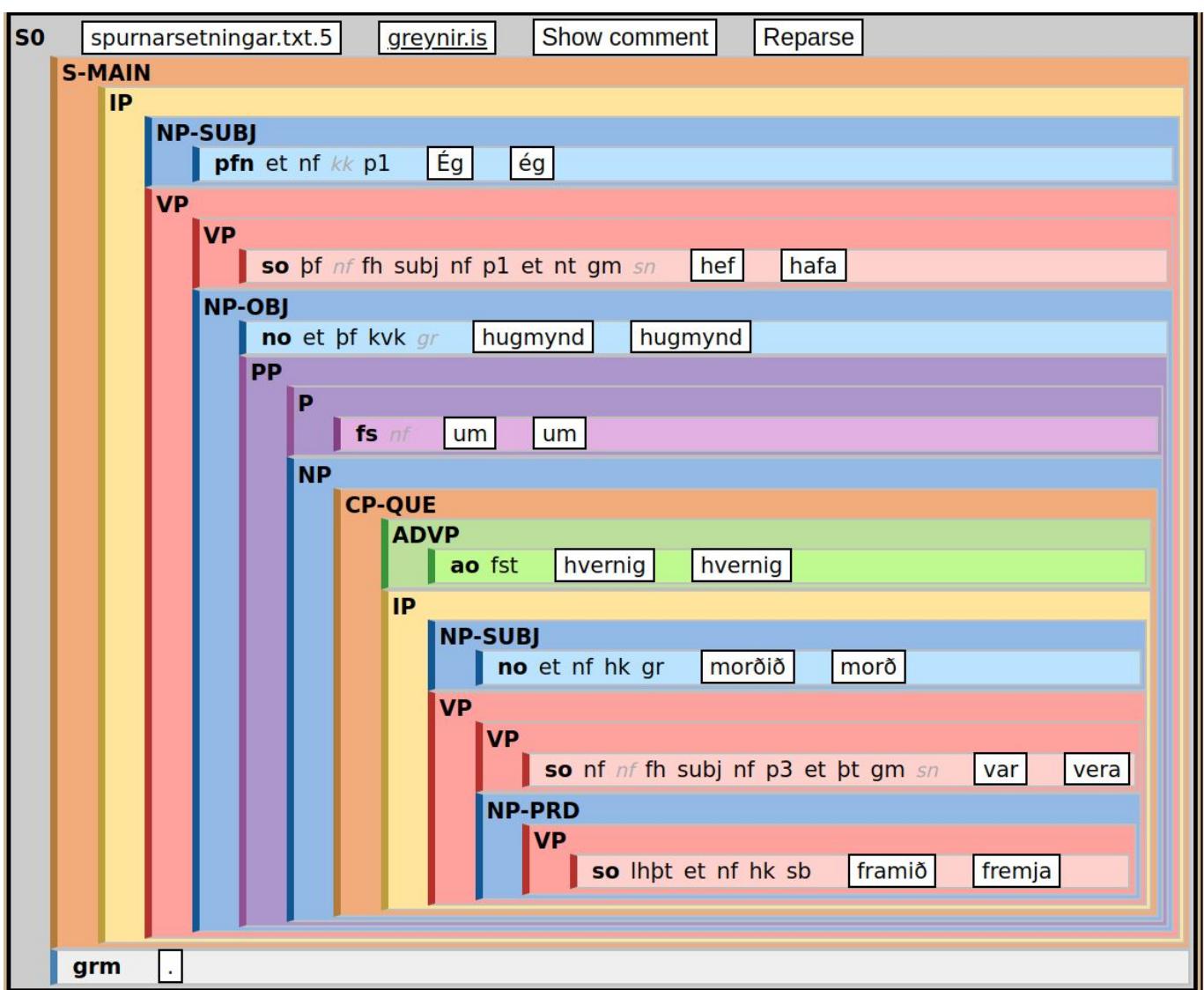


Andlag sagnar

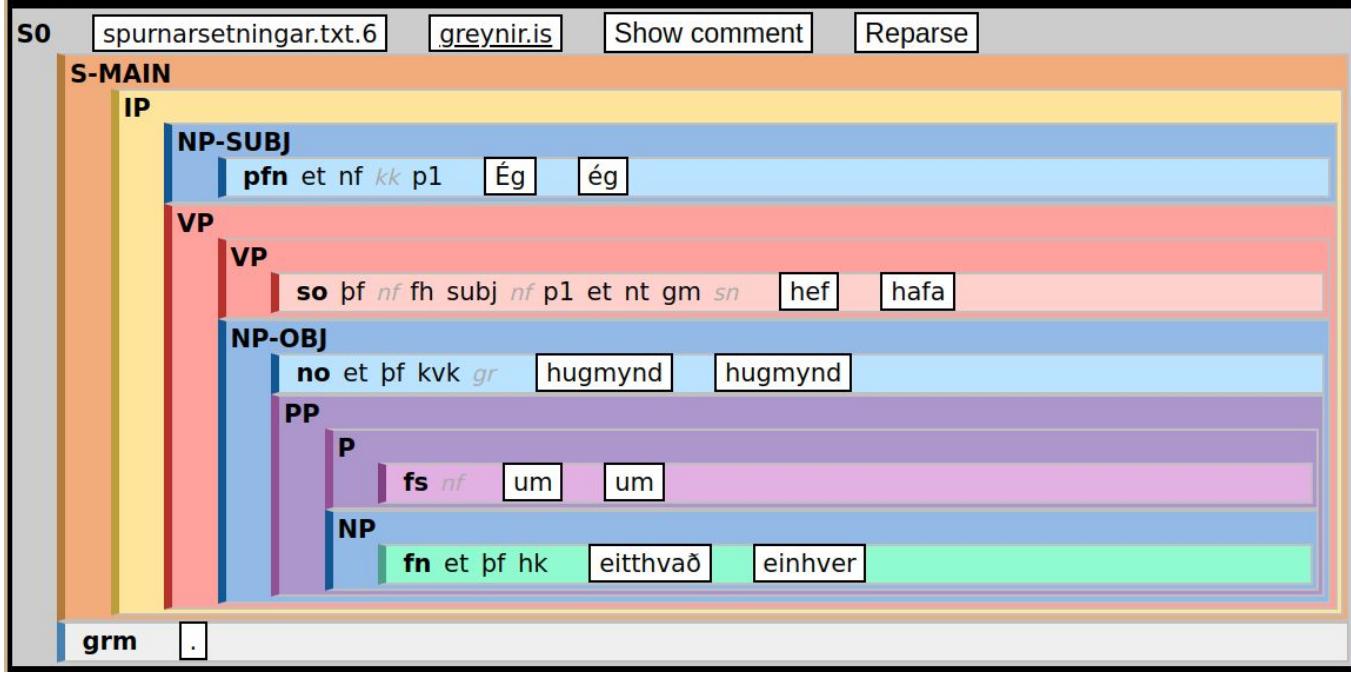


Hér spurnaraukasetningin [í hverju barnið væri]. Það kallast CP-QUE. Ef að er gætt sést að CP-QUE er í raun andlag sagnarinnar 'spurði'; setningin gæti allt eins verið "Hún spurði spurningar". Af þeiri ástæðu höfum við NP-OBJ utan um aukasetninguna, til að tákna betur að þetta er andlagið og auðvelda merkingargreininguna.

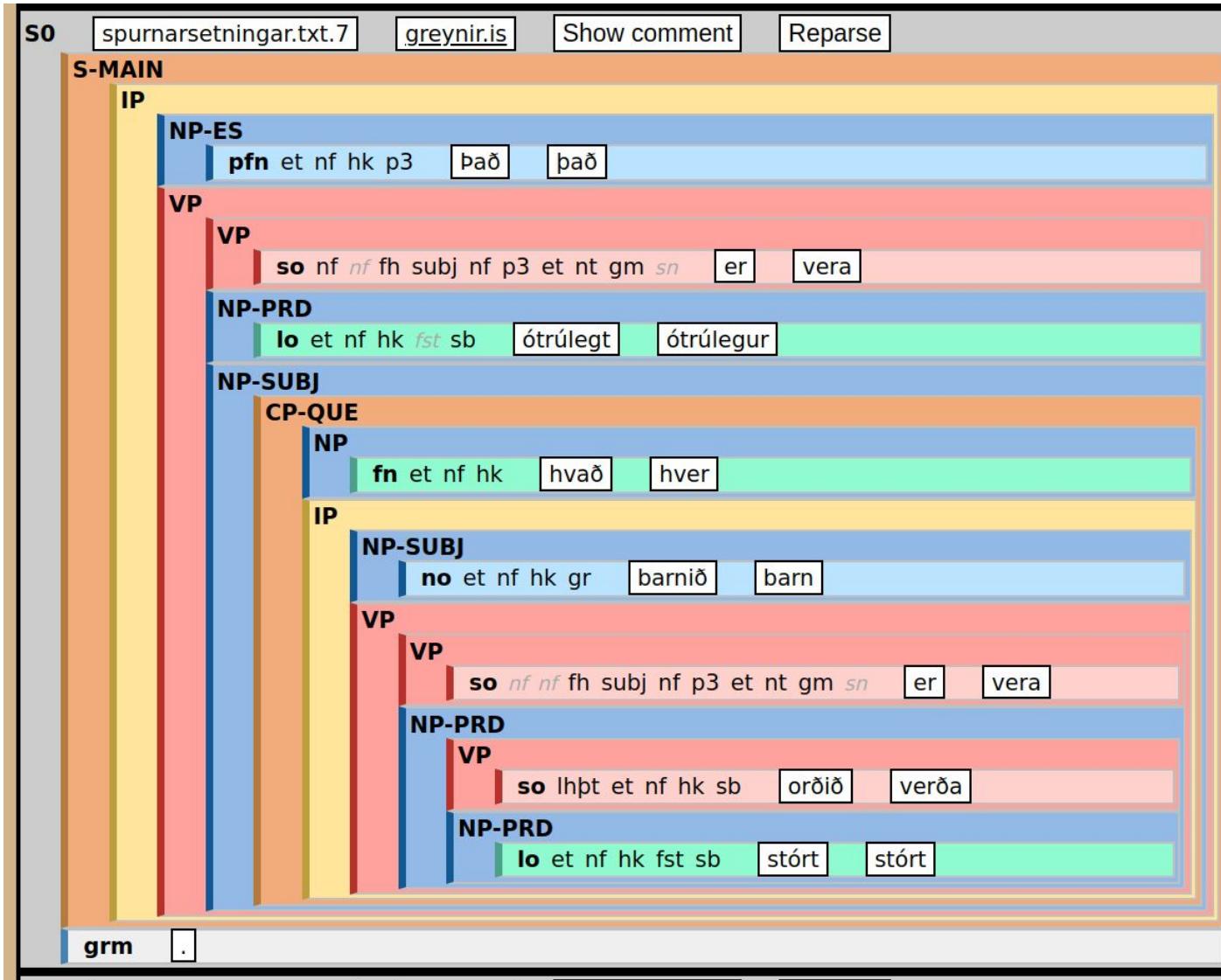
Innan forsetningariðar



Hér gætum við líka sagt "Ég hef hugmynd um eitthvað", þannig að CP-QUE gegnir hlutverki nafnliðar.



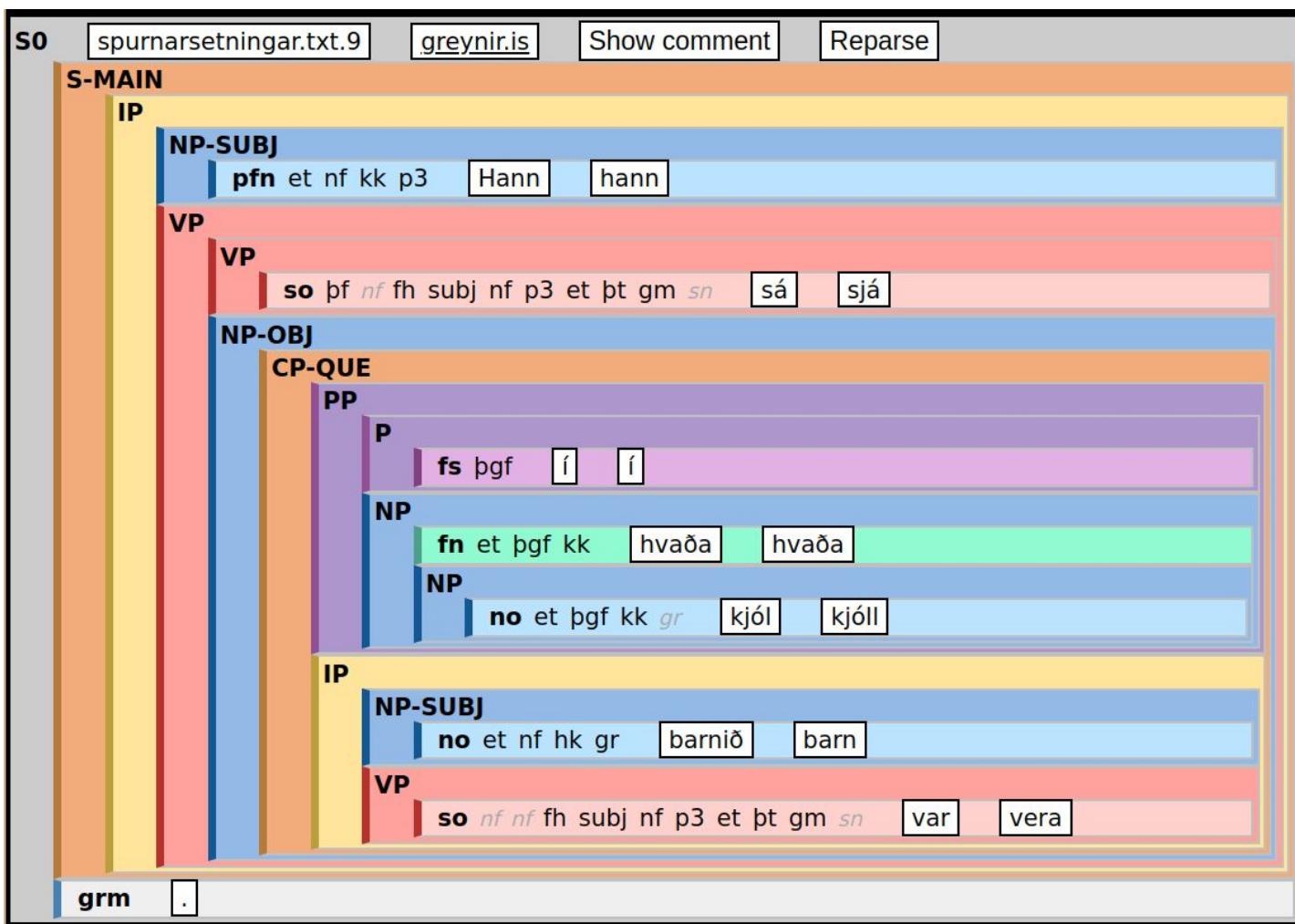
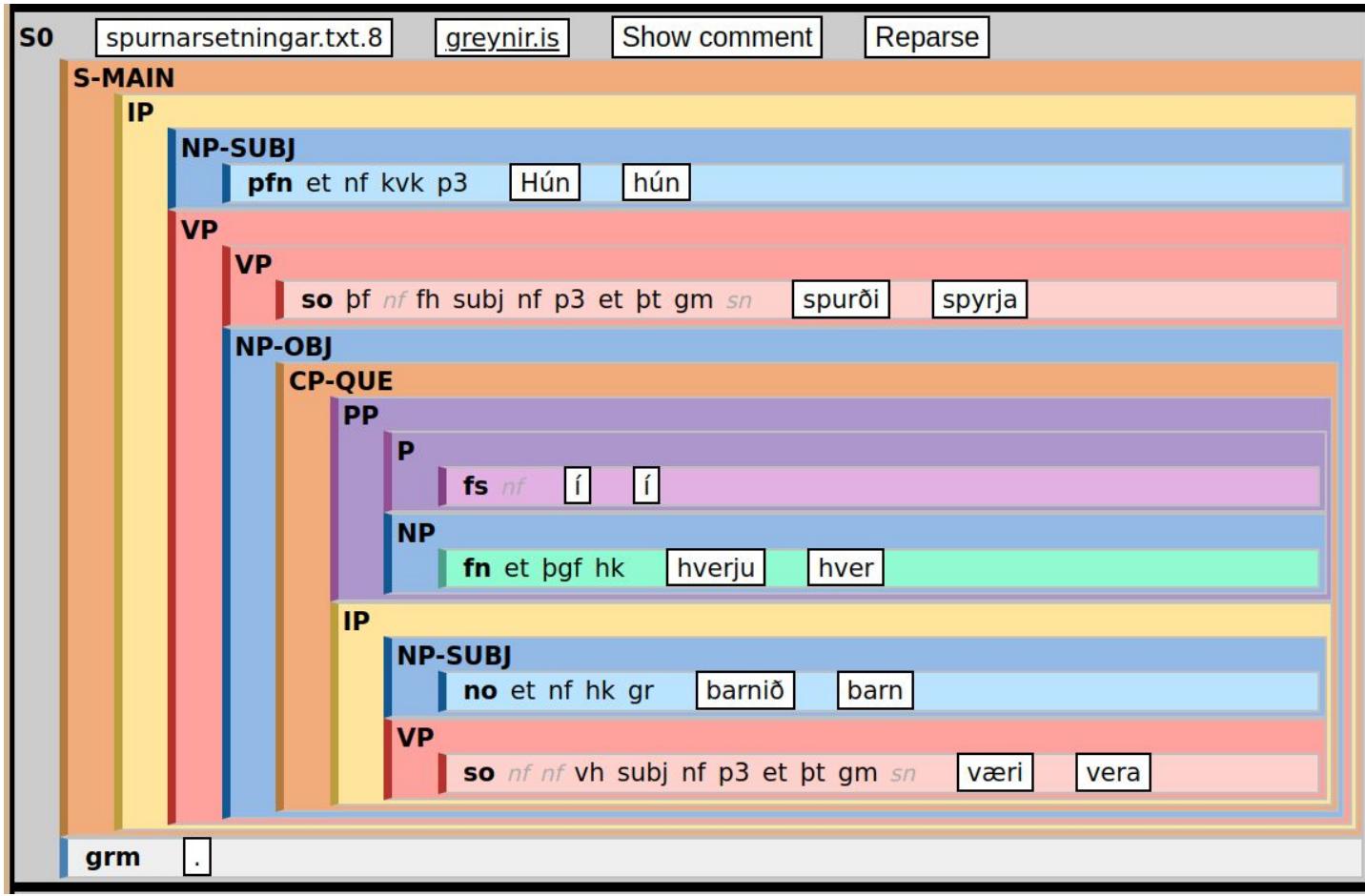
Með lýsingaröði



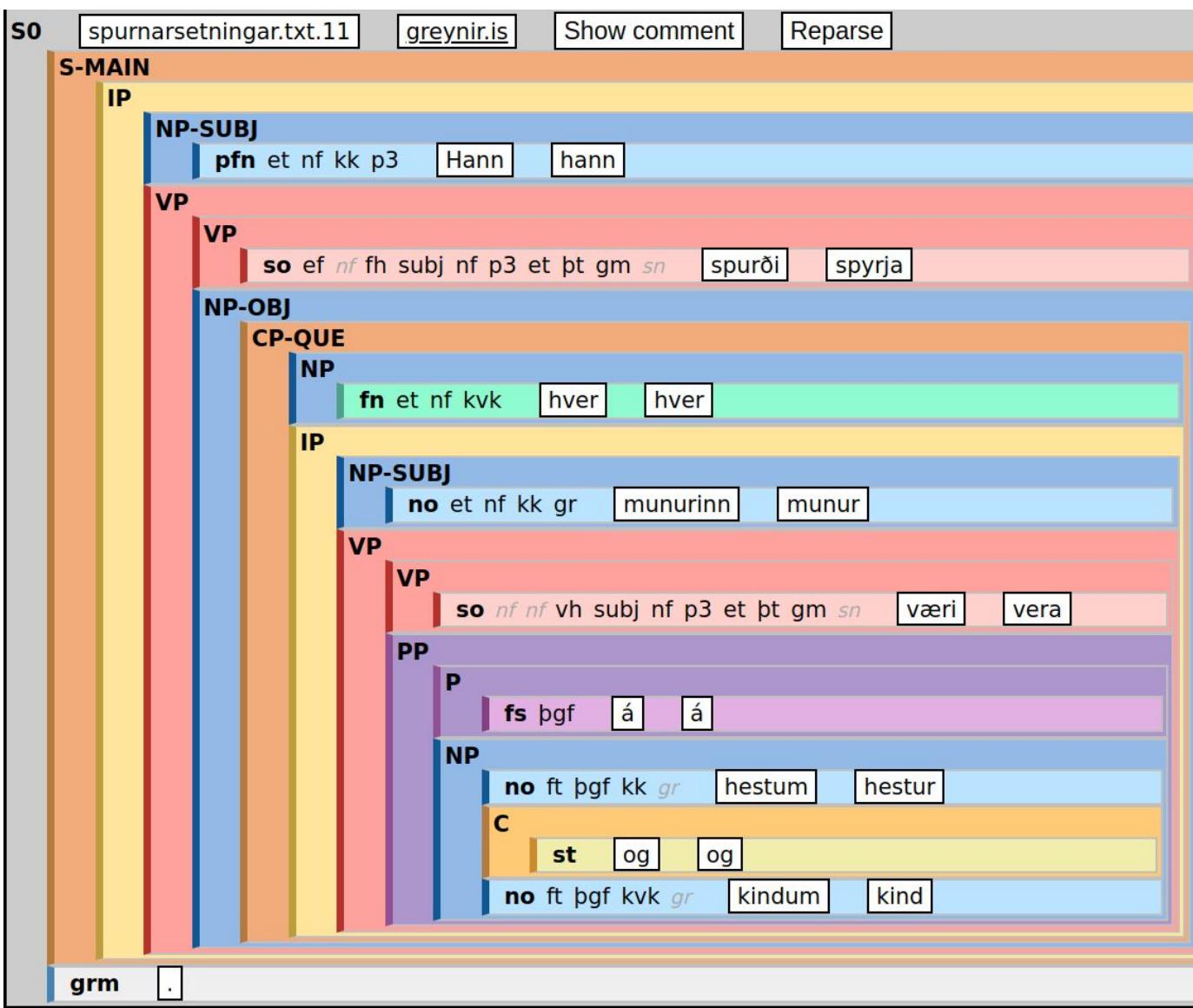
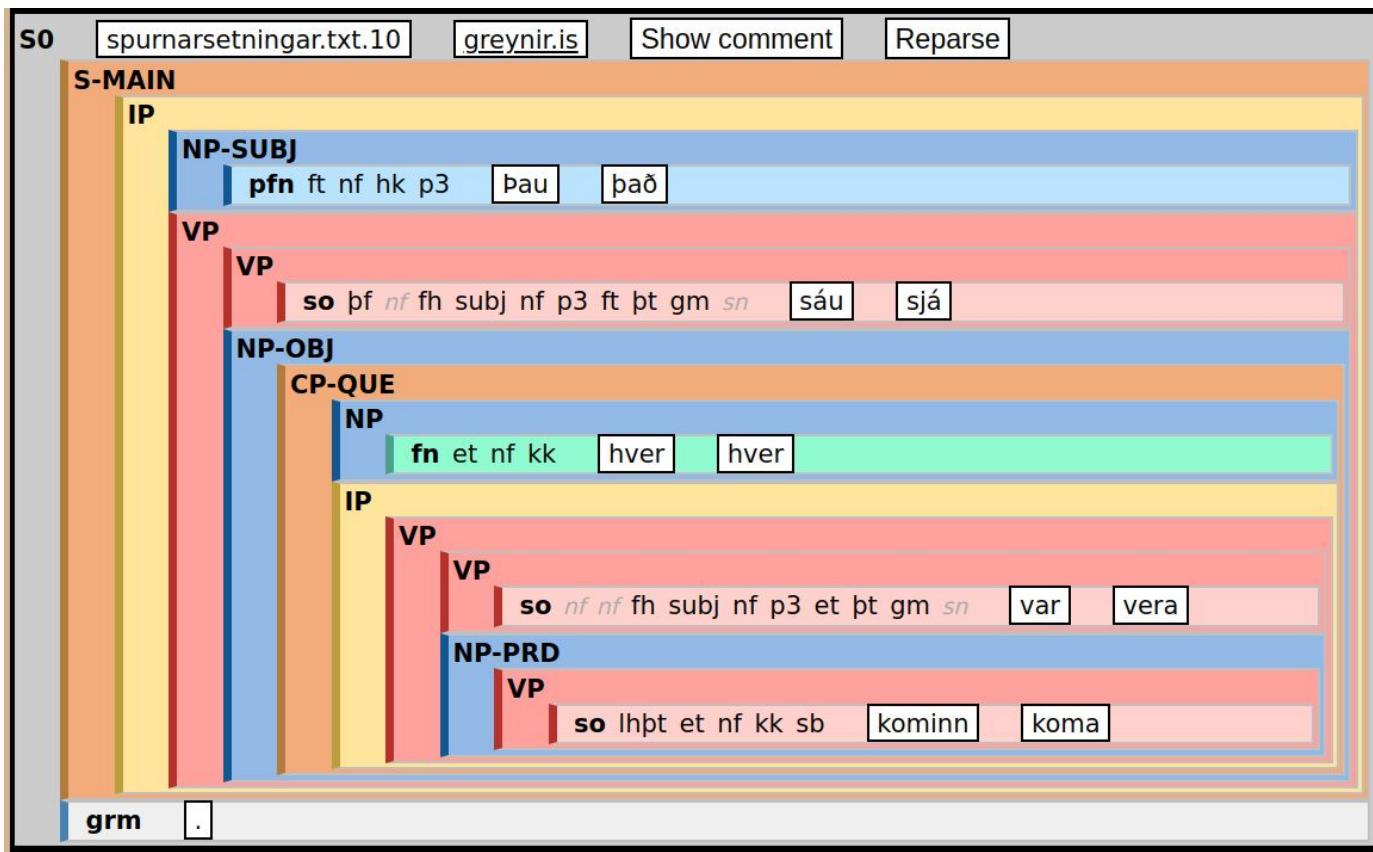
Hér er frumlagsleppur, NP-ES, því aukasetningin er frumlagið og það er of langt/bungt.

Ólíkir spurnarliðir

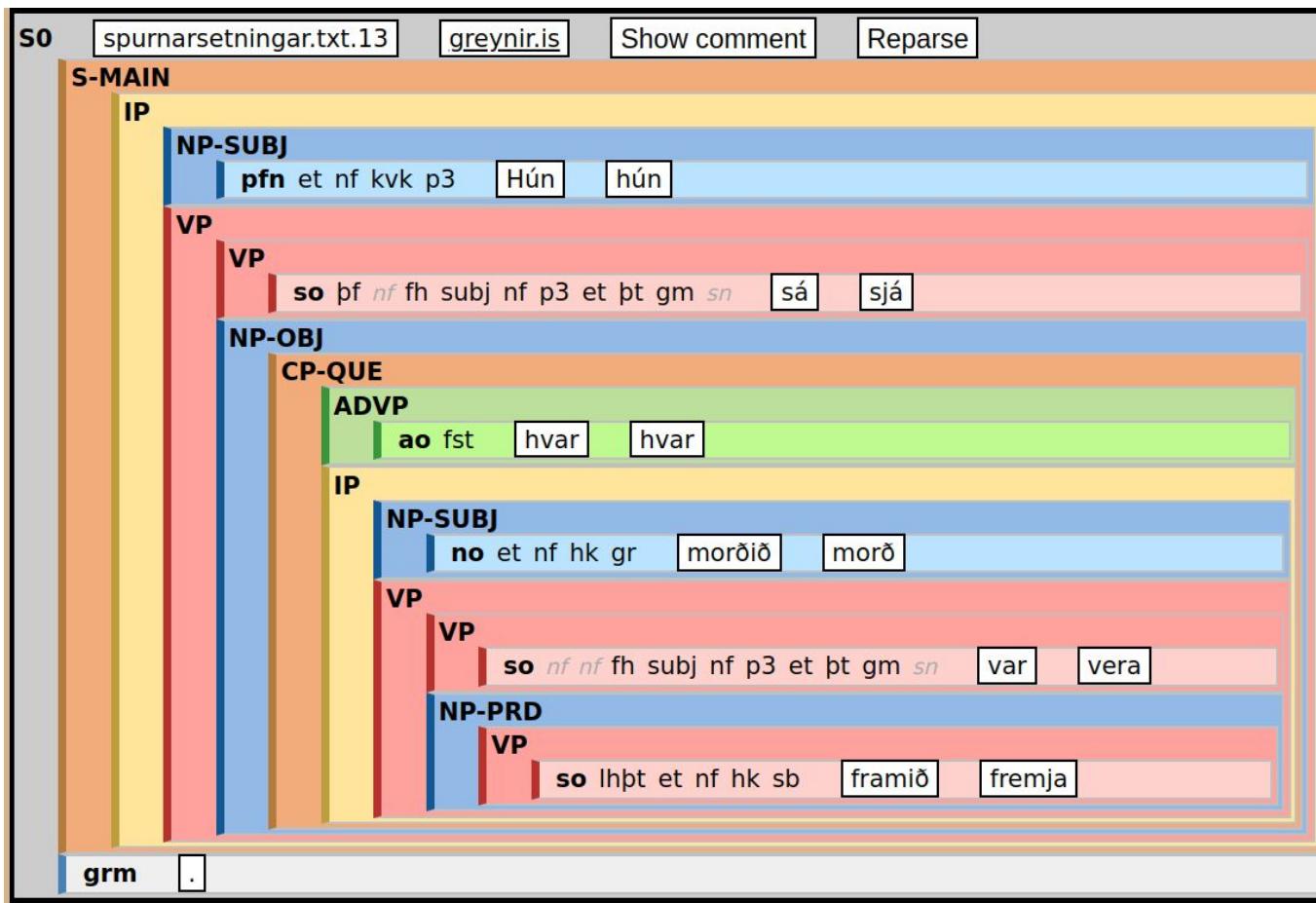
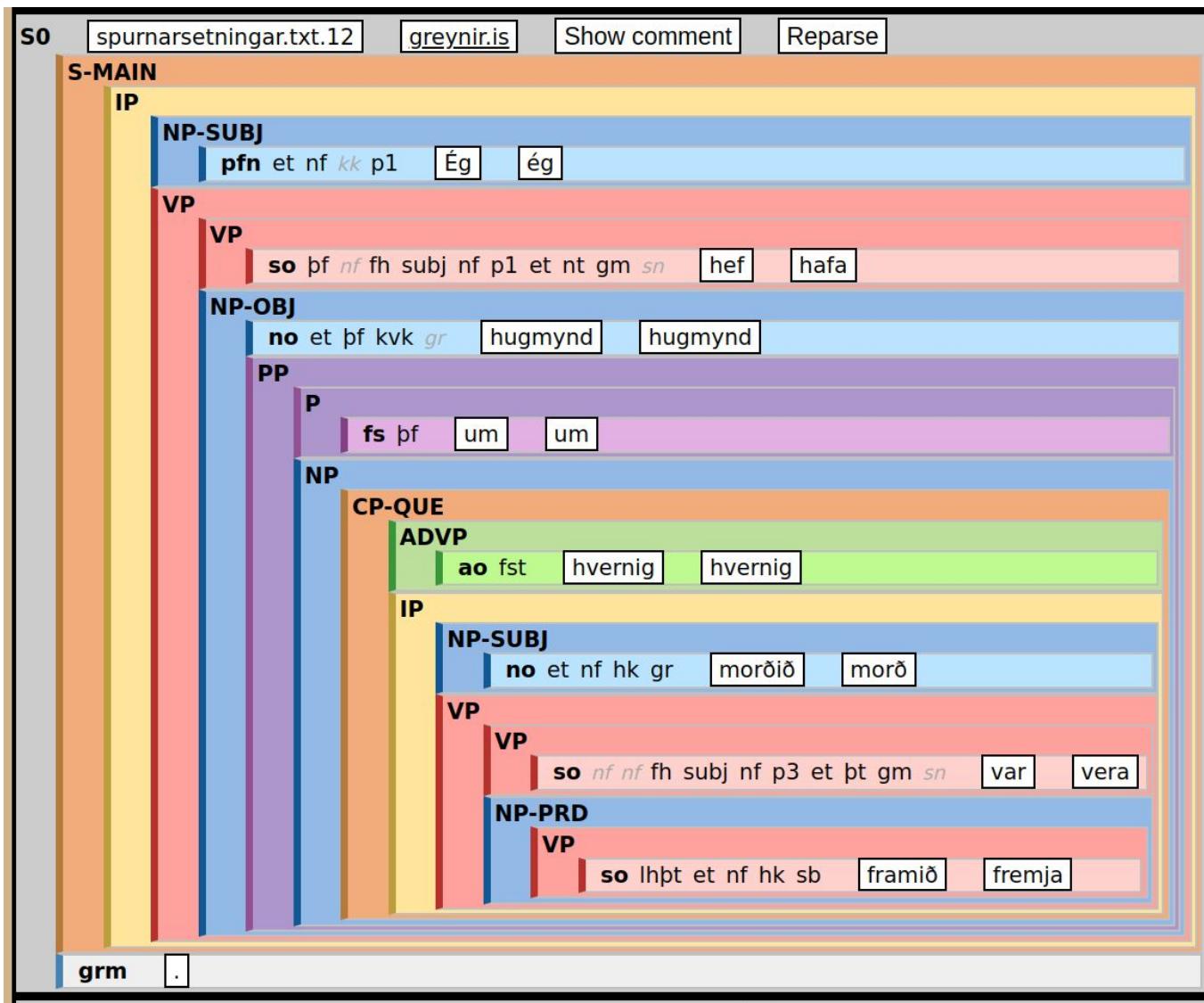
Forsetningarliðir



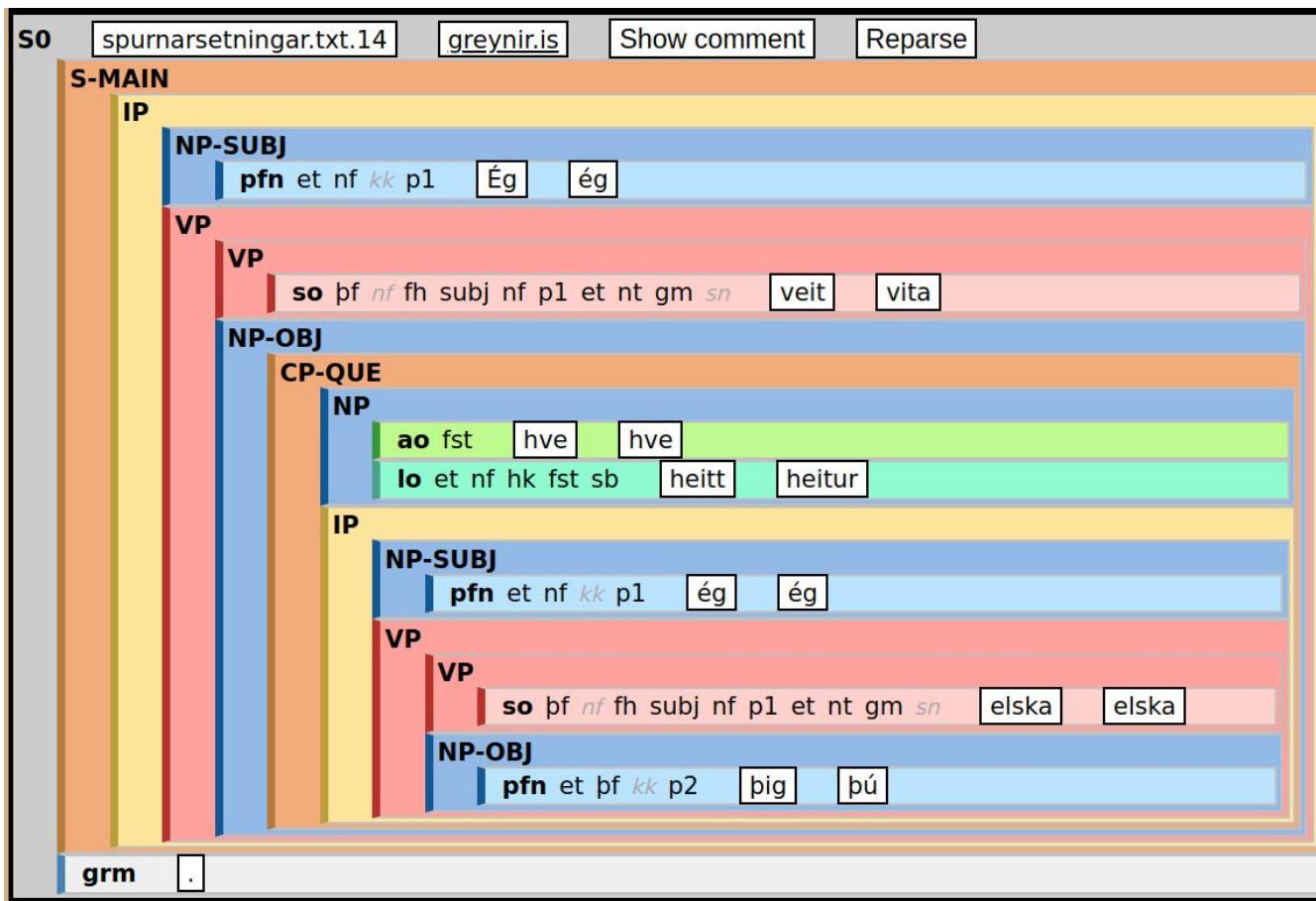
Fornöfn



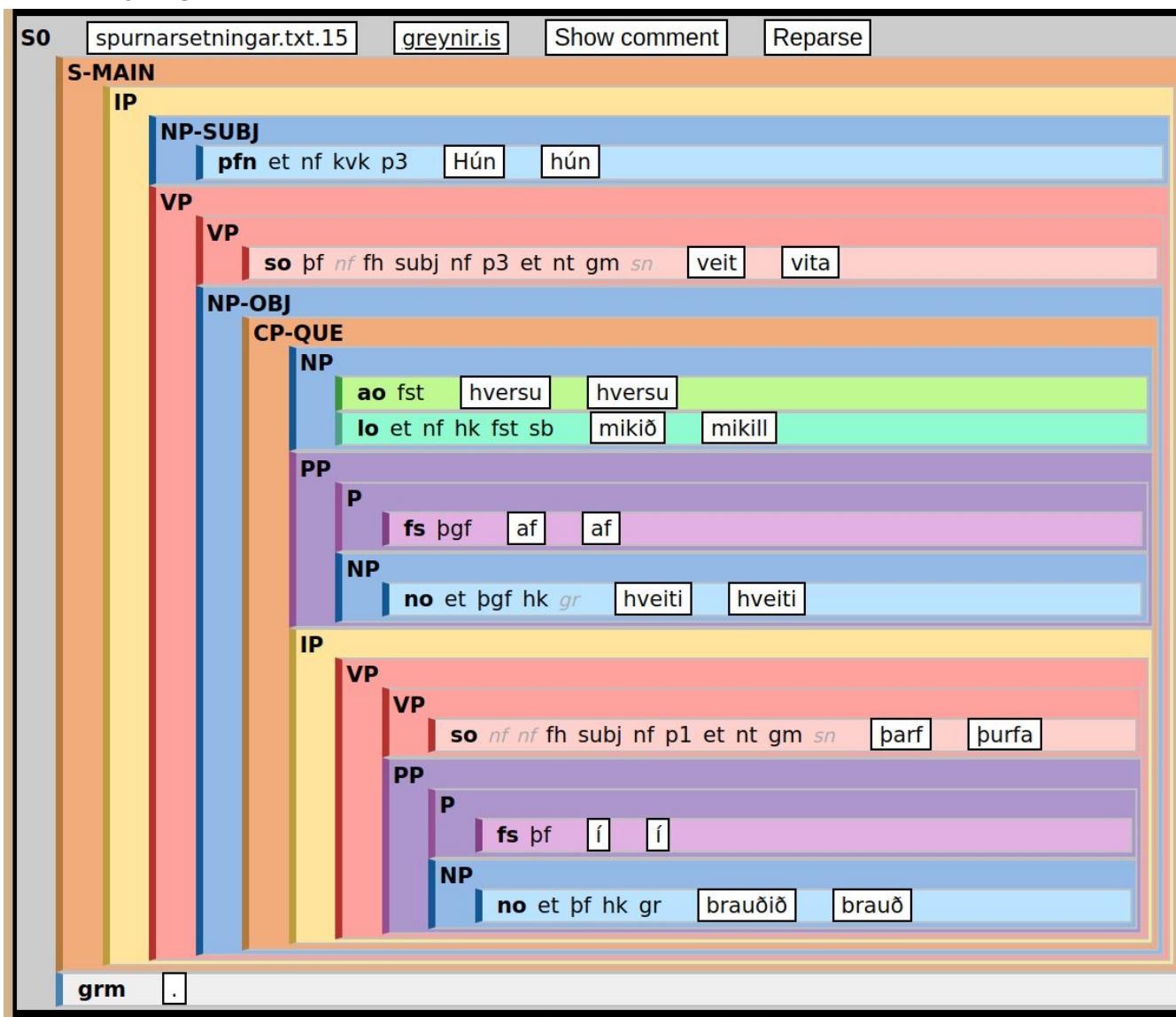
Atviksorð

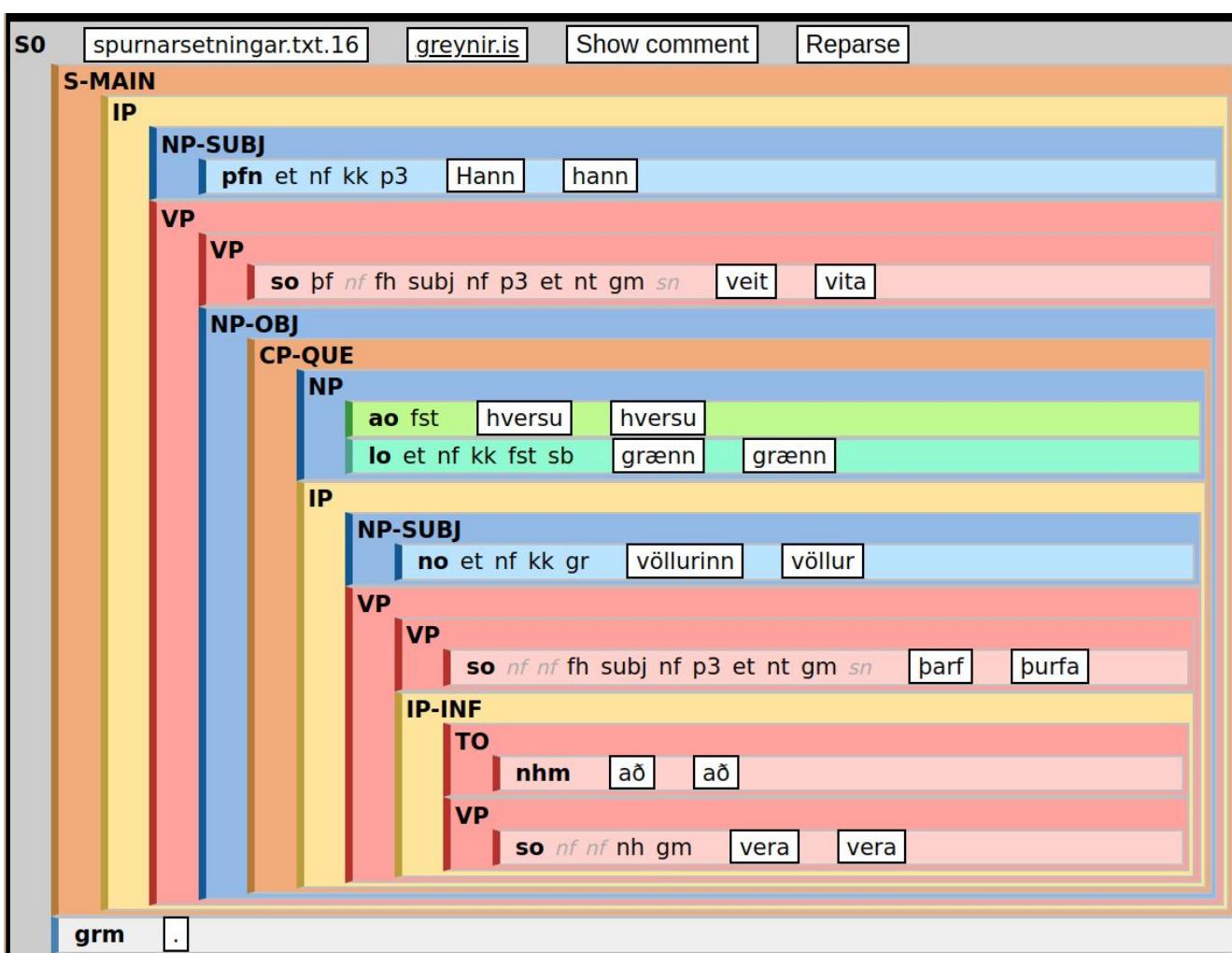


Hve + lýsingarorð

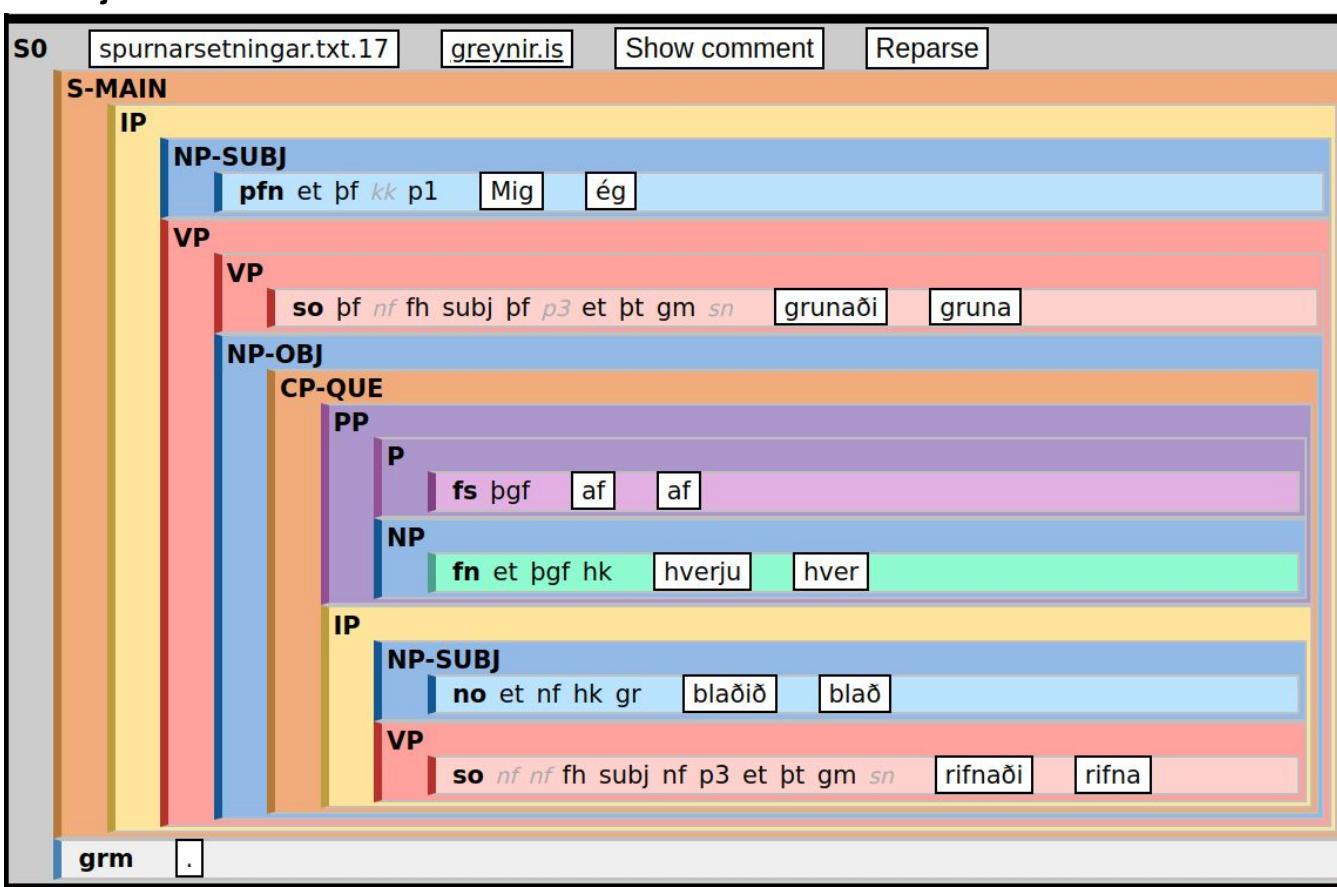


Hversu + lýsingarorð (af e-u)



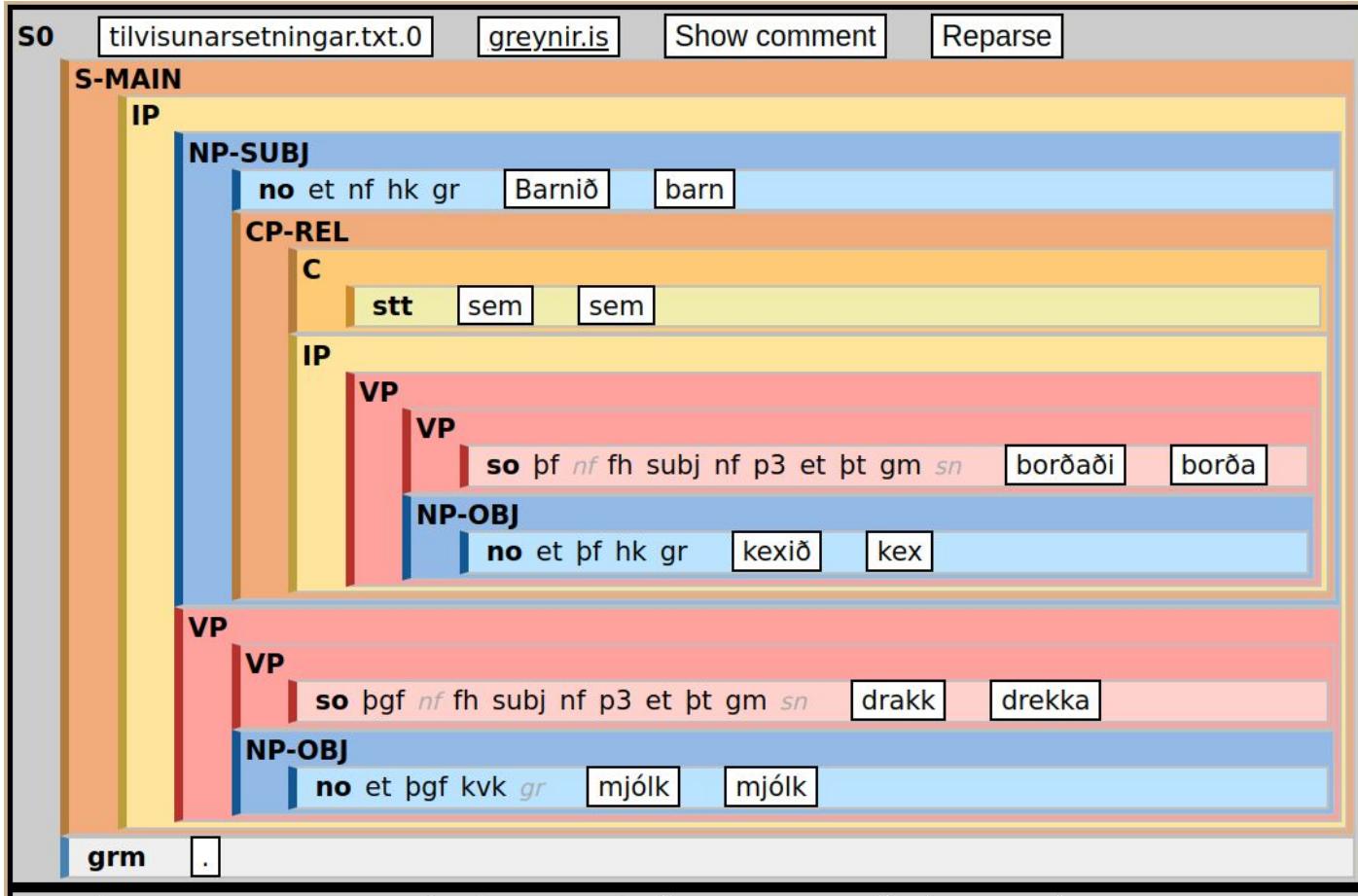


Af hverju



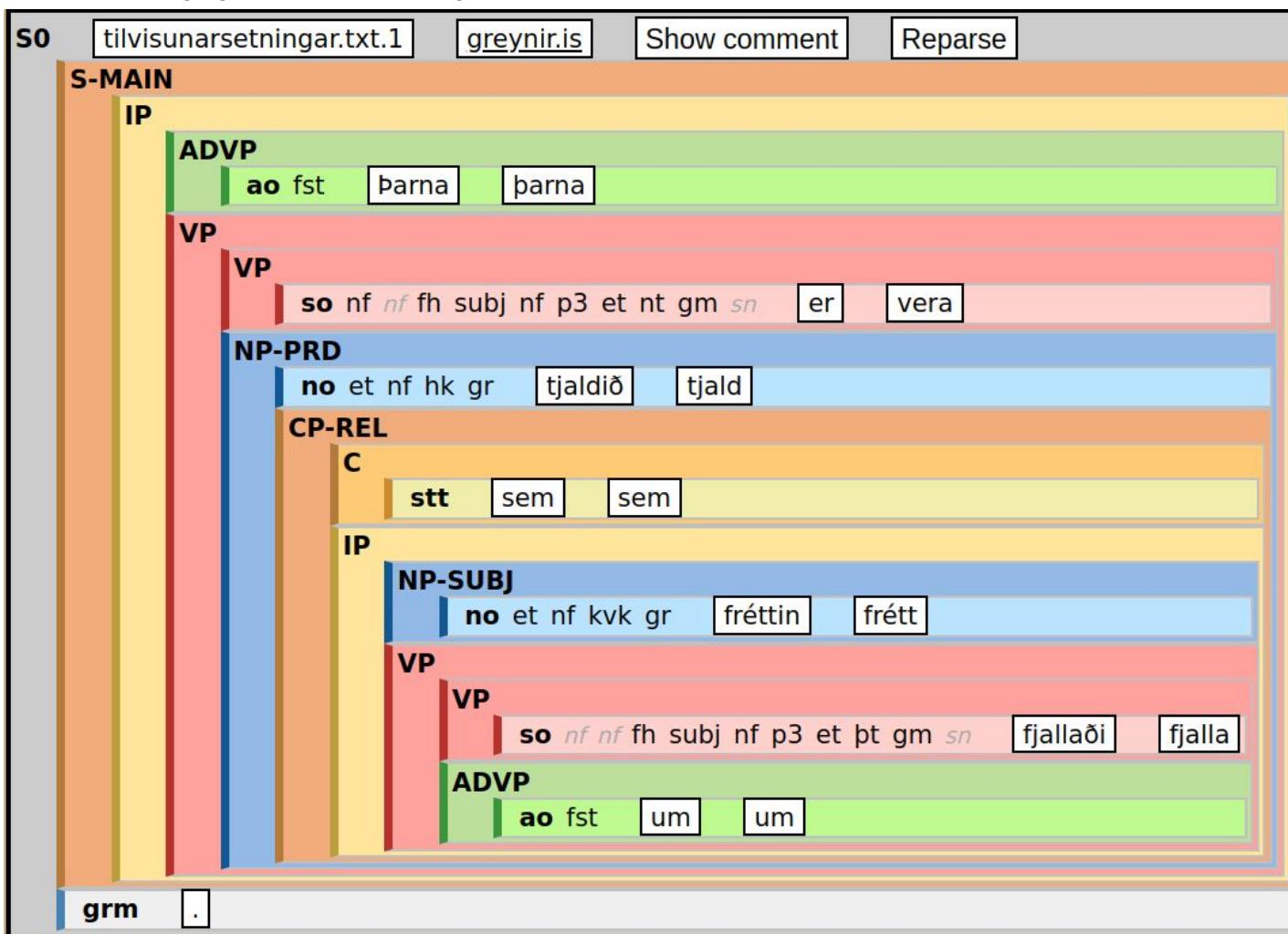
Tilvísunarsetningar

Tilvísunarsetningar koma oftast undir nafnliði en geta komið undir VP, ef þær fjalla um atburðinn í setningunni frekar en einhvern þátttakanda í atburðinum.

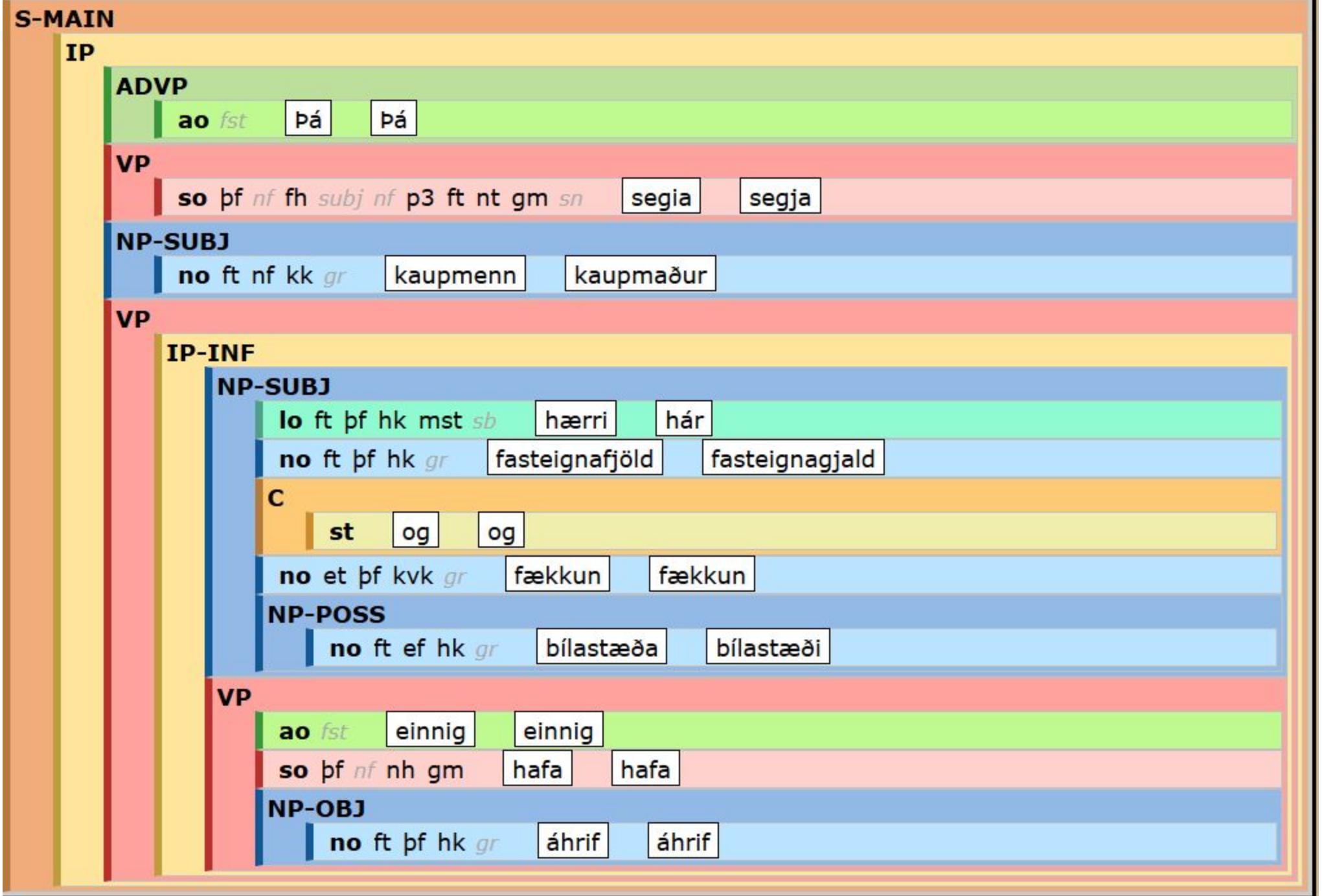


Tilvísunarsetningin CP-REL er hér hluti af frumlaginu. Frumlagið í aðalsetningunni er líka frumlagið í aukasetningunni. Við merkjum það ekki sérstaklega, en þá er ekkert frumlag tekið fram í aukasetningunni.

Ath. að samtengingin í tilvísunarsetningum fær markið 'stt', ekki 'st'.



Hér tengist tilvísunarsetningin CP-REL undir sagnfyllinguna. Nafnorðið 'tjaldið' er samvísandi við eyðu í aukasetningunni; við erum í raun með aukasetninguna "fréttin fjallaði um tjaldið", en þar sem 'tjaldið' er ekki til staðar í aukasetningunni er í raun eyða þar. Þetta þáttunarskema tekur ekki fram eyður, svo forsetningin er sögð atviksorð innan atviksliðar.

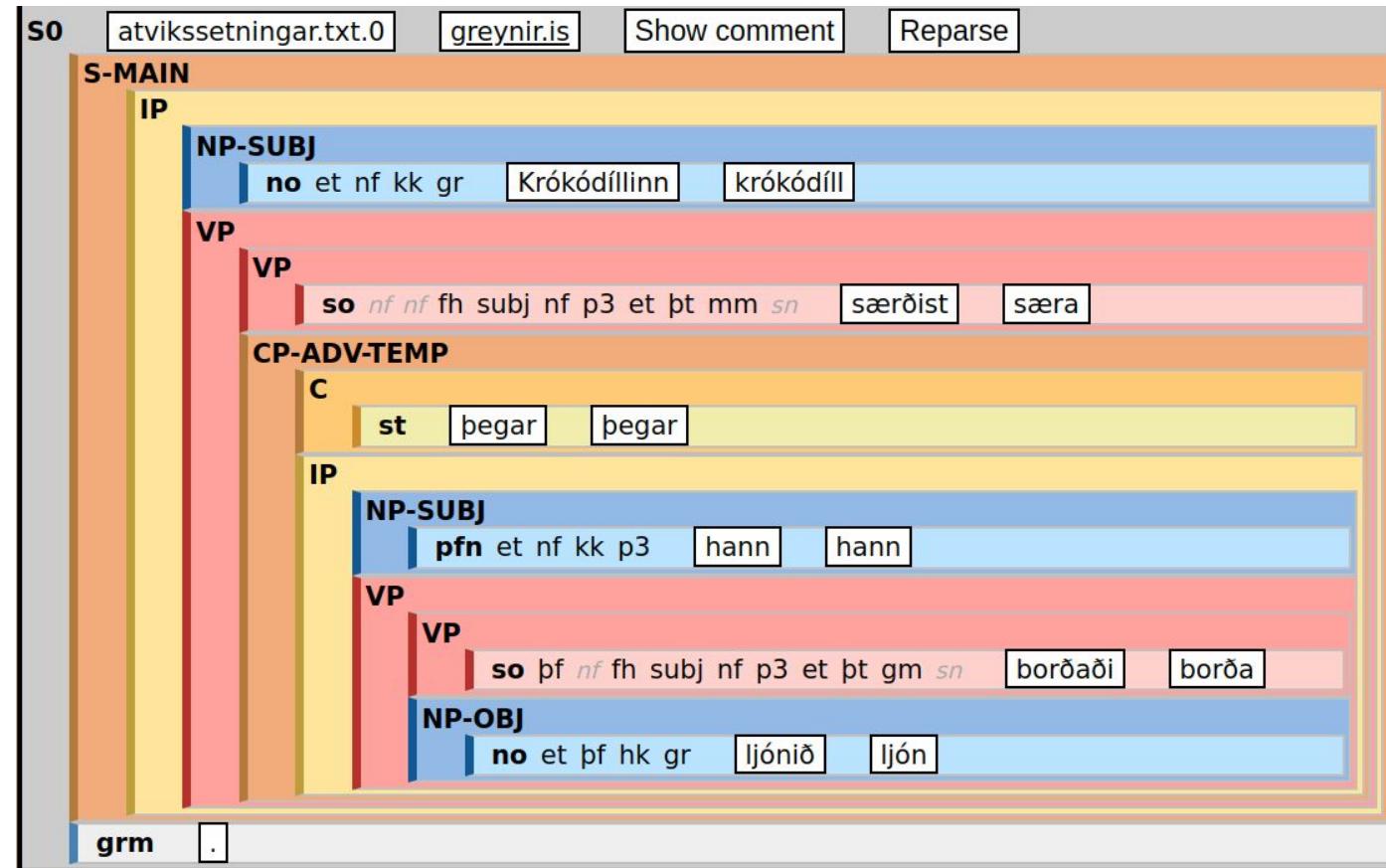


Atvikssetningar

Atvikssetningar hegða sér eins og atviksliðir í setningatrénu, þær geta komið undir IP eða VP en varla undir NP.

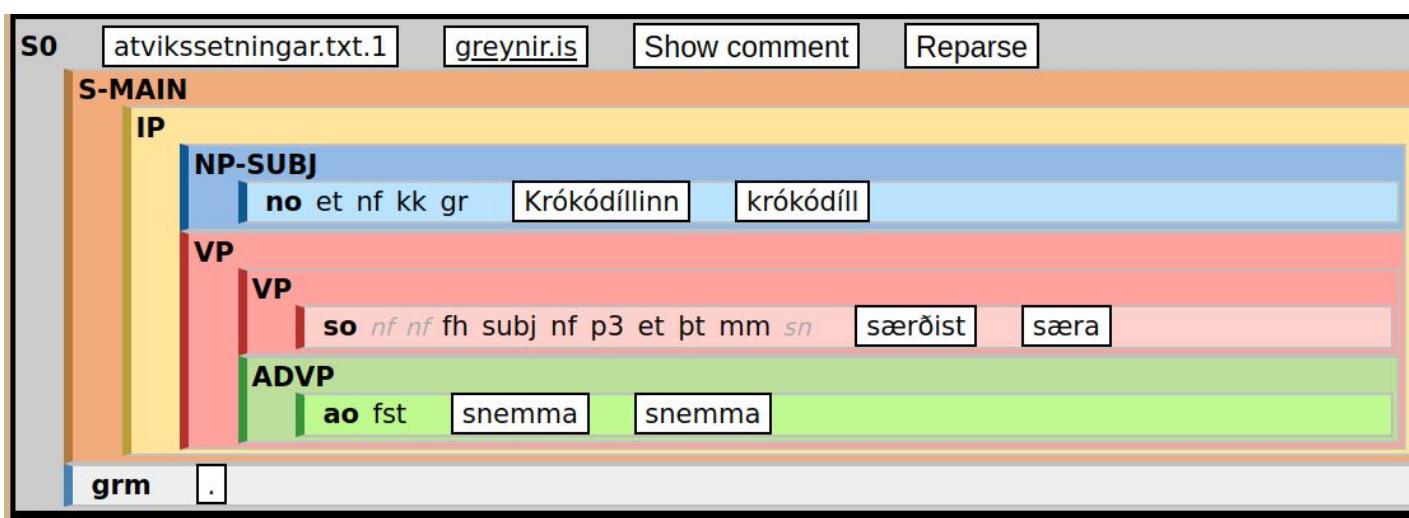
Hér á eftir koma nokkrar undirgerðir atvikssetninga. Þeim er skipt í flokka eftir merkingarlegu hlutverki þeirra. Þær merkjast alltaf CP-ADV en fá svo aukafána til að sýna undirgerðina.

Tíðarsetningar

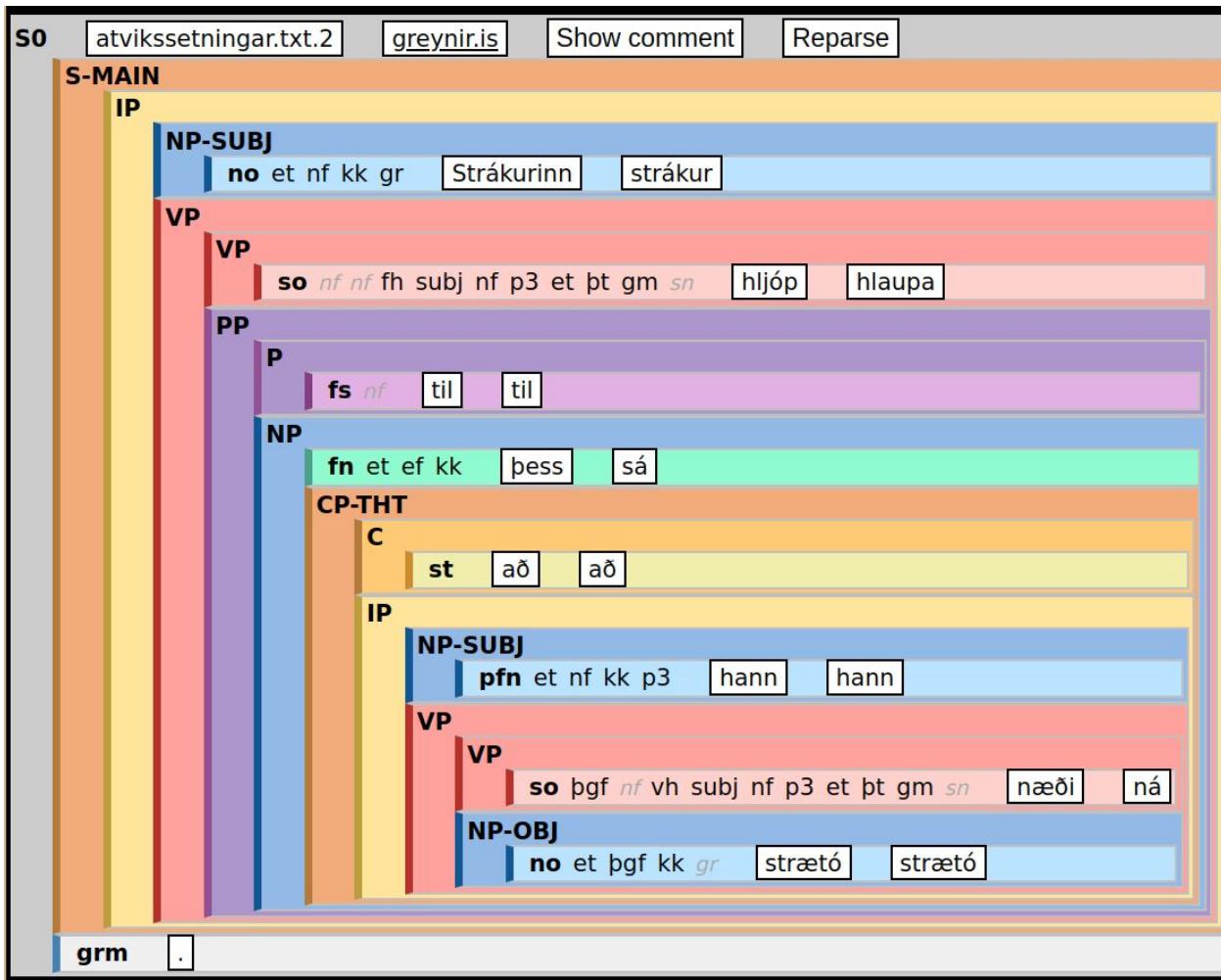


Tíðarsetningar vísa í tíma og segja til um hvenær atburður á sér stað. Algengar tíðartengingar eru þegar, áður en, meðan, á meðan, eftir að, er, frá því að, frá því er, fyrr en, jafnskjótt og, óðar en, síðan, strax og, um leið og, þangað til að, þar til að, þar til er, þá er, til þess er, þar til að, uns.

Sambærileg setning með tíðaratviksorði væri "Krókódíllinn særðist snemma".

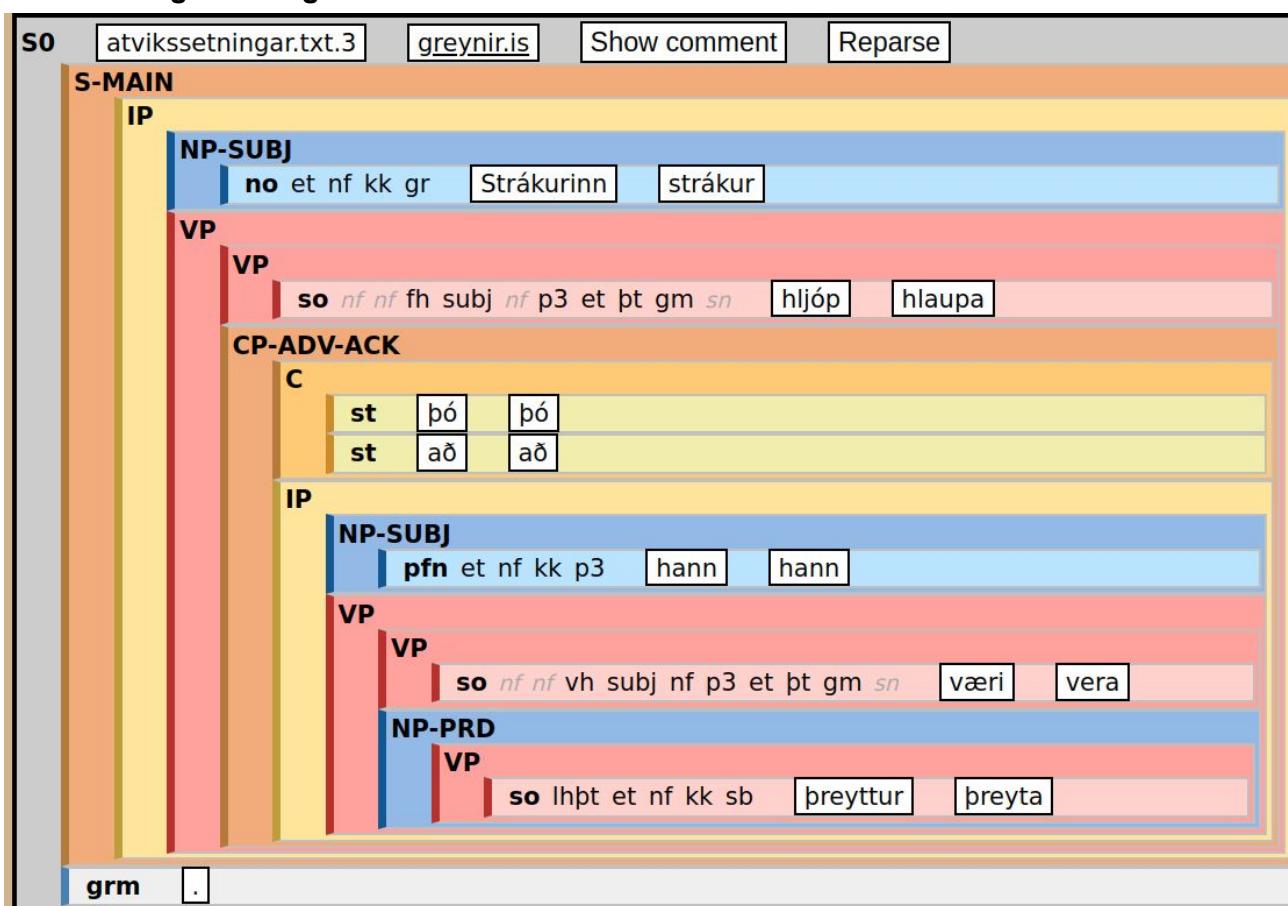


Tilgangssetningar



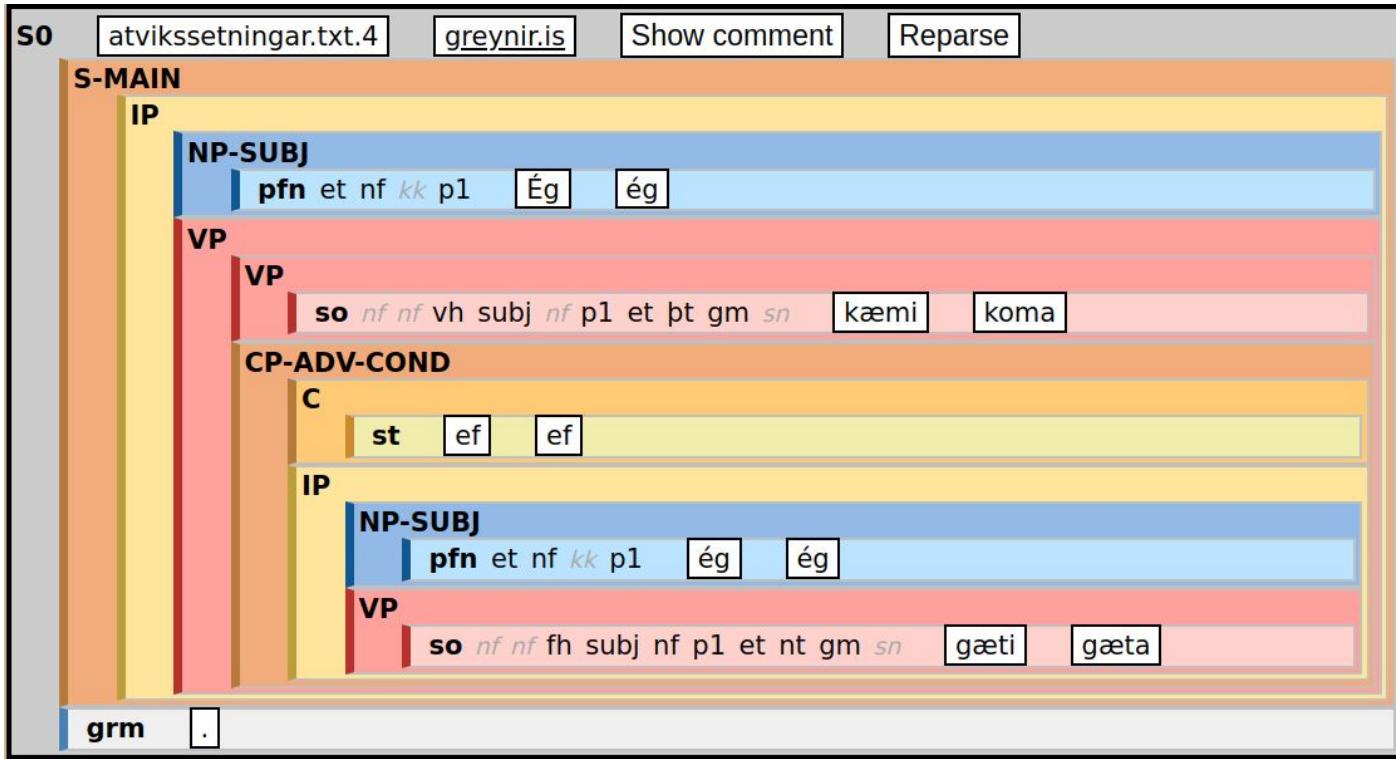
Slikar aukasetningar segja okkur hver tilganguinn er með atburðinum í aðalsetningunni.

Viðurkenningasetningar

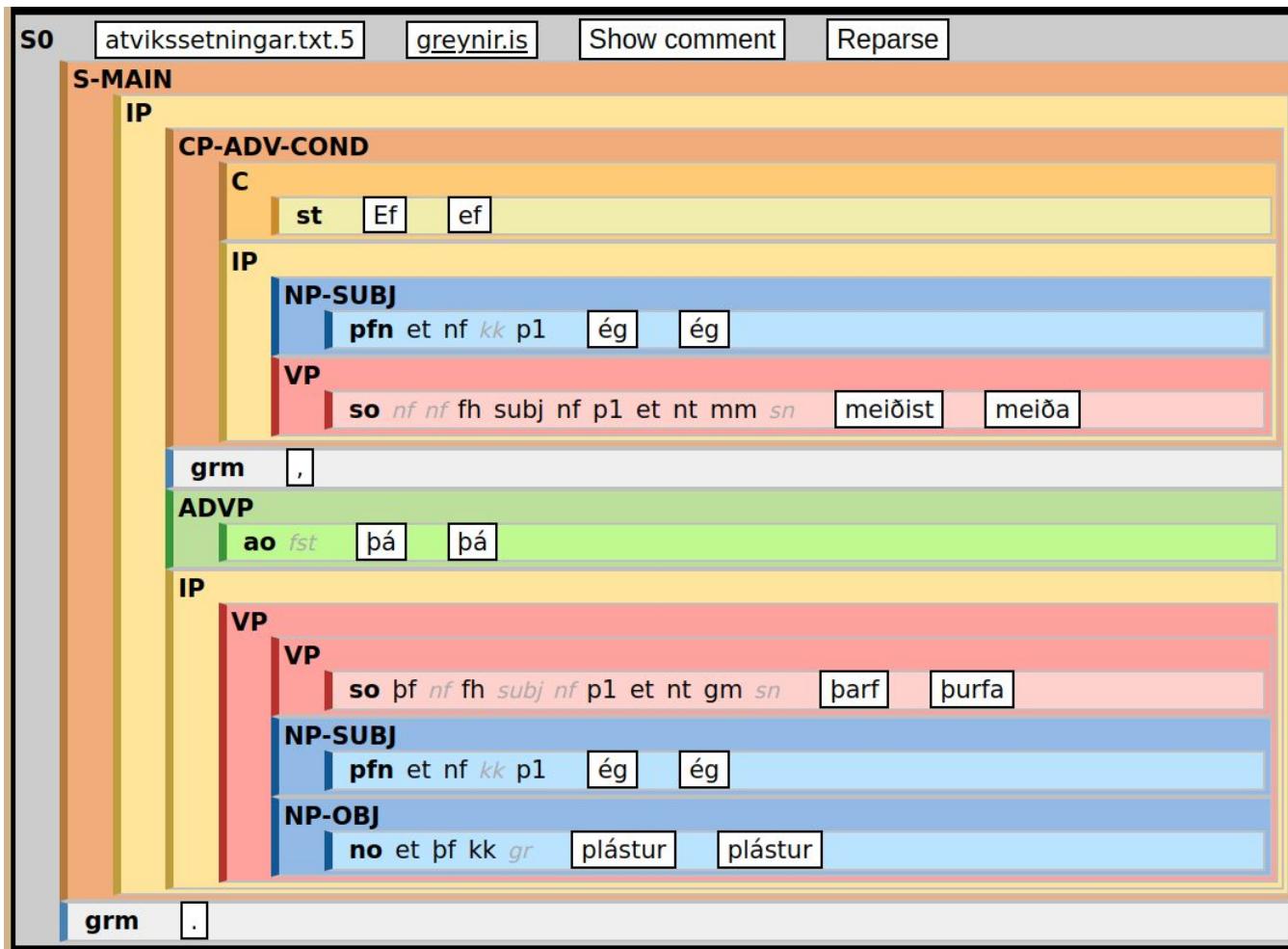


Atburður í aðalsetningu á sér stað þrátt fyrir það sem er viðurkennt í aukasetningunni. Helstu viðurkenningartengingar eru þó að, þótt, enda þótt, jafnvel þótt, þrátt fyrir (það) að. Athugið að samtengingarnar fara í sama C-lið.

Skilyrðissetningar

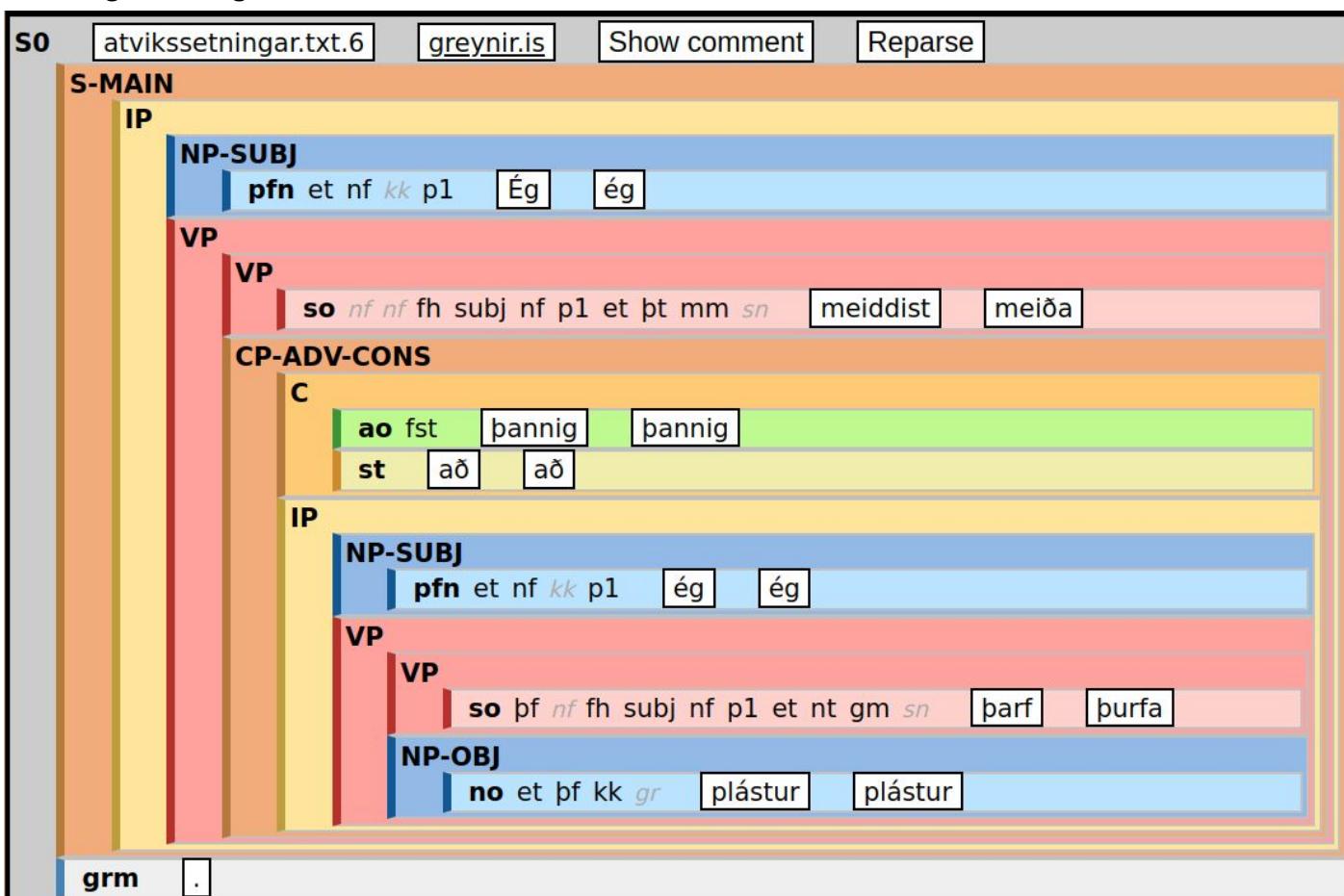


Skilyrðissetning tiltekur skilyrði fyrir því að atburðurinn í aðalsetningunni á sér stað. Helstu skilyrðistengingar eru ef, nema, svo framarlega sem.



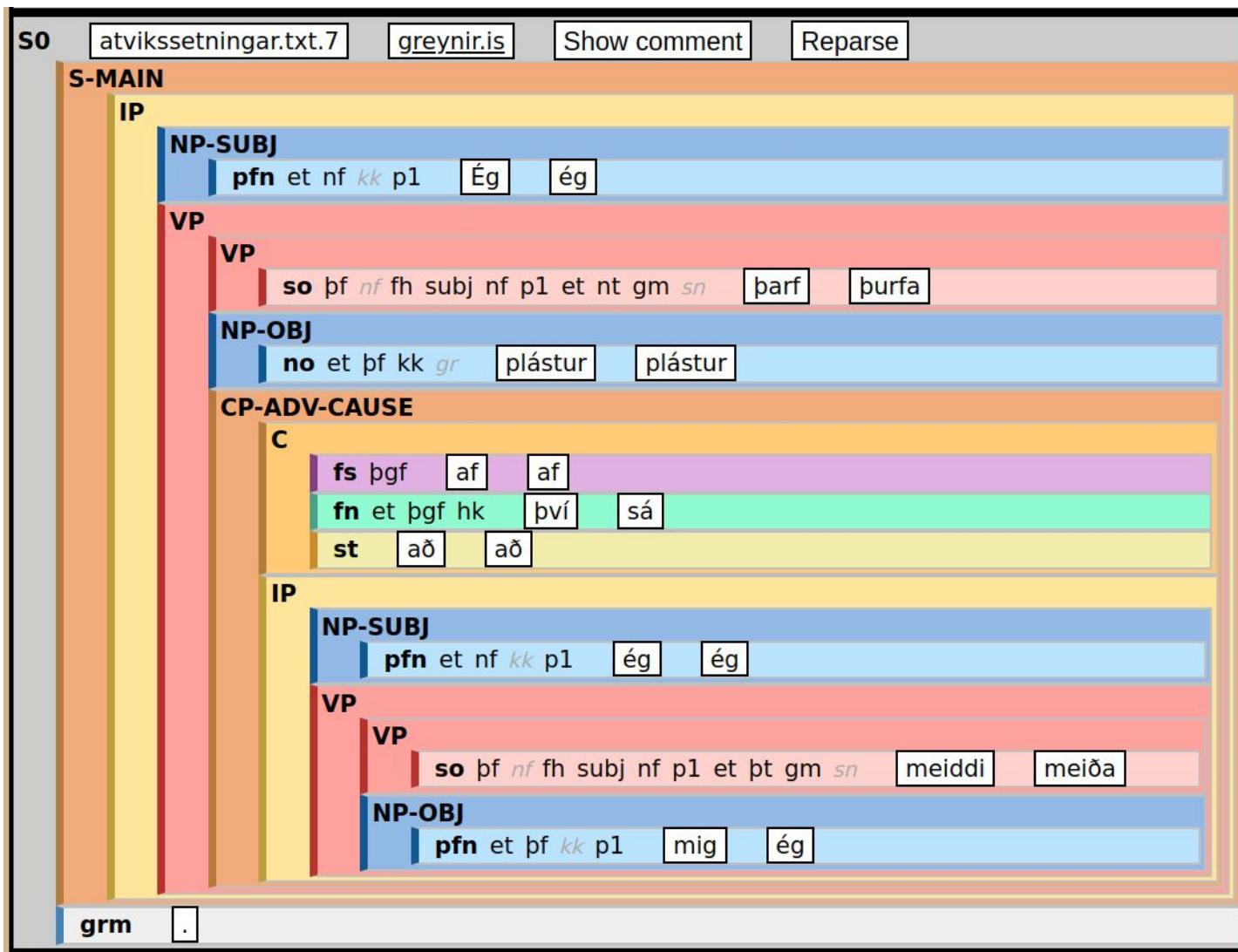
Hér er önnur skilyrðissetning, en í þetta sinn birtist hún fremst í setningu.

Afleiðingarsetningar



Atburður í aðalsetningu á sér stað og atburður í aukasetningunni er afleiðing þess. Helstu afleiðingartengingar eru svo að, að.

Orsaksetningar

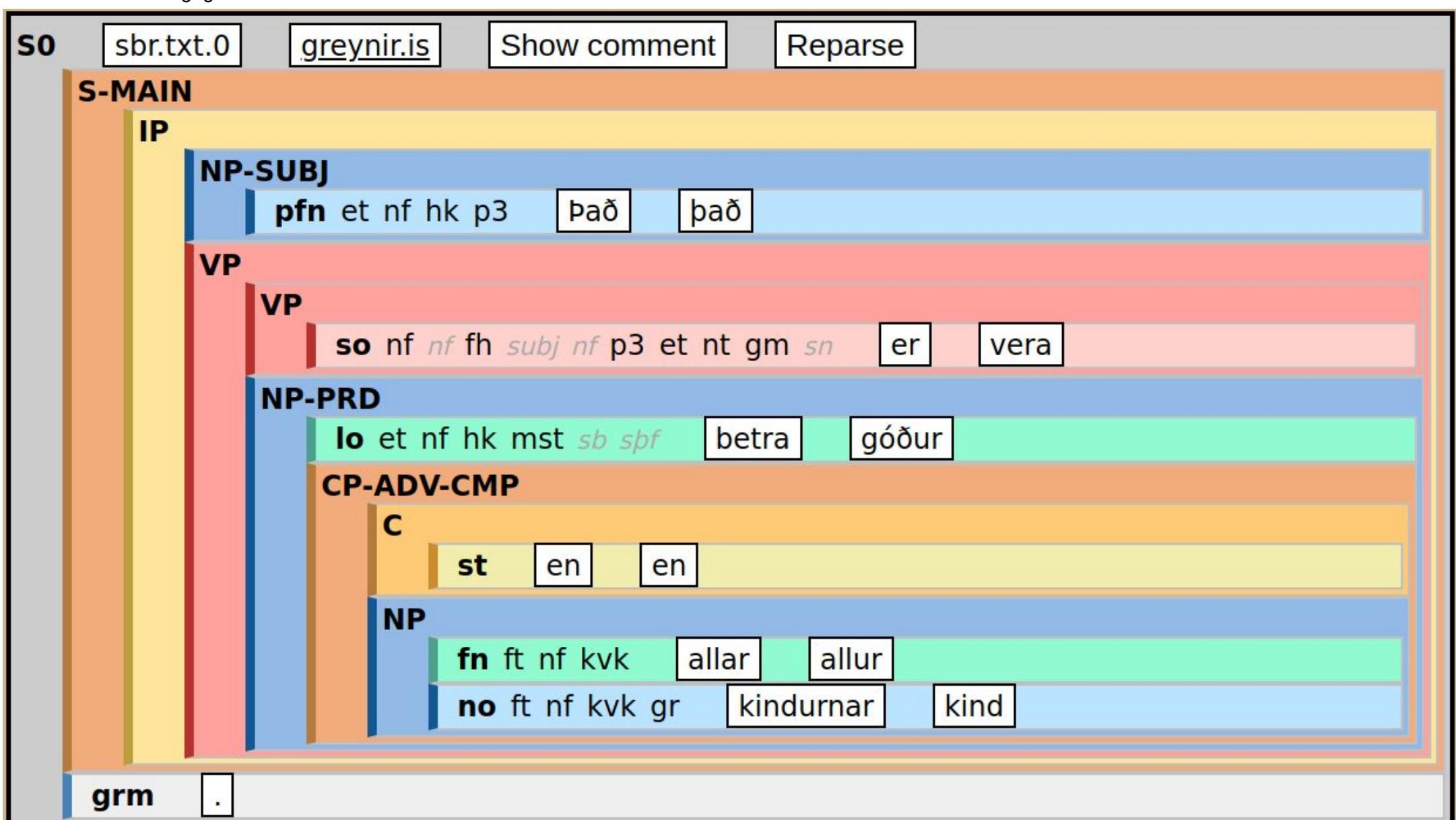


Atburður í aðalsetningu er afleiðing þess sem á sér stað í aukasetningu. Helstu orsakartengingar eru af því að, því að, þar eð, þar sem, fyrir því að, með því að, úr því að, sökum þess að, sakir þess að, vegna þess að, fyrst (að).

Samanburðarsetningar

Eftir íhugun á að koma eins fram við samanburðarsetningar og samanburðarliði. Munurinn er að samanburðarsetningar innihalda fullburða aukasetningar en samanburðarliðir eru stakir, misflóknir nafnliðir.

Nokkrar ólíkar setningagerðir:



SO

sbr.txt.1

greynir.is

Show comment

Reparse

S-MAIN**IP****NP-SUBJ****no** et nf kk gr

Kötturinn

köttur

VP**VP****so** *pf nf fh subj nf p3 et nt gm sn* **á** **eiga****NP-OBJ****lo** ft *pf kk mst sb spf*

fleiri

margur

no ft *pf kk gr*

fætur

fótur

CP-ADV-CMP**C****st**

en

en

IP**NP-SUBJ****pfn** et nf kk p3

hann

hann

VP**VP-AUX****so** *nf nf fh subj nf p3 et nt gm sn*

getur

geta

VP**VP****so** *nf nf fh subj nf gm sagnb*

gengið

ganga

ADVP**ao** *fst*

á

á

grm

.

SO

sbr.txt.2

[greynir.is](#)

Show comment

Reparse

S-MAIN**IP****NP-SUBJ**

no et nf kk gr

Kötturinn

köttur

VP**VP**

so pf nf fh subj nf p3 et nt gm sn

á

eiga

NP-OBJ

lo ft pf kk mst sb spf

fleiri

margur

no ft pf kk gr

fætur

fótur

CP-ADV-CMP**IP****C**

st

en

en

NP

no et nf kvk gr

hænan

hæna

grm

.

SO

sbr.txt.3

[greynir.is](#)

Show comment

Reparse

S-MAIN**IP****NP-SUBJ**

fn et nf hk

þetta

bessi

VP**VP**

so nf nf fh subj nf p3 et pt gm sn

var

vera

NP-PRD

lo et nf hk fst sb spf

gott

góður

CP-ADV-CMP**C**

ao fst

eins

eins

st

og

og

IP**NP-SUBJ**

pfn et nf kk p3

hann

hann

VP

so nf nf fh subj nf p3 et pt gm sn

sagði

segja

grm

.

SO

sbr.txt.4

greynir.is

Show comment

Reparse

S-MAIN**IP****NP-SUBJ**

fn et nf hk Petta bessi

VP**VP**

so nf nf fh subj nf p3 et bt gm sn var vera

NP-PRD

lo et nf hk fst sb spf gott góður

CP-ADV-CMP**IP****C**

ao fst eins eins

st og og

NP

no et nf kk gr ostur ostur

grm

.

SO

sbr.txt.5

greynir.is

Show comment

Reparse

S-MAIN**IP****NP-SUBJ**

pfn et nf kk p2 þú þú

VP**VP-AUX**

so nf nf fh subj nf p2 et nt gm sn vilt vilja

VP**VP**

so þgf nf nh gm halda halda

NP-OBJ

pfn et þgf kvk p3 henni hún

CP-ADV-CMP**C**

st sem sem

NP

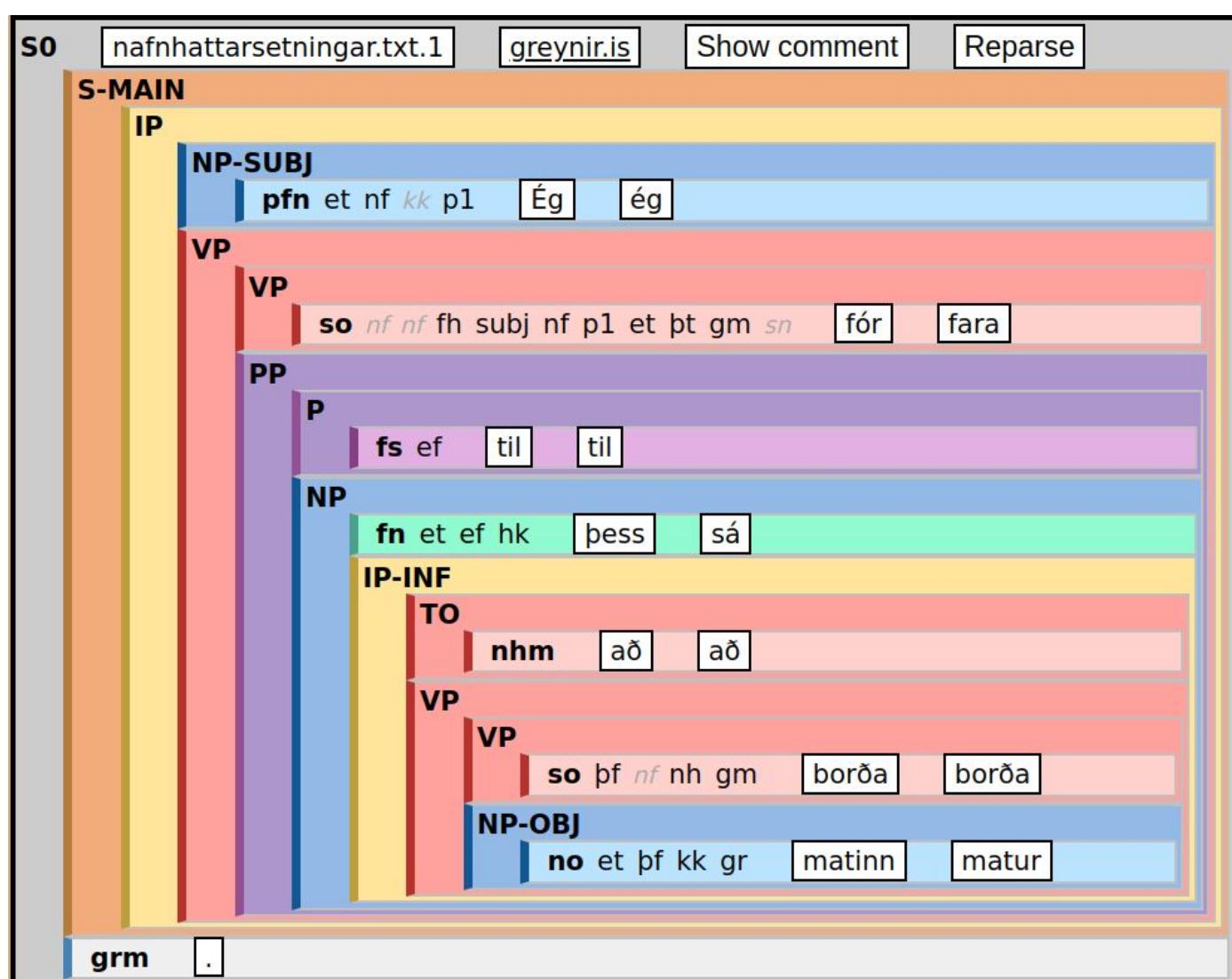
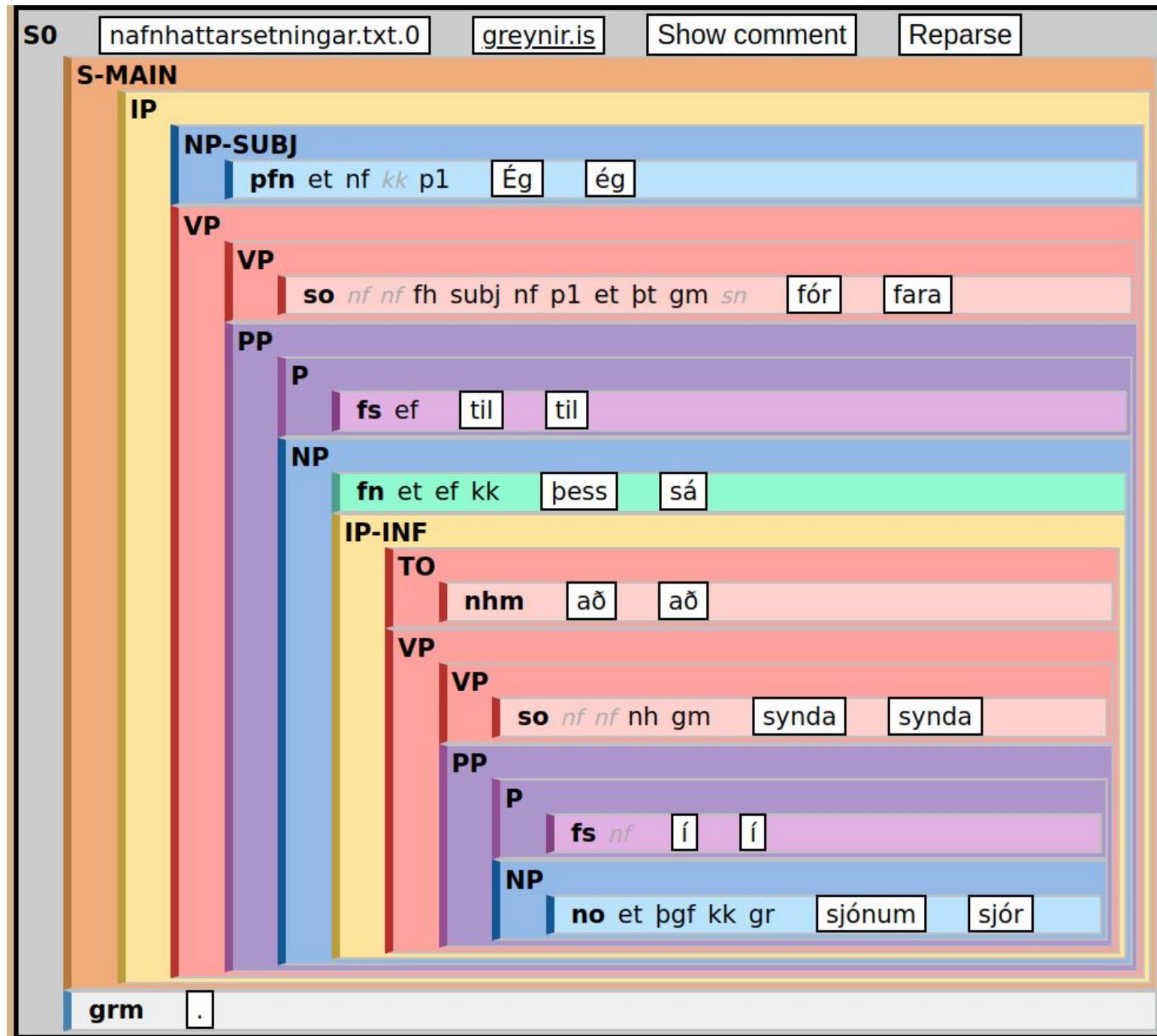
lo et þgf kvk esb sb spf bestri góður

grm

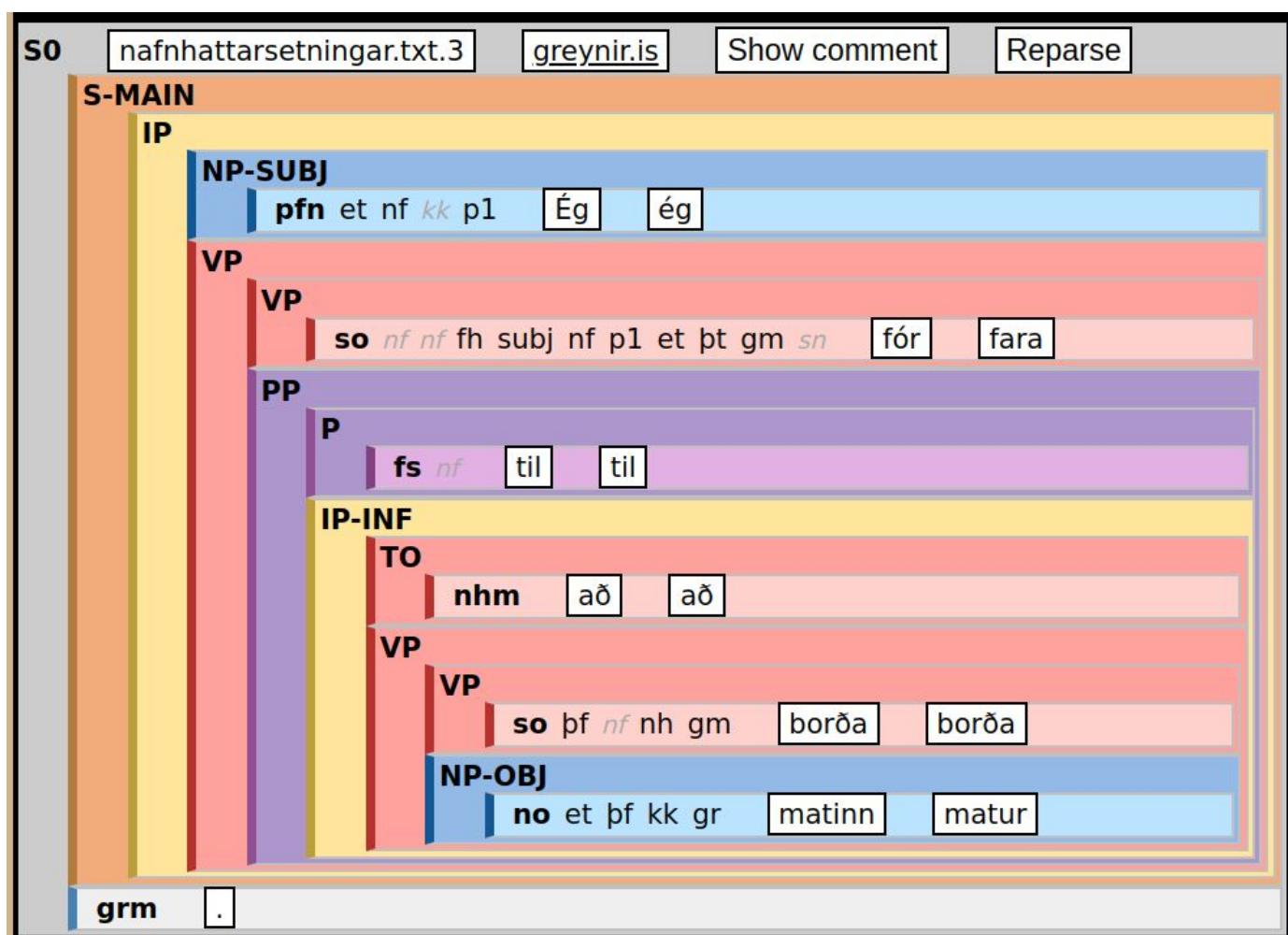
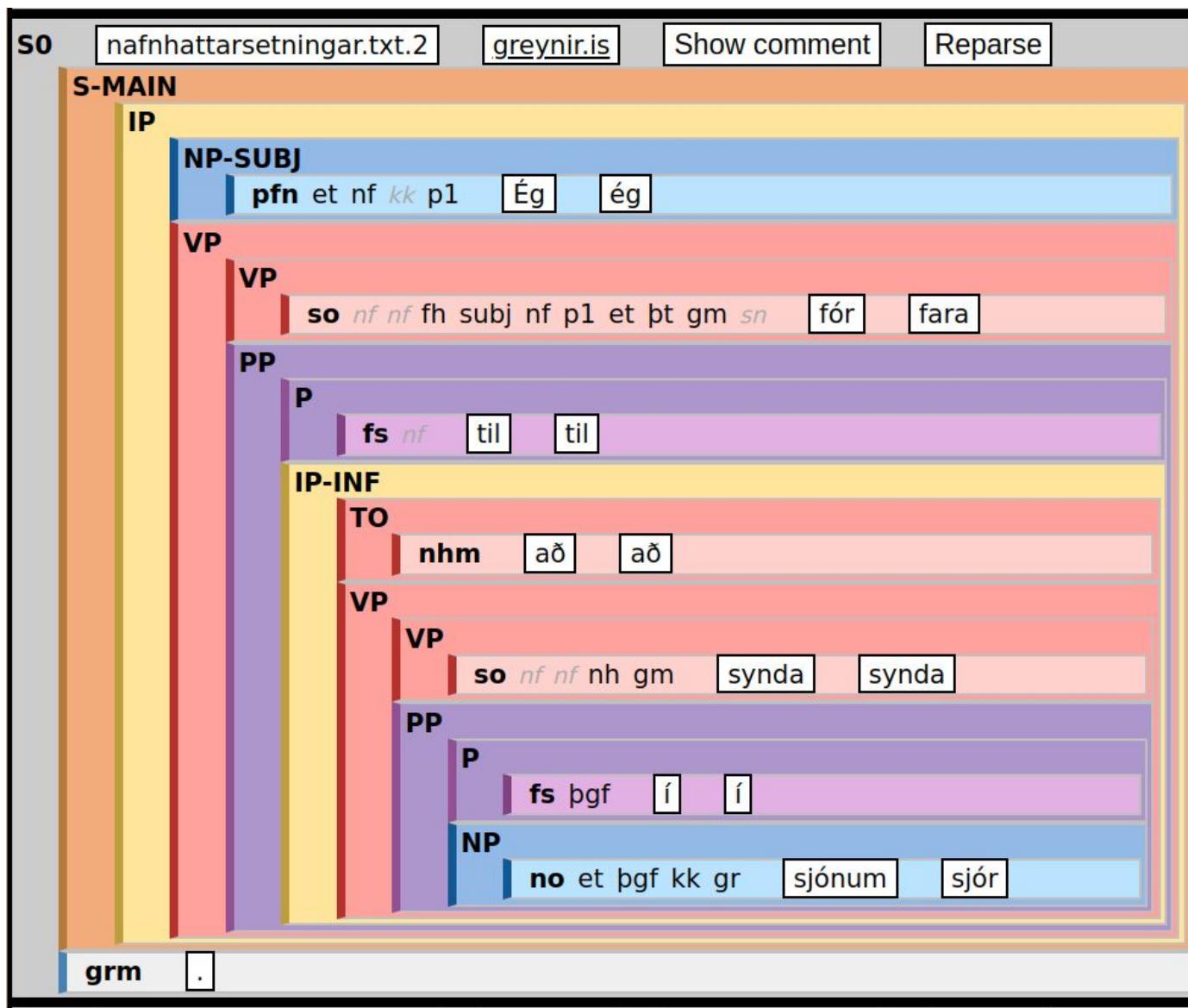
.

Nafnháttarsetningar

Ath. að nafnháttarmerki, [TO [nhm að]], kemur alltaf á undan sögn en ekki undan stóra sagnliðinn.



Nafnháttarsetning innan forsetningarliðar



Dæmin að ofan minna mikið á atvikssetningar, nánar tiltekið tilgangssetningar. Munurinn er að hér erum við með nafnhátt með andlagi og öðrum fylgiliðum en ekki fullgilda setningu. Við gætum til dæmis ekki bætt við frumlagi. Berum saman (stjarna táknað ótæka setningu):

Ég fór til að **hann** borðaði matinn.

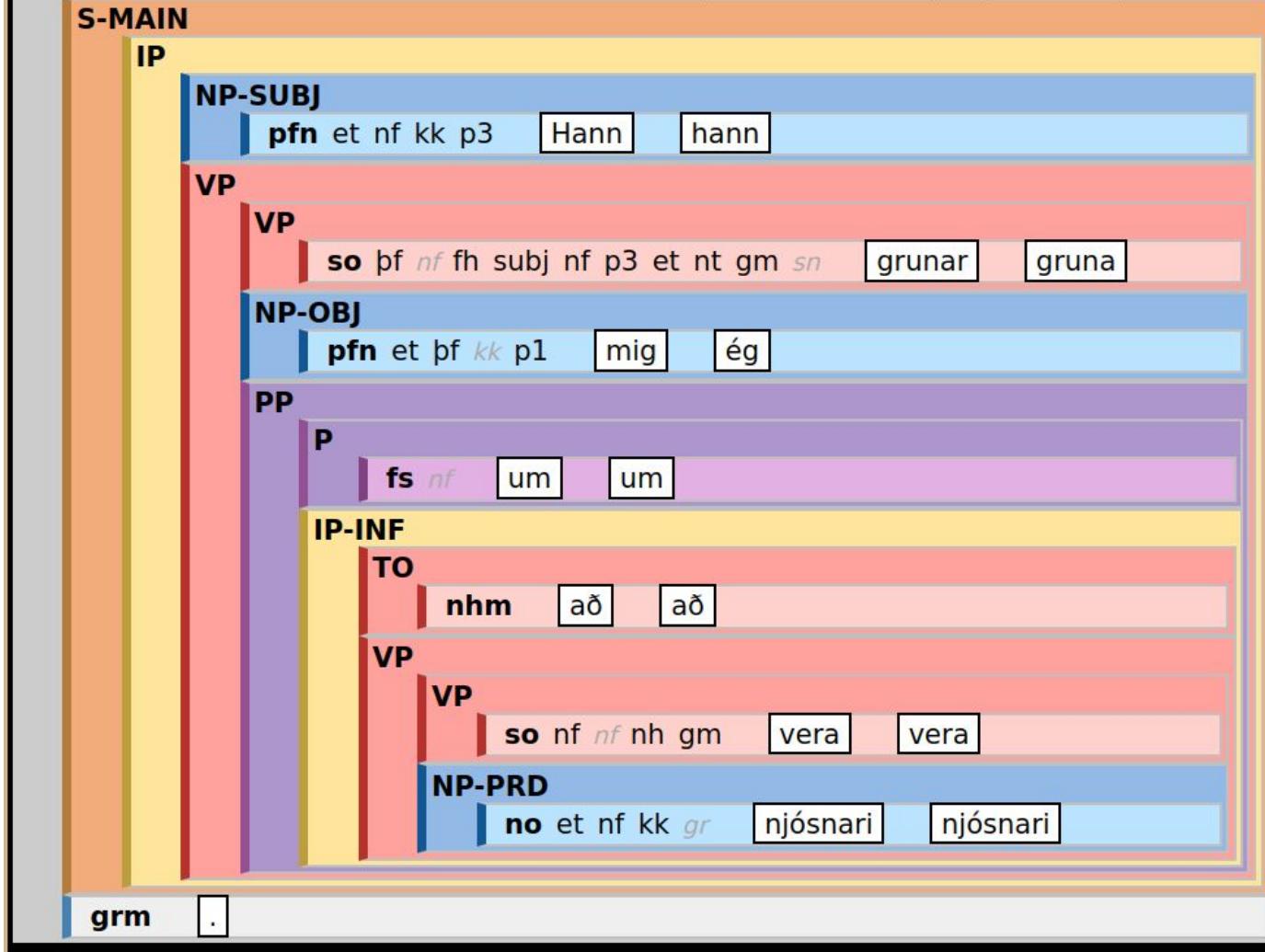
*Ég fór til að ____ borðaði matinn.

Ég fór til að ____ borða matinn.

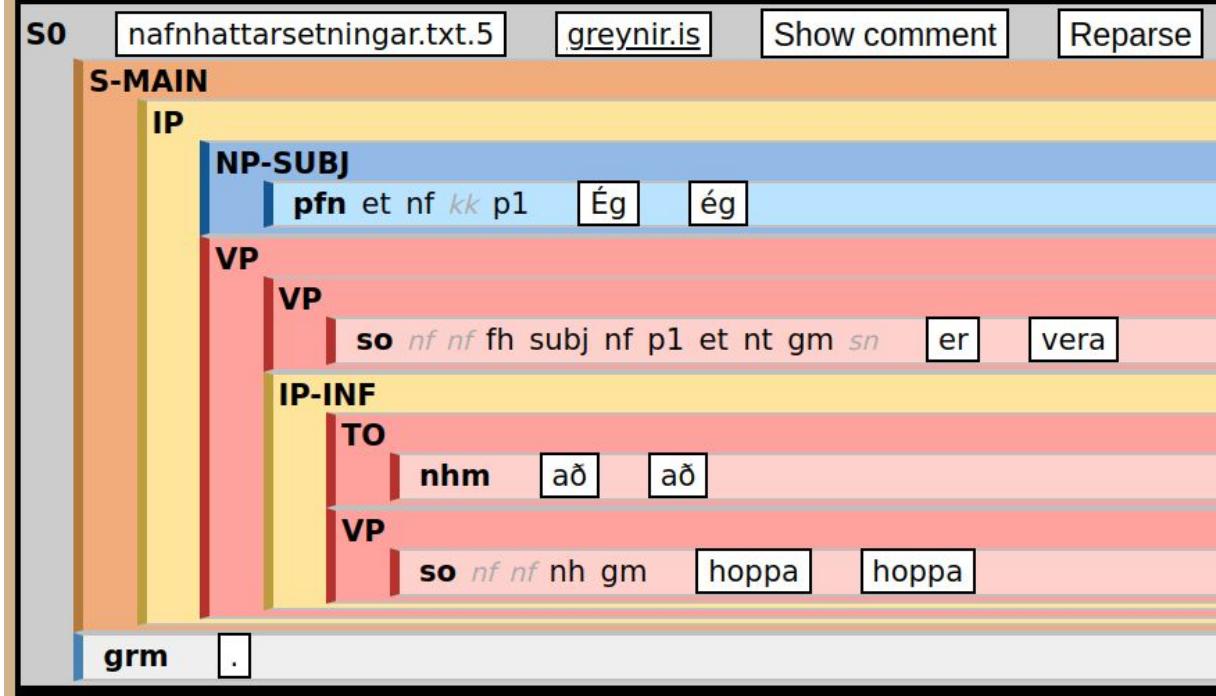
*Ég fór til að hann borða matinn.

Frumlagið í nafnháttarsetningunni er alltaf í móðursetningunni. Oftast er það frumlagið, en í næsta dæmi er andlag í móðursetningu frumlag í nafnháttarsetningunni.

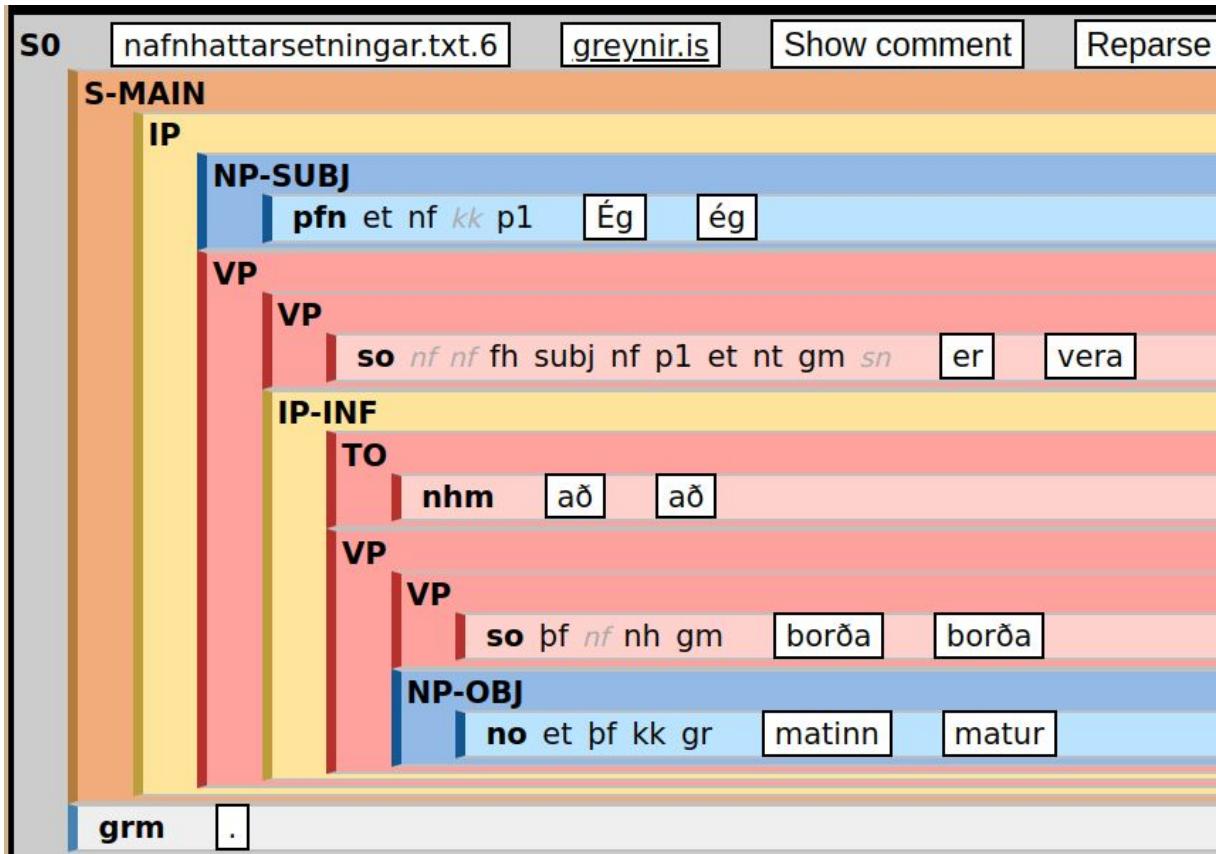
SO nafnhattarsetningar.txt.4 greynir.is Show comment Reparse

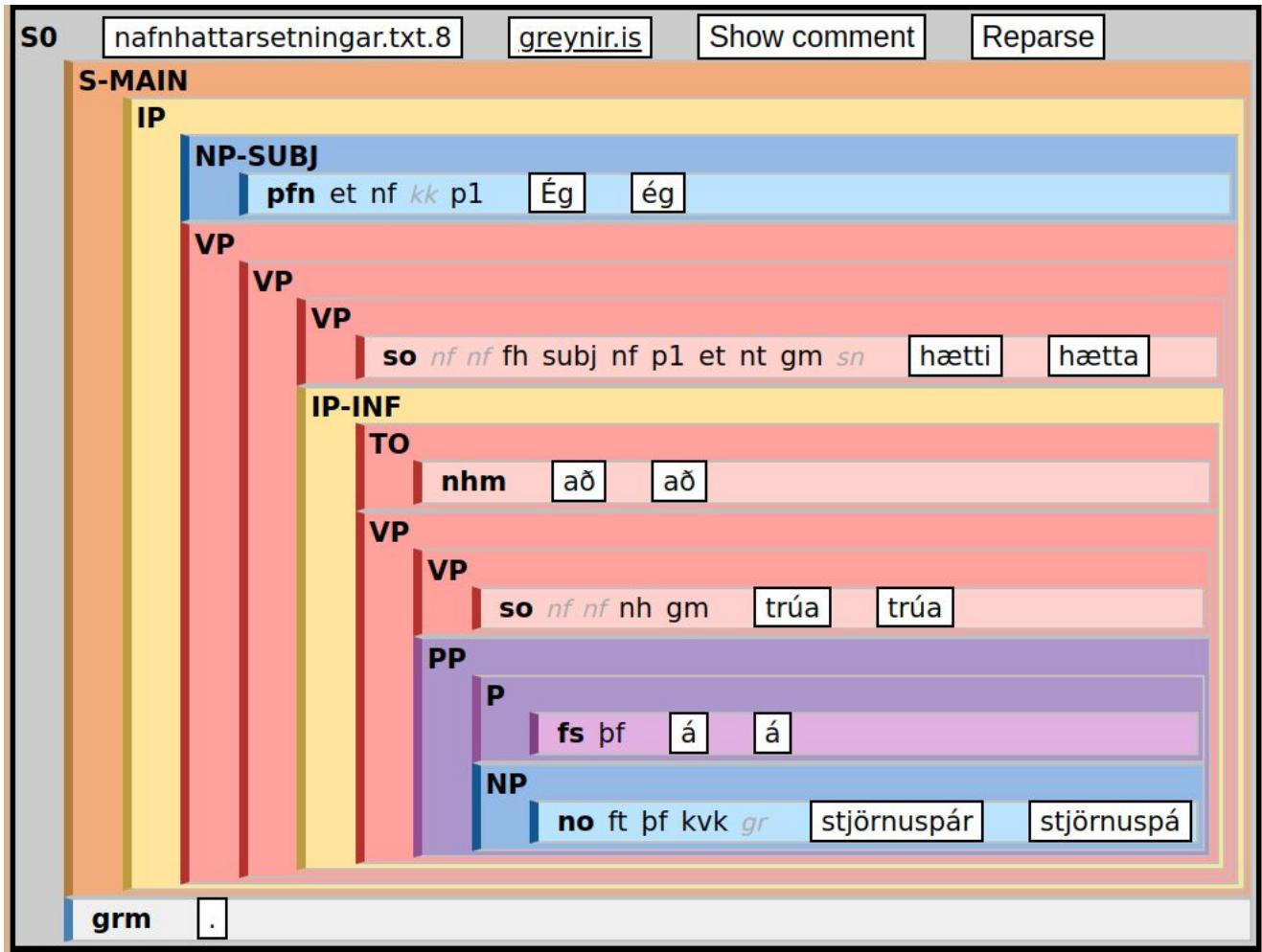
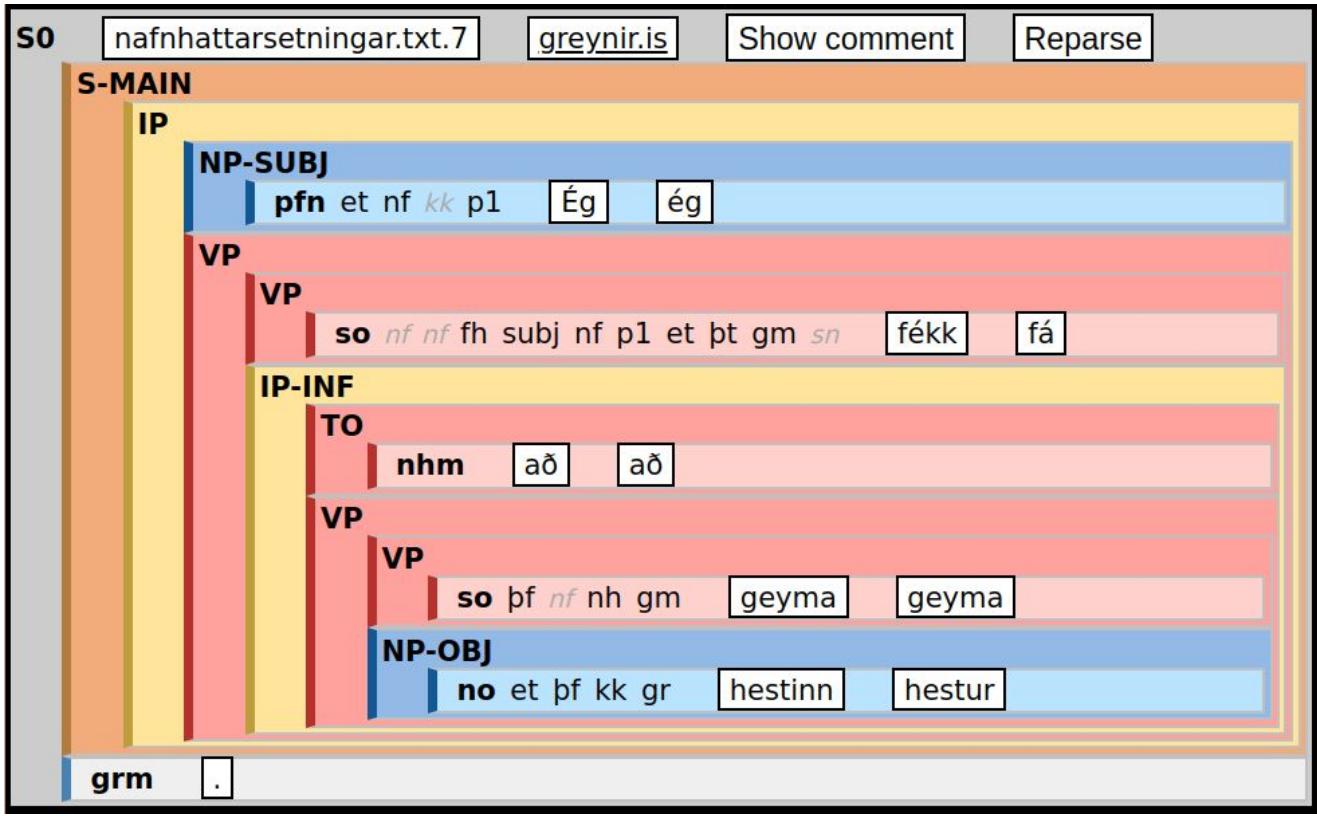


Nafnháttarsetning með sögn

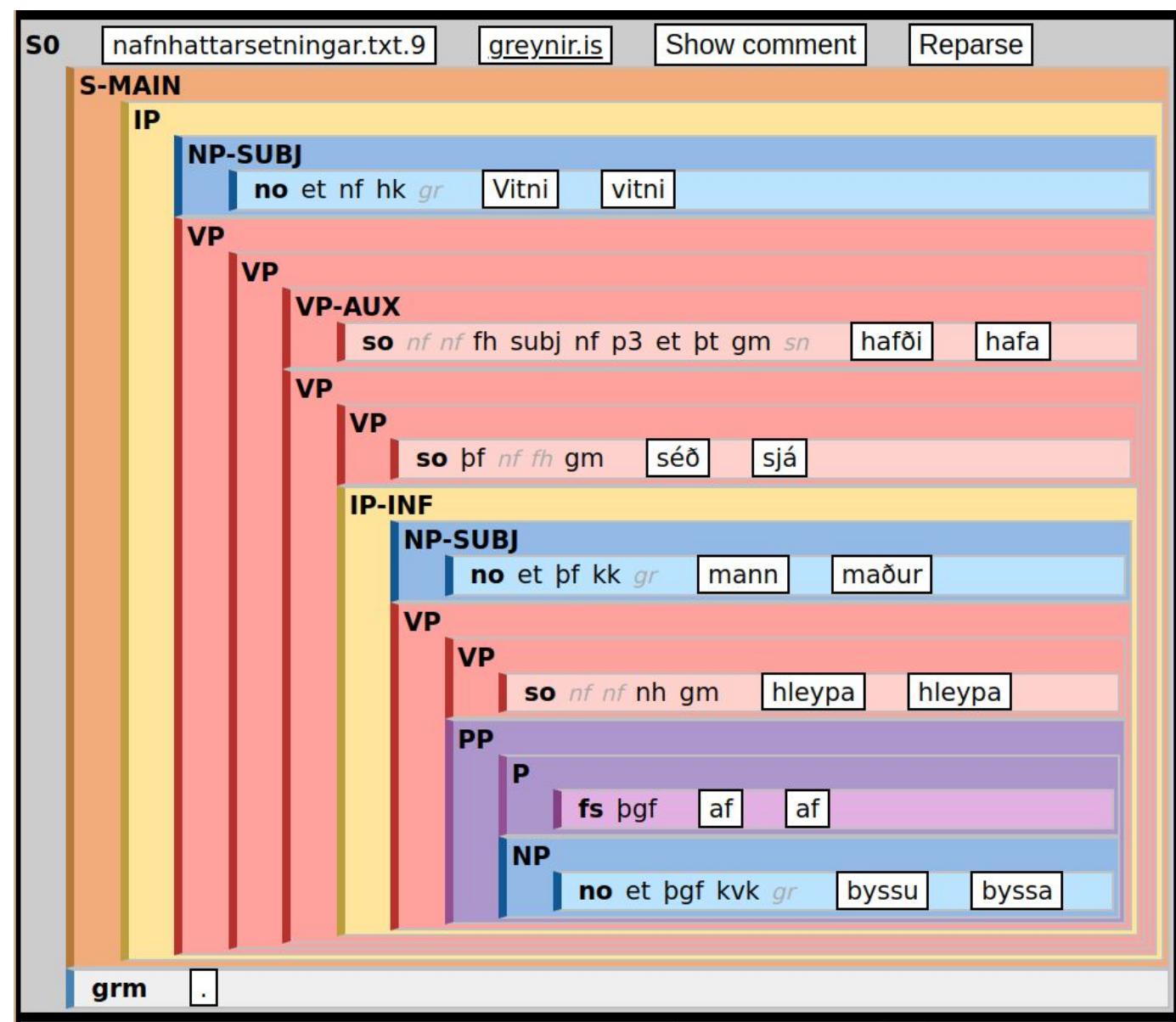


Ath. muninn hér á sögnum og hjálparsögnum, sbr. kaflann [Munur á nafnháttarsetningum og hjálparsagnasamböndum](#).





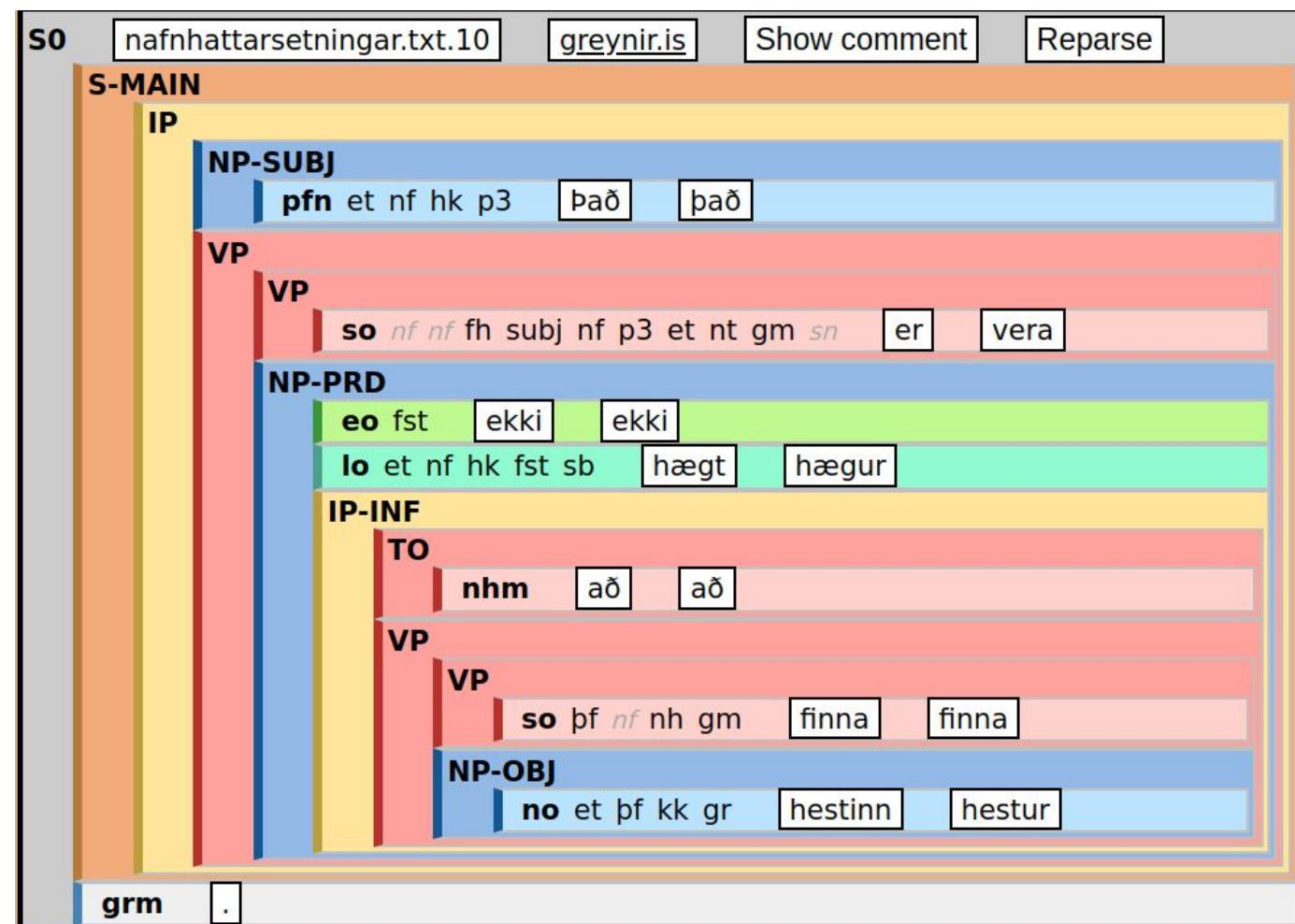
Sérstök tegund nafnháttarsetningar með sagnorði (SMC)



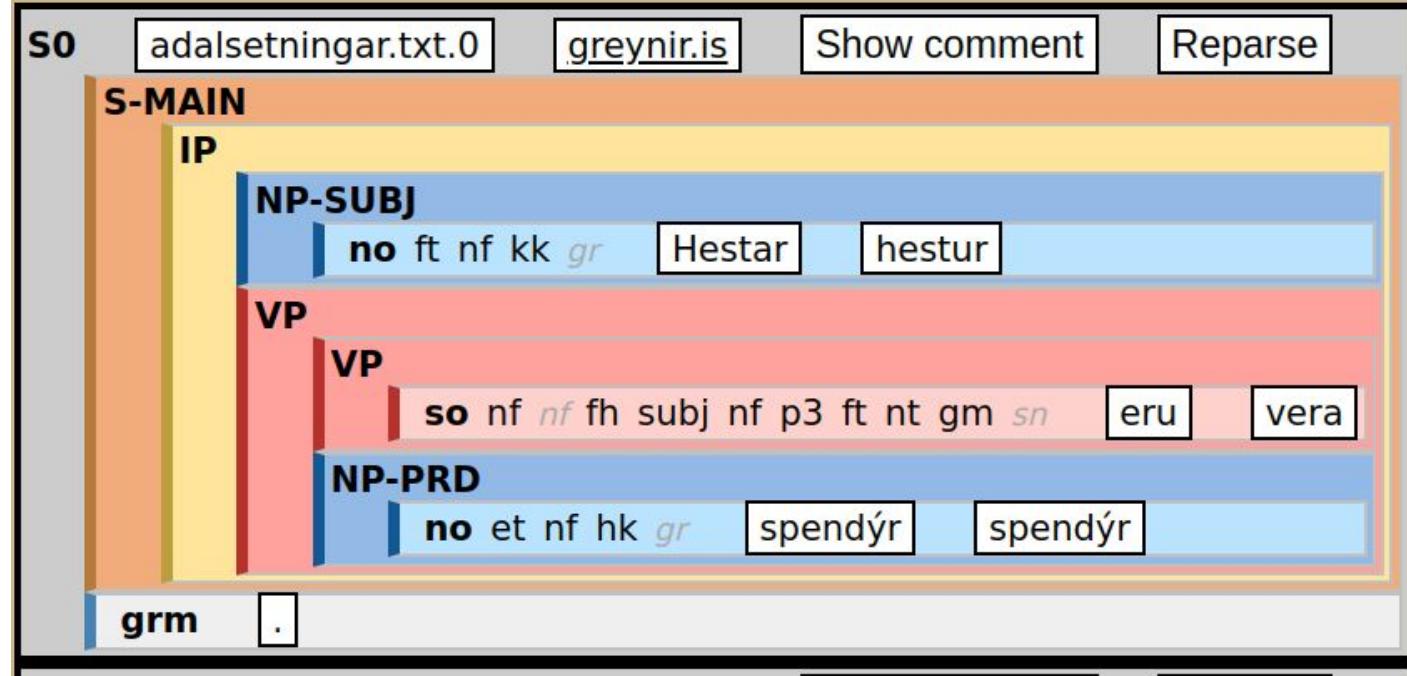
Í þessu dæmi getur 'mann' verið andlag í aðalsetningunni en líka frumlag í nafnháttarsetningunni. Nafnliðurinn fær fall sitt frá aðalsetningunni. Við merkjum hann sem frumlag, og í myndum okkur að nafnháttarsetningin í heild sinni sé andlagið.

Flestar aðrar gerðir nafnháttarsetninga með sögn taka nafnháttarmerki með sér fremst, það er hægt að þekkja þessa gerð á því að frumlag kemur fremst með sögn í nafnhætti. Helstu sagnir sem taka svona setningu með sér tákna einhvers konar vitnisburð; að maður hafi séð, heyrt eða skynjað eitthvað.

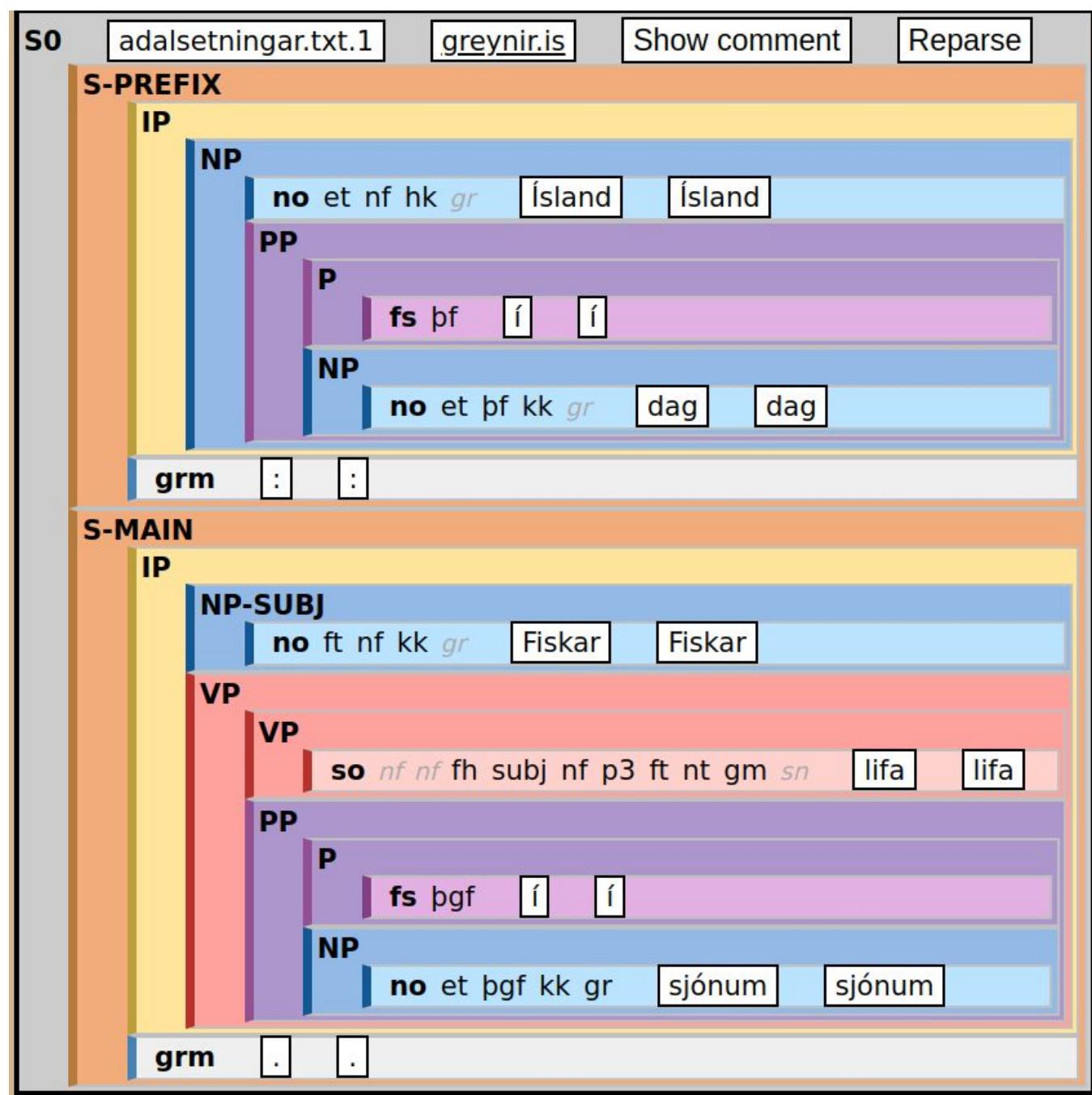
Nafnháttarsetning með lýsingarorði



Aðalsetningar

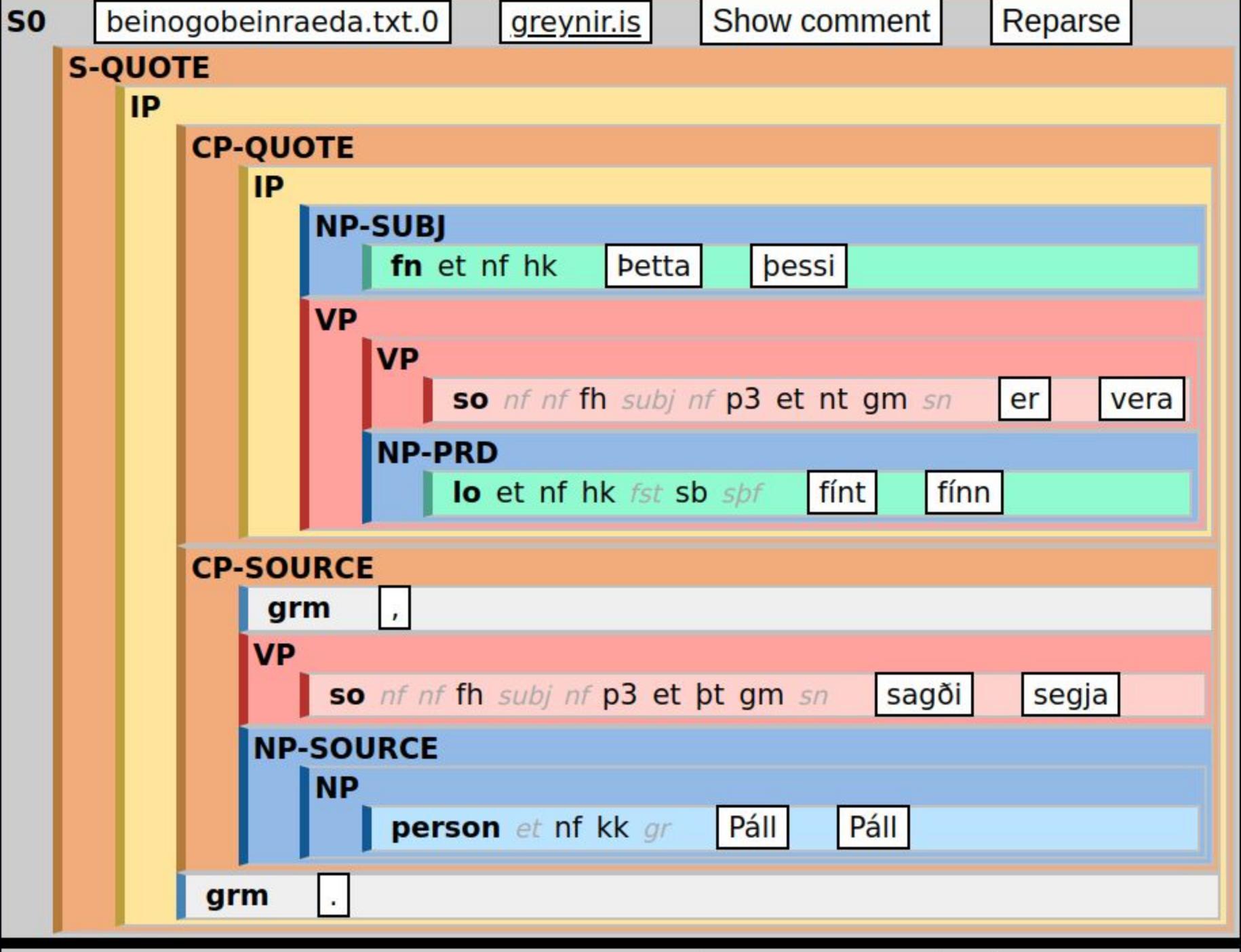


S-MAIN er venjuleg aðalsetning.



Hér höfum við S-PREFIX, einhvers konar forskeytta setningu sem hefur lítið að gera með aðalsetninguna S-MAIN. Við veljum að skipta svona setningum ekki upp, þar sem forskeytta setningin er ekki fullburða setning.

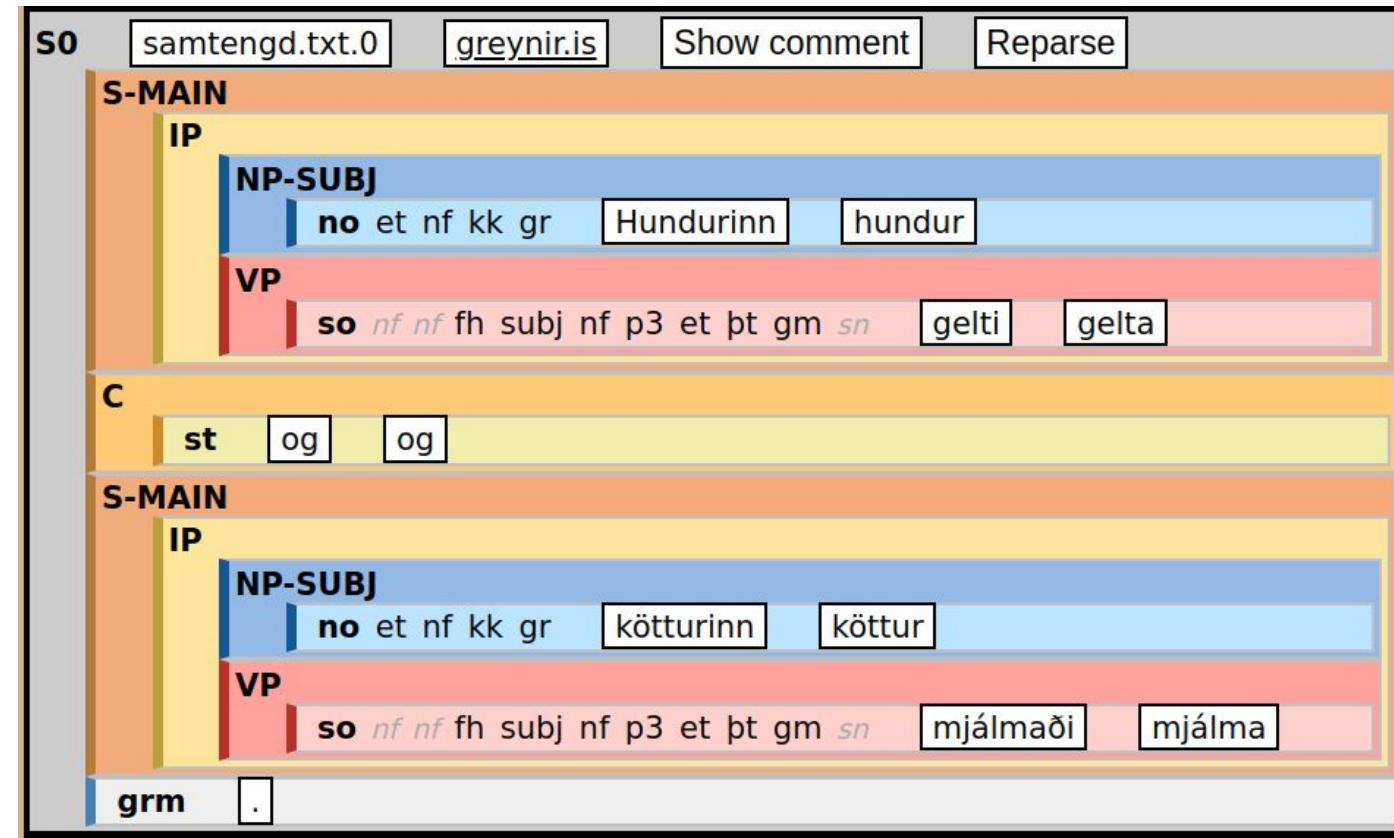
Hér er S-HEADING = fyrirsögn. Ef setningin er fullburða merkjum við hana S-MAIN, ef það er hæpið að hægt sé að fá nokkra merkingu úr henni merkjum við hana S-HEADING. Í þessu dæmi er á mörkunum að við merkjum hana S-MAIN.



Hér er S-QUOTE notað fyrir aðalsetningu sem inniheldur bæði liði sem lýsa því hver segir eitthvað, og svo aukasetningu sem er sögð. Nánar um [beina ræðu](#).

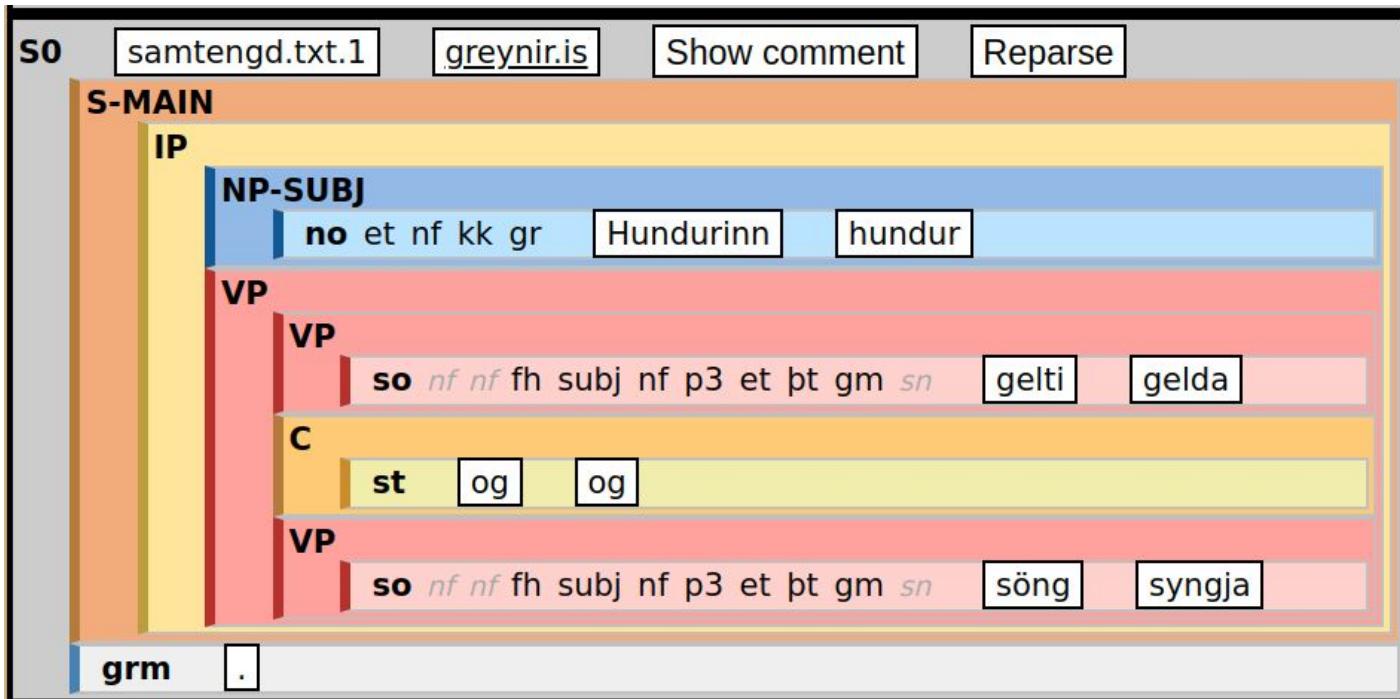
Samtengdir liðir og lauf

Samtengdar setningar



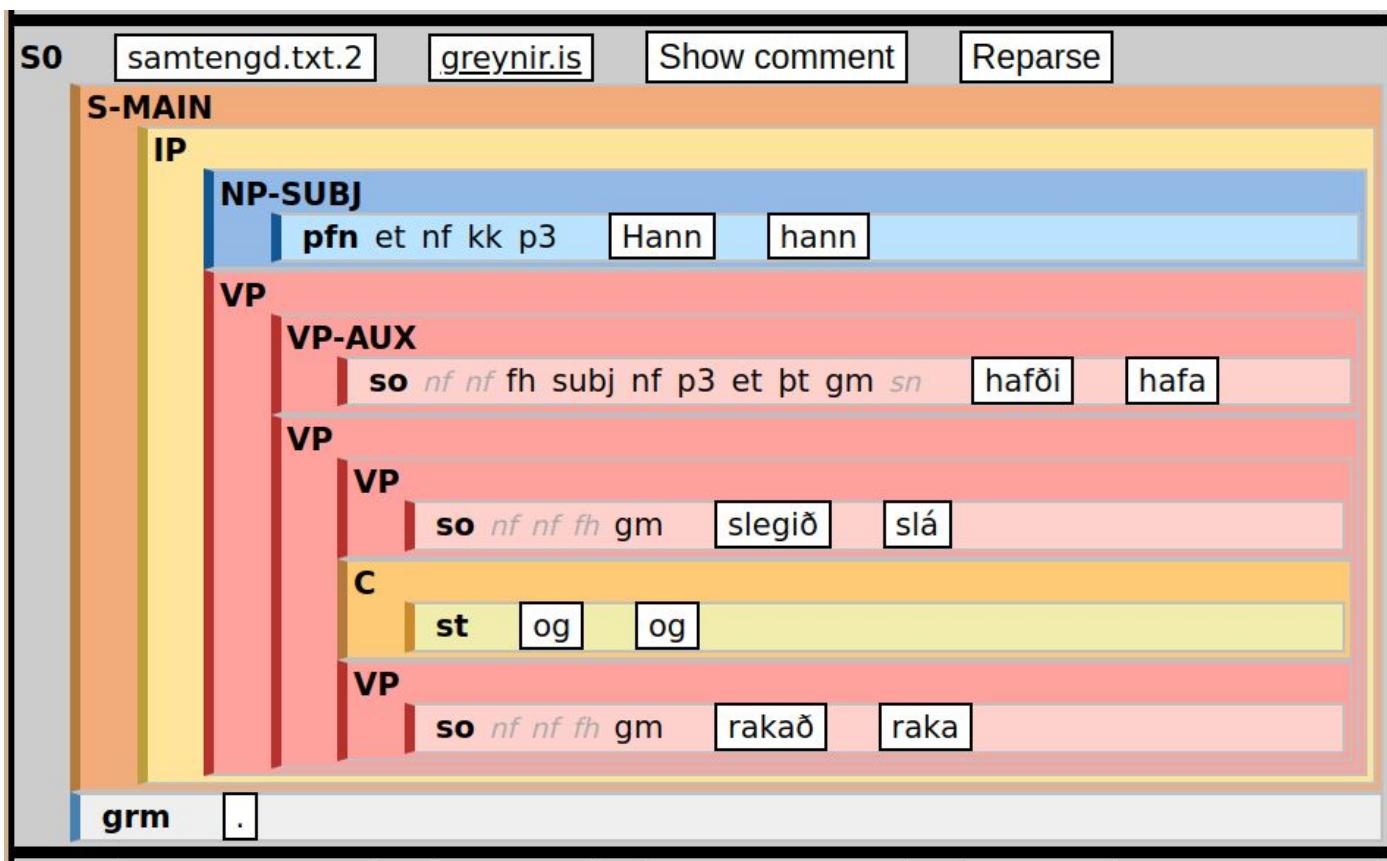
Hér sjáum við tvær aðalsetningar með samtengingarlið á milli. Þetta eru tvær heilar setningar. Oft birtist þetta þó öðruvísí.

Samtengdir sagnliðir

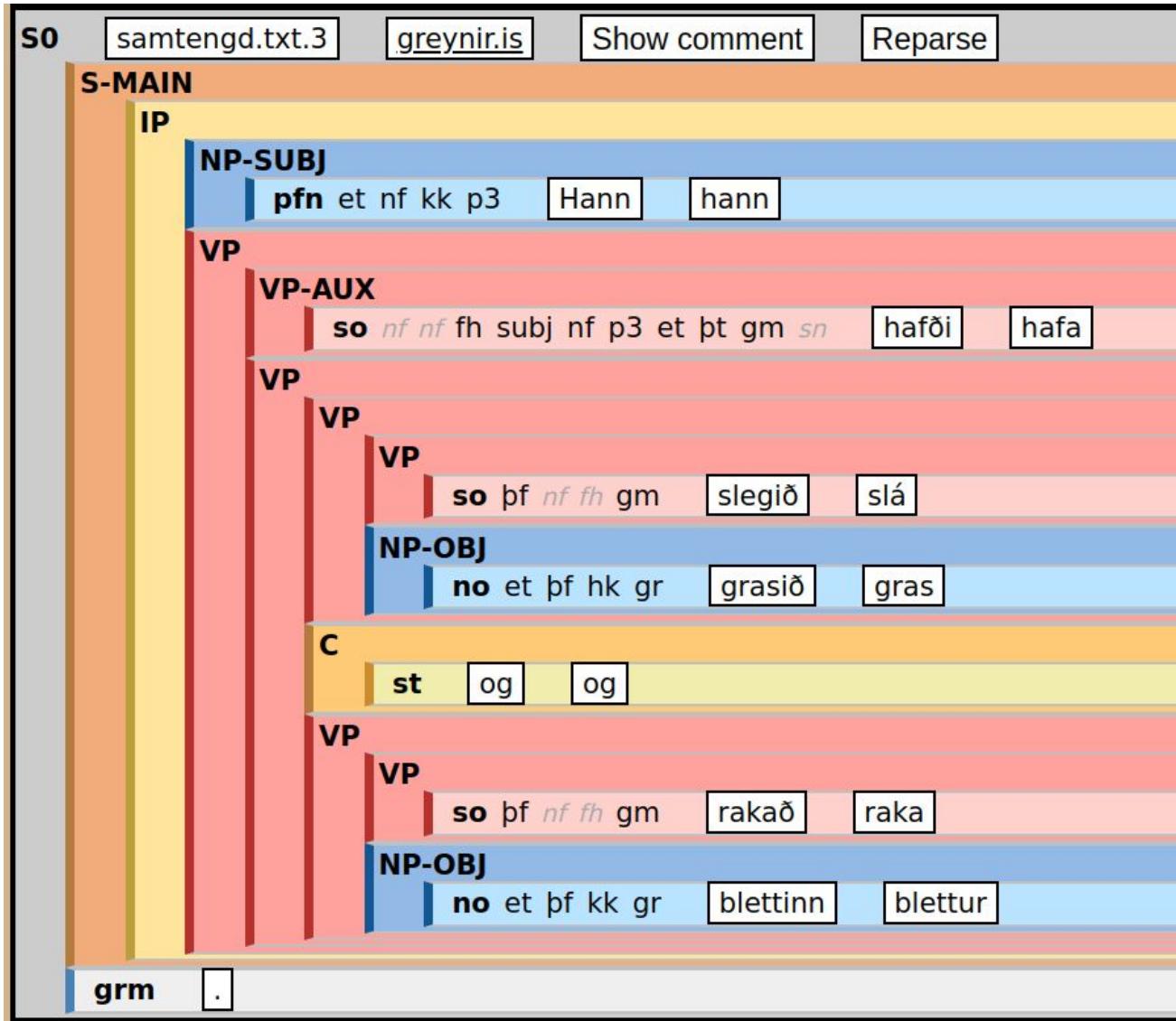


Hér eru tvær sagnir sem eiga sér sama frumlagið. Þá er búinn til sagnliður sem inniheldur tvo samtengda sagnliði, með samtengingu (C) á milli.

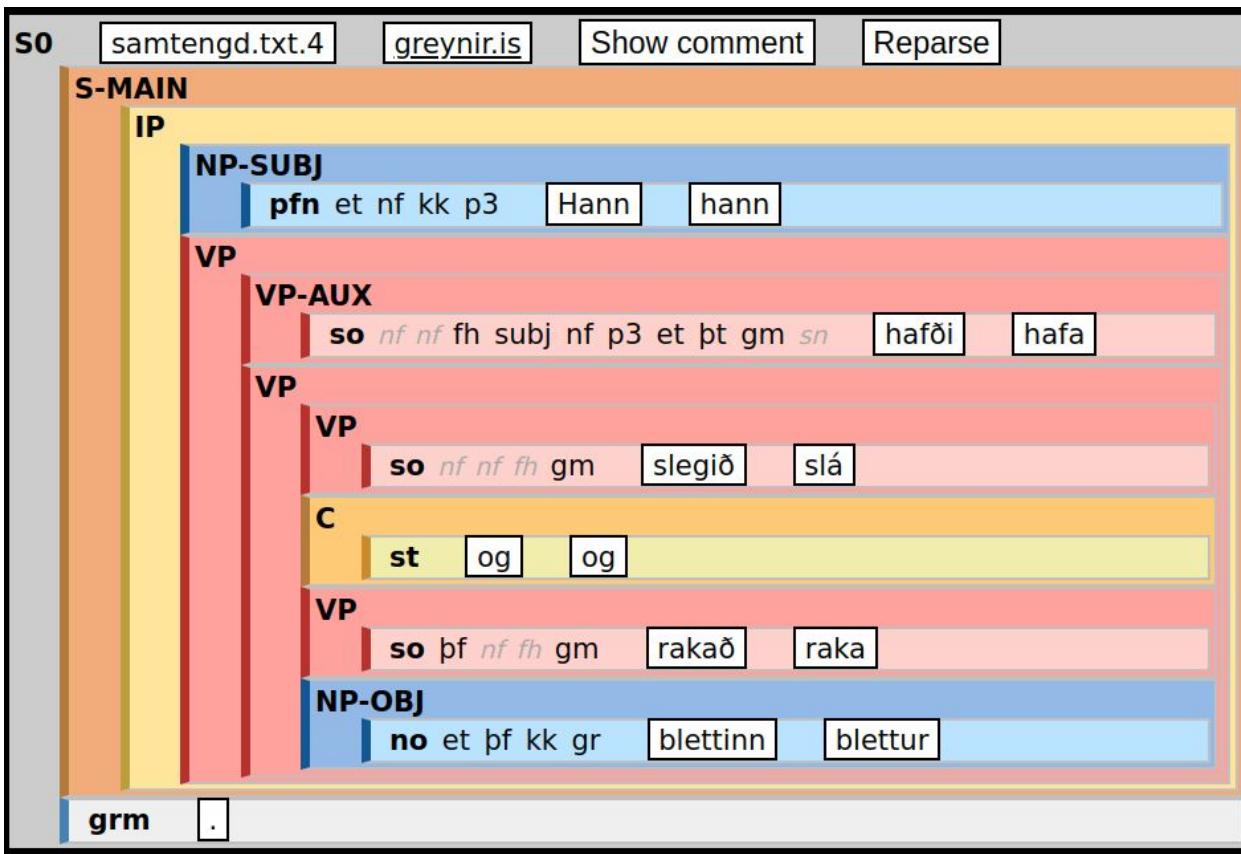
Í mörgum þáttunarverkefnum væri búin til sérstök setning utan um síðari sögnina og þar tekinn fram frumlagsliður, NP-SUBJ, sem inniheldi tómt lauf. Við gerum það ekki hér, þar sem það er ekki í eðli Greynis að ráða við að tengja tómt lauf við rétta frumlagið. Það er í höndum annarra tóla. Megintilgangurinn er líka merkingargreining, og það auðveldar hana að hafa sagnirnar samtengdar, svo auðveldara sé að finna frumlagið fyrir seinni sögnina.



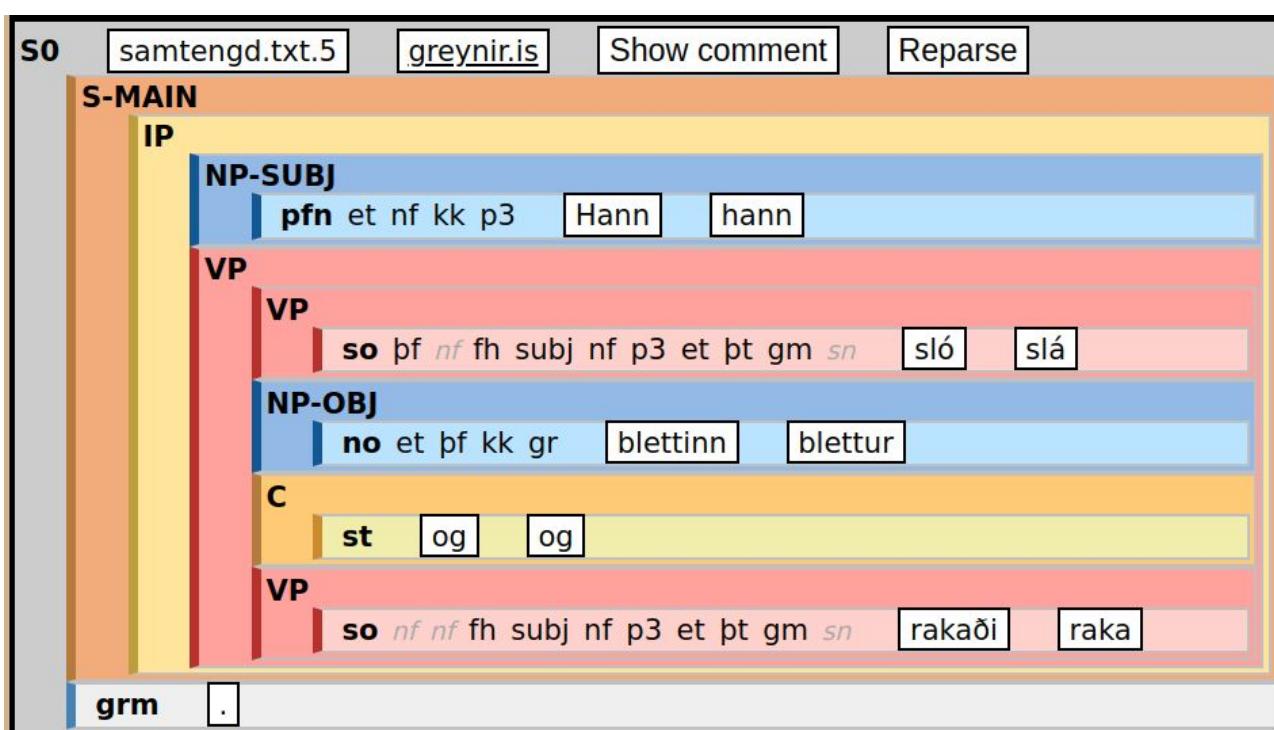
Hér eru tvær aðalsagnir með sömu hjálparsögn. Þá er búinn til sérstakur sagnliður utan um aðalsagnirnar.



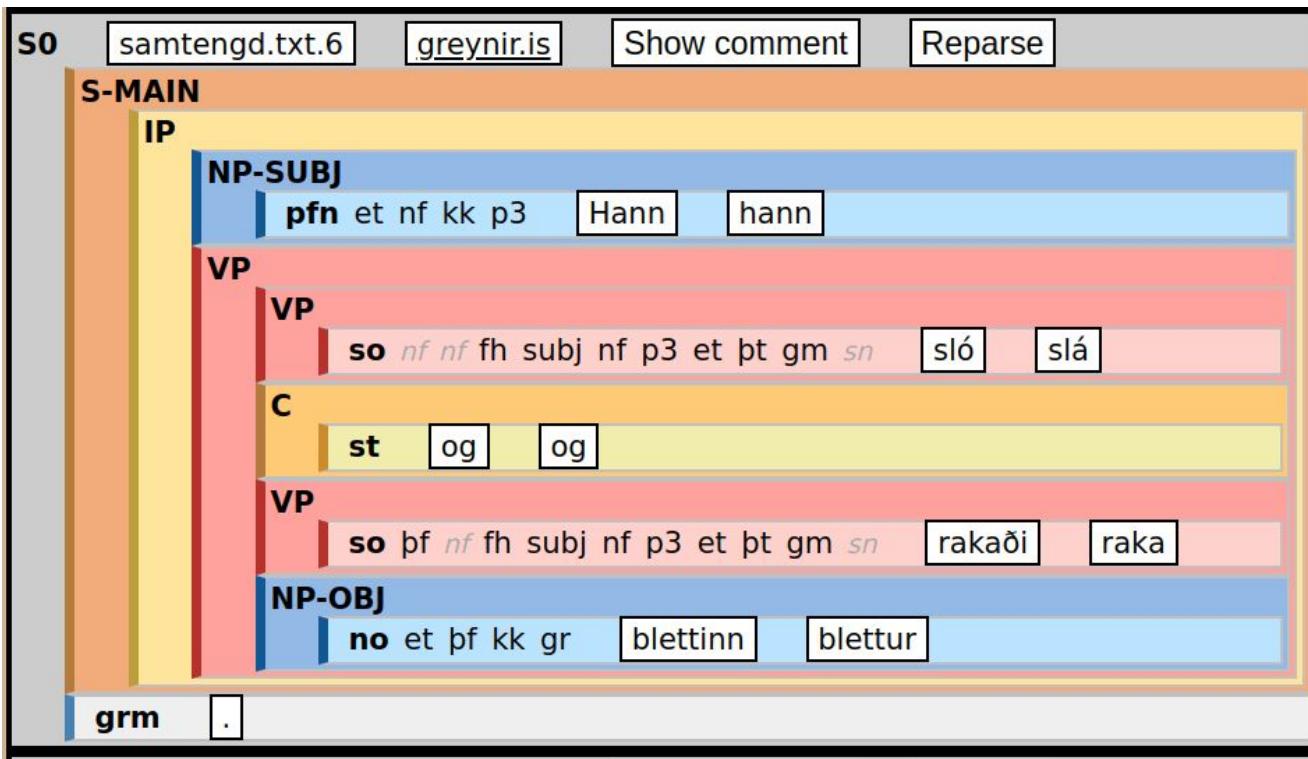
Hér er svipað dæmi og að ofan, en hér eiga aðalsagnirnar tvær sér hvor sitt andlagið. Þá raðast andlögin undir sagnliðina og svo er sérstakur sagnliður sem tengir þá saman.



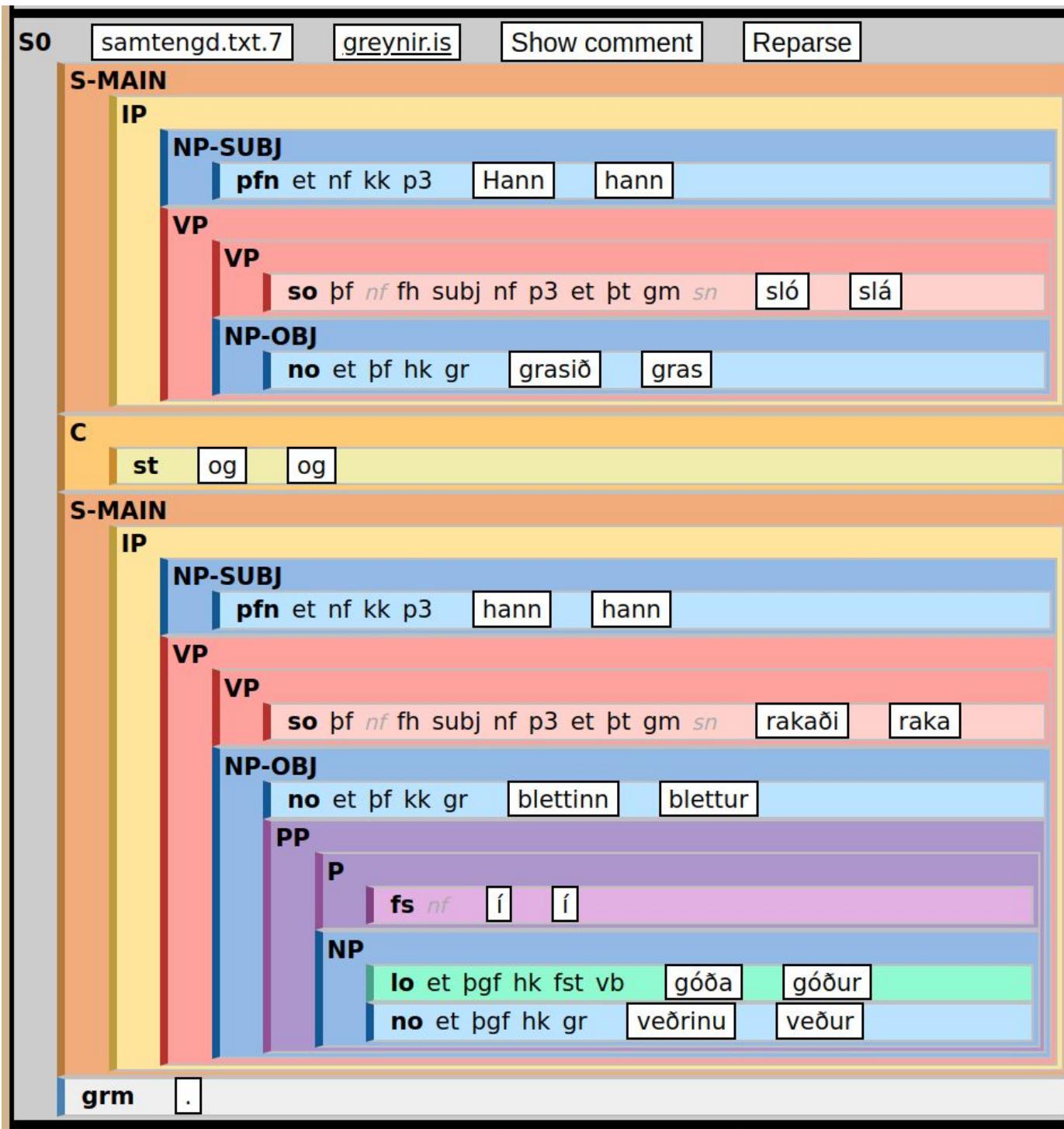
Hér eiga aðalsagnirnar sama andlagið. Þá er andlagið sett undir sameiginlega sagnliðinn. Ath. að aðeins seinni sögnin er merkt með falli andlagsins. Þetta stafar af því að oft velur fyrri sögnin annað fall á andlag sitt, svo það að merkja fallstjórn þar auðveldar ekki merkingargreininguna.



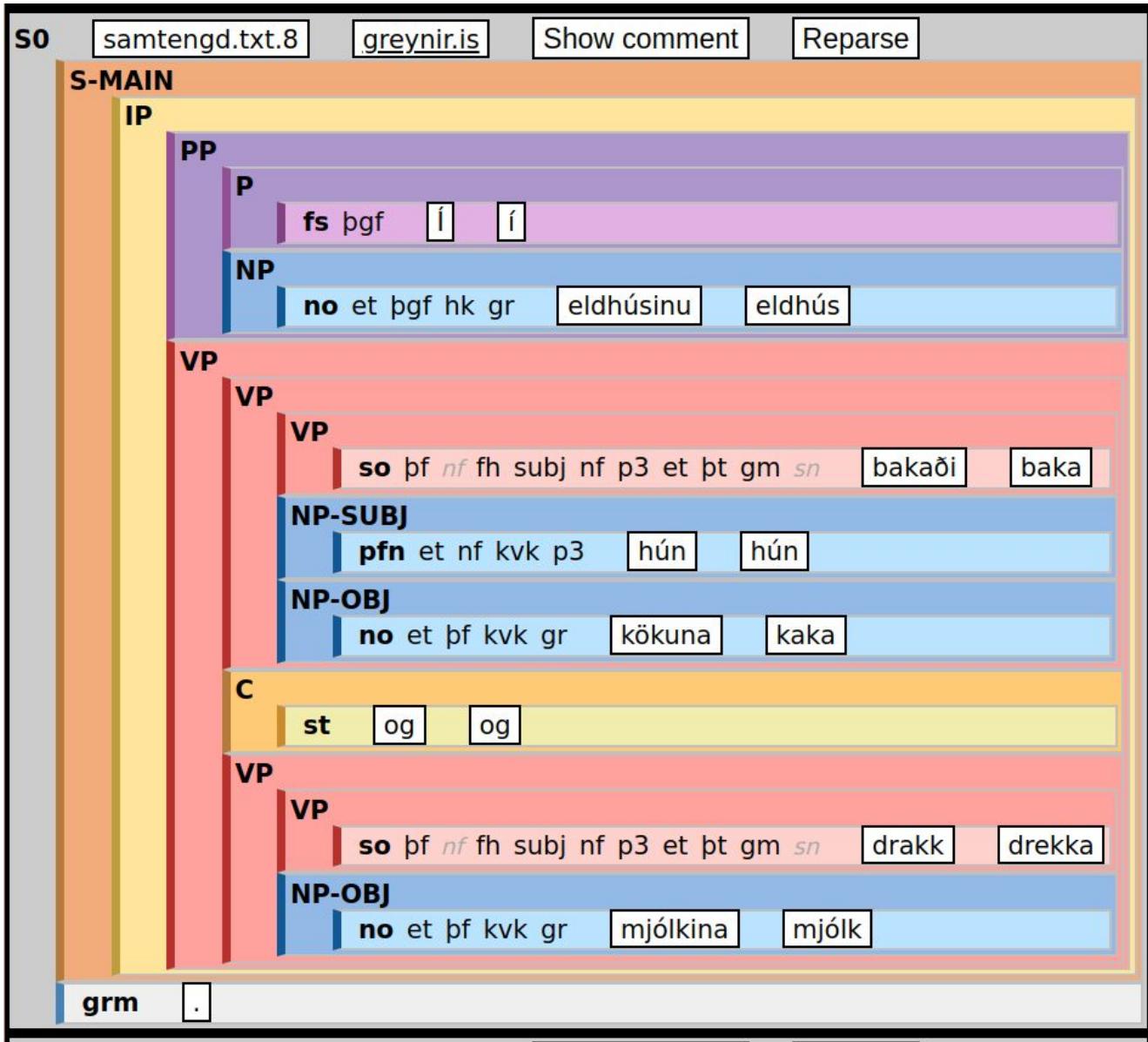
Hér eiga aðalsagnirnar líka sama andlagið en andlagið birtist hjá fyrri sögninni. Hér er andlagið líka sett undir sameiginlega sagnliðinn. Sú sögn sem stjórnar raunverulega fallinu er núna fyrri sögnin, svo markið þar sýnir fallstjórnina.



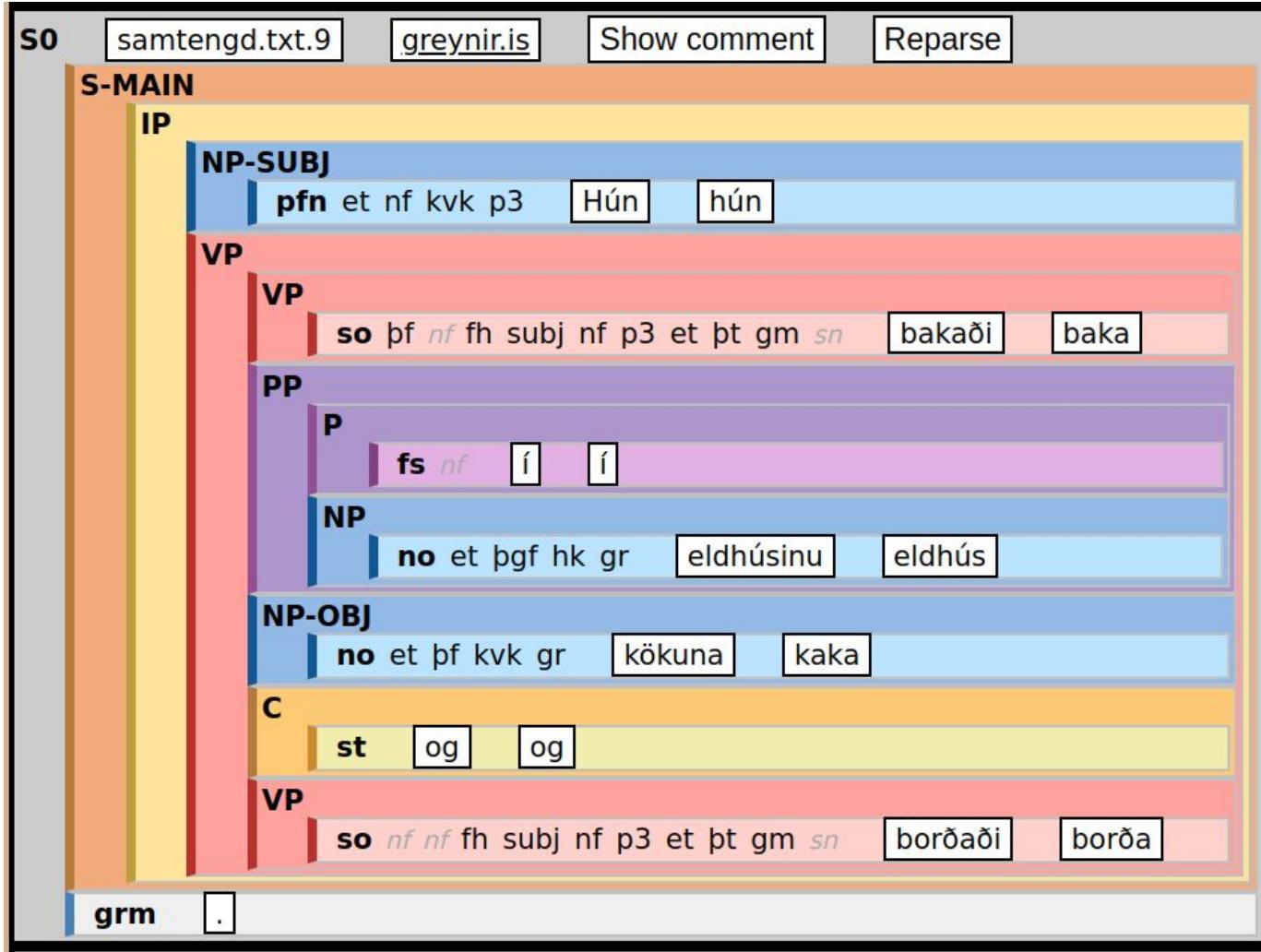
Hér er svipað dæmi, en engin hjálparsögn og andlagið kemur í lok setningar. Það er sett undir sameiginlega sagnliðinn.



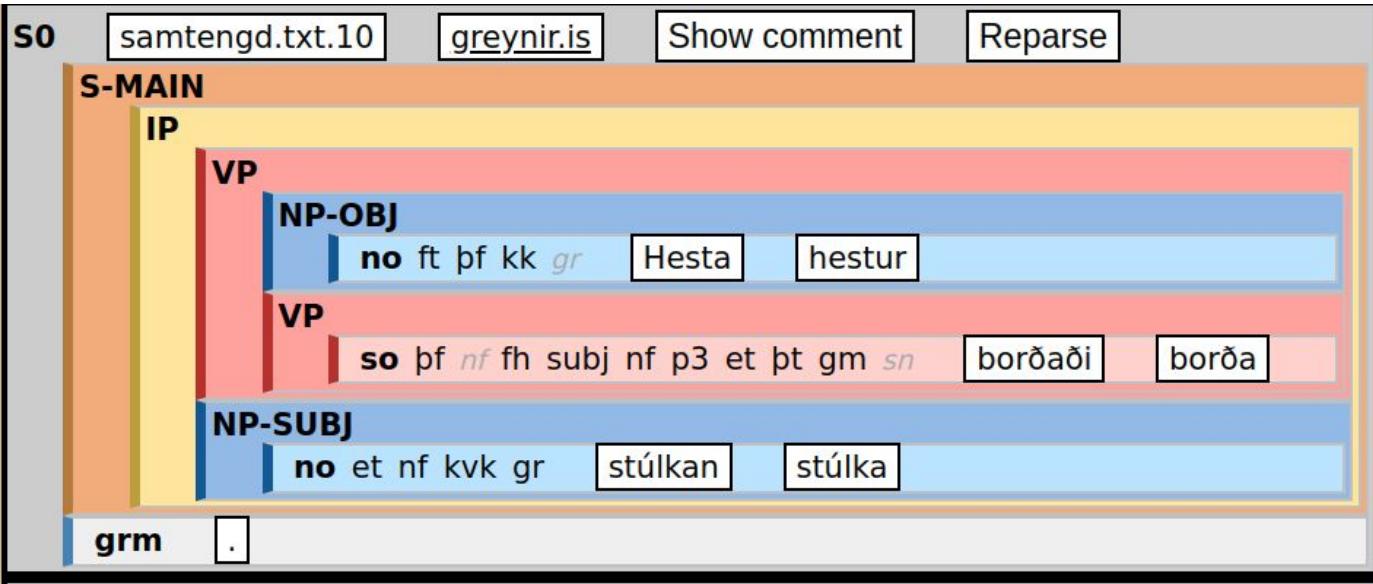
Hér eru tvær heilar samtengdar aðalsetningar.



Hér eru tvær aðalsagnir sem samnýta frumlagið. Það birtist á þannig stað að það er ekki hægt að setja það undir sameiginlega sagnliðinn. Þetta telst þá jaðartilvik sem er ekki hægt að gera eins og við viljum.

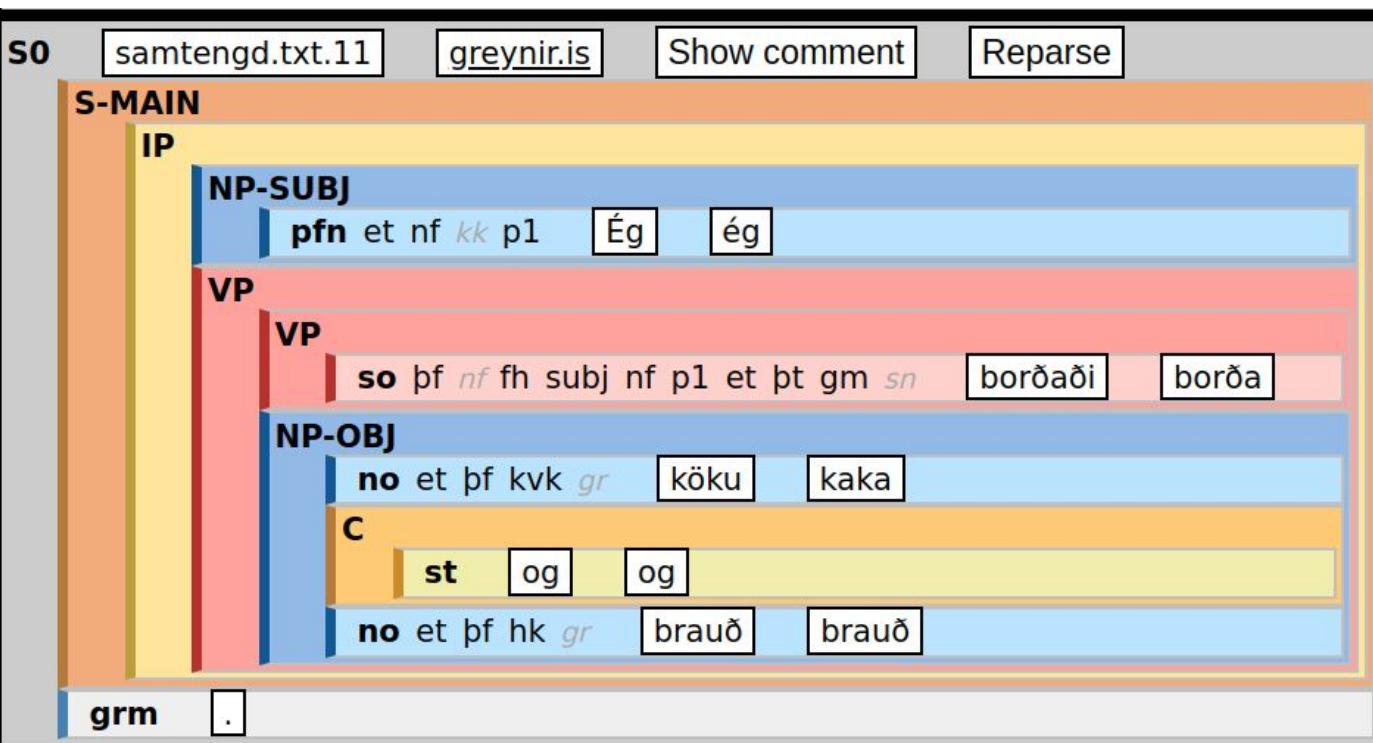


Hér eru allir rökiðir sameiginlegir með aðalsögnunum svo andlagið og forsetningaráliðurinn eru sett undir sameiginlega sagnliðinn.



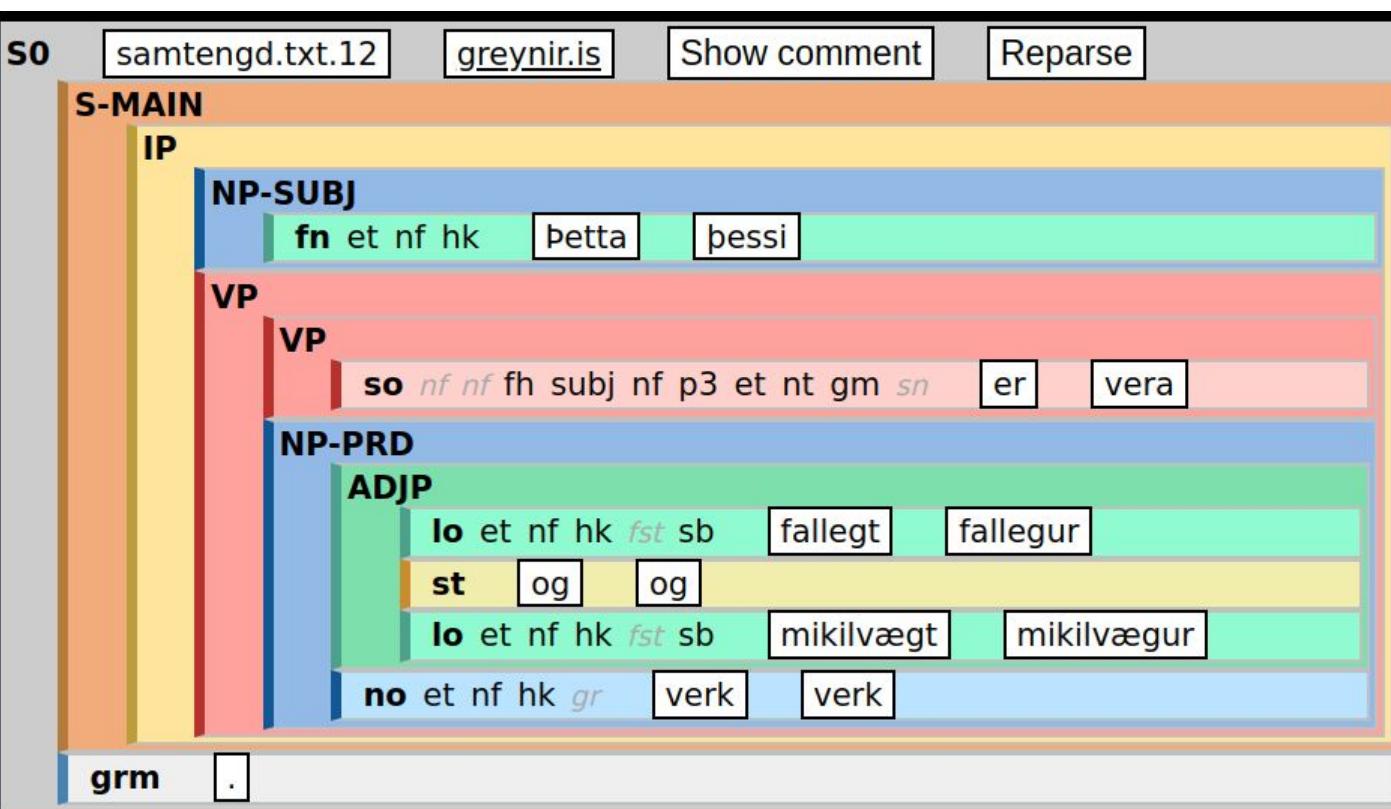
Hér hefur andlagið verið fært fremst í setningu, en greiningin er þó eins.

Samsettur nafnliður



Nafnliðastruktúrinn er frekar flatur, svo að hér höfum við ekki tvö samtengda nafnliði, heldur tvö samtengd lauf nafnorða.

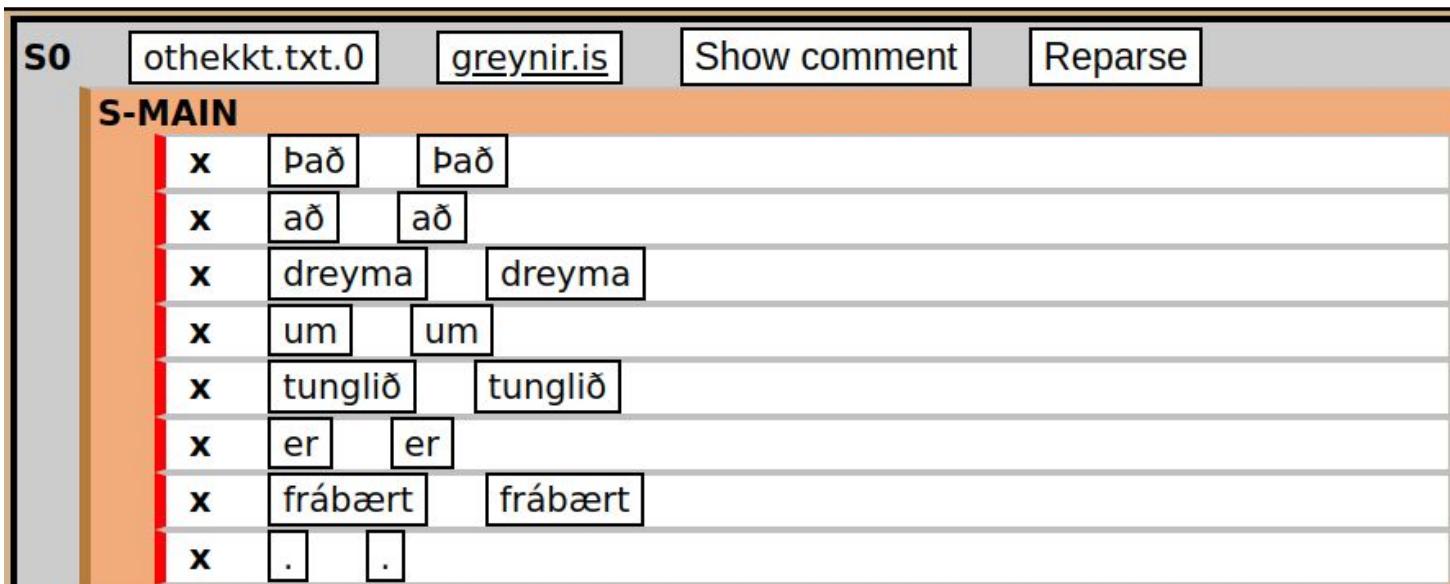
Samsettur lýsingarliður



Til þess að hægt sé að tengja bæði lýsingarorðin við nafnorðið í nafnliðnum, og svo að ljóst sé hvað samtengingin er að tengja saman, þarf að búa til lýsingarlið (ADJP) utan um samtengdu lýsingarorðslaufin.

Önnur atriði

Óþáttanlegar setningar



Hér er setning sem ekki tekst að þátta vélrænt. Þá þarf að búa til rétta greiningu handvirkta. Ég stefni á að vera búin að fara í gegnum skjölin áður en þið komið að þeim og endurþátta með tauganeti, en það getur gerst að það hafi gleymst ein og ein setning.

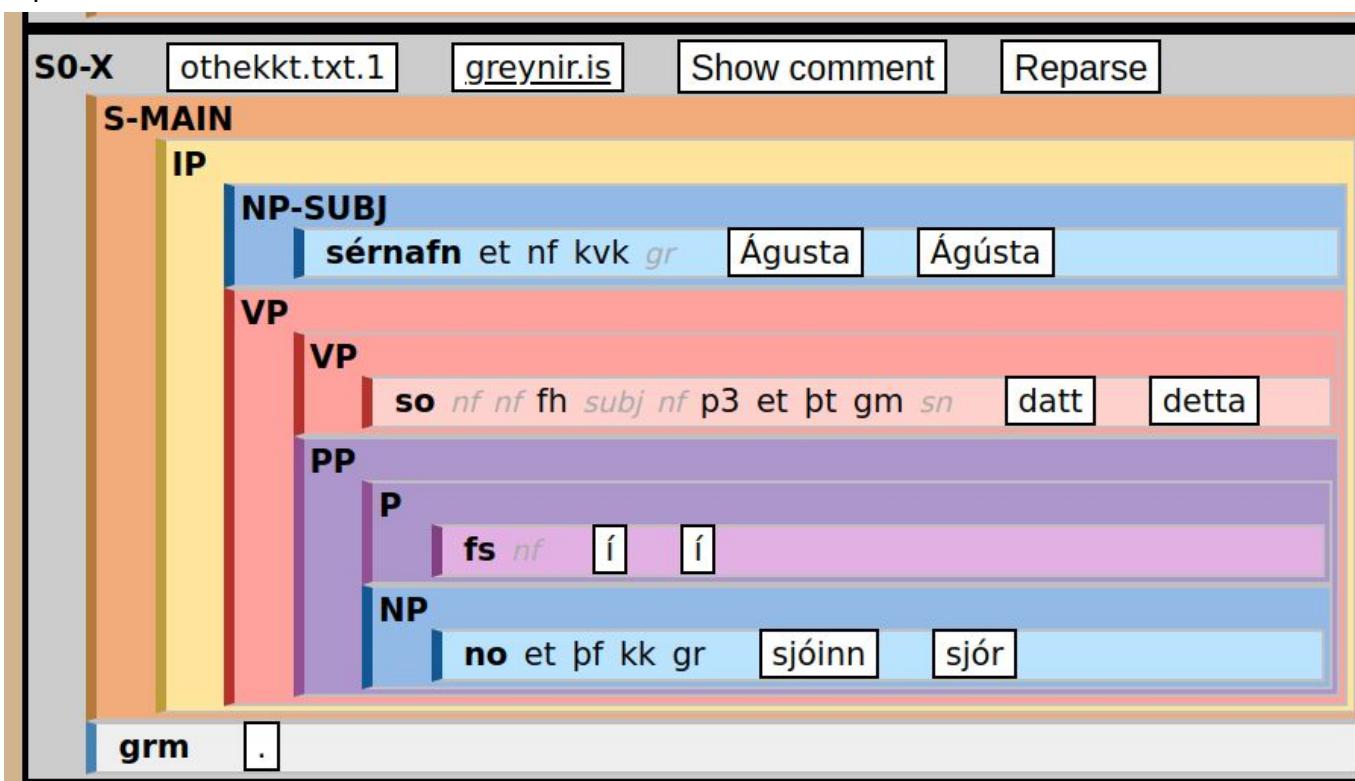
Stafsetningarvillur

Hvað á að gera við stafsetningarvillur og aðrar villur?

Tilgangurinn er að geta náð upplýsingum úr málheildinni og ná að þjálfa tól á henni. Þar skiptir máli að kerfið sé sveigjanlegt.

Stafsetningarvilla í stöku orði

Ef það er ljóst hver leiðréttin er, á að marka orðið og þátta eftir því. ATH. Líka að breyta lemmunni í það sem á að vera, og taka út kassann sem sýnir orðskiptinguna ef það á ekki við.



Ef það er ekki ljóst, má merkja laufið með markinu x.

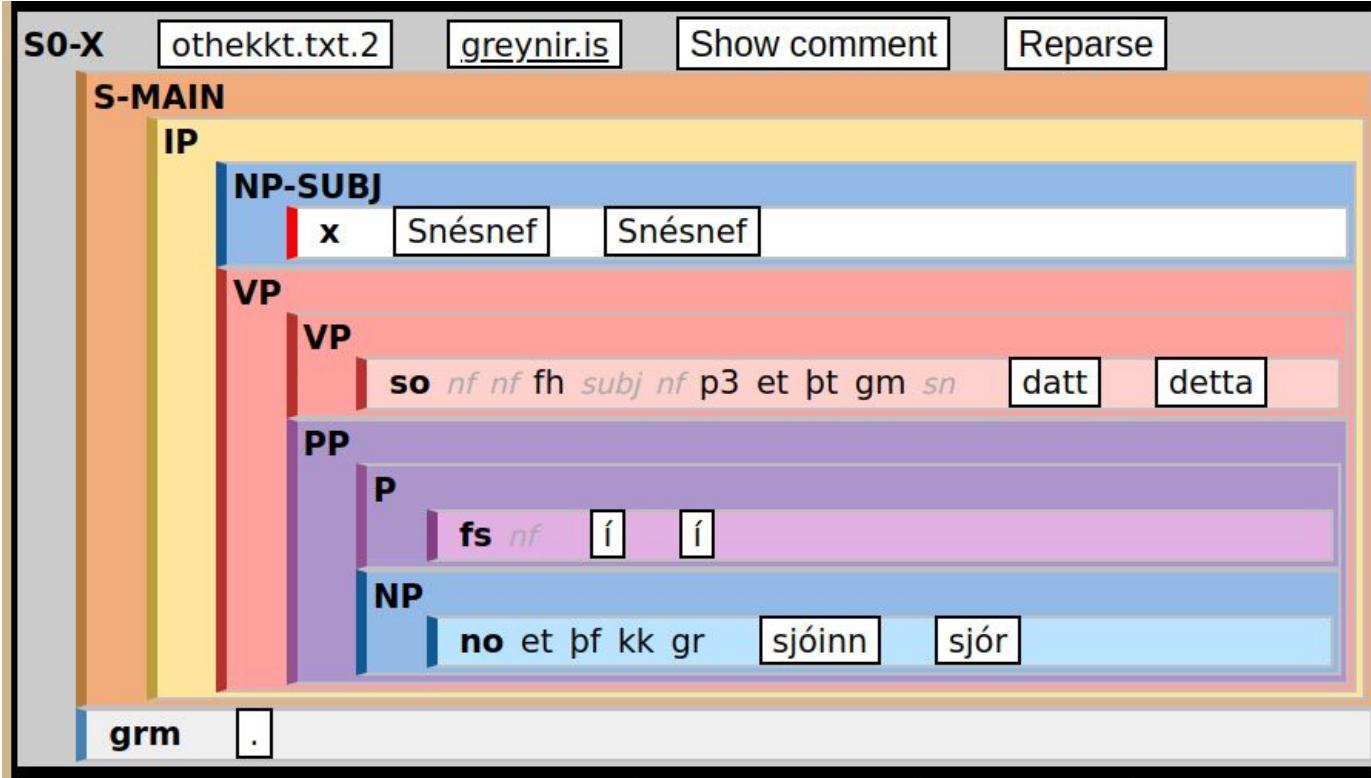
S0-X

othekkt.txt.2

greynir.is

Show comment

Reparse



* Málfraðivilla/villa sem hefur áhrif á þáttun: Ef það er hægt að þátta setninguna þó að hún sé ekki rétt, á að gera það. Ef setningin er tóm vitleysa má merkja hana með S0-X.

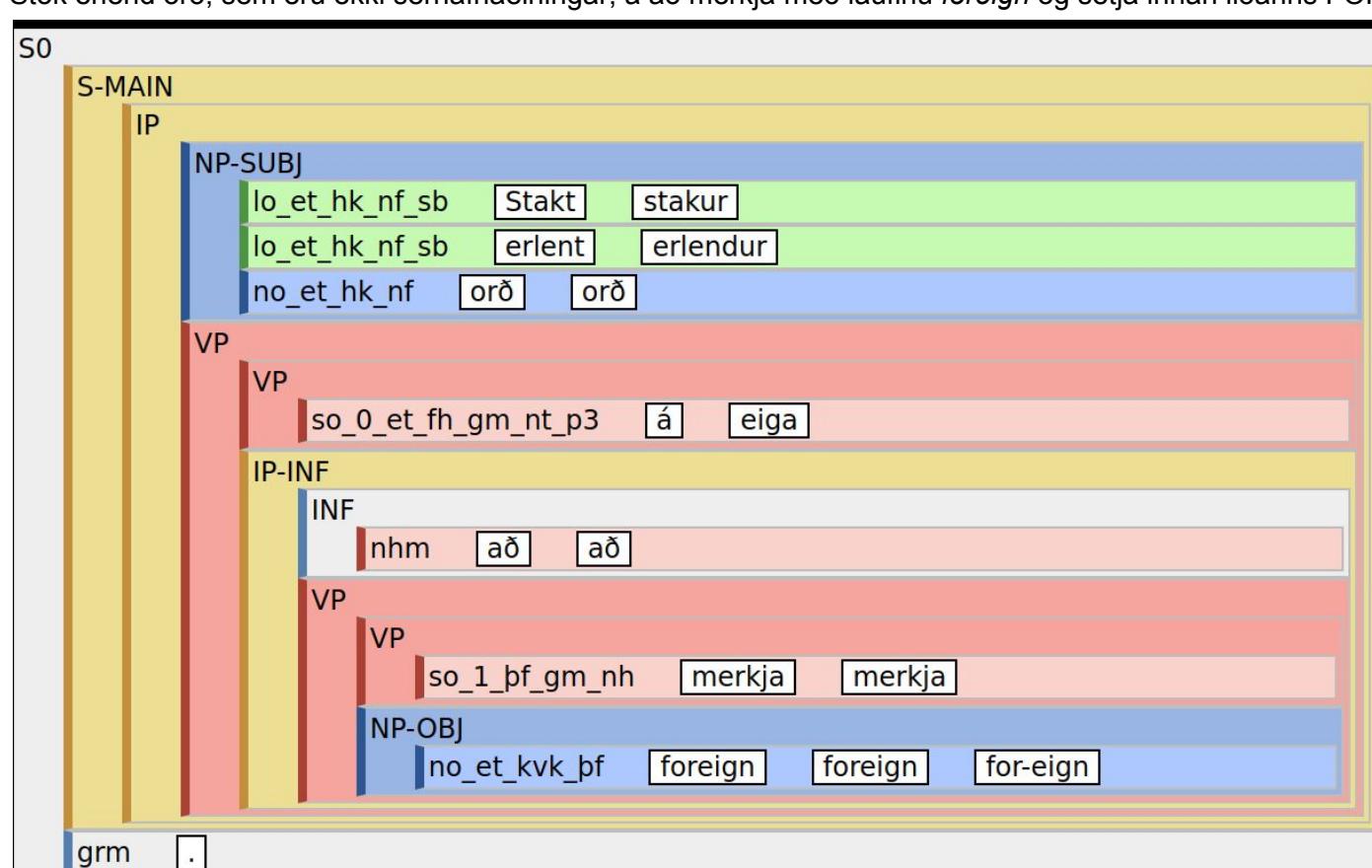
Ath. Allar setningar sem innihalda staktóka villur á að merkja með S0-X; sjá síðustu setninguna hér.

Frekari útskýringar og dæmi: <https://greynir.is/doc/overview.html>

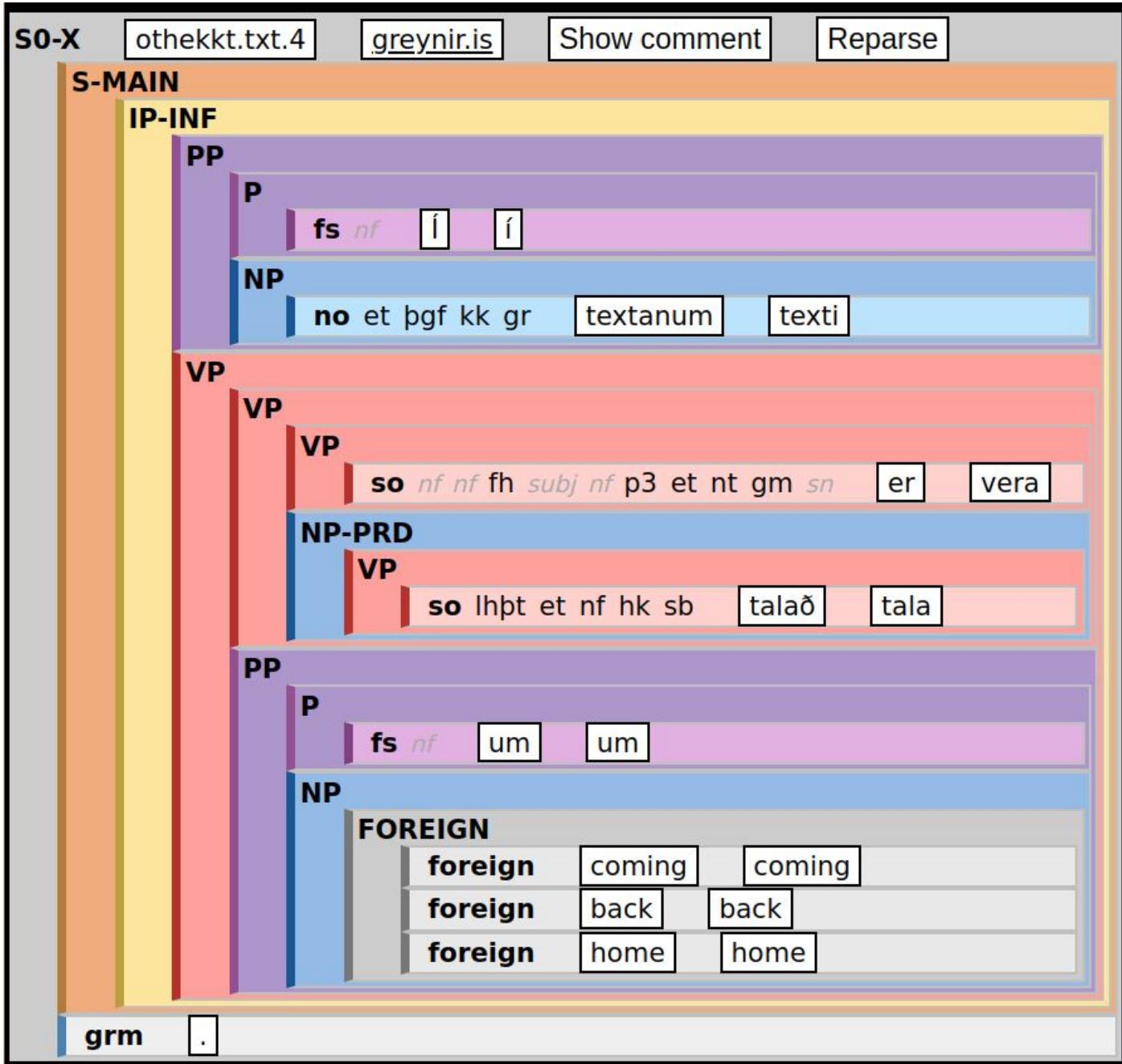
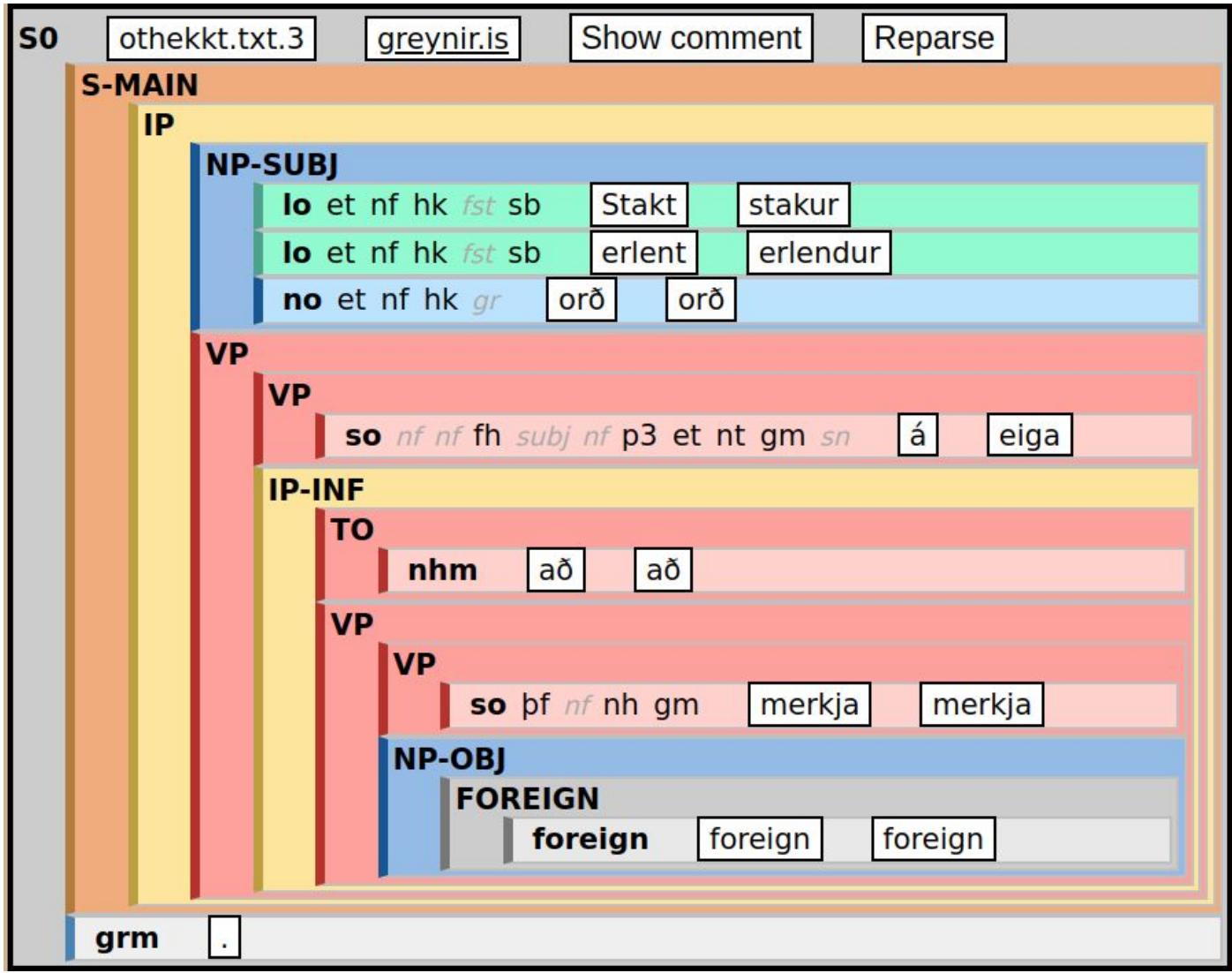
Erlend orð

Hvað á að gera við erlend orð?

Stök erlend orð, sem eru ekki sérnafnaeininger, á að merkja með laufinu *foreign* og setja innan liðarins FOREIGN.



Hér er ranglegra búið að greina 'foreign' sem samsett íslenskt orð. Þá þarf að breyta því og taka út samsetninguna. Í svona tilvikum þegar orðið er greinilega hluti af setningunni, má halda NP-OBJ, en það ætti að búa til sérstakan lið utan laufið, eins og sést á mynd að neðan. Það er til að hægt sé að hafa marga marga tóka undir liðnum þegar við á. Loks ætti að merkja rótina S0-X.



Sundurslitnir tékar

Hvað ef ég þarf að sameina marga téka í einn, t.d. nöfn?

Þetta gerist t.d. með margorða fyrirtækjanöfn og mannanöfn sem þekkjast ekki. Það er ekki hægt að leiðréttu þetta innan Annotalds svo það þarf að setja inn athugasemd við setninguna og ég sameina þetta í textaskránni sjálfri.

SO othekkt.txt.5 greynir.is Show comment Reparse

S-MAIN

IP

NP-SUBJ

NP-COMPANY

entity et nf kk gr

Icelandair

Icelandair

fyrirtæki

ehf.

ehf.

VP

VP

so nf nf fh subj nf p3 et nt gm sn

er

vera

PP

P

fs nf í í

NP

to ft þgf kk

tveimur

tveir

no ft þgf kk gr

tókum

tóki

grm

.

Hér þarf að sameina 'Icelandair ehf.' í einn tóka. Það er ekki hægt innan Annotalda svo besta leiðin er að setja inn athugasemd og ég breyti því í textaskjalinnu sjálfu.

SO othekkt.txt.6 greynir.is Show comment Reparse

S-MAIN

IP

NP-SUBJ

sérnafn et nf kk gr

Reynvaldur

Reynvaldur

sérnafn et nf kk gr

Reginmundsson

reginmundssonur

VP

VP-AUX

so nf nf vh subj nf p3 et þt gm sn

gæti

geta

VP

VP

so nf nf fh subj nf gm sagnb

verið

vera

NP-PRD

no et nf hk gr

nafn

nafn

grm

.

Hér er sama á ferðinni, það þarf að setja inn athugasemd um að sameina þetta í einn tóka.

Athugasemdir

Hvernig set ég inn athugasemdir? Til hvers eru athugasemdir?

SO othekkt.txt.5 greynir.is Show comment Reparse

S-MAIN

IP

NP-SUBJ

NP-COMPANY

entity et nf kk gr

Icelandair

Icelandair

fyrirtæki

ehf.

ehf.

VP

VP

so nf nf fh subj nf p3 et nt gm sn

er

vera

PP

P

fs nf í í

NP

to ft þgf kk

tveimur

tveir

no ft þgf kk gr

tókum

tóki

grm

.

Eins og sést hér er kassi með 'Show comment'. Ýtið á hann, skrifið inn athugasemdinga og munið að vista skjalið.